

رُژن ۽ پڊ-گر

قدیر لقمان

بلوچی اکیڈمی

عدالت روڈ کونٹ

www.balochiacademy.org

(c) All rights are reserved.

اے کتاب ۽ درائیں حق گوں بلوچی اکیڈمی ۽ انت۔
بید ۽ بلوچی اکیڈمی ۽ رضاء کس ایشی ۽ مواداں چھاپ کت نہ کنت۔

رُژن ۽ پدِگر
(رجانک)

قدیر لقمان
2023

ISBN # 978-969-680-167-2

نہاد: = / 300 کدار

بلوچی اکیڈمی ۽ اے کتاب ذکی پرنٹنگ پریس کراچی ۽ چھاپ کنائینگ ۽ شنگ کتگ۔

ندڀڀ

بٽڪ شربانو (ناگمان ء مات) ء بٽڪ مُروارد (لقمان ء مات) ء
 بنٽ ء سدا هاني (پارسي ء چو بلوچي ء) پهمنگ ء

هر دو با گيس بهشت ء بات انت - آمين

لٹ

- v پہ بلوچی ۽ نیکیس پالے
- vii لبز انک۔۔ رجانک ۽، لہتیس دانک
- 1 بلوچ
- 1 ڈاکٹر نصیر دشتی
- 13 آہدی بلوچانی نیکرا ہی ریتک
- 13 ڈاکٹر نصیر دشتی
- 49 ماں بلوچستان ۽ نوک آبادکاری ۽ ہلاپ ۽ گہگیری ۽ دوڈلگ تران
- 49 ڈاکٹر حفیظ جمالی
- 69 راجمانی بدلی سدی ۽ لس مہلو کی جُنز: لہتیس نوکیں خیال
- 69 ڈاکٹر ریاض احمد شیخ
- 96 راجی نوک آبادکاری دین شناسی: صیہونی کلام ۽ دین، اور نٹیلزم ۽ سیکولر ازم
- 96 ڈاکٹر ایمون ریز کویکوٹزکن / ڈاکٹر نعمان نقوی
- 121 نامداریں و شگند ۽ راجکاری دپتر

121.....	اکبر، بیر بل ء ملادو پیازہ
121	سی. ایم نعیم
156.....	داسپان ء لبزء زبان
156	خالد محمود خان
162.....	زبان
162	رسول حمزہ توف
169.....	گواچن دوستی ء ابرم دوستی
173.....	بودشت
181.....	است بونگ ء نیستی
181	محمد براہیم خان

پہ بلوچی ۽ نیکیس پالے

بلوچی ۽ درقصی لبزانک ۽ رجانکاری ۽ دلجمیس رنگ ۽ دیروئی نہ کنگ۔
 چونائی ۽ بلوچی ۽ رجانک ۽ بندات درقصی لبزانک ۽ رجانکاری ۽ گوں ہماوہد ۽ بیت
 وہدے مکتبہ درخانی ۽ چیردستی ۽ مذہبی نبشتانک بلوچی ۽ رجانک کنگ بنت۔ بلئے
 مکتبہ درخانی ۽ پد اے کاراوشت ۽ آماج بیت۔ 1950 ۽ بنداتی سالان نوکیس
 لبزانک ۽ ہواری ۽ قصی ۽ شعری لبزانک ۽ رجانکاری ۽ سفر ہم بندات بیت ۽ داں
 روج ۽ مروچی جوانیں رنگے ۽ برجہ انت۔ بلئے گوستگیں پتاد سالانی تہامئے
 رجانکاراں درقصی لبزانک ۽ نیمگ ۽ حاصیں دلگوش نہ داتگ۔ ایشی ۽ بازیں سوہ
 بوت کن انت، بلئے منی دل ۽ مستریں سوہ درکھی لبزانک ۽ کارپڑ (کینوس) ۽
 شاہگانی انت کہ ایشی ۽ تہاراجکاری، چاگردزانتی، نفسیات ۽ منتھر وپولوبجی ۽ ہوار
 بازیں سانسسی ۽ تکنیکی علم کانت۔ اے پیمیں بنگپانی رجانک کنگ ہماوہد ۽ ارزان
 بیت وہدے رجانکاراے علمانی تک ۽ پہناتاں سرپد بہ بیت۔ دگہ یک سوہے ایش
 انت کہ اے رنگیں علمانی وتی حاصیں گالبد بنت کہ آہانی رجانک کنگ ارزان نہ
 انت ۽ رجانک اگاں شریں رنگے ۽ مہ بیت تہ رسانک ۽ جیرہ دیم ۽ کئیت۔ ہے
 سوہ انت کہ بلوچی ۽ انگت ۽ بازیں علمانی گالبد نیست انت۔

گالبند سازی چونائی ء رجانکاری ء چہ گیش زبانزانتی ء گوں نژیک انت،
 بلئے اے کارپہ زبان زانتاں گیشترہماوہد ء ارزان تربیت و ہدے رجانکار آہاں گوں
 ہمکوپگ بیت۔ رجانکاری ء نہ بوہگ ء مستریں نقص ایش انت کہ اے پڑے بلوچی ء
 دامن انگت ء ہو رک انت۔

قدیر لقمان ء کتاب ء ہواریں نبشتانک یک نیمگے آئی ء تب ء شاہگانی ء
 پدرکن انت ء دومی نیمگ ء زبان ء ابید اے علمانی سرا آئی ء مہمیں گرفت ء
 شوندری ء ہم کن انت۔ منی دل ء قدیر ء وتی راہ گپتنگ۔ اگاں آہے رنگ ء
 روان بہ کنت تہ آنہ تہنا بلوچی ء در قضمی لبزانک ء رجانک ء جوانیں پچارے بوت
 کنت، بلکہ آئی ء تہا اے سنج است انت کہ پہ آؤکیں پدر پیچ ء جوانیں کشکے بہ
 رندیت۔

فضل بلوچ

4 ستمبر 2020، ناصر آباد، کچ

لبزانک۔۔ رجانک ۽ لہنتیں دانک

ہر زبان ۽ وتی ربیتے، وتی رہند ۽ مزا جے۔ یک گالر دے اگاں چہ دگے
 زبانی ۽ زورگ بوئگ ۽ انت، لازم نہ انت کہ ہما لبز تریگ ۽ دومی زبان ۽ آرگ
 بہ بنت، بید ۽ لہنتیں انجیں براں کہ رجانکار ۽ وتی بے وسی ۽ رجانک کنگ ۽ زبان ۽
 آر بیت دست مہ کپ انت، چوش کہ ایجاد بنت، دزانگاز بنت کہ زباناں در انت
 یا انجیں دگے براں۔ ہما گالر دے مانا ۽ بہم بیت، سر بہ بیت۔ ہمے وڑ ۽ بلوچی زبان ۽
 ہم وتی ربیت ۽ رہند انت۔ بلوچی زبان چو پارسی ۽ دگے شہدیں زباناں انچونازر کی
 ۽ حیال داری لوٹیت کہ وانوک یا اش کنوک ۽ وت سماہیت کہ اے بلوچی تہے یا
 دری۔ ہر دیں مالوم داری ۽ یا ازم ۽ زانتے چہ دری زبانی ۽ آرگ بیت، پرے
 ہاترا کہ وانوک ۽ گوشدار وکاں نپے بہ رسیت، زبان ۽ نپے بہ رسیت، دیمروئی بہ
 کنت، گڑا باند انت کہ زبان ۽ حیال دارگ بہ بیت کہ آئی ۽ پولنگی چہ نپ ۽ نہ
 رسگ ۽ مستریں تاوانے۔

نبشتانکانی بلوچی رجانک کہ کتابی دروشم ۽ شمتے دست ۽ انت، اسل ۽
 انجیں سکینے کہ زبان ۽ نپے بہ رسیت ۽ وانوکاں ہم۔ اے نوچے حد ۽ کامیاتی ۽،
 اے زانگ نہ بیت۔ گوں من باز براں انچو بوتگ کہ کجام ہم زبانی ۽ چہ نکانے

رجانک کنگ ء مندے، مستریں ترس ہمیش انت کہ ایسی ء تام در مہ ایت، شیرگ ء مہ گٹ انت۔ ہمے ترس ء باز براں من ء رجانک ء نہ امیشنگ۔ بلئے، لہتیں انچیں بر کئیت کہ مردم وتی شہار ء چاریت ء جہد کنت کہ کارے شریں بہ بیت۔

بلوچی زبان ء لبزانک ء رجانک ء پڑے، لہتیں شریں نام در آؤرتگ ء اشانی کار نوکیں تک ء پہنات پنج کنان انت ء نوک باہندانی رہدربری ء کنان انت۔ اے ساڑاگی جبرے کہ بلوچی لبزانک ء اکیڈیمک رنگ ء ہم کار دیم ء روان انت، وتی گشادے۔ ادرگ ء شاہدربر جہاں ہم نوکیں پٹ ء پولوں سر کشینگ کہ نوک نوکیں پُنگپانی سر ء کار راہ گپتگ انت۔ کپگ ء پڑوشگ زند ء تچ ء تاگ ء بہرے۔ ہمے وڑے ماگندیں رجانک ء سر ء پیپر ہم کورس ء بنگپاں ہوار کنگ بوتگ۔ اے سکلیں جوانیں کارے کہ آؤکیں وہداں ایسی ء ارزشت گیشتر بوہان بیت۔

رجانک چش کہ نوکیں ہون ء بستار ء نوکیں حیاں ء لیکہ کاریت ء لبزانک ء دامن ء بزتر کنت، ہمیشکہ اے پڑے گیشتر کار کنگ بہ بیت کہ نوکیں زانت ء زانگ بنیت ء زبان ء ہم دیمروئی بہ بیت۔ دنیا ء اے دگے لبزانکی چست ء ایراں سر پدی، آؤکیں نوبتاں چارگ ء تپاسگ ء گوست ء پدیانک ء سر ء بون کنگ ء ہم رجانک ء وتی بستار ء جاہے۔

من بلے تری دیر انت کہ کسان کسانیں نبشتانک رجانک کتگ ء تاک ء مہتا کاں دیم داتگ، بلئے اے مز نیں نبشتانکانی گچین امین ضامن بلوچ ء منت انت کہ چریشاں لہتیں راجمان تاکبند ء چھاپ ہم بوتگ ء ہمے رجانکاں چنگ ء

نز آرگ ء کتابی دزو شم ء نام ء دیگ ء چھاپ ء سکین ہم ہمانیگ انت ء من منت ء
 گراں۔ اے ہمانبشتانک انت کہ منی خیال ء کتابی دروشم ء چھاپ بہ بنت کہ
 لبزانک ء گیشی ء کئیت۔ چوبانا اے نکاناں دیر انت کہ رجانک کنگ بوتگ انت
 بید ء یک ء دو ء کہ رند ء بوتگ انت، بلئے یکے ء منی جند ء نزوری ء سبب ء چھاپ ء
 نہ شنگ انت، دومی کرونا ء وڑیں ہو پے کہ بے موسم ء اتلگ ء سر ء کپتگ، مردم
 ء تکانسری ء گیشتر کتگ۔ برے بچار جہل کپیت، برے بچار بُر ز انت۔ ہمے
 و ہداں من ہیبتان عمر ء گور ء نام گپت کہ چشیں کارے است، من وش بوتماں کہ
 ابوہئی ء گوشت ء، من ء ای میلے کن، چھاپ ء شنگ ء کمیٹی ء دیم ء برانیں۔
 امیت انت کہ زوت چھاپ بیت۔

اے کتاب ء ہوا ریں نبشتانکانی تب ء میل یک شل ء ز گریں لبزانکی نہ
 انت، بلکہ راجد پتری، راجکاری، راجمانی ء چاگردی ء اے دگے تک ء پہناتانی سرا
 انت کہ وتی تب ء پد ء زرتگ ء رجانک کتگ انت۔ منی دل ء بلوچی لبزانک ء
 ز گریں لبزانک ء ہوا رے دگے تب ء میلانی سرا نکان بوتگ المی انت کہ راج نو
 پٹ ء پولی پڑاں دراتلگ، نوکیں تب دیم ء اتلگ، نودر براں درائیں پڑاں نکان
 پکار انت ء لبزانک ء گوں زند ء ہوا ر دیم ء برگی انت کہ وانگ ء زانگ ء پڑشاہگان
 بہ بیت ء دیم روئی بہ کنت۔ من گوشاں بلوچی لبزانک وتی وانوکانی گیشی ء کہ
 سو بین نہ بوتگ، ایٹی ء یک سببے ہمیش انت کہ بلوچی لبزانک ء نکان ء دز کپگ
 گران انت، لہتیں پڑ انت کہ لبزانتاں کپتگ انت ء روان انت، اے دگے پڑ
 ہورک انت۔ من بید ء امین ضامن ء دگے یک ء دو مہراواناں چشیں نہ گنداں

کہ بلوچی لبزانک ۽ شہار ۽ مستر کنگ ۽ آنت۔ من کسانیں جہدے کتابی دزو شم ۽
 اٹمک ۽ نام ۽ کتگ، بلئے منی واہگ انت کہ ہمینچو پڑشاہگان بیت، ہمینچو وانوک
 ودی بیت، ہمینچو لبزانک دیم ۽ روت۔

گڈ سر ۽، من بلوچی اکیڈمی ۽ منت ۽ گراں، گیشتر سنگت رفیق ۽ ہیبتان
 عمر ۽، کہ رجانک کتگیں نکاناں کتابی دزو شم ۽ کتگ ۽ دیم ۽ آورتگ ۽۔ من
 وتی واہگ ۽ پد ۽ رحیم مہر ۽ فضل بلوچ ۽ ہم منت ۽ گراں کہ نکان اش چارینگ آنت
 ۽ براہ دار تر کتگ آنت۔ امین ضامن ۽ ہمراہداری ۽ ستاء ہر کجا کناں۔ من ۽ امیت
 انت کہ اے کتاب لس وانوک ۽ رسیت ۽ انچیں کارے یا چیزے منی چھاں اندر
 انت، من ودار کناں کہ کستے گوں نیکیں واہگان منی سر ۽ پر بہ کنت۔ بلوچی
 میز ان بات۔

قدیر لقمان

7 فروری، 2021، تربت

بلوچ¹

The Baloch

ڈاکٹر نصیر دشتی

پتار:

بلوچ راج ۽ گوست ۽ اکس ساپ ۽ سلہ نہ انت، بلئے پداہوں انچو سر پدی
اتلگ ۽ سر انت کہ بلوچ آریا نسل ۽ سئے ہزار سال ساریگیں لڑ ۽ بار ۽ بہرے
بوتگ۔ راجد پتری شون ۽ زانگ بیت کہ چہ ہے آریا نسل ۽ یک کٹمے، کہ بلا چکی (یا
بلا شکی) ۽ نام ۽ زانگ بیت، چہ وتی بٹی، ہنکین میاں ایشیا ۽ لڑینگ ۽ گوریچانی
روبرکتی ایران ۽ اتلگ ۽ جاہ مند بوتگ۔ آہانی زبان ہم بلا چکی ۽ نام ۽ زانگ بیت۔
ساسانی سلطنت ۽ گڈی روچاں و ہد ۽ نوبت پہ اے کشار کاری بڑداریں بلا چکیاں
انچو گران ات انت کہ ٹکانی ٹک، کٹمانی کٹم لڑ ات انت ۽ دیم پہ کرمان ۽ سیستان
اتک انت ۽ نشت انت کہ ادا اثنانی نام چہ بلا چک ۽ مٹ ات ۽ بلوچ بوت ۽ آہانی
ماتی زبان بلوچی گو شنگ بوت۔ دواہ ۽ سیز دی کرن ۽ بلوچ یک برے پدا پہ زور
لڈینگ بوت انت ۽ آنوگیں بلوچستان ۽ اتک ۽ نشت انت کہ یک پراہ ۽ شاہگانیں
گلزمینے کہ چہ خراسان ۽ بگرتاں ہندوستانی زر ۽، ۽ دشت ۽ کور ۽ بگرتاں سندھ ۽
دریا ۽ انت۔

1۔ ڈاکٹر نصیر دشتی ۽ اے نبشنانک چہ انگریزی ۽ بلوچی ۽ رجانک کنگ بوتگ۔

بلوچی زبان، ربیت، دودء ربیدگ، اہدی کماش ء بامر دانی سرگوست ء
 قصہ دراہ ہے گوش انت کہ بلوچ اہدی آریا ٹکانی بہرے بوتگ کہ بندات ء
 کیسپین زرء گوریچانی روبرکتی ہندء دمگاں جاہ منند بوتگ۔ (Gangvosky,
 1971, Naseer 1979, Janmahmad 1982)۔ راجد پتر ء رد ء
 پروٹو-انڈو ایرانی نامیں ٹکانی گلے کہ یورپ ء رودراتکی سنداں ماں سے ہزار سال
 پیش چہ مسیح ء نندوک بوتگ، رودراتکی نیمگاں ماں اول ء وولگہ ء سند ء دمگاں
 لڈان بوتگ ء دیم پھ میا نچی ایشیا ء شتگ۔ کزمینا (2007) نامیں زانکارے ء رد ء
 تاں اے و ہد ء باریگاں اے ٹکانی گل دو بہراں بہر بوتگ انت، یکے پروٹو-ایرانی
 کہ گوریچان ء آت ء یکے پروٹو-انڈو-آریاں کہ زربار ء آت۔ دو ہزار پیش چہ مسیح
 ء رند انڈو-آریا یک نیمگے زرباری رودراتکی نیمگ ء ماں اوگانستان ء راہ ء ہندوستانی
 کساں بز ء آتک انت ء دومی نیمگ ء زرباری روبرکتی نیمگ ء ماں ایران ء راہ ء
 گوریچانی اسورستان (میسوپوٹامیا) ء شت انت (Ghirshman, 1954)۔
 میتھو (1999) ء گوشگ انت کہ بوت کنت اولی ہزار سالاں پیش چہ مسیح ء
 ایرانی ٹک ماں ایرانی پٹھار ء ابید زرباری بہر ء پھ گوری شتگ ء جاہ منند
 بوتگ۔ اے ٹکانی لڈ ء بار و ہد و ہد ء سر ء بوتگ ء ہر یک ٹکے ء ایرانی بُنی زبانان چہ
 وتی وتی گالوار ء زبانے بوتگ۔ موریز (1888) ء ہے لڈ ء بارانی شمار ماں گلی
 ہساب ء Ossestes، ارمانائی، کرد، میدی نسل، پارسی، اوگان، بلوچ، سندھ ء
 گنگا دریاء دمگاں نندو کیں ہندوہانی لڈ ء بار رد ء بند داتگ انت۔

بلوچانی اہدی راجدپتری حساب و نیستی ۽ بربر ۽ انت۔ بوت کنت کہ بلوچ ۽ گوں وتی کشارکاری بزداریں پہوالی زند ۽ کوہنیں ایران ۽ راجکاری کاراں گوں کار نہ بوتگ ۽ ہج چشیں راجکاری کردے نہ بوتگ ۽ کہ نامے گرگ بہ بیت۔ البت، ایرانزانتی زانکارانی رد ۽ زبان، دود ۽ ربیدگ، ہند ۽ دگی حساب ۽ بچارے، بلوچ ۽ بون ریشگ ماں گوریچانی روبرکتی ایرانی ٹکانی گلاں رسنت۔ اے باوری گپے بیت اگاں بے گوش ۽ کہ بلوچ ۽ بنگلی گلزمین ہمانت کہ اے دگے گوریچانی روبرکتی ایرانی زبانانی واہندانی انت۔ بازیں ایرانی بادشاہانی چش کہ داریوش ۽ شاہپور ۽ اہد ۽ زمانگ ۽ سنگ نوشتاں بچارے، تامالومداری رسیت کہ آہاں وتی بادشاہت ۽ یک دگے ۽ رابلشگان یا بلشکان گوشنگ ۽ آہود ۽ نندوکیں وتی رہیت ۽ رابلچک / بلاشک گوشنگ۔ اے دگ کیسپین زر ۽ وان ہامون ۽ نیام ۽ بوتگ۔ اے بادشاہاں ماں ہے سنگ نوشتاں بازیں راجاناں وتی ریت گوشنگ۔ بلشکان ۽ نندوکیں راج ہم آہانی باج برتگیں راجانی لڑ ۽ ہوار انت گوں کہ اے بادشاہانی زمانگ ۽ سنگ نوشتاں نبشنگ انت۔ ووگ وگلنیدر (1978) ۽ رد ۽ بلشکان، بلاس ۽ ڈیھ، ہما دگ انت کہ اخانشی بادشاہ داریوش (550-486 پ، م) ۽ زمانگ ۽ استمانی دپتراں است انت۔ ساسانی حاکم شاہپور اول (240-270 عیسوی) ۽ کتبہ (نقش رستم) ۽ نبشہ انت کہ بلشکان ۽ سیمسر کا کاسس ۽ کوہ دمگاں بگرداں در ۽ البانیہ ۽ انت۔ نبشہ آنی رد ۽، گوریچان ۽ سیمسرے کور ۽ اراس ۽ دریاہانی حد بوتگ، ۽ زربار ۽ اٹروپٹن ۽ رودراتک ۽ کیسپین زر ۽ بوتگ انت۔ مکینزی (1998) نویسیت کہ اسٹریوڈیھ زانتی ۽ وتی

دومی کتاب ء اٹروپٹن ء ریاست ء باروہ نبشتہ کنت کہ اے بلشگان ء استان ء ہوار
 بوتگ گوں۔ اسٹریبو گو شیت کہ بلشگان ء حاکم ء بادشاہ پنام چہ ساسانی حکمران
 ارد شیر ء نیمگ ء دیگ بوتگ کہ اے شون ء دنت کہ بلشگان ساسانی سلطنت ء
 استانے بوتگ گوں۔

شاہپور کعبہ زرتشت ء تہا استانانی باروہ ء نویسیت کہ ؛
 " ء من ء شاہپور اول ء کمان ء کہ ہما استان کاہنت ، آچو اے وڑ ء انت ،
 فارس ، ہدیستان (خدیستان) ، میشن ، اسورستان ، نود ، اردخیشراگان ، عربستان ،
 اٹروپٹن ، ارمین (ارمانیہ) وروزان (ابیریا) ، سیدگان ، البانیہ ، بلشگان تاکا کاسس ء تا
 در ء البانیہ ء در سیں ابر شہر ، کرمان ، ساکتان ، ترگستان ، مکران ، پردان ، ہند
 (سندھ) ء کشان شہر ، تا پشکبر (پشاوہ؟) ء برو ء تا سیمسر ء کشگریا ، سوگدیا ء
 پچ (تاشکن) ء تامزون شہر (اومان) ء زر ء۔ (شمٹ، 2000)۔ "

انقش رستم ء حاکم شاہپور اول ء دربار ء مسترین ملا کرد ء ہوار کتگیں
 لڑ ء فارس ، پہلوی ، ساسان ، میشن ، اسورستان ، نود سرگان ، اٹروپٹن ، اسپہان
 (اسفہان) ، رائے (رہاگس) کرمان (کرمانیہ) ، ساکتان (ساکتین) ، گرگان
 (ایرکانیہ) ، مارو (مارگین) ، ہاریو (اریہ) ابر شہر ، تورستان (تورین) مکران ء کسان
 شہر تا فرز و پشکبر (کشن تا پشاوہ) ، مئے (میدیا) ہند (ہندوستان) ء زر ء آنیمگ ء
 مزن شہر (اومان) ء اے دگے نیمگ ء ارمن (ارمانیہ) ، وروزن ، البیریا
 (جورجیا) ، الان (البانیہ) ء بلشگان تا فرز و کاف کوف الدالان در (بلشگان تا
 کاکاسس ء در ء البانیہ) ہوار انت (مکینزی، 1961)۔

شاہپور اول ء نوشتاں بچارے، گڑا کا کاسس ء کرے ء کش ء کم ء گیش
 درائیں ہلک ء دمگ آئی ء سلطنت ء ہوار بوتگ آنت۔ ء مستریں ملا کرد و پھر
 بندیت کہ ارمانیہ، جورجیا، البانیہ، بلشکان ء بگر تادر ء البانیہ ء بادشاہانی بادشاہ
 شاہپور ء وتی بور تاتگ آنت (فرے، 1963)۔ اے نبتگان ساسان ء روم ء
 سیمسراں بچارے، تازانگ بیت کہ بلشکان ہے کوہ دمگانی ہلکے بوتگ کہ یونانی ء
 رومی نبتکاراں ہے ہند ء بازیں نسلی ٹکانی نام گپتگ۔ اسٹریبو (2009) ء، لہتیں
 ٹکانی نام داتگ کہ کاکاسیہ ء البانیہ ء دمگانی ہواری ء ارتساک ء اوتک ء ہلک ء
 دمگاں جاہ منند بوتگ آنت کہ اثنانی تہاوتکی، میسانی، کیسپینی، گگری، ساکاسنی،
 گلنی، سودی، لوپینی، بلاج (ک / ش)، پارسی ء اثنانی ہوار آنت۔ آئی ء شون
 داتگینانی لڑ ء سانسیان ء سلطنت ہوں ہوار آنت گوں کہ آئی ء حاکم، تھومس ڈی
 مرگہ (1983) ء رد ء، ارمانیہ ء بادشاہ خسرو دوم ء زمانگ ء بوتگ ء وتی مردمانی
 سر ء حاکمی ء کتگ کہ آئی ء ریت ء بلاچک ہوں مان بوتگ آنت گوں۔ ارمانیہ ء
 سر ء ارش کنگ ء گوں ارمانیاں اے حاکم ء لشکر ٹکر ٹکر گت ء ہر کسے کہ پشت
 کپت، دیمپہ بلاشکانی ملک ء تگ۔

انچو سما بیت کہ ماں ہپتیمی کرن ء ساسانی سلطنت ء زوال ء گوں
 بلاشکان ء آہود ء جاہ منند کہ بلاچک ء نام ء زانگ بوت آنت، چہ راجدپتر ء تاکاں
 گار ء بیگواہ بوہان بوت آنت۔ پدا ہوں، لہتیں نبشت ماں آ زمانگ ء عربانی
 راجدپتری نوشتاں دز کپت۔ بلادھری (1924) ء رد ء، عربانی بنداتی ارشانی و ہد
 ء بلاشکان ء ہلک چہ اس ء کور ء پراہگ ء پٹاں بگر، تابردہ (بیلقان ء چہ ورتان ء)،

بحر وان ۽ برزند ۽ بوتگ۔ آرن ۽ موگن (مینوسکی (1958) گوشتیت کہ اے نام
 ارمانی ریشگان است انت، بلتے اسلامی ریشگان نیست انت) ۽ استان ہم ہوار
 بوتگ انت گوں۔ بلادھری (1924) نویسیت کہ ماں 645 عیسوی ۽ خلیفہ عثمان
 ۽ سلمان بن ربی الہیبیلی آرن ۽ دیم داتگ ات۔ آئی ۽ گرداناں اسلام ۽ آہگ
 ۽ فرمان دات ۽ ہر کسے کہ مسلمان نہ بوت، (جزیہ) سُنکے گیت۔ بلادھری دیمتر ۽
 نویسیت کہ وہدے حذیفہ ابن یمن ۽ گوں آزر بائجان ۽ مرزبان (گورنر) ۽ ایمنی
 متانکے گت، آئی ۽ یک شقے ہمیش ات کہ عرب اے ہند ۽ دمگانی مردماں بلاشگان
 ۽ ۽ شابلان ۽ کوہ دیم ۽ گردانی لوٹ ۽ پلاں چہ بہ رگین انت۔ دشتی
 (2012) گوشتیت کہ عرب نویسکارانی بلاشگان ۽ بلاچکانی بوتگ ۽ گواہی نہ دیگ ۽
 گردانی نام ۽ گرگ مانائے داریت۔ اگاں اے نزا انکاری ردی ئے نہ بوتگ، گرا
 اے شون ۽ دنت کہ بلاچک چہ وتی پت ۽ پیر کی، تنکین ۽ راجی پچار ۽ لڈیتگ بوتگ
 انت یالڈیتگ بوتگ انت۔

انچو کہ برز ۽ جرابوت، بلاشگان ۽ ہند ۽ دمگ اخانشی ۽ ساسانی سلطنت ۽
 بہرے بوتگ۔ بلتے، اے برے برے ارمانیہ ۽ بادشاہاں کہ وت ہم اخانشی
 حاکمانی دست ۽ چیر ۽ بوتگ انت، پہ وتا کشیتگ۔ بلاشگان ۽ دل دشت ۽
 بلاشگان (بلاشگان ۽ پٹ ۽ سند) بوتگ کہ چو گوش ئے موگن ۽ پٹ ۽ سند ۽ وڑ ۽
 انت۔ ادنز (1970) ابن کرتبہ ۽ شون ۽ دیان ۽ گوشتیت کہ اے سند برزند ۽
 راہاں بگرتا ورتان ۽ بوتگ۔ ایرانی پارسیانی واجہی ۽ زمانگ ۽ کہ 238 پیش چہ مسیح ۽

انت، بوت کنت کہ بلاشگان ہوں اشکانی شہنشاہت ۽ بہرے بوتگ، بلئے چشیں
نہشتی گواہی نیست۔

بلوچ ۽ کرا بلوچ، ۽ لبزی مانا ۽ بگرے، گڑا بلوچ بزاں بُرزشان ۽
مڑا ہدار، جیہند ۽ بہادر، پراہ دل۔ بلئے، دشتی (2012) گوشت کہ بلوچ اسل ۽
لبز بلاچک ۽ چہ دراتگ کہ بلاشگان ۽ چہ لڈ ۽ بار ۽ لبز سوہان وراں ۽ بلوچ بوتگ۔
چوناہا بلاچک، بلوشک، بلوچک ۽ بلوچ ۽ گال توآ ۽ مز نیں دگری ۽ ونیست۔

بلاچک بلاشگان ۽ تہناونہ بوتگ انت۔ آہودہ کیسپین زر، وان ہامون
۽ البرز ۽ کوہانی میان ۽ اے دگے ٹک چوش کہ کرد، کدوسی، کیسپینی ۽ مردکی ہم
بوتگ انت گوں۔ راجدپتر نویسانی نہشتگان کہ ایران ۽، کنیس راجدپتری ریشگان
انت، بچارے، اے ٹکانی حال مان انت اش۔ ارین (1958) ۽ بازس ٹکانی باروہ ۽
نویستگ کہ بلاشگان یا ایشی ۽ کش ۽ کرے جاہ مند بوتگ انت۔ اسٹریو ۽ ہوں کسائی
۽ پراتسانی باروہ ۽ نویستگ کہ اسورستان (گوریچانی عراق ۽ ہند ۽ دگ) ۽
میدستان ۽ جاہ مند بوتگ انت۔ کسائی بوت کنت کہ کسائینی بچستگس بہ بنت ۽
پراتسانیاں گوریچانی پارس ۽ کوہ ۽ دگ گپتگ ۽ نشتگ بوتگ انت۔ اسٹریو (9
200) ۽ چار جنگولیں مہلوکانی نام گپتگ کہ آپارس سلطنت ۽ بہر نہ بوتگ انت،
بلکہ آہاں وتی زمین ۽ پے گوزگ کار بندگ ۽ چہ حاکم ۽ پارس ۽ سنگ ہم گپتگ۔ آ
آزاتیں راج بوتگ انت کہ آوہد ۽ ہچ حاکم ۽ دست ۽ یادگے راجے ۽ چیر ۽ دست نہ
بوتگ انت۔ ارین (1958) ۽ گیشینتگ کہ آزمانگ ۽ حاکم ۽ ٹکے ۽ ہر دویناں
جہد کتگ کہ یک راہ بندے ۽ رد ۽ سیالی بہ بیت تا کہ ہمار ہند ۽ سیادی ۽ دارگ بہ

بیت، لکنے کنگ بہ بیت ء یہ وہد امیت دارگ بہ بیت۔ آراج یا ٹکاں آراتیں
زندے گوازیٹنگ ء ہمے رہند ء پابندی ء وتی کمک ء سیادی ءے داشتگ ء گوزگ
جاہانی کہ پارس ء یونان یا ارمانیہ ء نیام ء بوتگ انت، پاسبانی ءے ہم کنگ۔

راجدپتری شاہدی است کہ بلوچ اخانمشی سلطنت ء بادشاہ سارس،
اخسویرس ء سیاوش بادشاہانی لشکرانی بہر بوتگ انت۔ فردوسی وتی کتاب
'شاہنامہ' ء تہانویسیت کہ بلوچ اخانمشی سلطنت ء بادشاہ سیاوش ء لشکر ء بہر بوتگ
انت۔ شاہنامہ ء تہادگے جاگہے ہم بلوچ ء ذکر است۔ آگوشت کہ بلوچ ساسانی
سلطنت (531 ء بگر تا 579 عیسوی ء) ء خسرو (نوشروان) ء زمانگ ء ہم لشکر ء
بہر بوتگ انت۔ بلئے، کاوش ء زمانگ ء بگر تا نوشروان نیگ ء بیا، بلوچ ء بابت ء
راجدپتر ء دگے بچ در نہ انیت۔ اے زانگ نہ بیت کہ اے نسلی ٹک ء گوں چے
بوت، حالانکہ اے بازیں اخانمشی بادشاہانی لشکر ء حاصیں بہرے ات کہ ایرانی
راجدپتر نویساں ایشی ء ذکر بازیں جاگہاں کنگ۔

بلے تری بلاچک یا بلشگان ء بارو ء ماں ایرانی راجدپتر ء تاکاں حاصیں
حال احوال نیست، بلئے انوگیں زمانگ ء اے نسل بلوچ ء نام ء زانگ بنت۔ اے
ماں کرمان ء سیستان ء ساسانی سلطنت ء گڈی سال ء ایران ء سر ء عرب اُرش ء چے
کمے ساری بلوچ ء نام ء زانگ بوت انت۔ بلوچ ء راجدپتر گوں ایران ء سر ء عرب
ٹکانی ارشاں چے پرشت ء پرورش، جنگ ء کشگ، لڑ ء بار ء دراں ڈبھی ء پڑ
انت۔ اے اُرش ماں ہپتیمی کرن ء بندات بوتگ انت۔ لہتیں بلوچ ٹکاں چے
بندات ء وتا عرب ء پارس ء جنگ ء چے یک کر کنگ ات، بلئے عرباں پارس ء پدیم

گوں بلوچاں کت ء بازیں بلوچ جنگ ء کشک بوت ء بازینے درانڈیھ کنگ بوت۔
 مال ء ملک، چک ء زابلول ہم تاوان دیگ بوت انت، انچوش گوشنت کہ بلوچ
 سک تاوان دیگ بوت ء لڈ ء بار گپتے ات۔ نوہمی کرن ء وہدے عرب ء واک
 نزور ترات، ایران دگی ء کش ء کرسی حاکم ء سردارانی دست ء کپت کہ آہاں
 کرناں حاکی کت۔ اے نیام ء ہم بلوچ ء گند ء چہ گنتریں جاوراں ماں پتات۔ انچو
 گوش ءے زلم ء زوراکی ء دگے درے پچ بوت۔ کہولانی کہول کشک بوت انت۔
 لوگانی لوگ سوچک بوت انت ء دگے باریں پے پے زوراکی کنگ بوت۔ اے
 دور ء صفاری، بدو، سامانی، غزنوی، سلجک، منگول ء تیموری مستریں راجکاری طاقت
 اتنت۔ اے زوراوریں ٹک ء کہولاں بلوچ ء را انچو بے وس کت کہ آہاں پد ء ٹکانی
 ٹک، کہولانی کہول، ٹری بے گوش ءے، راجی لڈ ء بار کت تار دنہ بیت۔ اے لڈ ء بار
 بلائیں مجبوری ءے ء کنگ بوت انت۔ بلوچ چہ کرمان ء گور پچانی سیستان ء کنزراں
 دیم پہ زرباری سیستان ء مکران ء توران ء شت۔ چشیں مز نہیں کچے ء لڈ ء بار ء گوں
 اگاں اے ہلک ء دمگاں کسانیں کساسے ء بلوچ جاہ مند ات، نو درائیں ہلک ء
 دمگاں یدریں بلوچ بوت۔ اے درائیں ہلک ء دگ بلوچانی گلزمین بوت ء آہانی
 ماتی زبان بلوچی اے دمگانی ہندی زبان جوڑ بوت ء اے ہند ء نام بلوچستان کپت۔
 سلجکانی حاکی ء وہدے اے دگ ء رار ہندی نامے 'بلوچستان' دیگ بوت ء آہاں
 ایسی ء راوتی استانے نامینت۔

آسمر؛

انوکیس زمانگ ء گیشتریں بلوچ پاکستان ء استان بلوچستان ء ایران ء استان
سیتستان و بلوچستان ء جاہ مند انت۔ ماں اوگانستان ء بلوچ زرباری روکیتی نمروز،
فراج ء روکیتی ہلند ء انت۔ بلوچ یک مزینیں کساسے ء پاکستان ء استان سندھ ء
پنجاب ء ہم است انت۔ چو جوڑو کیں کچے ء و خلیج ء عرب ملاکنی تہا ہوں آباد انت ء
بازیں بلوچے ماں یورپ ء درانڈیھ انت ہم۔ چو کساس ء بہ کٹنے، بلوچ دو کروڑ ء
گیش بنت، کم نہ بنت۔

بلوچ ء نسل نو آنسل نہ انت کہ چہ کسینیں زر ء لڈیتگ ء اتلگ۔ رندی
لڈ ء بار ء ہندی جاورالاں نوک نوکیں ہم گون کپتگ گوں۔ یلئے، بلوچ ء را
شباباش انت کہ زوراوریں ہمساہگانی کر ء کش ء بونگ ء ابید آئی ء وتی دود ء
ربیدگ ء زبان پھریزبتگ ء وتی جتائیں پجارے داشتگ۔ راجکاری تہنائی ء ابید ہم
بلوچ ء پھ و تا انچیں دود ء ربیدگے گوں زبانی ء زرتگ کہ در سین ٹک، کہول ء
نوکیں نسلی اعتبار ء پھ وتی راج ء ہواریں زندمانی ء یکجاہ کنگ ء سو بین بوتگ۔

کتاب و سرشون؛

1. اڈونز، ن، (1980)، جشمین و زمانگ و ارمانیہ، رجانکار، ن، گ، گار سین، لسبن: کلو سٹ گلبن کنیان فاؤنڈیشن
2. اریان، ل، ف، کس، (1958)۔ سکندر و چمکشام، رجانکار، اُبرے ڈی سلنکورٹ، لندن: پیپگوتن کلاسک
3. بلادوری، احمد ابن جابر (1924)، اسلامی استان و بُن ریشگ، رجانکار، فرانسز کلاک مَرگٹن، نیویارک
4. دشتی، ن، (2012)، بلوچ و بلوچستان، بلوچ استان و بندات و زوال و راجد پتری شین، بلو منگٹن، ٹریفورڈ شنگکاری
5. فرے، ر (1963)، پارس و میراس، لندن: ووڈنگ فیلڈ و کولسن
6. گانکوسکی، ی، و (1971)، پاکستان و مہلوک، ماسکوہ، ناؤکا
7. گرشمان، ر (1954)، ایران، اول روچاں بگر تاں اسلامی اُرشاں، ہر مونڈ سورتھ
8. ہیریسن، س، س، (1981)، بلوچ راجدوستی و سویت و فتنہ ماں او گانستان و ساہگ و نیویارک:
9. جان محمد، (1982)، بلوچ ربیدگی میراس، کراچی، رویال بگ کمپنی
10. کزینا، ی، ی، (2007)، ہند ایرانیانی بُن ریشگ، برل، لیڈن و بو سٹن
11. میکینزی، ڈ، ن، (1961)، کردانی بُن ریشگ، ٹرانسکشن آف دا فلولوجیکل سوسائٹی، 1961، تاکدیم، 68-86
12. میکینزی، د، ن (1961)، ایران، ایران شہر، ان انساکلو پیڈیا ایرینیکہ، آن لائن ایڈیشن

13. میتھو، و، و (1999) اولسرء پارسی ماں زرباری رودراتکی ایران ء گوں نبشتگی
ثبوتماں، ایرانی وانشت، 32، 1999، تاکدیم، 99-107
14. منورسکی، و، (1937)، حدود العمل، دنیا ء ہند ء د مگ، پارسی ڈیھ زانتی، 372، ا،
ہ، 982، ڈ، لندن، گب میوریل سیریز، ن، س، 11
15. منورسکی، س، (1958)، آریائی نسل، ایٹی ء بُن ریٹنگ ء کٹ، شکاگو، س، ش،
گرگس اینڈ کمپنی
16. نصیر، م، گ، ک، (1979)، بلوچستان ء راجدپتر، (اردو)، کونٹہ، کلات شنگ کار
17. شامے، داریوش عظیم ء برطانیہ ء نبشتگی، کوہنیں پارسی وانگی، ایران، اولی بہر،
اولی جلد، ٹیکس، لندن، برٹش میوزیم
18. شامے، ر، (2000)، کوہنیں پارسی نقش رستم ء پرسپولس ء نبشتگی، ایران، اولی
بہر، اولی جلد، لندن، برٹش میوزیم
19. اسٹریبو، (2009)، اسٹریبو ء ڈیھ زانتی، انگریزی رجانک، ہوریس لیونارڈ جونز،
میلبیولائف، ل، ل، ش
20. تھومس ڈے مرگہ، (1983)، حاکمانی کتاب، رجانک، ی، ا، و، بگ، لندن،
گلبرٹ ء رینگٹن
21. وون ووگلینڈر، ی، ن، (1978)، داریوش عظیم ء برطانیہ ء نبشتگی، اولی بہر، دومی
جلد، ٹیکس، لندن، برٹش میوزیم

آہدی بلوچانی نیکراہی سیتک²

Religious Belief of the ancient Baloch

ڈاکٹر نصیر دشتی

چہ نیکراہہ ء داستان انسانی چاگردہ ء بنگلی بہر آنت۔ اے درائیں انسانانی بون
 دپتری پتینکاں گندگ بنت۔ نیکراہی سوجاں انسان ء رازندگ مانگ ء پراہہ ء
 شازگانیں راہ ء رندے داتگ۔ داستاناں انسان ء رانیکراہی بون رہندانی پھمگ
 ء بلائیں کمتے کتگ۔ پمیشکہ، نیکراہی ہب رہندانی زانگ ء گوں مارا انسانی ریشگان
 رسگ ء مز نہیں مدت ء کمتے رسیت۔

بلوچاں نیامی ایشیاء لڑ ء بار ء ہندی ٹک ء راجانی نیکراہی ء داستانی درائیانی
 دیسپانی ء لازم جہد ء چپائے کشگ کپتگ۔ اے ٹک ء راجانی نیکراہاں بلوچانی
 نیکراہی رہندانی سرا لازمی سانسے دور داتگ۔ پمیشکہ، بلوچانی نیکراہہ ء داستانانی
 پولگ ء پھمگ بید ء ایرانی ہند ء دمگانی نیکراہہ ء داستانانی چارگ ء تپاسگ ء بوت نہ
 کنت۔

ڈاکٹر نصیر دشتی ء اے نبشاناںک چہ انگریزی ء بلوچی ء راجانک کنگ بوتگ۔²

کو نہیں نیکراہ ماں ایرانی ہندء دمگاں؛

اے پدریں گئے کہ ایرانی ہندء دمگانی مردمانی نیکراہی سِتک یازر تشت
پرستی بوتگ یا یہودی ء عیسائی ء ہواریں نیکراہی رہندے یادگے ابرمی راستیانی سر
استک ء باوراش کتگ۔ بلئے، ساسانی سلطنت ء پزوشنگ ء گوں اسلام ء اے ہندء
دگ گوش ء ماں پتات آنت۔ اہدی بلوچانی نیکراہی سِتکانی پنگ ء ساری اے
ہندء دمگانی نیکراہانی سرا، لہتیں دانک ہوار کنناں۔

1- زر تشتی نیکراہ؛

مزن شانیں ایرانی نیکراہ، زر تشتی دین، دو بَنکی سکینانی سرا بوتگ، یکے
اہورہ مزدہ ء دومی انگرہ مینیا۔ اہورہ مزدہ سردستیں ہاوند بوتگ ء انگرہ مینیا
بدیں ارواہ کہ رند ء اہر یمن ء نام ء زانگ بوتگ۔ دو نیمگی (شری ء ہرابی یادز وگ
ء راست) زر تشتی نیکراہ ء بَنکی سکین بوتگ آنت۔ اے نیکراہ ء رد ء اہورہ مزدہ ء
دنیاء راجوڑ کتگ کہ اہر یمن ء واہگ ء چپ آنت۔ زر تشتی نیکراہ پیامبر زر تشت ء
شنگ ء تالان کتگ۔ زر تشت ء آہگ ء آئی ء آؤر تگیں نیکراہ ء تبلیغ ء پگہ میں وہد ء
پاس گیشینگ نہ بوتگ آنت۔ بلئے، پیشدادی حاکمی ء زمانگ ء اخانشی حاکمی ء بنداتی
نوبتانی زمانگ پھمگ ء منگ بیت۔ زر تشت، ایرانی نیکراہ ء بَنگیجکار، واجہ پُر و شپ ء
چک آنت۔ زر تشت زردشت ء زر تشر ء نام ء ہم زانگ بیت۔ آروبرکتی ایران ء
ودی بوتگ ء آئی ء زمانگ بازیں جاہاں دگے دگے وہد ء پاس گو شنگ بیت، بلئے،
گیشتر چہ مہتر عیسیٰ ء 2 ہزار سال ساری آہگ ء تپاک آنت۔ آپشدادی سلطنت ء
حاکم ویشتسپ ء زمانگ ء مستریں ملء عالم زانگ بیت۔ انچو گو شنت کہ ماں بلخ ترک

ۛ ایرانیانی نیام ۛ جنگ ۛ کٹنگ بیت کہ پہ رودراتکی ایران ۛ گر ۛ دار ۛ مڑگ بیت۔
 زرتشت گوں سردستیں هاوند، اهوره مزده ۛ نور ۛ دروشم ۛ دچار کپیت، وهدے
 رودراتکی ایران ۛ ماں کورے ۛ بڈورگ ۛ بیت۔ هاوند ۛ نور ۛ رُژنائی ۛ گوں جان
 شودیت ۛ آئی ۛ سراوحی نازل بیت۔ رندترا، آباز براں گوں هاوند ۛ نور ۛ پارست
 ۛ ڈیک وارت ۛ پیامبری ۛ درجگے رسیت۔ آئی ۛ منوگرانی سٹک انت کہ زرتشت
 دنیائی زاہری ۛ ساری گوں هاوند اهوره مزده ۛ پرشتگاں سے ہزار سالان گوں
 بوتگ۔

زرتشت ۛ پنت ۛ سوج هاوند اهوره مزده ۛ مزن شانی ۛ سرا بوتگ انت
 کہ یکتا ۛ تہنائیں جوڑ کنوک انت ۛ گوں بدی، اہر یمن، ۛ دائمی جنگ ۛ انت۔ آیکتا
 پرستے ات۔ آئی ۛ آریائی ٹکانی دیوتاناں نہ من ات۔ آدیوی انابتا ۛ دیوتا مہر ۛ پہ
 اُر مزد (اہورہ مزده) ۛ نابی ۛ لیکہ ۛ منوگر نہ ات۔ آئی ۛ رد ۛ اهورہ مزده نیکی،
 شری ۛ مہرات ۛ اہر یمن بدی، ہر ابی ۛ شرک ات۔ بنداتی زرتشتی منوگرانی دل ۛ
 هاوند اهورہ مزده ۛ اہر یمن گستا، بلے زروان ہدا ۛ جاڑ انت۔ آہانی رد ۛ زروان
 ہدا ۛ آہاناں وتی راہانی گچین کنگ ۛ اجازت داتگ۔ یگے ۛ نیکی زرتگ ۛ دومی ۛ
 بدی۔ یگے ۛ راست زرتگ ۛ دومی ۛ ڈروگ۔ اے سٹک ۛ رازروان منی گوشتگ
 بوت۔ دگے زرتشتی منوگرانی ٹکے ۛ سٹک ات کہ ہر ابی چہ هاوند اهورہ مزده ۛ جند
 ۛ بدیں حیالانی پیدا اور انت۔ یک رندے وت آئی ۛ دل ۛ ہے اتلگ کہ کتے آئی ۛ
 ہلاپ بوت کنت ۛ آئی ۛ بگیری ۛ کت کنت، ۛ آچے رنگینے بوت کنت، گڑابدی
 ودی بوتگ۔ اے سٹک ۛ منوگراناں گاؤ مارٹنی گوشتگ اش۔

زر تشت ء جہد کنگ کہ دنیا ء شری ء ہرابی ء آہگ ء بزانت کہ چون
اتلگ انت۔ آئی ء پھمگ لوٹ ات کہ اے دنیا پھ انساناں چی ء چُش انت کہ یکوئی
بقا ء جہد انت، رگگ ء جہد انت، ناتہنا ابرمی راستیاں چے، بلکہ وتی وڑیں انساناں
چہ ہم، آہانی بدی ء ہرابیاں چے ہم کہ دائم وت انسان ء بربادی ء تباہی ء دمب ء
انت۔ آئی ء زانگ ء جہد کت ہما کہ ازاب ء تکلیپاں گوز انت، آہاناں چو بہ
سالمیت ء ہما کہ دگراں ازاب کنت، تکلیپ کنت، آہاں چوں ء چونیں سزا دیگ بہ
بیت۔ آئی ء تبلیغ کت کہ انسان ء زرد، اندری سما، تری راستی بہ بیت یاردی، آئی ء
آؤکیں روچانی ما زمان انت۔ آئی ء گوشگ ات کہ انسانی زند شری ء ہرابی،
دروگ ء راست ء دائمی جنگ ء انت۔ آئی ء تبلیغ ء مجگ ہمیش ات کہ نیکی ء بدی ء
دائمی جنگ ء گڈی سوب نیکی نیگ انت۔ آئی ء گوشگ ات کہ گڈ سرا ہاوند اہورہ
مزدہ نجات دیو کے دیم دنت کہ بدی ء را کٹینیت ء نیکی ء شری ہرابی ء ناشری ء
بانج بر انت۔

زر تشتی نیکراہ ء بُن رہنداں چہ یکے ہمیش ات کہ بے تری ہاوند اہورہ
مزدہ ء شری ء ہرابی ء درچنگ ء آزاتی داتگ، بلئے انسانانی درچنگاں چہ بیگانگ نہ
انت۔ ہرچی کہ انسان درچیت، آئی ء کردار سازی ء کنت۔ گڈ سرا مہشر ء روچ
بیت ء ہر کس ء کہ پھ و تا ہرچی درچنگ ء آہرچی کہ جوڑ بوتگ، آئی ء راجست ء
پُرس بیت۔ آہاں کہ بدی درچنگ، ہرابی ء ناشری ء پلہ مرزی کنگ، پراہاں
مزنیں ازاب ء آسرے است ء ہر کس ء کہ شری زرتگ ء نیکی ء راہ ء شنگ،
پرائی ء جزا ء وش حالی و دار ء بیت۔ مہشر ء روچ ء اہورہ مزدہ زانگ ء بے زانگاں جتا

کنت، پدازر تشت، هاوندء پیامبر آہاں چنودء پل (پہل ء صراط) ء بارت ء ہر کس کہ نیک بوتگ، گوست کنت۔ ہر کس کہ بد بوتگ، آگوست نہ کنت، پرچہ کہ پہل چہ میشینک ء لاگر ترء زہم ء تیز تر انت۔ کسے ء کہ نیکی کتگ، پہل ء آدست ء بہشت ء روت۔ کسے ء کہ بدی کتگ، آشکون دیم بیت ء جہل ء دوزہ ء کپیت کہ اے آئی ء بدی ء ہر ایبانی سز انت۔ بہشت ء وشی انت، درائیں تماہ پیلو بنت ء دوزہ ء ازاب انت، گرے ء زاری انت، تہاری ء شد ء لاپی انت۔

زرتشتیاں آس ء رانورے پھیتگ۔ پمیشکہ آہاناں آتش پرست، بزائیں آس ء مٹوک ہم گوشت۔ آس گلزمین ء، پتیمی بُنکی جُز پھمگ بوتگ۔ ایشی ء رادائی رُژنائی ء حاوند اہورہ مزدہ ء جاہ گوشتگ بوتگ۔ مہشر ء روج ء آس امبروز ء دُرائیں مادناں آپ کنت ء ارواہاں چہ ہے (آس ء) چکاساں گوزگی انت۔ ساسانی ء اخامنشی سلطنتانی وداں ایران ء سے مستریں شہراں آس ء مزنیں مندر بندگ بوتگ۔ آس ء سنیون میدیا ء بوتگ، آس ء فرپارس ء بوتگ ء آس ء مزن مہر پار تھیا۔ زرتشتیانی سٹک بوتگ کہ ہر سنیں آساناں هاوند اہورہ مزدہ وتی نور ء چہ رُژناہ کنت کہ چرے آسانی رُژنائیاں دُرائیں دنیا ء چاریت۔

ماں زر تشتی نیکراہ ء، شری چہ ہر ابی ء پھک گیشیتگ بوتگ۔ ہر ہما کہ شتر انت، کشش دار ء بزاہ دار انت، شری ء سیمسر ان انت ء ہر ہما کہ تہار انت، سل ء لیگار انت، ہر ابی ء شمار بیت۔ زر تشتی سٹک ء رد ء انسان ء سر فرض انت کہ ہر ابی ء بدی ء بہ داریت ء نیکی ء بدی ء جنگ ء بنی آدم ء لازم انت کہ نیکی ء پلہ مرزی ء بہ کنت۔

زر تشتی نیکر اہی دانک ء ہدایات اوستا کتاب ء دروشم ء پابازگ بوتگ
 انت۔ آئی ء نیکر اہی زانت ء حیالاں دُر ایں عالم اثر مند کتگ ء یہودیت، عیسائیت
 ء اسلام ء چرائی ء بازیں چیزے زرتگ۔ اے سیں نیکر اہاں چہ زر تشتی نیکر اہ ء
 بازیں لیکہ ء خیال زرتگ، چُش کہ ہمر و چگیں تاہت ء عبادت، بہشت ء دوزہ ء
 خیال، پہل ء صراط ء خیال، مہشر ء روج ء حساب ء کتاب ء دگے۔ زر تشتی نیکر اہ ء
 ہاوند اہورہ مزدہ ء مزن شانی ء جہان ء یکیں جوڑ کنوک ء سماء تاں کرناں ایران ء
 نیامی ایشیاء دمگاں واجہی کتگ ء تاساسانی سلطنت ء پپتیمی کرناں پرورش ورگ ء کہ
 چد ء رند اسلام اتک ء مہلوکاں ہرچ وڑ ء بلئے قبول کت۔

زر تشتی نیکر اہ وتی سر ٹھہل ء ہما و ہد ء بوتگ کہ پارسی سلطنتاں وتی
 سرکاری نیکر اہ کتگ۔ اخانشی حاکماں، سائرس ء داریوش ء، اہورہ مزدہ سرکاری
 ہد امیٹنگ ء سرکاری نیکر اہ زر تشت پرستی ء راکتگ۔ سکندر اعظم ء آہگ ء
 زر تشتیاں مزین تاوانے دات۔ یونانی ء مقدونیاں بازیں زر تشتی کُشت ء گار
 کت ء آہانی نیکر اہی رہشون اش چک چین کت انت۔ ایران ء زر تشتیاں پداہمت
 کت ء زر تشتی نیکر اہ پداوڈان بوت کہ پار تھی ء ساسانیاں زر تشتی نیکر اہ دزگپتگ
 ات۔ بلئے، پداپتیمی کرن ء عرب اسلام ء چیر ء مچ بوت انت ء تو انگر بوتگ ء گوں
 ایران ء سر اُرش اش کت۔ عرباں گوش ء ہج سر نیاؤرت۔ زر تشتی نیکر اہی
 کتاب اوستاء بازیں تاکے ء ہمر اہی ء دگے بازیں مقدسین کتاب ء نوشت مان
 دارگ بوت انت۔ دُر ایں نیکر اہی سروک، ملاء عالم ء زانکار کُشگ بوت انت۔
 عرباں ایران ء وجود ژا مبلینت۔

ساسانی سلطنت ۽ وھد ۽ زر تھتییانی دو فرقہ جوڑ بوت۔ یکے مانیکیت ۽ دومی

مزدکیت ۽ نام ۽ زانگ بیت۔

مانیکیت؛

مانیکیت کو ہن ترین نیکر اہاں چہ اولی فرقہ ات۔ مانی (214-277م، م ۽) پار تھی تمنناں چہ سیادی دارو کیں زر تھتیی نیکر اہی ملا ۽ عالے ات۔ آئی ۽ زر تھتی، یہودی، بدھائی ۽ عیسائی نیکر اہاں چہ کار آمدیں رہند زرت انت ۽ یکین جوڑ کنگ ۽ جہد کت۔ بازیں کلدی ۽ میسو پٹیمیسائی لیکہ ۽ حیال ہم مانی رہند ۽ گندگ بنت۔ رودراتک ۽ تر ۽ تاباں آگوں بدھ نیکر اہ ۽ وا کو ب بوت ۽ آئی ۽ شتریں نیکر اہی کار رہند ۽ ہم زرت انت گوں۔ آئی ۽ رہند دونیمگ یکھی ۽ جہدے ات۔ آئی ۽ ارواہ ۽ باتنی رُژنائی ۽ دنیا ۽ بدیں مادی تہاری ۽ نیام ۽ کش ۽ چیلے سازات۔ مانی فرقہ ۽ مٹوکانی ستک ات کہ ہاوند ۽ بگیری ۽ دائمی بدیں تاگتے اوشاتگ۔ مانی فرقہ ۽ انسانیت، دنیا ۽ ارواہ، ہاوند ۽ واہگ (بنی آدم) ۽ شیتان ۽ میان ۽ جنگ ۽ پیدا اور انت۔ بنی آدم اسل ۽ ہے تاگتانی جنگ جاہے کہ ارواہ انسان جوڑ بیت ۽ پداوت نیکی ۽ بدی ۽ ساہگ ۽ انت۔

مانی لیکہ ۽ دمان دمان ۽ بازیں اثر مند کت۔ پنچھی کرن ۽ گد سر ۽ ششمی کرن ۽ اول چارک ۽ مانی فرقہ ۽ مٹوگرانی پارسی سلطنتانی سر امز نیں اثر مندی ۽ است ات، بلکہ باز نطنی سلطنت ہم اثر مند ات۔ چوش کہ مانی فرقہ ۽ کئی رد ۽ زر تھتی نیکر اہ ۽ بہرے ات ۽ قدامت پسندیں زر تھتی درباری ملاہانی واستہ بلائیں نیے ات کہ آہانی واجہی ۽ بیہار داتگ ات۔ آہاں دمان ۽ دُرائیں ملا ۽ میاہ یکجاہ

کت آنت ۽ ساسانی حاکماناں مٹائینت ۽ ہماہانی سروکی ۽ مانی ۽ آئی ۽ مٹو گرانان دین
۽ چہ ڈن کنگ ۽ کوشست کت ۽ آہانی دینی چست ۽ ایرانان بدہت ۽ پرمان دات ۽ چہ
وتاگستا کت آنت۔

بندات ۽ ساسانی حاکماں زر تشتی ملاہانی وت ماں وتی جنگ ۽ دور نہ کت،
بلئے و ہدے چارات اش کہ مانی فرقہ ۽ مٹو گری ماں لس مہلوکاں دماں دمان ۽ شنگ
ات ۽ ملاہاں حاکم تر سینت آنت کہ شئے حاکمی ہم روٹ، گڑا ملاہانی گپ اش زرت
آنت ۽ مانی ۽ راگپت ۽ زندان ۽ بند کت۔ (مانی) سال 277 ر، م ۽ ماں بندی جاہ ۽
بیران بوت۔ مانی فرقہ ۽ مٹو گراناتہنا ساسانی حاکماں کشت ۽ گار کت آنت، بلکہ
یونانی ۽ چینی حاکماں ہم وتی ہند ۽ دمگاں ایشاناں نمیشت۔ عباسی دؤر ۽ حاکماں ہم
ایش جت ۽ کشت آنت ۽ یک و ہدے ۽ دمان ۽ شنگ بوکیں فرقے ۽ راگار ۽ گسار
کت اش۔ مانی نیشنگ ۽ گوشتن سوچک ۽ بئن دیگ بوت آنت۔ تہنا ہنتیں بنگلی
نوشت آئی ۽ مٹو گراں رکینت کت کت۔

مزدکیت؛

مانی فرقہ ۽ دُر شنگ ۽ پد پہ زر تشتی قدامت پسندی ملاہاں دگے جیڑہے
کہ آہاناں نیکراہی بدہتے گوشت، مزدکی ۽ شگل ۽ دیم ۽ اتک۔ مزدک نامیں
مرد کے زر تشتی مزین عالماں چہ یکے ات۔ آئی ۽ زر تشتی نیکراہ ۽ بنگلی لیکہاناں
زر تشتی قدامت پسندی ملاہاں چہ جتا بیان کنگ بنا کت۔ آئی ۽ بدی ۽ ہرابی ۽ را
تچک ۽ سادگ ترین مانا ہے دات۔ مزدک ۽ تبلیغ کت کہ دُر انیں ہرابی ۽ بدی چہ
سے چیزاں کاینت، حسد، زہر گرگ ۽ لالچ۔ آئی ۽ گو شنگ ات کہ دُر انیں ہرابی

چہ ہمیشاں بنت ء اثنانی کار انسانی بروبری ء تپاکی ء ہراب کنگ انت۔ ہما بروبری ء تپاکی ء کہ ہاوند اہورہ مزدہ ء واہگ کتگ۔ پمیشکہ، آئی ء گوشت کہ تاوہدیکے ہما شیتانی ء ہرابی کہ چرے سئیں بزاں، حسد، زہر گرگ ء لالچ ء چہ بنت، ہلاس کنگ مہ بنت، ہاوند اہورہ مزدہ ء لوٹینگیں بنی آدمی بروبری، ایمنی ء تپاکی اتک نہ کنت، آئی ء زر ء مال ء ماں گریب ء بزرگراں ہوار کلئیں عالماں بروبری ء بہر کنگ ء پلہ مرزی کت، تکہ ہے سئیں شیتانی ء برائی دُور ء گار بہ بنت۔ مزدک ء بنگی اصول ات کہ ہاوند ء گزران ء زند گوازینگ ء بنگی آسراتی پیداک کتگ انت کہ بنی آدم، آئی ء بندہ، پہ شری ء بروبری ء زند گوازینت بہ کن انت۔ آئی ء گوشت کہ ہاوند اہورہ مزدہ ء واہگ انت کہ چہ مسترین ء زرداراں زر ء مال پچ گرگ بہ بنت ء گریب ء بزرگ ء لس مہلوکاں دیگ بہ بنت کہ آئینیں زندے گوازینت بہ کن انت۔ ہر کس کد ء وتی زلورت ء جائزیں لوٹاں بہ زوریت ء اے دگراں بہر بہ کنت۔ ایران ء گریب، بزرگ ء لگت مالیں مہلوکاں مزدک پہ و تا مسجائے پهم ات ء آئی ء سراستک بست۔ مزدک جنین آدمانی حق ء اوبال ء بروبری ء ہم مٹوک ات۔ آئی ء امن ء ایمنی ء گپ جت ء جنگ ء جدل ایر جت۔ آتکہ جناورانی کوش ء ہلاپ ات۔ حاکم کباد و ہدے آئی ء چہ اثر مند بوت ء آئی ء پنت ء زرت انت، گڑا مزدک فرقہ ء مٹوگر بے کساس و داتنت۔ زرتشتی قدامت پسندیں ملآء عالماں آئی ء بگیری بناکت ء ساسانی حاکمانی کوش پُر کنان کت انت۔ کباد ء بیرانی ء پد انچوش گوشتنت کہ مزدک ء واجہ کوس ء حاکمی ء پلہ مرزی کت کہ ساسانی حاکم بہ بیت۔ واجہ کوس ء حاکمی ء تہت ء راگیت نہ کت ء خسرو (نوشیروان) حاکم

بوت۔ درباری ملاہانی پلینڈی ء ابید ہم خسرو مزدک ء مٹوگرانی سر ازہرات کہ
 آہاں خسرو ء بگیری کتگ ات کہ حاکم آمہ بیت، کوس بہ بیت۔ شاہی پرمانے ء رد
 ء مزدک نیکر اہی بدہتے ناینگ بوت ء مزدک گرگ ء بند کنگ بوت ء زندان ء
 کتگ بوت۔ آئی ء مٹوگر نوشیروان i ء چہ آئی ء پد شاہور ii ء یک یک ء گپت ء پاہو
 دات انت۔ آہانی در چنگ ء کتگ ء پد عرب نبشتکارانی رد ء ساسانی حاکمی ء
 گڈ سری روچاں ارمانیہ ء بگر تاں زرباری ایران ء آہوز کوہاں در، مزدک ء
 مٹوگرانی حال ء گواہی ات، شہر ء مینگاں گندگ نہ بوت انت۔

2۔ ہیلینیت؛

کوہنیں یونانیانی نیکراہ ہیلینیت یا یونانیت گوشتگ بوتگ کہ ہیلینی یا
 یونانی دود ء ر بیدگانی کالمیں پاہازوک ات۔ ہیلینی یا یونانی نیکراہ یونانی تاہت ء
 عبادت ء بندوک آہانی زبانی، راجی ء ر بیدگی مڈیانی پاہازگ ء پلگارگ ء سرا ات۔
 یونانی نیکراہ ء بُن ہشت دوازده او لمسیکی ہداہانی تاہت ات کہ آہانی سروک ہاوند
 زیوس ات۔ مزن مزنیں دیھ ء بلا ء ییکاٹن، کیرس، فونکس، گورگوز، ٹاپپون،
 ڈریگنز، گنٹور، بریزن بلز ء ہارپیز او لمسیکی ہدا اتنت۔ مزنیں دیھ ء بلا مانی دیم ء
 اے ہداہاں دائمی بان جُرت۔ اے ہداہے بلا ء بنی آدم ء میان ء داشت اتنت۔
 پرے ہداہاں مزن مزنیں عبادت جاہ اڈکنگ بوتگ ات ء ہر یکے ء واستہ جتا
 عبادت جاہ ء جتاہیں نیکراہی دود اتنت۔ تیوگیس سال ء اے نیکراہی دود بر جاہ
 اتنت۔ ہے ہدا ء مردمانی نیام ء ملا ء پادریاں جاہ کتگ ات کہ ہداہانی واہگ اش
 تاک بر مشاں، آس ء لہم ء دوتاں، مرگانی بالاں، ساچان ء بہار گاہاں یا جتاورانی رگر

۽ چیلانی پارست ۽ لس مہلوکاں سرکت آنت۔ سکندر اعظم ۽ باجاں یونانی چاگرد ۽ ربیدگ و دینت آنت۔ آماں مصر ۽ کش ۽ کر ۽ ہلکاں ہوار رودرا تکی ہند ۽ دمگاں سر بوت آنت۔ اینکس مزینں دمگاں سر بوتگ ۽ نوکیں نیکراہی رہنداں گوں دپ کپگ ۽ ابید ہم یونانیانیاں مزینں کدے ۽ ہیلینی نیکراہ ویل نہ کت، بلے، و ہدیگہ یونانی حاکماں عیسائی نیکراہ من ات ۽ پداراجی ۽ سرکاری نیکراہ کت، گڑا ہیلینی نیکراہ یک ۽ دو دہکاں پدگار بوت۔ یونانی دیوتا ماں اے دمگاں کہ یونانیانیاں حاکمی ات، سر بوت آنت، بلے نیکراہ عیسائیت بوت۔ ہیلینی نیکراہ چہ دیوتا ۽ دیویانی کسہ ۽ دستاناں پُرانت۔ بازیں انجیں داستان است کہ مستریں ہاوندزیوس (اولمپیہ ۽ مستریں ہدا) ۽ ہم اے دیوتا ہانی دست ۽ پرورش وارنگ۔

3- عیسائیت؛

بندات ۽، عیسائیت یہودیت ۽ فرقے ات کہ یہودیت ۽ شیواری ۽ پاہازگ ۽ اتلگ ات۔ عیسائیت یہودہ نامیں رومی استانے ۽ ماں اولی کرن ۽ دیم ۽ اتک۔ و ہدے رومی حاکم مزین شانیں کانسنٹنائن ۽ ماں 330 ر، م ۽ راجی ۽ سرکاری نیکراہ عیسائیت کت، گڑا دنیا ۽ مستریں نیکراہاں شمار کنگ بوت۔ عیسائیت مہتر عیسیٰ (نزیریت ۽) ۽ زند جاورالانی سرانت۔ مہتر عیسیٰ ۽ یہودیت ۽ ہما فرقہ ۽ گوں سیادی ات کہ رحم ۽ لازاتی ۽ پلہ مرزی ۽ کت ۽ درس اش دات۔ نزیریت ۽ دمگاں چہ یہودی قدامت پسندیں ملاہانی بگیری ۽ کت۔ ہمیشک، مہتر عیسیٰ ۽ را بدہت ۽ بددینی ۽ بہتام جنگ بوت ۽ آزمانگ ۽ یہودی قدامت پسندیں ملا ۽ عالماں وتی واجہی ۽ بادیک ۽ ترس ۽ مہتر عیسیٰ ۽ علم ۽ زانتکارانی کم شرپی ۽ بہتام جت۔

رومی سلطنت ۽ کانوڊ ۽ رد ۽ علم ۽ زانت ۽ لس لبز اا نڪر اهي عالم ۽ زانڪار اني كم شرنپي ۽ بے ازتي مزنيں جرے ات که ايشي ۽ گڏي سزا پاھو ديگ يا تا مرگ سليب ۽ درنجگ ات۔ عيسائيني سٽڪ انت که مہتر عيسيٰ ہما مہتر عيسيٰ انت که مسيحا ۽ دروشم ۽ آنگي بوتگ ۽ يھوديت ۽ ھوار بازيں نڪر اهي ڪتاب ۽ نڪر اھاں آئي ۽ آنگ ۽ گواہي داٽگ۔ عيسيٰ ۽ گوشتن ۽ ڪردن آئي ۽ نزيڪيں مرید ۽ منوگراں نبشتگ انت ۽ ميٽھو، مارک، ليوک ۽ جون ۽ پارستاں نوکيں ڪتاب ۽ رنگ ۽ پاھاز يٽگ انت۔

تيوگيں عيسائيت مہتر عيسيٰ ۽ سليب ڪنگ ۽ ڊوبر آنگ ۽ سرا انت۔ آھاني گوشگ انت که مہتر عيسيٰ جسماني دروشم ۽ سليب ۽ درنجگ ۽ ڪشگ بوتگ، تابوتے ۽ بند ڪنگ ۽ ڪبرے ۽ ايرگيگ بوتگ، يلئے سے روچاں پڊ آڀاڊاٽگ ۽ ڊيم پھ بہشت ۽ شتگ۔ آھاني سٽڪ انت که مہتر عيسيٰ ۽ زند ۽ مرگ ۽ سراوس ۽ واک بوتگ ۽ انسان ۽ رادائي سار تيں زندے بڪشات ڪنت۔

عيسائيت ۽ بٽڪي سٽڪ پھ انساني نجات ۽ حضرت عيسيٰ ۽ ڪرباني، ثلثيت ۽ آئي ۽ ڊومي زند ۽ سرا انت۔ عيسائيني نڪر اهي سٽڪ انت که واجه ھدا ۽ وتي چڪ مسيحا ۽ ڪنگ ۽ دنيا ۽ ڊيم داٽگ که دنيا ۽ رکينت بہ ڪنت۔ آھاناں باور انت که حضرت عيسيٰ ۽ پميشڪہ ڪرباني داٽگ که انسانيت ۽ ڪنگئيں گناہ پھل ڪنگ بہ بنت۔ آھاني مھڪميں سٽڪے کہ مہتر عيسيٰ ڊوبر ڪنيت ۽ جھان ۽ ايمني ۽ تپاڪي ڪاريت۔ اے آئي ۽ ڊومي زند بيت۔ عيسائي گوشتن کہ مہتر عيسيٰ واجه ھدا ۽ چڪ انت کہ نہاڙي مریم ۽ لاڀ ۽ اروا ھے مان ڪنگ ۽ پيدا ڪنگ ۽۔ ثلثيت ھے باوري ۽ گوشتن کہ ھدا

سے ذاتاں گیشیت۔ پت، چک (حضرت عیسیٰ) ءِ پاکیں ارواہ۔ پت ہدا انت، چک ہوں ہدا انت ءِ پاکیں ارواہ ہم ہدا انت۔ بلئے، انگہ ہدا یکے ءِ اے سین یکمین آنت۔

عیسائیت ماں کو نہیں ایران ءِ

ساسانی سلطنت ءِ لہنتیں عیسائی ٹک گندگ بوتگ۔ انچو گوشتت کہ اے عیسائی اسل ءِ یہودی بوتگ آنت کہ پار تھیانی حاکمی ءِ وداں ایران ءِ اتلگ ءِ ہمدہ آباد بوتگ آنت۔ ساسانی سلطنت ءِ وداں یک چرچے ماں سیتان ءِ شمار کنگ بوتگ ءِ یک ءِ دو ماں ایران ءِ روبرکتی استاناں چوش کہ ارمانیہ، جورجیا، البانیہ ءِ بالشکان ءِ۔ سیتان ءِ رودراتکی اے دگے دمگانی عیسائی نسطوری فرقہ ءِ سیادی داروک بوتگ آنت۔ بلئے، انچو گوشتت کہ گیشتریں عیسائی گوریچانی میسو پٹومیاء بوتگ آنت کہ سامی النسل ءِ ایڈینی ءِ اُسریینی بوتگ آنت۔ یہودیانی وڑء، عیسائیاں ہم کسانیں نیکر اہی دودگون بوتگ کہ ساسانی سلطنت ءِ آہانی پاہازگ استان ءِ ذمہ ءِ بوتگ۔ عیسائی نبشتکاراں 20 ءِ چہ گیش پادریانی بوتگ ءِ گوائی ماں ساسانی سلطنت ءِ دمگاں پار تھیا، میدیا، کشان ءِ پارس ءِ داتگ۔ رہے ءِ ابر شہر ءِ ہواری ءِ شش استاناں عیسائی نیکر اہی استان ءِ لڑ ءِ ہو ار کنگ بوتگ۔ ماروی ءِ ہرات ءِ شہراں عیسائی وسداں سال پیش نندوک بوتگ آنت۔ سوگدیا ءِ مزنیں عیسائی ءِ نندوک بوتگ۔ نسطوری فرقہ ءِ منوگر ماں سمر کند ءِ ساسانی سلطنت ءِ وداں شمار کنگ بوتگ آنت۔

مزن شائیں رومی حاکم کانسٹنٹائن ء عیسائیت ء منگ ء پدا عیسائیت ء
 سرکاری نیکراہ کنگ ء پد ساسانی سلطنت ء عیسائیانی واستہ بے مریں جاوردی بوت
 انت۔ آہانی وپاداری پہ ساسانی سلطنت ء شک کنگ بوت۔ شاہور ii ء زمانگ ء
 ارمانیہ ء کش ء کر ء بازیں عیسائی ء درنجگ بوت۔ عیسائیاں کہ چشیں جاوردیست
 انت، آہاں عربانی پلہ مرزی کت ء عرباں کہ ہپتیمی کرن ء ایران ء ساسانی
 سلطنت ء سر اُرش کت، گڑا عیسائیاں کمک کت انت۔ ساری ء و ارمانیہ ء جاوردیگ
 بوتگ انت ء ساسانیاں ارمانیانی چرچ ء دلبدی کتگ ات۔ ساسانیاں ارمانیہ ء
 رانیکراہی آزاتی 484 ر، م ء نوراسک مٹانگ ء گوں داتگ ات۔ بلئے، 570 ر۔ م
 ء پہ عیسائیاں جاوردی مٹ انت ء وردن ii ء زمانگ ء پدا جنگ ء جدل ء پروشت ء
 پروش بوت۔

4۔ ہندو نیکراہ؛

ہندو نیکراہ کہ ویدانی نیکراہ ہم گوشگ بیت، دنیا ء کوہن تریں نیکراہ
 انت۔ ہندو مذہب چوشیں گستاخیں سکتے نہ انت، بلکہ بازیں نیکراہی رسم ء دود، پیر
 ء زیارتی دروشم ء ہاوند ء پیامبرانی بتی دیدن ء محی ء۔ ایشی ء ناڈکنو کے است ء
 نیکہ جتائیں کتابے۔ اے رگ وید ء کما تگیں گالانی سراہیہ کنت۔ رگ وید چہ مہتر
 عیسیٰ دو کرن پیش دوسد، سئے سد سالانی تہا کمانگ بوتگیں نبشتگ انت۔ ہندو
 نیکراہ ء نو کتریں دروشم دریائے سندھ ء دودمان ء ویدر بیدگ ء ہواریں دروشمے
 کہ سداں سالانی بند پتری چست ء ایر ء چاگردی ہورتوری ء مزنیں کچے ء ہواریں
 شگلے در آرتگ ء۔ بُن دپتر نویس دریائے سندھ ء دودمان ء ویدر بیدگ ء ہواریں

ء سراسدک آنت کہ آریائی نسل ء داستان ء کسہاں دیم چہ دریائے سندھ ء لڑ ء بار ء
 مزین بدلی سدلی ءے دیستگ کہ اد ء پشت کپتگیں مردماں دیوی ء دیوتاہانی تاہت
 کتہ بوتگ ء اشنانی ربیدگ مہمیں دڑوشے ء رستہ بوتگ۔ اے پد رانت کہ آریائی
 راج بید ء اثر مندی ء بوت نہ کتگ۔ پہ درور، ماں ہندو لیکہ ء جنگ نہ کنگ ء
 اکساناں سجدگ کنگ ء منگ ویدی ربیدگ ء نہ آنت، بلئے آریائیاں بون دپتری
 سر ء پراں چہ اثر مند بوہان ء اشناں قبول کنان ء نوکیں نسل ء یک ہو ء تواریں
 ربیدگ ء نیکر اہی دڑوشے رودینت گوں۔ چشیں ربیدگ ء نیکر اہی ہواری ء پگہ
 عیں رمس و گیشینگ نہ بنت، بلئے اندازگ ء اے دو کرن پیش چہ مہتر عیسیٰ ء
 پھمگ ء منگ بنت۔

ہندو نیکر اہ ء شش ہب زانشی بون ہشت آنت۔ یکے اخلاقیات یا مردے
 ء سرافرض، کاریا کرزگ (مردے چے کرزیت)، مردے ء ارادگ ء کارپد،
 ہب ء واہگ، زندمانی ء آہگ ء روگ (پیداگ بوہگ، زندگ بوہگ، مرگ، پدا
 پیداگ بوہگ) ء چہ مرگ ء دو بر پیداگ بوہگ ء نجات ء آزاتی۔ بتکی لیکہاں چہ
 یکے سمسر آنت کہ آئی ء مانا پیداگ بوہگ ء زندگ بوہگ، مرگ، دو بر پیداگ
 بوہگ، مرگ، پدا پیداگ بوہگ آنت کہ انچو روان کنت۔ اے بیتک ء رد ء ہر
 ساہ دارے ء اروا ہے مان۔ اے ارواہ جان ٹینیت۔ جان مریت، ارواہ نہ
 مریت۔ یک ہندو ءے بائد آنت کہ ایمان دار بہ بیت۔ جنگ نہ کنگ، نہ ہرگ ء
 اوپار کنگ، و تاگران دارگ ء پڑ مہر بوہگ ہندو بوہگ ء لوٹ آنت۔ ہندوہانی

تاہت ۽ عبادت ۽ تہا مقدسین کتاب ۽ نشتنگانی وانگ، غور ۽ پگر کنگ ۽ پاکیں جاگہانی زیارت ہوار انت۔

ہندو نیکراہ بازیں ہدامت۔ چو و باز انت، یلئے سئے مستریں ہدامت کہ چہاں یلئے براہمہ انت کہ پیداگ کنوک ۽ سازوک انت، یلئے و شنو انت کہ ایمنی ۽ سالمی ۽ داروک انت ۽ یلئے شیوا انت کہ جہان ۽ تیوگیں چکرے ۽ پورا بونگ ۽ پدایشی ۽ کٹینیت ۽ ہلاس کنت۔ چرے سین ہداہاں ابید گے ہم است، چوش کہ گنپتی، سر سوتی، لکشمی، دُر گاہ ۽ اندرا۔ راما ۽ کرشنا ۽ باروہ ستک ایش انت کہ اے دوکیں چہ ہاوند و شنو ۽ دراتلگ انت۔ وید یا مقدسین نشتنگانی تہا یو پنشاد، پُرانا، مہا بھارتیہ، رامایانہ ۽ اگامس ہوار انت۔ چہ بدھ مٹی نیکراہ ۽ عرب اُرش کنوکان ۽ ساری زرباری ایشیاء مزنیں دمگاں ہندو نیکراہ ۽ منوگر آباد انت۔ ماں ہشت، نو ۽ دہمی کرن ۽ روبرکتی ۽ نیامی ایشیاء چہ آہوکیں اُرش کنوک چش کہ نوکیں نیکراہانی منوگر انت، اشاں بازیں ہندو پوہ زور مسلمان کت۔

5۔ اسلام؛

اسلام اللہ پاک ۽ سرا ایمان آروک ۽ آئی ۽ یکتائی ۽ منوگر ۽ حضرت محمد ۽ را آئی ۽ پیامبر منوکانی نیکراہ انت۔ اسلام حضرت محمد (570-630 ر، م) ۽ ماں 610 ر، م ۽ آورت۔ واجہ ۽ 25 سال ۽ اُمبر ۽ بی بی خدیجہ کہ مکہ ۽ جنوزامے ات، سانگ کت۔ تا 15 سالان آئی ۽ وتاچہ دنیا ۽ گستاکت ۽ نشت، تاہت کت۔ گوں وتانشت ۽ ذکر ۽ عبادت کت، چلگ کش ات۔ 40 سال ۽ اُمبر ۽ یک سہبے ۽ آئی ۽ مکہ ۽ مردم مچ کت انت ۽ وتی پیامبری ۽ جارجت۔ آئی ۽ درائنت کہ شپے ۽ واجہ

جبرائیل اتلگ ء اللہ پاک ء کلامے منا سر کتگ۔ منی سرا حکم انت کہ من نو
دُرساں ہال بہ دیاں کہ من ہما گڈی پیامبر آں کہ کو نہیں نیکرا ہی نبشتگانی تھا آئی ء
آہگ ء ہال است انت۔ منی کار نو قریش ء اے دگے مہلوکاناں چہ تہاری ء کٹنگ ء
دیم چہ رزنائی ء برگ انت۔ اللہ پاک ء کلام ء سر کنگ انت کہ بید ء آئی ء رزانیچ
بوت نہ کنت۔ آئی ء نوک آور تگیں ستک ء نام اسلام ات ء ستک آروکاناں
مسلمان اش گوشت۔

نوکیں نیکراہ ء پیامبر ء بروبری، شری ء مردم گری ء سرزور دات ء
مہلوکاناں پوہ کت کہ نوکیں نیکراہ چی ءے ء چوں دارگ بیت۔ آئی ء بتانی تاہت
مکن کت ء دروگ، بہیانی ء ناشری ء چہ داشت۔ آئی ء یکیں ہدا، اللہ پاک ء
تاہت ء عبادت ء پرمان دات ء بتانی سجدگ ء عبادت گوں تندی ء ردکت۔ آ
وہد ء عرب بازیں بتانی سجدگ ء تاہت ء انتت کہ یکتائیں اللہ پاک ء شان ء
شر کے پھم ات ءے ء پرمان کت ءے کہ کتے ء ہم چش کت، پرانی ہر دو جہان تہار
بنت۔ آئی ء جار جت کہ اسلام گڈی نیکراہ انت ء چریشی ء ساری اتلگیں دُرائیں
نیکراہ تری یہودیت بہ بیت، عیسائیت، بُت پرستی یا اے دگے، دُراہ نو بے نپ ء
بے کار انت۔ پمیشکہ چد ء رند تہنا اسلام ء بہ من ات ء ایمان بیارات۔

اسلامی لیکہ، پگر ءر بیت چہ دو بنگی پارستاں اتلگ انت، یکے قرآن پاک
ء دومی حدیث۔ قرآن پاکیں لبزانی بزآن کہ اللہ پاک ء کلامی کتاب انت کہ
حضرت محمد ء سرا پریشته جبرائیل ء پارست ء اتلگ ء سر بوتگ ء دومی حدیث کہ
واجہ ء جند ء گوشتن ء کردن انت۔ اسلام ء رد ء سازوک ء زندگ داروک تہنا

یگیس ہداوند انت۔ اللہ پاک ء اے جہان اڈ داتگ ء ایشی ء تہہ ء ہر شے ء شمس
تہنا ہمانی ء حکم ء سرا انت۔ ہے یکتائی ء اسلام ء دُر ایں بُت پرستی کہ ہزاراں
سالاں عربستان ء است ات، گو تک ء دُور دور دات۔ اسلامی لیکہ ء رد ء پروردگار
ء دو جنس یک وڑ ء سازیگ، کیے انسان کہ چہ ہاک ء ء دومی جن کہ چہ آس ء۔
جہاں چہ کیے کہ نامے ابلیس انت، انسان ء مستری ء شرتری ء نہ منگ ء اللہ پاک
ء پرمانے نہ زرتگ ء آئی ء دژ من بوتگ۔ ابلیس ء کار اللہ پاک ء حکم ء نہ منگ
بوت ء انسان ء رابدی ء گناہ ء نیمگ ء تیلانک دیگ بوت۔ نو، آ اللہ پاک ء ناپرمانی
ء انسانانی حق جنی ء کار ء کنت کہ تا مہشر ء یک شل ء بر جاہ بیت۔ مہشر ء روج ء
انسان پادکنگ بنت ء کسے ء کہ نیکی کتگ، آ بہشت ء روت، کسے ء کہ بدی کتگ، آ
تچک ء جہندم ء بیت۔

اسلام ء، لہتیں نیکراہی ء راجمانی شریاناں زورگ ء اسلام ء پدیا زکانی نام
دیگ بوتگ۔ آکل پنج آنت۔ کیے کلمہ انت کہ حد اوند کیے ء بید ء آئی ء کس
تاہت ء عبادت ء لائق نہ انت ء حضرت محمد آئی ء بندہ ء رسول انت۔ دومی نماز
کہ روچے پنج و ہداں کنگ بیت۔ سیمی زکوٰۃ کہ است منداناں سُنک ء شِگل ء گرگ
ء گریب ء بز گریں زلورت منداں دیگ بیت۔ چارمی روچگی انت کہ اسلامی ماہ
رمضان ء 30 روچ بزاں کہ تیوگیں ماہ ء دارگی انت ء گڈی حج انت کہ خانہ کعبہ ء
زیارت ء ماں اسلامی ماہ ذوالحج ء یک برے ماں زند ء ہما کس ء روگی انت کہ وس ء
بیت۔

بندات ء، پیامبر ء مؤل ء مراد نیکر اہی ء شری ء سکین اتنت۔ راجکاری
سوباں واجہ ء راجکاری لیکہ ء پچار مٹینت۔ رند تر ء، رومی ء ساسانی سلطنتانی پرورش
ء گوں اسلام ڈرائیں میانی دمگاں، نیامی ایشیاء گور پچانی افریقہ ء سر بوت۔ اسلام
چہ عرباں دراتک ء ڈرائیں انسانانی نیکراہ جوڑ بوت۔ 'اللہ' ء ایرانی ء بازیطیانی
حد اہانی، حاوند اہورہ مزدہ ء حاوند یحواہ ء جاگہ گپت انت۔ چشیں زوراوریں
سلطنتاں پرورش دیان ء بدوہاں پیامبر ء پرمان عرب مہلوک ء نجات ء بُرزشانی ء
زرت ء دیم ء بُرت۔ آہانی سروکی ء بازینے مسلمان بوت ء کسے کہ نہ بوت، آہاں
جزیہ ء نام ء سنگ گرگ بوت۔ ء کسے اگاں مسلمان نہ بوت ء سُنکے ہم نہ دات،
مرگ ء تیار بوتیں۔ عربانی نامی کیں ٹک بنو امیہ ء بنو ہاشم کہ زور ء پُر اتنت، واجہ ء
مرگ ء رندوت ماں وت مڑ اتنت۔ اشانی وت ماں وتی جنگاں زوت دو جتا کیں
زانشی ء راجکاری لیکہ سُئی ء شیعہ ء نام ء دیم ء آؤرت۔ نو، و سُئی ء شیعہ اگیشتر
فرقہاں بہر ء بانگ انت۔

اہدی بلوچانی نیکر اہی لیکہ؛

بلوچانی داستانی ء نیکر اہی ستکانی چاگردی مٹ ء بدلی یادری راجانی اثر
مندى ء سبب آہانی ماں نیامی ایشیاء چہ دیم پہ کسپسین ء دمگاں لڑ ء بار انت۔ آہانی
سرا ہندی دمگاں نشنگیں مردمانی تہی ء چاگردی اثر مندى ء ہوار ایرانی نیکراہ
زرتشت پرستی ء گوماہودیت، عیسائیت ء رند ء اسلام ء اثر مندى ہم باز بوت۔

اے راستیں گپے کہ تنیگہ کس بلوچانی داستانی ء نیکر اہی ستکانی سرا مہکمی ء
لیکہ درشانی کت کنگ ء نہ انت، پرچہ کہ تنیگتہ بلوچ ء بُن دپتری ریشگ ء آئی ء

راجد پتر گواہی ء دزنہ کپتنگ۔ انچوش کہ انچو زانگ انت کہ بلوچ آریائی نسلانی
 بنداتی لڑے بارے بہرے، چوش گوشگ بیت کہ بلوچانی سرا انڈو۔ ایرانی ء انڈو۔
 یورپی ٹکانی نیکر اہی ء داستانی اثر لازم بوتگ ء است انت۔ اے ٹکاں ابرمی تاگتاناں
 مینتگ ء سجدگ کتگ۔ ابرمی تاگتاناں ابیدوتی پت ء پیرکاں کہ کتے ء کمالے مان
 بوتگ یا نام کٹ اتگ ء آہاناں ہم مزنیں شرپے داتگ اش ء حدائی رنگ ء
 توسپ ء ساڑے کتگ۔ ایرانی کوہ ء دمگاں نشنگیں آریائی ٹک ء تمنانی وت ماں وتی
 ہوری ء ناتہنار ارجکاری، چاگردی ء راجمانی، بلکہ نیکر اہی یکجا گہی ء ہوں ودی کتہ
 بوتگ۔ ہے ہور توری ء لہتیں نوکیں نیکر اہی ستک ساچک بوتگ۔ اے ٹک ء
 تمنانی نیکر اہی لیکہ ء ستکانی ساچ ء کوہنیں شام ء عراق ء نیکر اہی ستکانی ہم مزنیں
 دستے مان۔ آریائی ٹک ء تمن ء اے دمگان ہندی ستک ء لیکہانی دوچار کپک ء ڈک
 ورگ ء نوکیں نیکر اہی رہندے ودی بوت کہ تراش ء شیوار بوہان ء ایرانی نیکر اہ
 زرتشت پرستی ء دروشم ء دیم ء اتک۔ انچیں ہور توری ماں ہندوستانی دمگاں کہ
 ہندو دودمان ء گوں ہمدپی ء وید ء بے ویدی رہیدگاں نوکیں نیکر اہی رہندے
 ساچ ات کہ رنداں ہندو نیکر اہ ء دروشم ء دیم ء اتک۔ پمیشک، حاوند اہورہ مزدہ ء
 آریائیانی بازیں حداء حدائی بدہتاناں مینت ء آہانی یک ء یکتائیں حاوند جوڑ بوت۔
 انچو کہ گتاہاں (زرتشتی جُنکی لچہاں گوشنت کہ گل ہپدہ انت) نبشتہ انت
 ، زرتشت ء میمییں لیکہ ء اسل ایرانی داستانی ستکاناں مینت۔ اے انڈو۔ ایرانی لڑ
 اتگیں ٹک ء تمنناں بازیں حدابوتگ۔ بندات ء وسدانی ہساب ء دیوی ء دیوتاہاں
 سجدگ کنگ بوتگ ات۔ اے آریائی ٹک وتی لڑے باراں ایرانی ء ہندوستانی

گوریچانی دمگاں اتلگ انت کہ دوئیں دودمانانی نیام بوتگ۔ اشاں بازیں حدا
 مئیتگ کہ دیوتا گوٹگ بوتگ انت۔ پراہاں نامداریں دیوتا مہترا، یاوہ، انا تیا،
 اندرا، بھرام، اتر (آس ء حدا) ء دگے بازینے بوتگ۔ ارواہ، مرگ ء زند ء سرا
 لہتیں مانگیش اتگیں ستک بوتگ انت کہ رند ء زرتشتی نیکراہ ء بہر جوڑ بوتگ
 انت۔ روون کہ کسے ء ارواہ انت، چہ مرگ ء بیچ اتگ ء امبروز ء شتگ۔ امبروز ء
 کہ ساہ سدیت، ارواہ تاسے روچاں جان ء (مردگ ء) ء کش ء کراں جلّیت، پدا
 دیم پہ چنود ء پل (پل ء صراط) ء روت۔

آہانی دل ء جہان ء اجبیں جوڑ شتی لیکہ ءے بوتگ۔ آہانی ستک بوتگ کہ
 جہان بازیں دگے دگے وڑیں آزمانی مہلوکانی ودی بوتگ ء وڑ وڑیں رنگ ء
 دروشاں یکجاہ بوتگیں چیزے۔ جہان ء جند آہانی دل ء پچے نہ انت۔

یونانی ربیدگ ء دودمان ء اثر مندی ماں ایرانی ہند ء دگ، زرباری ایشیا
 ء ہندوستان ء ڈلگچار کنگ نہ بنت۔ سکندر اعظم ء اُرشاں رودراتکی دمگاں نندو کیں
 مردم لاچار کت انت کہ یونانی ء روبرکتی ربیدگ ء دودمان ء قبول بہ کن انت۔
 ہمے وڑ ء بلوچاناں ہم انجیں بے وسی ء لاچاری ءے دیمپان بوتگ کہ یونان ء
 روبرکتی ربیدگ ء دودمان ء اثر مندی ء بہ مئیت۔ بلئے، بلوچ ء ربیدگ ء نیکراہی
 درشان ء آہانی سرزاہریں اثر مندی گندگ ء نہ آیت یا پشت نہ کپتگ۔

بلوچانی اسل داستانی ستکاں کہ چارے، اے زانگ بیت کہ آہاں بنیت ء
 سدا ء کربانیانی پارست ء گوں ہداہاں تچک ء رسانک کتگ۔ آہانی ستک بوتگ کہ
 زندمانی گوں گیش اتگیں دود ء رہنداں گوازینگ بہ بیت، پرچہ کہ اے دود ء

رہبندانی پرورش اسل ۽ جند ۽ آؤکیں نسل ۽ پیش کپک ۽ زوالی انت۔ پدا، چوش
گمان کنگ بیت کہ ابرم ۽ مٹی نہیں دروشم زانگ نہ بوتگ۔ چی ۽ کہ تهنائیں ابرمی
راستی چوش کہ استار، جناور، درچک ۽ دار، آپ ۽ آس ۽ وڑین ۽ تاگت منگ بوتگ
انت کہ زندمانی ۽ اثر مند کن انت۔ پمیشک، آہاناں شرپ ۽ ازتے داتگ۔

اہدی زمانگاں جانورانی کربانی۔ کشت ۽ کشار ۽ بزداریں تمنانی تہا بوتگ۔
بلوچانی تہا جانورانی کربانی ۽ انوگیں دود ۽ راکوہن ۽ کدیمیں دودے ۽ گوشگ رَدنہ
بیت۔ اے کربانی ۽ دود بے تری رندی آؤکیں نیکر اہاں پولنگ کتگ یا نیکر اہی
رہبنداں ہوا رکتگ ۽ وتی بہرے جوڑ کتگ، بلتے بلوچانی تہا و ہد ۽ کدیم ۽ چشیں دود
بوتگ۔ آہاں ابرمی تاگت ۽ کز اہانی چٹینگ ۽ پھ حاوند ۽ شنودی ۽ کتگ ۽ جانور
کربان کتگ انت۔ ناتہنا چشیں ابرمی ازباں چہ چنگ یا حاوند ۽ شنودی، بلکہ چہ
بیماری ۽ تر سے ۽ چہ رگ، بدیں چمے ۽ دارگ، سپر ۽ درانگ یا واترگ، جنگے ۽
رؤگ یا کتگ ۽ واترگ ۽ تو بگوز زندمانی ۽ آسراتی، سکون ۽ سراگوزینگ، سوبمندی
۽ بیماری کز اہاں چہ بچگ ۽ دیم ۽ اشاں جانوراناں کربان کتگ ۽ ہون رینگ۔
چشیں و ہداں جناورانی ہون رپچی ۽ کربانی ۽ امید دوستی نہیں چیز ۽ کربانی ہم دیگ
بوتگ۔ ریش ۽ سانگ یا کسان کنگ و نامی نہیں ۽ مز نہیں کربانی ۽ پھمگ بوتگ۔

کوہنیں بلوچانی تہا پت ۽ پیرک ۽ بامر دمنی؛

وتی پت ۽ پیرک ۽ بامر دانی منگ ۽ سجدگی دروشم ۽ ازت کتگ اہدی
بلوچانی نیکر اہی ریتاں است انت۔ بازیں ریت انگہ است کہ بلوچاں وتی کٹم ۽
سر وکانی، وتی پتانی یا جنگ ۽ کشتگیں مردمانی سرانی سوگند وارنگ ۽ کارے کتگ۔

بازیں وانچیں سروک ء بامر د بوتگ انت کہ وتی سر ایش ایر کنگ، بلئے پشت ء نہ کنز
 اتگ انت۔ پت ء پیرک یا انچیں بامر دکہ گوش ء ابرمی تاگت ء زور ایش مان
 بوتگ، آہانی سجدگی رنگ ء منگ ء ساڑا نگ ربیتاں گندگ بیت۔ اہدی بلوچاں
 گوش ء ستک بوتگ کہ رپتگیں چہ دُور ء گندگ ء انت ء بدیں کاراں یا کولانی
 پروشنگ ء گوں آسک نارزا بنت یا آہانی نام ہر اب بیت۔ رپتگیں شرب ء ازت
 سک باز بوتگ۔ کسے ء کہ دودے پروشنگ یا نہ من اتگ، آہانی دل ء مستریناں
 پر اہاں دعاء نیک یلہ داتگ، آہانی ہمراہ نہ بوتگ انت۔ اے بلوچانی ننگ ء ناموس ء
 ہلاپ بوتگ کہ کسے چشیں کارے بہ کنت یا انچیں کردے کہ آہانی شرب ء کم بہ
 کنت کہ بہ رپتگیںاں ء پر اہانی شرب ء ازت ء شر نہ انت۔

ارواہ ء واترگ یا جن ء پری ءے ء گرگ و اہدی بلوچانی بلائیں ستکے
 بوتگ۔ رپتگیں ارواہانی واب ء آنگ ء بشارت دیگ، کارے ء اجازت ء سوج ء
 دیگ یا مکن کنگ بلوچانی نیکر اہی ستک ء لیکہانی بہرے بوتگ۔ آہانی کارپداں چہ
 زاہر بوتگ کہ سو بمندی، دیمروئی، دود ء ر بیدگ ء پاہازگ ناتہنا پر اہاں نام کنگے
 بوتگ، بلکہ رپتگیںاں شان ء شرب ء مرنی یا نامے بوتگ۔

اہدی بلوچاں پہ وتی رپتگیںاں سنے روچاں نتنگ ء پُرس داشتگ ء، لہتیں سالاں تلکے
 سال روچ ہوں داشتگ۔ چشیں نبشتہی ثبوت و نیست، بلئے بلوچانی چشیں دود آریائی
 پاک ء نیکر اہی دودانی تہا گندگ بنت۔ زر نشتی نیکر اہ ء منگ ء ساری بنداتی بلوچاں
 وتی مردگ کبر کنگ انت۔ بید ء ٹک ء تمنی سروکاں دگے کسی کبر نشان کنگ نہ
 بوتگ۔ کبر ء کسارت گیشتر روچ ء کنگ بوتگ، شپ ء سک کم۔ آہانی ستک بوتگ

کہ شپ ۽ کبر ۽ کسارت پہ رہتگیئناں شرنہ انت۔ کبر ۽ کسارت ۽ پد ہیرات ۽
سکناتے کنگ بوتگ ۽ رہتگیئناں ۽ ارواہ ۽ بکشگ بوتگ۔

نیکر اہی رہشونی ماں کو نہیں بلوچاں؛

دُر ایں نیکر اہاں ادارگ است ۽ ادارگی دروشم ۽ نیکر اہی رہشون زبر
کنگ بنت کہ نیکر اہی لیکہ ۽ ستکانی دیروئی ۽ ہمرائی ۽ گروہی ۽ ادارگی موئل ۽
مرا دانی دیروئی بہ بیت۔ پمیشکہ پہ نیکر اہی رہشون بوتگ ۽ نیکر اہی زانت ۽ زانگ
۽ سما بوتگ الم انت، آہانی پارسائی ۽ شتری ہم چارگ ۽ ساڑانگ بنت، پرچہ کہ آ
گوں پاکیں کارے ۽ بندوک بوتگ ۽ بنت۔

اہدی بلوچانی کو نہیں نیکر اہی رہند ۽ لیکہاں کہ چارے، تازانگ بیت کہ
بلوچانی تہا چشیں نیکر اہی ادارگاں چشیں روٹگ نہ جتگ کہ چاگرد ۽ راجمان ۽
مزنیں کردے بہ بیت ۽۔ انچو سما بیت کہ اے ادارگانی تو انگر نہ بوتگ ۽
مستریں سبب بلوچانی ٹک ۽ تمنی ہساب ۽ تو انگری بوتگ کہ دُر ایں وس ۽ واک ٹکی
سروک، تمندار ۽ کماش ۽ گون بوتگ انت ۽ آہاں نیکر اہی کار پداناں آوڑ ۽ دیم ۽ نہ
آوڑتگ یا بوت کنت کہ بلوچ ۽ تب ۽ نیکر اہی ادارگاناں آوڑ ۽ قبول نہ کتگ کہ
اے دگے راجاں یاچو مرچاں قبول کنگ بیت۔

شرک ۽ پال ماں کو نہیں بلوچاں؛

بلوچاں ابری آفت الہامی تاگتانی کار پد گوشنگ انت۔ آہاں، چجر الہامی
تاگتانی بوتگ چش کہ جن، پری، دیھ ۽ اژدہا، انکار نہ کتگ۔ چشیں شرک ۽
پالانی تہا بدین ۽ نیسکین ۽ بوتگ ہم مان۔ بد ۽ بدیں ٹکس ۽ بوتگ ۽ جاتو کنگ ۽ را

مزن کنگ ء جاتو کنگ ء منگ ء راہم۔ آہانی دل ء انسان ء ذہنی ء جانی تاگت ء
 وس ء واک ء باتنی ء ارواہی تو انگری گپتنگ ء جاتو کنگ ء سرا بد ء بدیں شکس ء وتی
 نپ ء پاندگ ء واستہ کار بستگ۔ چشیں جاتو کنگ بندانی رد بند ء جاتوئی تاگت ء سرا
 کنگ بوتگ۔

بلوچانی دل ء ہے گالرد ء لبزانی ساز کہ پہ جاتو کنگ ء کار بندگ بنت،
 اے نزور ء بے علمیں مردمانی وس ء کارے نہ انت۔ بدیں ارواہ دیھ ء بلاشپاں وتی
 کاراں مشکل انت ء اشانی وانگ ء چہ آہانی کار رُل انت ء آکانت، نزوراں تاوان
 دینت۔ اگاں کسے ء کہ علم ء زانتے بوت یا باتن ء پڑور ات، گڑا آئی ء ہے دیھ ء
 بلاگپت ء وتی انان ء کت انت ء ہر دیں لوٹ ات ء ہرچی لوٹ ء، اشاں ہما
 وڑکت۔

بلوچاں چہ جاتوگاں باز ترس اتگ۔ آہانی دل ء اشاں مز نہیں کر ماتے
 گوں بوتگ کہ مردمے ء زند ء برباد کنگ ء ہچیر آسراے نہ کنگ۔ چشیں کر ماتے
 ء موکل، دیھ ء بلاہانی شکل ء بوتگ انت کہ دلانی تڑینگ ء بگرتاں رزق ء بند کنگ
 ء کار بندگ بوتگ انت۔ مہر ء کینگ ء وڈینگ، مردمے ء پاسبان بوتگ، نکس ء
 تاوان یاسیت ء نپ ء دیگ، تو بگو ہر وڑیں کارے کہ جاتوگاں لوٹ اتگ، کت ء
 کنگ۔ ماں گپ ء ہبراں، بلوچانی ستک بوت کنت کو ہن ء کدیمیں ستکاں سیادی
 داریت کہ یگیں لبزیاں باز براں گوشگ ء آہانی پسوئے کئیت۔ بلوچانی جاتو کنگ
 ء ربیت بوت کنت کو نہیں آریائی ربیتاں چہ پیدا ک انت۔ رگ وید ء تہا بدیں چم،
 ہرابی، شرک ء پال، جن ء بدانی بوتگ ہے لبزانی کمانگ ء رد ء بنداں چہ آرگ ء

دارگ مان انت۔ بلئے، بوت کنت بلوچانی تہا چیشیں شرک ء پال گیشتر گوں ایرانی
ہندی مردماں گوں دوچار کپگ ء ہور ء توری ء وڈراتگ۔

اہدی بلوچاں بدیں چم ء بدیں روج ء دارگ ء واستہ سہت ء زیور ہم کار
بتگ۔ بازیں سہر ء تلاء ء انچیں آہنے کہ آہانی دل ء بدی ء داریت کہ بدیں چم ء
ہراب کاری ء ٹکلینیت، زرتگ ء دست ء، گور ء یا کیسگے ء کتگ۔ وشیانی سہت ء
گیشتر ماں سور ء سربری ء بلوچ سالونک ء بانوراں ء بلوچ زہگاں 'پاسبانے' ء دروشم
ء سہت ء زیورے یا آسنے داتگ ء تاں نکاہ یا تہت ء شپ ء گونے بوتگ۔

کوہنیں بلوچاں لہتیں جناور گوں جاتوگاں بندوک کتگ۔ آہانی دل ء
جناوری اروا ہے اشاں بہ داریت۔ آہاں گوشتگ کہ جاتوگ پتار اں سوار بنت ء
گوں ہماہاں وپت ء واب ہوں کن انت۔ اے پتار سہتے ء سدانی میلاں سپر ء شت
کن انت۔ لس مردمانی دل ء جاتوگ مردمانی دلاں کش انت ء ورا انت۔ ہے دل ء
کتگ ء درستاں چہ گیشتر تر سینتگ۔ بیمار جان ء نزورانی دلاں و بدتر کش انت۔
پہمشکہ، آہانی ستک بوتگ کہ الہامی تاگتے ء پارست ء اگاں جاتوگے ء مود ء ٹالے
چنگ بوتیں یادنتانے پروشگ بوتیں، گڑا مردم چہ آئی ء جاتوکنگ ء رپک ء چٹ
اتگ ات ء درائیں بدی ء ہرانی دراتگ انت۔

دگے ستکے پس ء دلوتاں چہ جاتوگی تاگتاں رکینگ ء سراہوں بوتگ۔
آہاں وتی پس ء دلوتاناں امپاس کتگ کہ چہ گڑک ء دگے ہون واریں جناورے ء
بہ رکت انت۔ انچیں رگ ء گورمے کہ بے شوانگ بوتگ یا پسے چہ رگے ء گیسر

کپتنگ، امپاس بونگ ۽ گوں رکت ایتگ ۽ واٹر ایتگ۔ آزمانگ ۽ بلوچاں نیس ۽ بندگ، تیر بند ۽ دگے تاوانے ۽ بندگ ۽ سرائم سٹک بوتگ۔

وابانی مراد و کدیم ۽ در زمانگیں سٹکے کہ ماں گیشتر راجاں بوتگ۔ ہے وڑ ۽ واب ۽ آہانی مانا ہاں بلوچانی تہا ہم دل پیر زگی ۽ تکانسری ۽ ودی کتگ۔ آہانی دل ۽ وابانی تہا انچیں راستی ۽ بوتگ کہ دیھ ۽ اژدہانی سر ۽ پُرے ودی کتگ ۽ کہ انچیں دیارے ۽ نندوک بوتگ انت کہ روچ ۽ آہاں اینگو اتک نہ کتگ ۽ ایشانی گر ۽ دار ہے الہامی تاگت ۽ پارست بوت کتگ۔ انچوش کہ سٹک بوتگ کہ جن ۽ پری شتریں است ۽ ہر ابیں ہم، وابانی مانا ہم شتر ۽ ہر اب بوت کتگ۔ پہ بلوچاں وابانی ارزشت و ہیر باز بوتگ، بلئے چیشیں وابے کہ ٹک ۽ تمنی نپ ۽ سیت یا نکس ۽ تاوان ۽ شینے داگ، گیشتر بوتگ۔ لس مردمانی زندمانی ۽ سر ۽ واباں چیشیں مز نیں ارزشتے نہ بوتگ، اے آہانی ذاتی کارے بوتگ کہ واباں چوں چاریت۔ انچیں وابے کہ جنگ ۽ مز نیں آپت ۽ کارے یا انچیں کٹم، ٹک ۽ تمنی جیر ہے ۽ سر کٹی ۽ ایمنی ۽ پروشگ ۽ سر ایدگے انچیں کارے ۽ سرا بوتگ کہ مسترینے ۽ یا ٹک ۽ تمنی سردارے ۽ دیستگ،

آہاں وابانی مانا جنے لوٹا یتنگ ۽ مانا پول ایتگ۔ باز براں چیر ۽ اندری وڑے ۽ مانا جناناں آؤر تگ ۽ مانا پول ایتگ ۽ پاشکی ۽ نیشتنگ۔ بدیں وابانی گندگ ۽ مانا ۽ دراگ ۽ کر بانی ۽ کنگ بوتگ کہ بدی ۽ ہرابی ۽ دپ کو ہے ۽ سک بہ بیت ۽ نکس ۽ تاوان ۽ رگگ بہ بیت۔

بلوچانی دگے سٹک بوتگ کہ چشیں بدء بدکاری استالانی گردش ء ٹلگ ء
 سبب ء بوتگ۔ آہاں استال چار اتگ ء است ء آؤ کیس و ہدء آزمانی چیزانی ء موسمانی
 باریگ پھمگ ء جند کتگ۔ وتی لاپ ء روزگار ء جیٹہ، وش ہالی ء ڈ کال ء ہال، جنگ ء
 ایمنی ء ہال، چاگردی گہبودی ء مردم گری ء ہال ہم چری استالاں پول اتگ۔ و ہدء
 موسم ء ہمرائی ء کہ استال کنز اتگ انت، آہاں اندازگ جنگ کہ دیم ء چے بیت۔
 آہاں روج گر ء ماہ گر مز نیں بدی ء ہرابی ء پھم اتگ ء دلت کر بان کتگ۔ آہانی
 دل ء روج گر ء ماہ گر اسل ء آزمانی استیانی وت ماں وتی ہڑ ء کڑ ء سبباں بنت ء
 آزمانی ہڑ ء کڑ پہ زمین زادگاں شتریں گپے نہ انت۔ لاپ پڑیں جنین آدماناں
 چشیں و ہدء ڈن ء درانگے تیشنگ کہ پہ لاپی چک ء نیکیں پالے نہ انت۔

لہنتیں جانور چش کہ پس ء گوک نیک پھمگ بوتگ انت ء لہنتیں چش کہ
 کٹار ء مار بد، بلئے وسے شنگ اے بد کتگ نہ بوتگ انت کہ شر نہ انت۔ در چکانی تھا
 انجیر مقدس ء سکیں شتریں در چکے پھمگ بوتگ۔ آہانی سٹک بوتگ کہ کسے انجیر ء
 پل ء بہ زوریت ء کارے بہ کنت، آکار ء برکت گیشتر بیت، مال ملکتے دو ہمینچو
 ودیت۔ انجیر ء پل بہت ء شان ء برز کنت۔

پہ کو ہنیں بلوچاں نیکر اے ء پنگ؛

ہر ر بیدگ ء چاگردے ء وتی میدھ بنت ء وتی نیکر اہی سٹک کہ آمر دمانی
 مٹی سما، لہز انک ء گیدی زانشت ء پدراہ کنت۔ ہے نیکر اہی ء داستانی سٹک راجمان ء
 چاگردی رہند ء سازگ ء اہم بوتگ انت۔ نیکر اہی سٹک چش کہ باز حداء، پیامبر ء
 مہشر ء روج نور اجمان ء چاگردانی لاز میں بہر جوڑ بوتگ انت۔ و ہدء ہمرائی ء راجمانی

۽ معاشی دیمرئی ۽ پیم ۽ زانت ۽ وڌگ ۽ گوں ۽ سٽک بازیں بدلی ۽ سدلیاں روج
۽ مروچی ہم گوں آنت۔

اہدی بلوچ انچیں دمگاں جاہ منند بوتگ آنت کہ پزوریں نیکر اہی سٽکانی
بُنجل بوتگ آنت۔ چرے نیکر اہی سٽکاں چہ لہتیں استانی نیکر اہ مگ بوتگ۔
ایرانی ہندی دمگاں مسٽریں نیکر اہی رہند زرتشت پرستی بوتگ۔ اے ہند ۽ دمگاں
کسانیں کدے ۽ عیسائی چرچ ۽ ہم ہال ماں کو نہیں نوشاں دراہ بیت۔

اے ہند ۽ دمگانی رودراتکی ۽ روبرکتی آریائی ٹکانی ہر دونیمگاں مزنیں
نیکر اہ ہندو بیت ۽ یہودیت ۽ گواہی است بوتگ کہ مردماں بازیں دیوتا ۽ دیوی
من اتگ ۽ سجدگ کتگ۔ یونانیانی 150 سالی حاکی ۽ اے ہند ۽ دمگاں، ہیلیینی
میٹھی سٽکانی ابرمی اثر مندی ۽ ہم کپتگ کہ یونانی حاکم بوتگ آنت ۽ حاکمانی
نیکر اہی اثر ہم بنت۔ یونانیانی ر بیدگی اثر مندی ہم ڈگچار کنگ نہ بیت کہ کو نہیں
بلوچانی ہند ۽ دمگاں یونانیانی حاکی بوتگ۔ بلنے، اے گپ دلجمی ۽ کنگ نہ بیت،
پرچہ کہ تنیگتہ چشیں پگہ میں ثبوت یا نبشتہ گواہی ۽ دزنہ کپتگ یا پٹ ۽ پولگ
نہ بوتگ کہ یونانیانی حاکی ۽ وہد ۽ بلوچانی ہلک ۽ دگ کجام بوتگ آنت یا آوہد ۽ آکجا
جاہ منند بوتگ آنت۔ بلوچانی زاہری نیکر اہی ۽ داستانی سٽکانی سر اہوں یونانیانی چشیں
مزنیں اثر مندی ۽ گندگ نہ بیت یا پشت نہ کپتگ۔ ہے وڑے، یہودیت ۽
عیسائیت ۽ ہم مزنیں اثرے نیست یا پشت نہ کپتگ۔

پارسی ٹکانانی رد ۽ خسرو ii ۽ بادشاہت ۽ زمانگ ۽ جور جیاء البانیہ ۽ عیسائی
مشینریاں بالشکان ۽ ہندو ۽ زرتشتی متوگرا ناں پہ زور عیسائی کنگ ۽ جہد کتگ۔

عیسائی ملا ایلیا کہ بالشکان ۽ ہند ۽ دمگاں پہ مشینری کاراں 800 ر، م ۽ دیم دیگ بوتگ ات، نوتگ ۽ کہ آہود ۽ مردم یزد (اہورہ مزدہ) ۽ من آنت ۽ ہما ۽ سجدگ کن آنت کہ بلوط ۽ درچک ۽ سراندیت کہ درچکانی بادشاہ انت ۽ آئی ۽ شاہاں کہ یزد ۽ چک گوشگ بنت، آئی ۽ راماں پوشتگ۔ آیزد ۽ عبادت کن آنت کہ آہانی پت ۽ پیرکاں کتگ۔ اڈزنایں زانکارے گوشت کہ بالشکان ۽ مردماناں عیسائی کنگ ۽ دو جہد بوتگ، یے گریگوری ۽ وہد ۽ کہ آئی ۽ شہادت ۽ گوں اوشات۔ دومی، بزرگ مسروب ۽ وہد۔ چوزانگ نہ بیت کہ چنچو مردم عیسائی کنگ بوتگ ۽ چنچو مدت ۽ تہا، بلے چوزانگ انت کہ ششمی کرن رند چہ مسیح ۽ تھیمو تھی نایں عیسائی ملائے ماں بالشکان ۽ بوتگ کہ ارمانیہ ۽ ملاجون ii ۽ البانیہ ۽ ملاء راوتی نبشتگاں آئی ۽ نام کپتگ۔

بلوچ ۽ راجمانی، زبانی ۽ چاگردی رویشتاں کہ چارے، چو گوشت کنے کہ بلوچ ۽ سرانا کہ، ہیلینی ۽ عیسائی ۽ اثرگندگ ۽ کتیت، نا کہ ہندوہانی داستانی ستکانی۔ یہودیت آزمانگ ۽ سکلیں پُر ارزشتیں نیکراہے بوتگ، بلے ایرانی ہند ۽ دمگاں آئی ۽ چشیں زبریں اثرے نہ بوتگ۔ بوت کنت کہ آبراہیم ۽ پُشداں چہ اوشاتگ ۽ آ وڑ ۽ پراہ سینگ نہ بوتگ کہ ایرانی ہند ۽ دمگانی مردمانی سرا چشیں اثرے گت کتگ ۽۔

بلوچ ۽ دمگ آزمانگ ۽ ساسانی سلطنت ۽ بہرے بوتگ۔ پمیشکہ، چو گوشت کنیں کہ بلوچ ۽ یادگے راجے ۽ سلطنت ۽ نیکراہ ویل کتگ ۽ عیسائیت زرتگ کہ ڈرمنیں ملک ۽ دمگانی دین بوتگ کہ یونان ۽ پارسی وت ماں جنگ ۽ سر

گپتنگ بوتگ آنت۔ و شیں سرء کئے دردے زوریت ءوتی دین ءیلہ دنت ءانچیں
 دینے ءرؤت کہ راجمانی ءراجکاری ہر دو جاوڑ آئی ءحق ءنہ آنت۔ پدا، عیسانیت ءآ
 و ہد ءنوکیں نیکر ہے آت کہ نوک نوک اتگ آت ءاے ہند ءدمگاں نوک سر
 بوتگ آت۔ ساسانی حاکماں ءبازیں مردے ہمے واستہ سزادات کہ پرچہ عیسائی
 بوتگ آت۔ نو، اے گوش ءعقلی گپے نہ انت کہ بلوچاں وتی پت ءپیر کی نیکراہ
 یلہ کتگ ءبر گوشنگ ءانچیں نیکر ہے زرتگ کہ چراہانی چند نیگ ءڈگچار تر ءنا
 دو ستر انت ءاستان ءحاکماں ہم زہر کئیت پرانی۔

ماں ایرانی ہند ءدمگاں بازیں ٹک، تمن ءراجانی زرتشتی نیکراہ ءمتوگری
 بلائیں گپے۔ لہتیں یونانی نیشکاراں ماگی (زرتشتی ملّا) ءنام گپتنگ کہ میدی یامادی
 (راج) ءبوتگ۔ ہیر وڈوٹس ءبے واریں گپاں چہ گیشتر پدربیت کہ ماگی میدی یا
 مادی حاکمی ءزمانگ ءماں روکیتی ایران ءباز زوراوریں ملّا ءبوتگ۔ اے ہماوہد
 انت کہ بلوچ ایران ءروکیتی دگ بالشانگ ءجاہ مند بوتگ آنت۔ ماں اخامنشی
 سلطنت ءنیکر اہی ستکانی سرانرم ءسبر ءاوپار ءگوماکار گرگ بوتگ، سائرس ء
 داریوش ءوڑیں مزن شانیں حاکمانی بوتگ ءگوں اے سلطنت ءگیشتر دیروئی
 کتگ، بلئے پداہوں اخامنشی حاکماں ہم لوٹ اتگ کہ مردم سلطنت ءمن اتگیں
 نیکراہ ءبہ من آنت، تاکہ ایمنی ءوش ہالی گیش ءچہ گیش بہ مانیت۔

دشتی ءردء، شر ءہراب ءسرا بلوچانی لیکہ زرتشتیاں گوں سک نژیک
 انت کہ شتری بزاں اہورہ مزدہ ءہرابی بزاں اہر یمن ءحیال ءکاریت۔ راستی ءبہ
 گوش ء، بلوچ ہرچ و ہد ءگوں ڈڈیں ارادگاں بدی ءگوں جنگ ءانت۔ بلوچاں

نوڪ ۽ گندگ ۽ گول آس ۽ راروڪ کنگ که آس ۽ شرپ ۽ زر تشتی نیکراه ۽ نژیکی
 ۽ پیشداریت۔ بلوچ، ہچیر آس ۽ ٹک نہ جنت۔ بازیں ٹکاں آس ۽ سوگند ۽ ہوں
 دینت۔

مانیکیت ۽ مزدکیت ۽ نوشتاں زر تشتی نیکراه ۽ رانوکیں لیکہ ۽ خیال دات۔
 مزدک بنیاد منوکیں اصلاح کنو کے ات۔ مزدکیت ۽ راجمانی چاگردی ۽ راجکاری
 اصلاح پہ ساسانی سلطنت ۽ نیکیں پال نہ اتنت۔ آناہنا پہ آوہد ۽ استیں چاگردی
 گروہ بندی ۽ بیم تر سے ات، بلکہ پہ نیکر اہی ملاہانی واجہی ۽ ہوں بیمناکیں باندا تے
 گون ات ۽۔ آئی ۽ بازیں اثر مندے ماں نیکر اہی زندمانی ۽ داگ ات۔

آوہد ۽ ایرانی ہند ۽ دمگانی نیکر اہی سٹک ۽ لیکہاں کہ چارے، تاگد سر ہے
 در کیت کہ بلوچ زر تشتی نیکراه ۽ منوگر بوتگ انت۔ حاوند ۽ شیتان زر تشتی نیکراه
 ۽ داتگیں سوگات انت کہ بلوچ ۽ مجب ۽ تشنگ ۽ شر ۽ گندگ ۽ دگری ۽
 گیشیننگ۔ اے درائیں نیکر اہی روشت، خیال ۽ پد کرد زر تشتی نیکراه دونیمگ
 دوستی نیگ انت۔

ساسانی سلطنت ۽ زر تشتی نیکراه ۽ مزدکی فرقہ ۽ کہ چارے، اے گپ
 گیشتر تو انگر بیت کہ بلوچ کہ استیں ہے فرقہ ۽ منوگر بوتگ انت۔ مزدکی لیکہ ۽
 لہتیں گیش اتگیں چیز مان، چوش کہ انسانی بروبری، آپ ۽ کہنانی بروبری ۽ سرا
 بہر ۽ بانگ، کاہ ۽ کدیم ۽ ملگزارانی بہر ۽ بانگ، ہے وڑ ۽ زر ۽ زمین ۽ دگے انجیں چیز ۽
 بہر ۽ بانگ۔ چشیں کاراں بلوچ ۽ ہوار بازیں کشار کار ۽ بزداریں ٹک ۽ تمناناں باز
 اثر مند کنگ۔ ساسانی اہد ۽ فرقہ بہر ۽ بانگ ۽ بچارے، بلوچ ۽ مزدکی فرقہ ۽ سیادی

گیشتر گندگ ء کابنت۔ ء گوں نوشیروان ء شاہپور ء بلوچ ء جنگ کہ نیکراہی
دگریاں گوں چست بوتگ، گواہی ء دنت کہ بلوچ مزدکی فرقہ ء متوک بوتگ
آنت کہ بروبری ء شراہ گپے جنگ۔

ساسانی سلطنت ء پروشنگ ء گوں نوکیں نیکراہے، اسلام ء سرکشان
کت ء پہ بلوچ ء ہواربازیں رہیت ء کٹمے ء بید ء اسلام ء منگ ء دگے ہج راہ نیست
آت۔ چوناباواوجہ عمر ء ماں ایران ء سر اُرش ء گوں بلوچانی اسلام ء منگ بنا بوت،
بلئے سستی ء گوں بوتگ ء آت۔ اسلام ء کالمیں منگ ساسانی سلطنت ء پروشنگ
ء کرنے ء پد بوتگ آت۔

کتاب ء سرشون؛

1. اڈونز، نون (1970)، 'ارمانیہ ماں جسٹینائیہ ء اہدء'، رجانکار، ن، گ،
گارسون، لسبن، کالوسٹ گلبنکنین فاؤنڈیشن
2. الاٹس، ج، ف، (2008) 'اسلام ء دودمان ماں عبدالرحمن ابن
خلدون ء نشتگاں'، دودمانی زانگ ء تاک، اول بہر، اکتوبر، تاکدیم
86-66

3. ارین، ل، ف، ژینوفس، (1958)، 'سکندر ء جنگی کار'، رجانکار اُبرے
ڈی سلینکورت لندن، پنگوٹن کلاسکز
4. آسٹن، م، (2003)، 'اسلیکڈز ء ایشیا، سیلینی دنیا ء ہمراہ، انڈروارکسن،
آکسفورڈ، بلیکویل، تاکدیم، 121-133

5. باآقی، ابوالفضل، (1945)، تاریخ مسعودی (ماں پارسی ء)، ق، غنی ء
ا، افیاد، تهر ان، انتسہرات کتاب خانہ سنائی
6. بلاڈری، احمد ابن جابر، (1924)، 'اسلامی استان ء بن ریشگ' رجانکار،
فرانسز کلارک مرگوٹن، نیویارک
7. بلینگر، ا، ر، (1949)، 'سلیسوئڈز آنی ہلاسی' نیو ہیون، کنکٹیکٹ
اکیڈمی آف آرٹس اینڈ سائنسز
8. بیور، ا، ڈ، ہ، (2007)، 'گندھپوری ء انڈو-پارتھی، پارتھیانی زمانگ'،
لندن ء نیویارک، ی، ب، ٹورس، تاکدیم 26-36
9. بزنجو، غ، ب، (2009)، 'اگیشگ ء شوہاز، غوث بخش بزنجو ء وت
نوشتی زندناگ'
10. ب، م، کٹی، 'اکراچی' پاکستان لیبرٹرسٹ ء کراچی شاہد ربرجاہ، پاکستان
اسٹڈی سنٹر
11. بوس، ف، (1940)، 'نسل، زبان ء ربیدگ' نیویارک،
میکملن
12. بونگارڈ، لیون، گ، م، (1980)، 'آریائیانی بن ریشگ، چہ سیٹھس ء
بگرتا ہندوستان ء، 'چہ روسی زبان ء رجانکار، ڈاکٹر ہریش، س، گپتا، نیو
دہلی، ارنالڈ، نیمن چاپار
13. بونر، ج، (2015)، 'الدناوری ء کتاب، الاخبار التول؛ ساسانی ایرانیانی
بندپتری ء ڈیھ زانتی وانشت' گوگل بکس

14. بوئر، (2001)، 'نیکرہاء گیشینگ'، نیویارک، بیسک بکس
15. بروک، س، پ، (1982)، 'عیسائی ماں ساسانی سلطنت'، بہرہ بانگیس
 وپاداریء جیڑہ، چرچہ بوند پترہ سر او انشت
16. چمونٹ، م، ل، بسوارت، س، ی، (1988)، 'انسائیکلو پیڈیا ایرانیکا'،
 آن لائن ایڈیشن، نیویارک
17. کولس، ب، (1946)، 'سمر کندہ نستوریائی استان'، ابرنہران 24،
 تاکدیم، 51-57
18. ڈیمز، م، ل، (1904)، 'بلوچ نسل، بِن دپتری ء نسلیاتی ساچ'،
 لندن، رویل ایشینٹک سوسائٹی
19. دارئی، ٹ، (2009)، 'ساسانی پارسیہ؛ سلطنت ء چست بونگ ء کپگ'،
 نیویارک
20. دشتی، ج، (2020)، 'بلوچانی راجی جہد ماں پاکستان'، کوئٹہ، کلات
 چاپار
21. دشتی، ج، (2020)، 'بلوچ ء ربیدگی مڈی، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی
22. ڈیوڈ، ن، ساسانی لشکر؛ ایرانی سلطنت ماں بنداتی سیمی ء پپتیمی کرن ر، م
 ء، اسٹوک پورٹ، برطانیہ، مونٹورٹ
23. فردوسی، ا، (1915)، 'شاہنامہ'، رجانکار وائر اینڈ وارنر، لندن، کیگان
 پؤل، تاکدیم 241-243

24. فریلے، ڈی، (1994)، آریائیانی ہندوستان ۽ اُرش ۽ میتھ، نیو دہلی، وائس

آف انڈیا

25. ہیر وڈوٹس، (1996)، بُندپتر؛ جورج راؤ لنسن ۽ نبشتگاں گوں

رجانک، ہر ٹفور ٹشر، ورڈسور تھ کلاسک آف داورلڈ لٹریچر

26. کونی علی ابن حامد، (1979)، 'پتچ نامہ؛ سندھ ۽ اہدی نیں بندپتر؛

ہندوآنی دور ۽ زوالی ۽ عربانی اُرش؛ چہ پارسی ۽ رجانک، مرزا کلچ بیگ

فردون بیگ، دہلی، ادارہ ادبیات دہلی

27. سید، ا، (1955)، 'سارینانی کسانیں بُندپترے؛ لندن، ہنری، گ،

بوہن

ماں بلوچستان ۽ نوک آباد کاری ۽ ہلاپ ۽ گھگھیری ۽ دو ڈلگ تران³

Anti-Colonial Resistance in Balochistan: Two
discourses

ڈاکٹر حفیظ جمالی

من پہ وتی سرکار ۽ نزوری ۽ بدل ۽ پڑوری ۽، جنگلی ٹک
مرداں دژ من ۽ چہ دوست کنگ لوٹاں ۽ آہاں دو دمان ۽
کچ ۽ آرگ لوٹاں۔ (لارڈ روبرٹس، چل ۽ یک سال ما
ہندوستان ۽)

ہیڈن وائٹ وتی نبشتانگی رِدیگ 'ڈلگ تران ۽ سر حال' ۽ راجدپتر ۽
لبز انگی کارانی بیانہ جوڑشت ۽ میان ۽ پرک ۽ دگری ۽ سر ۽ تران کنت کہ یک
راجدپتری نبشتہتی مڈی ۽ گوست ۽ بوتگینانی جتاہیں ماناداریں کسہ ۽ پہ وتی
گوشدارو کاں گوشت کہ وتی لبز انگی نبشتہانی پچی ۽ بیانہ ۽ خصوصیاتاں ۽ دپتر
نویسہ ۽ کرداری بستار ۽ جتاہیں داسپانی مکسد ۽ بیانہ ۽ واکہ ۽ پڑیسیت (وائٹ)۔ آ
دپتر نویس ۽ گیشواری ۽ داریت کہ شمارداری ۽ تہا کسہ ساچی ۽ ہوریں کامیاتی ۽

³۔ ڈاکٹر حفیظ جمالی ۽ اے نبشتانگ انگریزی ۽ چہ بلوچی ۽ رجانک کنگ بوتگ۔

اثر مند کنت ء اے کارِ رد سازی گو شگ بیت (وائٹ)۔ ردیں سر گوست ء واکہ کز آکٹہ ء رد ء بند ء کار بدینت کہ یک دپتر نویسے آئی ء مانا ء گیشواری ء الم بہ زانت چوش کہ لہتیں سر گوست ء واکہ ء مان کنگ ء لہتیں ء کٹگ ء بہ زانت۔ انچیں دگے کار کہ آئی ء بیانہ ء جوڑشت ء رداں مہکم بہ کنت۔ بلے پداہوں، رد سازی جوڑشت کہ راجدپتری نبشتہی مڈی ءے داریت، دز سیں لبز انکی رد ء بند کہ راجدپتری ربیدگ چوش کہ رومانوی، تزن ء پکند ء ہے وڑیں دگے تہر ء تہارنت، اثر دارانت۔

وائٹ ء گپاں دیم ء بران ء، ماے گوشت کنیں کہ زبانی ء لبز انکی مڈی ہوں یک رنگ ء ربیدگ ء گوستانک نویسی ءے کہ زگریں نبشتہی گوستانک نویسی ءے نیست انت۔ بچ شک نیست کہ لگت مالیں راجاں کہ وتی زبانی نبشتہی رنگ ء نہ بوتگ، زبانی ء لبز انکی مڈی، شاعری یا زبانی راجدپتریکیں وسیلہ بوتگ کہ پشت پد ء پشت پیداگ انت، حاکی گوستانک نویسی ء زیر ء دست بیت۔ اے وڑیں نبشتہ چوناہا حاصل آئیو کیں نسل ء اوباد گانی واستہ کنگ بوتگ انت کہ پر اہاں سیت بہ بنت۔

اے تراناں گوں مچل فولکالٹ ء ڈلگ تران ء خیال ء کہ پہ ناگتیں زانت ء ماڈی ء ڈلگ تران ء گیشتر بیان کنان ء زبانی مڈی ءے کہ یکے دومی ء گوں تران کنت، ماگوشت کنیں کہ دپتر نویسی یا گوستانک نویسی ء تہرے کہ بیانہ ء وڑے، لبز انکی شمارداری ء دپتر نویسا نکمیں ردے کہ جیڑگی وڑیاد نیامیشداری ء راجمانی سر ء پڑے بارو ء گیش ء چہ گیش درشان کنت۔

اے نبشتہ ء سپاہانی گیشواری مارا ایشانی راجمان ء ر بیدگی حالتانی سرپدی ء
 دنت۔ ڈلگ ترانانی تھامٹ ء بدلی یانو کیس ڈلگ تران ء دیم ء آنگ اے اشارگ ء
 ہوں دنت کہ گوستانکی عمل ء اوشتے پیداگ بیت کہ پروشت ء پرورش ء شون ء
 دنت۔ (فوکو: 1969)۔ اے بستارداریں نگدی نگاہے کہ چریشی ء حاصیں رنگ ء
 گوستانک نویسی چش کہ راجدوستیں گوستانک نویس، آہانی روانیں گوستانکی بیانیہ ء
 پیش دارگ وانگ ء پھم ات کنگ بیت۔

اے نبشتانک ء من جہد کناں انوگیس بلوچستان کہ پاکستان ء بہرانت، ء
 تہا پرنگی آنی بوئنگ ء ہلاپ ء نوک آبادکاری گہگیری ہلاپ ء دوسا ہتاں دیم پہ دیم
 بہ کناں، بیستمی کرن ء اول نیم ء بلوچ جنگ 1900-1920 ء بلوچ راجدوستیں
 گلانی 1930 ء 1940 ء میان ء نبشتہ۔ اداء، من حاص دوسپاہ ء جہگیریں کرد کہ
 آہاں ہے دوئیں ساہت ساتلگ انت، ہمیشانی سر ء حیال ء گور کناں۔ یکے نور محمد
 کہ نور امینگل ء نام ء زانگ بیت، مینگل ٹک ء سیادی داروکیں سر مچارے کہ پرنگی
 آنی ہلاپ ء 1910-1917 ء سرکشی ء سرکیل بوتگ۔ ء دومی نواب یوسف عزیز
 گسی (1908-1935) کہ اتحاد بلوچاں گل ء سروک ء نوکیں بلوچ راجدوستی ء
 بنگیکج کارانت۔ من دوئیں ساہتانی جہگیری ء پد ء نوک آبادکاری بلوچ راجدوستیں
 گوستانک نویسی ء پریساں ء، لہتیں راجدوستیں راجدپتر نویسیں اڈ ء نگد گراں کہ
 ٹک ء بندوکیں گہگیری چو نور امینگل ء وڑ ء وت راجدوستیں جنز انتت کہ کالیں
 راجدوستی ء دیم ء آرگ ء پیش کپت انت۔ من جراہ کناں کہ 1920 تاں

1930 ہلاپ ء نوک آباد کاری ہگگیری ء رنگ ء اوشتے پیش کنت کہ راجدوستی سما
 ء ستاء جنز ء نوک آباد کاریں بلوچستان ء شون دنت کہ چد ء پیش نہ بوتگ۔

بلوچستان بیستمی کرن ء بندات ء ؛

اے شوندا ت اسل ء دودمانینے ء مز نیں سرکار ء چوش کہ منیگ انت،

کرزیت انت۔ (رچر ڈبروس۔۔ دیکی شوندا ت)

پرنگی آنی آنگ ء ساری (اوگانی جنگ 1839-1842 ء وهد ء) خان

کلات ء، بلوچ ٹکانی سروک ء کلات ء والی ء بستار ء انوگیں بلوچستان ء گیشتریں بہر ء

سروکی کتگ، ابیدچہ، لہتیں سردارانی گوماٹ گٹے بوتگ ء کہ آہاں خان ء واجہی

نہ من اتگ یا پہ وتی ٹکاں زور دز جنی ء پھم اتگ، بلوچستان ء حاکم بوتگ

(سوڈلر 1992)۔ بلینے رند تر ء، وهدے خان کلات ء روبرٹ سنڈیمن (ڈیر اجات

، ڈی جی خان ء راجن پور پنجاب ء آوہد ء ڈپٹی کمشنر) ء دیکی شوندا ت زرت، خان

کلات ء کاراں پرنگی آنی گیشیں دزمانجی ء سیاست کاریں راستی مٹینت انت۔ آئی ء

(سنڈیمن ء) سارگیں ڈی سی آنی ٹکانی کاراں دزمانجی نہ کنگ ء شوندا ت مٹینت ء

آئی ء 1876 ء گوں خان کلات ء ’مستونگ مٹانک‘ کت کہ آئی ء رد ء خان کلات

ء ٹکانی سردارانی میان ء پرنگی آناں سلاکارے ء بستار ء منگ بوت ء آہاناں

اجازت دات اش کہ شال ء وتی چوکی ء اڈ بہ کنت ء آہانی سیاست کاری جہگیر ء

کلات ء جاگہ دات کہ خان ء بن شہر ات۔ بیستمی کرن ء آنگ ء گوں پرنگیاں

وتی روتگ جت انت۔ اے انتز امی ء سیاستکاری ترتیبیاں ما بلوچستان ء پرنگی آنی نا

تچکیں حاکمی ء سردارانی پارست ء بناکت۔ (بروس 1900)

رندترین نوک آبادکاریں و ہدء (1900 تاں 1920ء) ٹکائی کارانی تہا
 پرنگی آنی دزما نجنی ء ہلاپ ء پہ نام ء ہوں گہگیری ء نہ بوت۔ محمود خان کہ
 نوکیں خان کلات آرگ بوت، آئی ء وتی درائیں واک ء تاگت پرنگی آنی
 درچٹکیں مزین وزیرے ء دست ء دات آنت ء وت شراب، جنک ء ناچ ء
 سہبتاں کپت۔ (نصیر 1979، الپ)

ڈنی کارانی تہہ ء اے سیاست کاری بدلی ء سدلی بلوچ ٹک ء آہانی ٹہگ ء
 گیشواری ء تہی راجمانی ترتیب ء بدلی ء سدلی ء شرگندگ بوت۔ ٹکائی برابری ء بیسہ
 عیں ترتیبے کہ ٹکائی شرپ ء وپاداری ء سرء سردارانی لائکی کہ ٹک ء راجمانی ء معاشی
 جاہ ء برز ء دژمن ء بدواہانی ہلاپ ء یک محکمیں دیوالے بہ بیت، اے ترتیب ء
 سرداراناں پرنگی آنی کمک ء معاشی دروشم ء پڑورکت ء آہاں پرنگی آنی انتزام۔
 وہدے پرنگی آنی سیاست کاریں جہگیر شاہی جرگہ ء کارگس ء نشت ء کلات ء چہ ڈنی
 بدواہانی ہلاپ ء رکینگ ء ڈبہ زرت، ڈنی یکجاہی ء زلورت پشت نہ کپت ء آسرء
 ٹکائی مہکمیں وپاداری نزور تزان بوت۔ حاصل کہ سردار ء معاشی ذمہ واری کہ
 راجکاری جہگیر ء پیلوکت آنت، آئی ء راجکاری جہگیر ء راکیشتر ارزشت دات ء وتی
 مردم ء ٹک ڈلچا رکت آنت ء وتی ٹک ء مردمانی گہبودی ء شرتری ء بدل ء پہ وت ء
 مال ء مڈی ء جوڑکنگ ء لگ ات (کولنز 2002)۔ ہمے وڈے، کارانی دیمپانی ء واستہ
 خان ء تحکیں کردنوزرت ات ء راجکاریں جہگیر ء نامینتگیں جرگہ ء ٹکی جیڑہ ء جنجال
 چاران کت آنت۔ بلتے پداہوں، لہتیں سرداراں اے پھم اتگ ات کہ آہاں
 ردیں متانکے کتگ ء پرنگی آنی تاگت ء واک ء وتی کارانی تہا آہانی دزمانجی ء زہر

گپت آنت۔ ٹکانی حیال کہ پرنگی دریں راجے ء دین ء مذہب ء ہوں دگرے، چو
سارگیس اوگان ء ایرانی بادشاہانی وڑء نہ اتنت کہ کم چہ کم دین ء مذہب ء یک
اتنت، آہانی ہلاپ ء گیش ء گیش بوہان ات ء نوک آبادکاری جزگ ء ودینان
ات۔ (نصیر 1979 الپ)

نوک آبادکاری ء ہلاپ ء گہگیری (1900-1920) ماں بلوچ شاعرانی چمء؛

نورا، نوراحمزہ ء تمر دیں پسنگ

چل مناپکے شرجت ء کشت

نورامینگل ء گیدی شاعری؛

بلوچ دیار ء ٹکانی کاراں پرنگی آنی بازیں دزمانچی چو خاص ساڑاگ نہ
بوگ ء بازیں ٹکاں (1900 تا 1920 ء میان ء) وهد وهد ء سرا گہگیری کتگ۔
ہلاپ ء پرنگی مارشت اولی مزن جنگ ء گیشتر بوہان بوت آنت کہ عثمانیہ ترکی ء
ہلاپ ء پرنگی جنگ ء اتنت ء بلوچ ٹکاں مارا ات کہ سردار مارادگے دین ء مردمانی
دست ء دیگ ء اتنت کہ ٹکانی دین ء مذہب ء ہمرائی ء آہانی پتجار ء ہوں گار
کننت۔ کسائیں حدے ء ترک ء جر مناں ہوں نبشتہی رنگ ء گپ ء وازاں
پرنگی آنی ڈوبارگ ء آہانی ہلاپ ء جنگ ء سکین داگ ات کہ مسلمانانی خلیفہ ء
ہلاپ ء پرنگی جنگ ء آنت ء مسلماناں ہم باند ات کہ وتی خلیفہ ء پلہ مرزی ء پرنگی
آنی ہلاپ ء جنگ بہ کننت، آہانی ہر وڑیں کمک ء بیزار بہ کننت ء آہانی لشکراں
ہوں مہ روانت۔ اے ترک ء جر من گیشتر پارس ء بلوچ دمگاں چیر بوگ آنت
(بلوچ 1987)۔

روبرکتی بلوچستان ء میر جیہند خان، میر خلیل خان ء میر جمعہ خان ء
سروکی ء یاراں زئی، گمشاد زئی ء اسماعیل زئی ٹک کہ پارس ء بلوچ دگی سیمسراں
نندوک بوتگ آنت، آہاں پرنگی آنی ہلاپ ء بغاوت کت۔ نیامی بلوچستان ء نور محمد
پنام ء نور امینگل کہ 1909 ء پرنگی آنی ہلاپ ء جنگ ء آت، نوگیشتر تو انگر بوہان
آت ء وتی بیل ء یار سلیمان، گوہرام ء لالو ء ہمرائی ء مستریں کدے ء جنگے بنا کت ء
پرنگی آنی سرکارے سک بے وار کت۔ آئی ء پرنگی آنی سرکاری مال ء مڈی جت ء
لوٹ اتنت ء تاں سندھ ء سیمسراں پہ پرنگی سرکار ء مزینیں بیم ء تکانسرے ودی
کت ء تاں وہدے کہ وت 1917 ء دزگیر کنگ بوت۔ رودراتکی بلوچستان ء پہ
اولی مزین جنگ ء پرنگیاں رزاکار ء دیگ ء مری ٹک ء نہ من اتگ آت۔ ہمے
سبب ء پرنگیاں مری ٹک ء ہلاپ ء آہانی پرورش ء کسان ء مزینیں کچ ء جنگ بنا
کتگ آت ء مری ٹک ء دگ گیش سنگن، باہڑ کچ، کاہان ء کولہو ء اُرش کتگ آت۔
(نصیر 1979 الپ) مری ٹک ء ہوں ریل پٹیاں جنگ ء پرورشک ء لائٹانی بے مَر
کتگ بندات کتگ آت۔ پرنگیاں اناگتہ بلوچستان ء اے گہگیری پرورش دات۔
بلئے اے گہگیری ء بوتگیں داستان ء سرگوست رحم علی مری، ملا ہومر، ملا مزار
بنگلزئی، ملک دینار ء نور امینگل ء مات (نام ءے زانگ نہ بیت) ء گونگیناں جنگی
شعری دزوشم ء کت آنت کہ آہوکیں پُشپداں سر بوہان بوت آنت (نصیر
1979، ب)

جنگی شعر ء داستانانی گیشتریں بُن گپ راج ء ٹک ء اڑت ء گیرت، اسلام
 ء رینگ، بامردانی تو سیپ ء نامرد ء دلارانی ایر جنگ ء سر ء اتنت۔ پہ درور، رحم علی
 مری ء شعرے کہ مری ٹک ء دلگرائی ء سبب پہ پرنگیاں درشانی انت؛

عشر ہے مشتگاں مئے ملک ء

کشت ء دلوتے مئے ہلک ء

چالاکى ء یہود ء (پرنگی) مارا تریبنتہ

ء میتگے پہ و تا کش اتہ

کہ زانت مکرہ ء چالاں زبر

چُجی ء رد دینگ ہون ء ہوار

آئی ء ہما بلوچ سردارانی بارو ء ہوں گوشتگ کہ پرنگی آئی کمک ء دست ارزانی کتگ
 ات اش۔

آ (پرنگی) سروک ء مستراں مئے تو سیپ ء زرشان کننت

آنوپرائی (پرنگی) دل دینت ء مہر درشان کننت

ء رازیک بوتگاں سپر دیک ء پہ لشکر ء

بہاداتہ مئے وتن پہ کلداراں

ہے وڑ ء، نورامینگل ء جنگی شعر کہ گیشتر گمان بیت کہ آئی ء مات ء پر

بستگ انت، پرنگی آئی ہلاپ ء آئی جنگ ء تو سیپ ء کننت کہ اسلام ء رینگ، آئی

ء پت ء مینگل ٹک ء اڑت ء رینگ ء ساڑہ ء انت۔ بلئے اُرت بچارے، تازانگ

بیت کہ اے شعر و نور امینگل ء مات ء پر بستگین آنت، بلئے رند ترء گیش کنان ء
اے چو شعری داستان ء ما بلوچستان ء نامدار بو تگ آنت۔

نورا، نور احمزہ ء تمر دیں پنگ
چل منا یکے جت ء کُشت
ستک مئے ماں سرء اللہ ء
پیسلہ ہمائی کہ رند دوست یاد ژ من
اوزال بے پردگیں
پہ مینگل ٹک ء سروکاں زحم جنیں
بڈ و کور ء ہاموشی ء بچار
شاہد انت نورا ء جنگیں تیرانی
چہ اندر ء اتک شیرازی میرانی
کوہ ٹل ء اُرش کت لالو مینگل ء (دژ من ء سرء)
نوراء ہلک لوپ انت
کہ چمود ء مُناپک ء تیرے ماں سرء جت ئے
نوراء ہلک چاوتی انت
کہ چمود ء مُناپک ء تیرے ماں دپ ء جت ئے
اللہ ء نالت پہ (نواب) حبیب اللہ ء
اللہ آئی ء دوزہ ء گنتریں جاہ ء کنات

گوستانک نویسی یاد پتر نویسیء بہرے ء ردء، اے جنگی شعر ء داستان ہماو ہدء بارگ
 ء جاور حالاں پد رء در شان کننت کہ ہلاپ ء نوک آباد کاری جنزء 1900 تا
 1920 ء مڑاہ بوتگ انت۔ بلوچ ٹک نہ کہ چشیں وانندگ بوتگ انت ء نہ کہ
 نوک آباد کاری ء ہلاپ ء ہندوستانی سیاست ء بہر بوتگ انت ء رسانک کتگ انت،
 ہمیشہ آہاں گیشتر ہے جنگی شعر ء داستان سینگ در سینگ پھریز اتگ انت ء پھرتی
 نوکیں پد ریچاں آران کتگ انت۔ تا اے و ہدء کہ بلوچ ء نوکیں پد ریچ اتگ کہ
 نو اے چیزاں شر پھمیت ء ہے شعر اں نوک کنان ء نوک تریں رنگ ء وتی ازت ء
 شرپ ء گیش کنان ء دیم ء آران انت۔ بازیں ٹک، چوش کہ مری ء جنگانی و ہدء
 شاعر ء زانت کارے ہمراہ کتگ کہ اے ساہتاں نکش کنان ء شعری دزوشم ء جنگی
 مردمانی دلبدئی ء بہ کنت ء آہاں بہ ساڑائیت۔ بیستمی کرن ء شعر ء داستاناں انچو
 لگیت کہ مز نہیں کچے ء با مردی ء میتھ ء کساس مان۔ بلوچی جنگی شعر گیشتر ذاتی و نیل
 ء سرگوست ء حاصیں بوتگینانی سر ء پر بندگ بوتگ انت۔ آہانی تہا داستان ء سر
 گوستانی تیوگیں کتہ مان نیست ء نیکہ چشیں و ہدء رمسے مان کہ راجد پتری ارزشت
 ء بیان ء کار بہ دنت۔ اے شعر ء داستاناں میتھ ء سر ء بیسہ کنگ بوتگ ء میتھی و ہدء
 پاس گوں گوستانک نویسی و ہدء پاس ء نوکی ء پیچگ بوتگ۔ پھ درور، رحم علی مری ء
 اے نگر ء حضرت علی وتی اسپ ء سوار رسگ ء پیش دارگ بوتگ؛

اللہء حکم ء پرنگیاں گوں جنگ مروچی

واجہ علی دلدل ء سوار کمک ء اتگ

مروچی چومار ء پرنگی آنی سر ء لگت دین

گڈی جنگ ء مری ٹک ء بازیں مردے جنگ بوتگ، جنگی شعراں اے کسمت ء
نہشتے منگ بوتگ کہ راجدپتری ردء کائناتی رچے ء ایرکنگ بوتگ۔

دژمنانی زوریں اُرش ء مری آنی سزین پروشت

ء آہاناں پُشت ء کنزینت

آ(مری) سو بین بوت نہ کتاں

بلکیں اے برزء واہگ ات

دُریں پیامبر ء من اتگ ات

نورا مینگل 1900 تا 1920 ء زمانگ ء مثالی بلوچ یاگی ء ات۔ نورا

مینگل ء نیامی بلوچستان ء کوہیں دگ ء ہلک ء بارو ء مز نیں زانت ء زانگ ء مینگل
ٹک ء کمک ء رکین ء گوں وتی 303 توپگ ء پرنگیاناں، ہمینیچو تاوان بارکنگ ات
ہمینیچو کہ مز نیں لشکرے ء کت کتگ ات۔ ریل پٹی ء مڈیانی سرء اُرش ء ابید،
سندھ بلوچستان ء سیمسراں کہ پرنگی آنی تچک ء حاکمی ات، مز نیں حدے ء
گہگیری ء دیمپان کت ء آہانی حاکمی ء لوٹ ء پل ء انارکی ء پیداگ کتگ ات
ء۔

نوک آبادکاریں دمب ء بلوچی جنگی شعر ء داستانانی دگے رنگے ء پٹاس ء
انچو گمان بیت کہ اے گہگیری ہتیں بلوچ ٹک ء سردارانی گورء بوتگ کہ بازیں
سرداراں پہ وتی ذاتی نپ ء سیت ء بلوچ یاگیانی کمک کتگ کہ آہاں تاگت ء واس ء
واک بہ رسیت (ہندوستان ء سرکار 1916) پہ درور، نورا مینگل وڈھ ء لیویز تھانہ ء
انچارج بوتگ ء پرنگی آنی راجکاری جہگیری مینگل ٹک ء سردار نورالدین ء کٹنگ ء

وتی دوستیں سردارے ۽ آرگ ۽ پدہمود ۽ (وڈھ ۽) چے وتی بغاوتے بنا کنگ۔ پدا،
 وہدے کہ پرنگیاں مینگل سردار دزگیر کنگ ۽ پداوت ہیتنگ انت، آئی ۽ نور ۽
 کمک یلہ داتگ ۽ نور مجبوری ۽ تہنا مڑ اتگ۔ ہے سبب ۽، بلوچ ۽ حق ۽ یا بلوچ
 ریاست ۽ واستہ اے بغاوت ۽ ہجر مز نہیں تاگتے جمع کت نہ کنگ ۽ پرنگی آئی ہلاپ
 ۽ بغاوت ۽ لس مہلوک ۽ پلہ مرزی نہ رستگ۔ بلئے لبزنگ ۽ مانا گوں گوست ۽ مان
 گیشینگ مہ بیت۔ بلئے کہ اسلام ۽ ٹکی اکد اراں نوک آباد کاری ۽ ہلاپ ۽ بغاوت ۽
 سکین داتگ، بلئے اے نوک آباد کاری ۽ نوک رنگیں جو ابے ات ۽ کو نہیں
 روایتاں دگے چشیں جو اب نہ رسیت۔

یوسف عزیز مگسی ۽ بلوچ راجدوستی ۽ بناء؛

نمبر شمار 608 رمس 1941-02-27

اے پہ نوٹس گوشگ بیت کہ عبدالکریم شورش مستونگ، پہ ریاست ۽
 کلات راجی گل ۽ سیادی ۽ ریاست ۽ کلات ۽ داں دگے نوٹسے ۽، پترگ ۽ مکن کنگ
 بیت۔

مزن وزیر ریاست ۽ کلات

(فیض محمد یوسف زئی، یات ۽ ترانگ)

داں 1920 ۽ پرنگیاں وتی درائیں جیڑہ ۽ جنجال گیشوار کنگ اتنت ۽
 سرجمیں بلوچستان ۽ وتی مہہ جتگ اتنت۔ نور مینگل دسمبر 1917 ۽ دزگیر کنگ ۽
 زندان ۽ کنگ بوتگ ات ۽ اے دگے ٹکی سروکاں کہ پرنگی آئی ہلاپ بوتگ
 اتنت، زندان ۽ کنگ، کنگ یاد راندیھ کنگ بوتگ اتنت۔ انچیں ٹکاں کہ پرنگی

حاکمی نہ من اتگ ات، آہانی ٹک لوٹ ۽ پل کنگ بوت انت، آہانی جرید گیس فصل ۽ میتگ بن دیگ بوت انت، آہاناں گران ۽ سزین پرو شین ملام سر ۽ دیگ بوتگ ات (ناصر 1979، ب)۔ ریاست ۽ کلات ۽ مزین وزیر شمس شاہ تچک ۽ پرنگی آنی دست ۽ ات ۽ گران ۽ سرین پرو شین پابندی ۽ ملاے جتگ ات۔ خان کلات ۽ سردارانی ہوری ۽ کس ۽ ہوں اے ہمت نہ بوت کہ مزین وزیر ۽ دیم ۽ بہ اوشیت۔ ہمے وہد ۽ بلوچ ۽ نوکیں پدر تیچ ۽ پرنگی آنی دربر جاہاں وانگ بنا کتگ ات ۽ اے پدر تیچ ۽ سیادی زیات گوں راجمانی نیامی ٹک ۽ ات ۽ پرنگی حاکمی ۽ ہلاپ ۽ راجکاریں یکجا ہی ۽ بنا کتگ ات۔ دومی نیمگ ۽، پرنگی حاکماں وتی وس کتگ ات کہ ریاست ۽ کلات ۽ راجدوستاں نوک آباد کاری ۽ ہلاپ ۽ ہندوستانی جنزراں چہ دور بہ کنت، حاصل کہ درائیں ہندوستان ۽ راجی گل (کانگریس)، پریس، وانگ ۽ زانگ، ٹیلیگراف ۽ ریل کہ چندیں وانندگیں بلوچے ۽ راگوں ہندوستان ۽ اے دگے دمگاں رسائے اتگ ات، بداریت۔ (ناصر 1979، اپ) سر زاہر ۽، بلوچ راجدوستی ۽ یکجا ہی ۽ اولی گوانک جنگی شعر ۽ داستاناں انا، بلکہ نبشتہی رنگ ۽ رسائے بوتگ ات۔

1929 ۽ یوسف عزیز مگسی، مگسی سردار ۽ تیچ ۽ پیاد ۽ بلوچستان ۽ نام ۽ پیٹگی تاکبند ہمدرد، لاہور ۽ یک نبشتانکے نویس اتگ ات۔ آنی ۽ اے نبشتانک ۽ بلوچ راج ۽ پرنگی آنی ہلاپ ۽ چست بوٹگ ۽ دزبندی کت ۽ آزادی ۽ جنگ ۽ مرگ ۽ سکین دات۔ اے نبشتانک ۽ بلوچ ۽ سیاست ۽ اوشا تگیں آپ ۽ راستے جت۔ یوسف عزیز مگسی اے نبشتانک ۽ چھاپ ۽ پذیروت گرگ ۽ بلوچ سردارانی

جرگہ ۽ پیسلہ ۽ رد ۽ گٹ زہری نیامی بلوچستان ۽ دو سال ۽ بندیک کنگ بوت کہ آئی ۽ بغاوت ۽ سکین داتگ۔ بلئے پداہوں، آئی ۽ سکین داتگیں جنز اے دگے ہم حیال ۽ کہگیرانی پارست ۽ بلوچستان ۽ ڈن پامپلٹ، نبشتانک ۽ حالتا کانی دروشم ۽ روان ات۔ خان کلات یار احمد خان ۽ ناگت ۽ بلوچ راجد وستانی سیاست ریاست ۽ کلات ۽ راجی گل ۽ پارست ۽ من ات ۽ آہاناں وتی کا بینہ ۽ جوانیں جاگہ دات۔

یوسف عزیز گسی ۽ نبشتانک، ریاست ۽ کلات ۽ راجی گل ۽ دیوان ۽ ملٹ ۽ پامپلٹانی چار ۽ ٹپاس ماں بلوچستان ۽ ہلاپ ۽ نوک آباد کاری جنز ۽ اُرت ۽ نوکیں گامگجانی پلہ مرزی ۽ کننت۔ نوکیں ڈلگ تران ۽ بلوچ ۽ اُرت ۽ گیرت، آئی ۽ گوست ۽ راجد پتر ۽ مزن نامی، وتی حقانی بارو ۽ سریدی ۽ دنیا ۽ اے دگے راجانی ہم کوپگی ۽ سکین دات۔ گوں خان کلات ۽ ادار کی ٹہگ ۽ ابید، اے ڈلگ تران ۽ وتی ممول ۽ مراد پہ آرات ۽ جمہوریں بلوچ ریاست ۽ کٹ ۽ جریدگ کتگ ات ۽ خان کلات ۽ رہند ۽ انکاری ات۔ رسانک داری ازباب چوش کہ پامپلٹ، حالتاک، دیوان ۽ واز ۽ گوشانک، پہ وتی ممول ۽ مراداں کار مرزگ بوہگ ۽ اتنت۔

اے جنز ۽ باسک گیش چہ بلوچ راج ۽ راجمانی نیام ٹک ۽ اتلگ اتنت ۽ گیش وانندگین اتنت۔ ۽ ہرچ ورنہ ہے کہ ٹکی سروکیں لوگے ۽ چو یوسف عزیز ۽ اتلگ ات، آہاں وتی راجمانی بستار جہل ترکتگ ات ۽ لس بلوچ ۽ ہم کوپگی ۽ کار ۽ جریدگ ات۔ اے جنز ۽ تچک ۽ ہما بلوچ ورنہ زرتگ اتنت کہ ہما بلوچ سردارانی ہلاپ ۽ جہدے کتگ ات کہ پرنگی آئی حاکمی ۽ گوں آہانی تاگت، نپ ۽ سیت بندوک اتنت۔

یوسف عزیز ء چراگ ء روکیں ’ پریاد ء بلوچستان ’ گوں اے لبز اں
 بندات بیت۔ ”مرچی تیوگیں دنیا دیم روئی ء راہ ء جنزان انت، بلتے بلوچستانی انچو
 واب انت، گوش ء مہشر ء روچ ء پیک ء پر شتہ ایشاں پاد بہ کنت۔ ماگوں آہاں
 پہکیں دز بندی کنیں کہ وتاد نیاء کلاگی مہ کنت۔ نووہ اتلگ۔ اگاں شتے رگاں
 شتے پت ء پیر کی ہون مچک ء انت، ہماہانی وڑ ء پاد ء ات ء بغاوت بہ کن ات۔
 آجونی ء گوانک ء پد دئی ات۔ راجکاریں گلامی ء زمزیلاں سندرات ء دنیا دگے
 راجانی راہشونی ء چو در پشوکیں استال ء بہ کن ات۔“ (نصیر 404، 1979)

یوسف عزیز ء آرات خیال ء آمیدیں گوانک ء پد رانت کہ (آئی ء بلوچ
 ء بدل ء کہ کوہنیں نسلی ڈول ء پر جنگ بوتگ، بلوچستانی ء لبز کار مرز اتگ) یک
 نوکیں بلوچ راجی سیمسر ء کچے گیٹیشینگ ء اے پد رانی ء ہوں کنت کہ یک مچک ء
 سلہیں بلوچ راجے چہ زمانگ ء بوتگ ء است انت۔ ہے وڑ ء گل خان نصیر ء
 گہگیری شعر کہ حالتا کاں چھاپ بوتگ انت، واین راج ء پاد کنگ ء سکین ء
 دینت۔ نوک راجدوستی ء نوکیں در شان ماں حالتا ک ء پامپلٹ چوش کہ زمین
 دار، استقلال ء بلوچستان جدید ء درانگاز کنگ بوتگ۔ شو نکار ء نشتکار چوش کہ
 عبدالکریم شورش، محمد حسین عنقا، محمد نسیم ء اے دگراں راجدوستیں ہلاپ ء نوک
 آباد کاری جنز ء یک مز نیں کردے پیلو کنگ۔ ریاست ء کلات ء راجی گل ء
 کار مستر ء پتگی بلوچستان جدید ء شو نکار ء میان ء جہل ء داتگیں گپ ء تران پریس،
 ٹیلیگراف ء راجی گل ء پروگنڈہ ء اے دگے از بابانی نژیکی ء در شان کنت۔

’ درانگاز ٹیلیگراف

محمد نسیم

شوکار، بلوچستان جدید

لارنس روڈ، سیمپورہ، کراچی

مرچنگیں دیوان سردارانی سکین داتگیں سلاہ بندیں محی ء دارا نینت۔
 سلاہ بندیں ٹکی مردمانی ترس وسہب ء چے بوتگ۔ گل ء باسکاں کہ ٹکی مردمانی مکے
 گون ات، گہگیری ء نیشت اش۔ ہون رپچی ء پدا ٹکی جنگ ء جدل نژیک ات۔
 بلوچ لیگ ء کار مستر ء حال بدئے کہ وتی مستر ء حالاں سر بہ کنت۔

غوث بخش

کار مستر، ریاست ء کلات ء راجی گل،

ہے وڑ ء، ہڑتال ء راجکاری زہر شانی ٹیلیگرام ء پارست ء وتی وتی باسک ء کمک
 کنو کاں سرکنگ بوتگ (یوسف زئی 1997)۔

یوسف عزیز مگسی ء (1908-1935) ء 1930 ء 1940 ء نیام ء
 راجکاری کردے پیلوکت۔ بے کہ وت سردار مگسی ء زہگ ات، آئی ء بلوچ
 سیاست ء پے وت ء نامے وتی جہد ء بلوچستان ء بُنی کچ ء مہلوک ء یکجاہ کنگ ء باسک
 ء پنگ ء تراشگ ء کٹ ات۔ کوٹہ، کراچی، لاہور ء ملتان ء اے دگے زبانان
 شنگ بوتگیں نبشتانک ء پلچے آئی تہا یوسف عزیز ء پرنگی سرکار ء ہمرائی ء بلوچ
 سردارانی دست ء وتی بلوچ راج ء لگت مالی ء بڑگی ء راجچینج کت۔ آئی ء 1929 ء
 اولی بلوچ راجدوستیں گل، انجمن اتحاد بلوچاں، ء بُن ہشت ایرکت۔ اتحاد بلوچاں
 ء تلوء آئی ء شمس شاہ، مزین وزیر ریاست ء کلات، ء زیاتی ایرجت ء 1931 ء مگسی

ٹک ء نامداریں جنزء سروکی ءے کت کہ سدانی کچ ء مردم او گانستان ء شت انت
 ء پرنگی سرکار ء خان کلاتے مجبور کت انت کہ مزین وزیر شمس شاه ء در بہ کنت۔
 1932 ء آئی ء کل ہندوستان ء بلوچ کانفرنسے ماں جیکب آباد ء ٹہینت۔

1933 ء مہلوک ء تواری پد ء آئی ء مستریں برات گل محمد چہ مگسی ٹک ء
 سرداری ء دور کنگ بوت ء یوسف عزیز سردار ناینگ بوت۔ وتی سرداری ء
 پاندگ زوران ء، آئی ء ریاست ء کلات کونسل (بلوچ سردارانی کانود سازیں
 ادارگے ات) ء یک نبشہتی جنزے دیم ء ایر کت کہ سنڈیمن رہند ء سردارانی
 پارست ء ناتچکیں حاکمی ہلاس کنگ بہ بیت ء آئی ء بدل ء کانودی تاجداری ءے
 آرگ بہ بیت۔ انچو کہ گمان ات، درائیں سردار آئی ء ہلاپ بوت انت۔ آئی ء چہ
 سرداراں دلپروشی چودر شان کت؛

”مناچہ شئے وڑ ء ڈول ء سمات ء من ساری ء زاننگ ات کہ منی نبشہتی
 جنز دیم ء نہ روت۔ اللہ ء شگر ء گراں کہ من وتی زرد، وتی ٹک ء مردم ء گریب ء
 لگت مالیں مہلوک ء دیم ء وشام ء سربرزاوشا نگاں۔ ء کئیت یک روچے کہ شماء
 شئے آئیوکیں پدرتچ شئے کرد ء مونجاء رنجیک بیت۔“ (نصیر 1979، الپ)

ہے وڑ ء راجکاریں جہد کاراں چو کہ یوسف عزیز انت، نوک آباد کاریں
 سرکار ء سنڈیمن رہند ء ناتچکیں حاکمی ء ٹکی سردارانی پارست ء راجکاریں حاکمی ء را
 چیلنج کت کہ بلوچ راجدوستی ء ڈلگ تران ء درتنگ انت۔ آہانی جہد ات کہ
 کانودیں کساس زورگ ء راجدوستیں سماء ہاتر ء کار کنگ بہ بیت تگے بلوچ مہلوک
 ایشاں بہ پہمیت ء وتی حقانی جست ء بہ کنت۔

آسر۔ نوک آبادکاریں حاکمی ء راجدوستیں گؤستانک نویسی؛

ماں بلوچستان ء نوک آبادکاریں حاکمی ء راجدپتر راجدوستیں دپتر نویسی ء راجمانیں پٹاس کاراں بنا میں درآمدانی حاکمی ء یک نہ اوشتو کیں رچے ء وڑ ء پیش کتگ ء زگریں بلوچ آبادی ء راجدوستیں کچ ء سروکانی پارسست ء یک بامردی گہگیری ء ء درشانی کتگ۔ نوک آبادکاریں بلوچستان ء نامداریں دپتر نویسی ء راجمانی راجکاری پٹاس ء پڑیسانی تہاچوش کہ گل خان نصیر، سردار خان گیشکوری، عنایت اللہ بلوچ ء جان محمد دشتی نیگ انت، بنداتی گہگیری چو کہ نورامینگل ء سردار خیر بخش مری ء وڑیں وت راجدوستیں جنزراں کہ نوک آبادکاریں وهد ء راجدوستی تيجارے بنا کتگ، پیش دارگ بوتگ۔ پھ درور، جان محمد دشتی ء وتی نبشتانک، 'بلوچ راجدوستی جنزراں راجمانی بنا ء تہا بلوچستان ء ہلاپ ء نوک آبادکاری جنزانی یک شلیں رچ ء درشان کنت کہ محراب خان ء مرگ ء بنا بیت ء نورامینگل ء ریاست ء کلات راجی گل ء گہگیری ء 1939 ء روان کنت۔ نورامینگل یک آشوبی ء زانگ بیت کہ راجدوستی منولے دیم ء برتگ ء (جان محمد دشتی 1989)۔ ہے وڑ ء، گل خان نصیر وتی کتاب 'تاریخ بلوچستان' ء تہا گوشتیت، وهدے ماے رہند ء بلوچ راج ء سر ء کار بندیں، تا انچو سما بیت کہ اے راج کہ آئی ء راجی دپتر تنیگتہ نویسگ نہ بوتگ، دیم پھ زوال ء تہاہی ء روگ ء انت۔ بلنے پدا ہوں، وهدے ماے پھوا لیں راج ء راجی رہند، رہیدگ ء راجدپتری پڑدر ء کہ اُرت چاریں تا اے تچک بیت کہ چہ بازیں جنگ ء آشوب ء گوزگ ء پد ہوں، اے گران ء جنگولیں راج نہ تہنازندگ ء مانیت، بلکہ وتی گلزمین ء مڈیاں

ہوں پہرہیزیت (ناصر 1979، الپ)۔ گڑا، بلوچ راج ۽ منول یک شلمس دپتر
نولس گیشی (یاوشٹ) گل خان نصیر ۽ گوستانک نولسی ۽ گول نورامینگل ۽ تران ۽
ہوارگیجگ ۽ انت۔

ہے دپتر نولسی ۽ راجمانی پریساں بستار دارس راجدپتری واکہ ۽ کسہانی
دگی حیاں ۽ گول اڑت ۽ شرپ ۽، پرنگی ۽ پاکستانی راجدوستس سرس ارادگانی
دروشم ۽ نولس اٹگ ۽ تچک کنگ کہ ماں بلوچستان ۽ نوک آبادکاری گہگیری ۽
ادارکی حاصس کردار ۽ آگ ۽ نیم دل کٹی ۽ نبشتہ۔ ہلاپ ۽ نوک آبادکاری گہگیری
۽ حاصس پہلوگانی گول اُرت چاری ۽ راجدپتری ۽ لبزانکی نیمگانی درگیجگ ہے
شبین ۽ دنت کہ آگول وتی ڈلگ تران ۽ جتاںس جنز بوتگ انت۔ یکے چہ ٹکی ۽
نیکر اہس گیج ۽ ٹک بوتگس گہگیری ۽ بوتگ کہ بلوچ سردارانی وتی تاگت ۽ اڑت
۽ شرپ ۽ گیش کنگ ۽ ہاتر ۽ تچک کنگ بوتگ، ۽ دومی تچک ۽ یک بلوچ راجی حیاں ۽
لیکہ گول وتی سیمسر ۽ روانس راجدپتری گوستانک ۽ واہند انت۔ ۽ نورامینگل ۽
ہلاپ ۽ نوک آبادکاری گہگیری ۽ بارو ۽ تران کنان ۽ انچو سما بیت کہ ٹکی رہندماں
بلوچستان ۽ یک نوکس چیزے۔ ہلاپ ۽ نوک آبادکاری گہگیری ۽ ٹکی ترتیب ۽ مانا
اے نہ انت کہ بلوچستان ۽ مہلوک وتی وہد ۽ تہنا ۽ جتا بوتگ انت۔ ایشی ۽ مانا ایش
انت کہ اے رنگ ۽ درشانی گہگیری ۽ دروشمے ۽ سرکنگ انت۔ گڑا، اے وڑ
پہمگ تچک تر ۽ مانا دار بیت کہ اے دوںس ڈلگ تران پد ۽ نوک آبادکاریں
بلوچستان ۽ نوکس سیاست ۽ احوالاں دیان کنت۔

کتاب و سرشون؛

1. بلوچ، عنایت اللہ، (1987) منگہ ایس بلوچستان ۽ جیڑہ: بلوچ راجدوستی ۽ وانگ، اسٹنگرٹ، اسٹینورلگ و سبڈن، گمبج
2. بروس، ریچرڈ اساک (1900)، 'دی می شونداٹ ۽ ایشی ۽ آسر'، لندن لائکمین شنگکار فوکو، میچیل (1972) زانت ۽ دمب زانتی، لندن، روٹلیج
3. جان محمد (1989) 'پاکستان ۽ بلوچ راجدوستی ۽ سر ۽ نبشتانک: ارفقاء، کش ۽ پہنات، سبب'، کوئٹہ، پاکستان، گوٹشہ ۽ ادب
4. نصیر، میر گل خان (1979، الپ) تاریخ بلوچستان، کوئٹہ، پاکستان، بلوچی اکیڈمی
5. نصیر، میر گل خان (1979، ب) بلوچی رزمیہ شاعری، کوئٹہ، پاکستان، بلوچ اکیڈمی
6. روبرٹس، لارڈ فریڈرک سلی، (1898) ہندوستان ۽ چل ۽ یک سال، لندن، ریچرڈ ہینٹلے ۽ چک
7. شولز، فرڈ، (2002) پہوالی ۽ نوک آبادکاری؛ بلوچستان ۽ یک سد سال، 1872-1972، ہیوگ وان اسکائی ہاک ٹرانز، کراچی، آکسفورڈ شاہ دربر جاہ پریس
8. سویڈلر، نینا (1992) کلات، تکی سرداری ۽ راجکاری معاشرت، امریکی ایٹنھو لو جسٹ، بئن بند 19، نمبر شمار 3 تاک دیم 553-570
9. وائٹ، ہیڈن (1978) ڈلگ تران ۽ رائینک: ر بیدگی نگدکاری ۽ سر ۽ نبشتانک، لندن ۽ بلٹمور جونز آپکنز شاہ دربر جاہ پریس
10. یوسف زئی، فیض محمد، (1997) یات ۽ ترانگ، کوئٹہ، پاکستان، پروگریسو رائٹرز، ایسوسی ایشن

راجمانی بدلی سدلی ۽ لس مہلو کی جُنز: لہتیں نوکیں حیاں⁴

ڈاکٹر ریاض احمد شیخ

انسانی راجمان ۽ راجمانی جنزراں یک مزنیں راجد پترے است۔ وہدے
 انسان ۽ پہوالی زندمانی یلہ دات ۽ دائمی جہمنندی ۽ زُرت، گڑا آہستو آہستو آئی ۽
 راجمانی نند ۽ نیاد ۽ راجمانی سیادی آئی تہا ہوں بدلی سدلی آنگ بنا بوت۔ بازیں
 چاگردے ٹکی بنیاد ۽ بہر ۽ بانگ بوت ۽ بازیں نسل ۽ رنگ ۽ رازشست رس ات،
 بازیں جاگہ ۽ نیکراہ ۽ سیمسرا ناں ودینت۔ ہے وڑ ۽ مالداری رہند ۽ آنگ ۽ پد
 چاگرد راجمانی رد ۽ ٹکاں بہر بوت ۽ اے بہر ۽ بانگ زرداری رہند ۽ گیشتر مہکم
 بوت۔

انسانی چاگرد ۽ دیم روئی ۽ بازیں سبانی بنیاد ۽ بہر بوتنگ ۽ انسانی چاگرد ۽
 لوٹ ۽ برو دینت۔ چاگرد بازیں ٹکاں بہر بوت ۽ زبردستیں ٹکاں وڑوڑیں ہیلہ بہانہ
 آئی پارسٹ ۽ چاگرد ۽ گیشتریں بہر ۽ راوتی دستاں کنگ بناکت۔ بازیں جاگہ ۽

⁴ ڈاکٹر ریاض احمد شیخ ۽ اے نبشتا تک اردو ۽ چہ بلوچی ۽ رجانک کنگ بوتگ کہ 'تاریخ' شمارہ نمبر 10 ۽ چھاپ

نیکراہ ءِ رادیم ءِ کت ءِ وتی حیلاناں گیبی حیلانی رنگ ءِ دات ءِ لس مہلوک لُوٹ ءِ
 پُل کنان کت ءِ بازیں جاگہ ءِ ہمیشی ءِ پارست ءِ لُوٹ ءِ پِل ءِ راجمانی بہر ءِ بانگے
 ودینت۔

راجدپتر گوشتیت کہ یک نیمگے انسانی چاگرد ءِ لُوٹ ءِ پِل ءِ دیم ءِ برگ ءِ
 واستہ لُوٹ ءِ پلین ٹکاں وتی جہد برجاہ داشتگ، ہمے وڑ ءِ دومی نیمگ ءِ ایشانی زدگاں
 ایشی ءِ کٹینگ ءِ جہد ہوں برجاہ داشتگ۔ چاگرد ءِ چشیں پرک ءِ پیریں تہراں
 راجمانی جنز واکوب کنائنت۔ پروفیسر ماردیودانی ءِ رد ءِ راجمانی جنزاناں، لہتیں
 شکسی ٹک یاگلانی بے ربتیں رسانکے ءِ نام دیگ بوت کنت کہ کجام ہم راجکاری،
 راجمانی یار بیدگی دگری ءِ یاہواریں پچار ءِ بنیاد ءِ بہ بنت۔ (Mario Aiani-
 2000)

ہندو چاگرد ءِ ذات پات ءِ دگری ءِ سبب ءِ بوتگیں لُوٹ ءِ پِل ءِ ہلاپ ءِ
 گوتم بدھا ءِ نوکیں پگرے ودی کت ءِ راجمانی جنزے بناکت کہ دیم ءِ وت یک
 نیکراہی پچارے جوڑ بوت ءِ بدھ ازم ءِ رنگ ءِ دیم ءِ اتک ءِ بازیں کرنانی گوزگ ءِ
 پداے نیکراہ ءِ گرونانک ءِ یک دگے جنزے بناکت ءِ چاگرد ءِ نیکراہی بنیاد اں
 راجمانی بہر ءِ بانگ ءِ ہلاپ بوت ءِ اے جنز دیم تر ءِ سکھ نیکراہ جوڑ بوت۔ ہمے وڑ ءِ
 یہودی آنی لُوٹ ءِ پِل ءِ رہند ءِ ہلاپ ءِ راجمانی جنز رند تراں عیسائیت ءِ رنگ ءِ دیم
 ءِ اتک۔ ءِ مردماں واجہ عیسیٰ ءِ درس ءِ سونچ پمیشکہ زرت آنت کہ آہاناں چہ اے
 لُوٹ ءِ پِل ءِ رہند ءِ رکینت کنت، بلئے لہتیں کرنانی گوزگ ءِ رند وہدے ہمے
 عیسائیت ءِ، کلیساء وت لُوٹ ءِ پلگ بناکت ءِ نیکراہ ءِ نام ءِ نوکیں رنگے ءِ لُوٹ ءِ پِل

کناں کت، چرچ راجمانی ہرانی آنی بنجل جوڑ بوت، گڑاہے عیسائیت ء تھاچہ یک دگے مزنیں راجمانی جنزے ودی بوت کہ مارٹن لوتھر ء ازماں (Calvin) ء جنزانی دروشم ء دیم ء اتک انت۔ لوتھر ء اے جنز ء گڑسرا کیتھولک کلیساء رادو مزنیں ٹکراں بہر کت۔ ہے وڑ ء مسلمانانی چاگرد ء ہوں ہے وڑیں راجمانی جنزانی یک مزنیں لڑے است۔ امام حنبل، ابن وہاب، مجدد الف ثانی، اکبر ء شاہ ولی اللہ ء نیکر اہی جنزوں بگرتاں راجمانی جنزوں دراہ، یک دراجیں لڑے است کہ اشانی تہاسر سید احمد خان، تیتو میر فرانسوی جنز ء تبلیغی جماعت ء وڑیں بازیں انچیں جنز است کہ راجد پتر اشاں، بھبر پر اموش کت نہ کنت۔

راجمانی جنزانی وانگ؛

پروفیسر گڈون ء جیمپس جیسپار ء اے جستاں کن انت کہ راجمانی جنز جی ء وانگ بہ بنت، اشانی وانگ ء چاگرد ء رچے رسیت؟ آہانی خیال ء اے راجمانی جنزانی لہتیں سبب است انت کہ وانگ کرز انت۔

1. اے مارا اے گپ ء سرا پر کن انت کہ مہلوک پرچہ کوکار ء جگہ کنت ء

چریشاں آہاں چے رسیت۔

2. اے مارا راجکاری ء پھمگ ء سوچ ء دینت ء مہلوکانی واستہ جوڑ بوتگیں

پالیسی آنی بارو ء سرپدی دینت۔

3. اے چاگرد ء بدلی سدلی ء پرک ء پیر ء بنگلی ٹک ء پدراہ کنت۔

4. اے انسانی درانگاز ء خیالانی بارو ء انسانی کردیا راجمانی لیکہ آنی پھمگ ء

مئے مکک ء کنت۔

5. اے مارا چاگردے اتلگیں ٹیکنالوجی ۽ بدلی سدلی ۽ آئی ۽ شرع ۽ ہر ایس اثرانی بارو ۽ ہوں مالوم دار کنت۔

6. اے چاگردی دودانی تہا بدلی سدلی ۽ پراہ کنگ ۽ چاگردے نوکیں حیال ۽ دیم ۽ برگ ۽ سبب جوڈ بیت۔

7. ہے وڈ ۽ اے جنزانی بارو ۽ ہوں سرپدی دنت کہ چاگردی بدلی سدلی ۽ دارگ ۽ سبب جوڈ بنت، پرچہ کہ آہانی دل ۽ چاگردے اتلگیں نوکیں بدلی سدلی چاگردے گڑ ۽ منج ۽ سبب جوڈ بنت ۽ چاگردے مردمانی واستہ بیمناک بوت کنت۔

8. اے جنز چاگردی مردم گری ۽ پھمگ ۽ آئی ۽ بن ہشت ۽ سرازرتگیں گامانی پھمگ ۽ ہوں کمک کنت۔ (Goodwin & Jasper 2003)

پروفیسر میسر ۽ راجمانی جنزانی، لہتیں شری درانگازیتگ؛

1. راجمانی جنزلس مہلوکی پالیسی آئی تہا بدلی سدلی ۽ لوٹ ۽ کن آنت، بلئے آانچیں لوٹ کن آنت کہ چاگردی ربیدگ ۽ اقداراں ہوں اثر بار کن آنت۔

2. راجمانی جنز راجمانی جوڈشت ۽ راجکاری رہند ۽ بارو ۽ نوکیں حیالانی درانگاز ۽ موہے دینت۔

3. کجام ہوں راجمانی جنز ۽ بناہی ۽ ہلاسی ٹکائی شون دیگ سکیں گرانیں کارے۔

4. کجام ہوں راجمانی جنزءِ واستہ زگریں مردمی ء مہکمیں ادارگے ء بونگ
 الم انت۔ کجام ہوں جنزءِ ہواریں لس مہلوک ٹھی منول دار انت، بلئے
 ایٹی ء ابید آہانی بارو ء ہلاپیں حیال گندگ ء کئیت۔ تہ ء توکی اڑ ء کڑ ہم
 جنزے ء تہابہ بنت، گندگ بنت۔

5. راجمانی جنز گیشترپہ وتانوکیں ر بیدگ جوڈ کنگ ء جہد ء کن انت، بلئے
 اے کار راجکاری ء ر بیدگ ء منگی تہراں چہ چٹ پد نہ کنزیت۔ ہم
 واستہ راجمانی جنز ء چاگرد ء مستریں ٹکانی میان ء سیادی یک سیادی ء
 بیت کہ ہمیشانی پارست ء اے دوئیں یکے دومی ء کمک ء کن انت ء
 نوکیں حیال ہوں ساز انت۔ (Meyer & Kretschmer, 2007)

راجمانی جنزانی بارو ء لیکھی داشت؛

راجکاری عمرانیات راجمانی جنزاناں وڑوٹیں لیکہ آنی رد ء وانیت، بلئے
 اشانی تہا ہواریں ٹک تاگت ء راجمانی جنزانی ہواریں سیادی ء۔ راجمانی جنزانی
 بارو ء جہل ء داتگیں لیکہ وانگ کرز انت۔

1. گیشی ء گیدی ہواریں سلوکی نمونگ؛ (Pluralism and the
 classical collective behaviour model)

2. ازگار ء وسیلہ سر ء پُریں لیکہ؛ (Elite and Resource
 Mobilization Theory)

3. ٹکی یا راجکاری وژ؛ (Class Framework or Political

Process Model)

4. اگلی گچین؛ (Rationale Choice)

5. پد نوکی ء لیکنہ؛ (Post Modern Theory)

1- گیشی ء گیدی ہواریں سلوکی نمونگ؛

پروفیسر میکڈم ء رد ء وہدے چاگردے ء تہازور، کش ء چیل ء راجمانی
رہند شنگ ء شانگ بونگ ء بہ بنت، گڑا چاگردے گیشتر مردم یکجاہ بنت ء نوکیں
جنزے ودی کن انت۔ آئی ء حیال ء اے لیکنہ ء منوگر جمہوری رہند ء بنت ء کار
کن انت۔ آوت ہوں ووٹ کار مرز انت ء دگراں ہوں ووٹ ء دیگ ء سکین ء
دینت، بلکہ اگل ء پڑین انت کہ کتے ء ووٹ بہ دینت۔ (Mc Adam

1982)

2- از گاری لیکہ؛

رابرٹ الفریڈ ء رد ء چاگردے آسودگ بوتگیں لکاناں راجمانی جنزراں چہ
درساں گیش تڑسیت۔ بے رہبتیں یا بے ادارہی راجمانی جنزراں گار ء از گار ء دست
ء چیر ء کار کنوکیں ادار گانی ہلاسی ء لوٹ انت۔ آہانی دگے تہرے ایش انت کہ
جنزے جہد کار گیشتر جہل ء یا میانی ٹک ء مردم انت، ہمیشکہ آہانی کڑاوسیلہ ء کمی
انت ء آہاں وتی جنزے کامیاتی ء واستہ مز نہیں پندے بڑگی انت ء حاصل زر جاوری
زلورتانی بند ء بوج کنگی انت۔ وہدے کہ دومی نیمگ ء از گار ء زر جاوری رہند ء

سرا دزرس است ء اے وڑیں جنزانی ناکام کنگ ء واستہ وتی در سین و سیلہاں
آرام ء سرا کار بست کنت۔ (Alford & Friedland, 1985)

3۔ ٹکی یار اجکاری وڑ؛

ٹکی بن ہشتاں ہلینگیس راجمانی جنزانی اساس مار کسی لیکہ ء سرا انت۔
زرداری (سرمایہ کاری) ء چاگرد ء لوٹ ء پُل ء کار ء گیشتر دیم بری کنگ ء
پوریا گرانال آہانی مڑ ء نہ رسگ ء راجمانی جنزاناں ٹکی بنیاد ء دیم ء براں کنگ۔
پوریا گروتی منول ء مرادانی ہاتر ء کوکار ء جگہ ء دگے بازیں وڑ ء وتی جنز ء دیم ء بر
انت۔

4۔ عقلی گچین؛

پروفیسر ویلا پو ء حیال ء راجمانی جنزانی پشت ء مردمانی منول ء مراد ء
بلائیں دستے بیت۔ گیشتر مردم ہمیشکہ چشیں جنزراں ہوار بنت، آزان انت کہ
ایشی ء مڑ آہاں بازیں نپ ء سیت ء رنگ ء ریت۔ (Della Porta 2006)
5۔ پدنوکی ء لیکہ؛

پروفیسر بیسٹ ء حیال ء پدنوکی ء انسانی راجمان ء شکسی آزاتی ء یک
نوکیں دروشمے دیم ء آؤرتگ۔ وڈیرہی ء صنعتی چاگرداں انسان ء ذاتی ء لس
زندمانی دو جتائیں چیز بوتگ انت ء آہاناں، ہجر یکجا نہ کنگ اش۔ بلئے، بیستمی کرن
ء گڈسر ء بیست ء یکمی کرن ء بندات ء صنعتی دور ء پدنوکی ء اے دگری ہلاس
کنگ ء نو ذاتی ء لس زندمانی ء میان ء پرک ء پیرگٹ اتگ۔ نو، مردم وتی ذاتی
زندمانی ء لس مہلوک ء دیم ء پدراہ کنگ ء ہچ چک ء پد نہ بنت۔ پدنوکی ء حیال ء

نوکیں راجمانی جنزودی کتگ۔ نو انسان شنکسی پچار، آئی ء آزاتی ء جنسی لوٹانی
گوشگ ء ہچ چک ء پد نہ بیت۔

نوکیں ء کو نہیں راجمانی جنز؛

1960ء دہک ء یورپ ء امریکہ ء نوکیں ء کو نہیں راجمانی جنزانی سرا

سہل ء ترانے بنا بوت۔ لہتیں زانکارانی حیاں ات کہ راجمانی بنیاد زرجاوری یا ٹکی
نپ ء سیتاں چہ کنز اتگ ء دگے بن گپاں سر انت۔ پہ درور، پچار ء جیڑہ، زندمانی ء
درگیجگ یا جمہوری حقانی واستہ جہد (Nash 2000)

بو چلر ء حیاں ء نوکیں راجمانی جنزاناں دو تہراں بہرکت کنتے۔ اولی تہر
ء جنزاناں نوکیں مار کسی راجکاری جنز گوشت کت کنتے۔ اے جنزانی زرداری
رہند ء دیم روئی ء گوں تچک ء سیادی است۔ اے تہر پر انیں حیاں لے داریت۔
استمان ء جوڑشت ء نشانگ کنت ء وشریں گپ ایش انت کہ مار کسی راجکاری
جنزاناں میان ء ٹک حاصل مز نیں کمپنی آنی کار کنوکانی پلہ مرزی گون انت۔ پرچہ
کہ زرداری رہند ء سکلیں ترندیں کارانی میان ء اے سکلیں ہر ابیں جاور حالاں کار
کنگ ء مجبور انت۔ بلتے، اے ساہتاں آچہ کمپنی آنی نپ ء سیت ء آہانی مردک ء
کماشانی دز مچ ء وتاچہ اے چست ء ایراں دور دار انت۔ آہانی واستہ گیشتر
دلپرو شیں گپ مز نیں کمپنی آنی لوٹ ء پل ء ہلاپ ء استمان ء ہاموشی ء آہاناں ہچ
نہ گوشگ انت۔ سرکار و لوٹ انت کہ مز نیں کمپنی ہر ہچ وڑ ء کار بہ کن انت کہ
مہلوک ء راروز گارے رسیت ء کوکار ء جگہ کمتر بنت۔ پدا، اشانی سبب ء استمان ء
رائیکی رسیت (Buechler 2002)۔ وہدیکہ بو چلر ء حیاں ء دومی تہر پد مار کسی

جنز انت کہ ربیدگی ۽ ہر روچی زندمانی ۽ استمان ۽ بدل ۽ سول سوسائٹی ۽ سہرا
انت۔ اے پدمار کسی جنز جنس ۽ بنیاد ۽ برابری ۽ حق ۽ ہم جنس پرستی ۽ سیمی جنس ۽
واستہ برابریں حق ۽ گپ ۽ جن انت۔

راجمانی جنزانی زندساہت؛

راجمانی زانت ۽ حاصل راجمانی جنز اں پہمو کیں زانتکار راجمانی جنزانی زند
ساہت ۽ بارو ۽ بازیں جست کن انت۔ آکجام کرد انت کہ راجمانی جنزانی پیداگ
کنگ ۽ کمک دینت؟ آکجام کار انت کہ کجام ہم راجمانی جنزے ۽ ودی کنگ ۽ جہد
کن انت یا اڑاند پیداگ کن انت؟ جنزانی کامیاتی ۽ گیشتر کجام اثر کنت؟ کجام ہم
جنزے ۽ کامیاتی ۽ ناکامی ۽ دروشم ۽ چے بیت؟ اشانی پوسو تچک نہ انت، بلکہ مان
گیش اتگ انت۔ پمیشکہ درستاں ساری اے گوشگ بوت کنت کہ کجام ہم
جنزے ۽ بنایا ہلاسی پکہ گوشگ نہ بیت۔ ایشی ۽ درور سیاہ پوستیں امریکی آنی نیگ
۱۹۶۰ء دہک ۽ بنا بوتگیں یک کدیں شہری حقانی جنز انت۔ اے جنزانی یک
ٹکے اے بوت کنت کہ اشانی بندات ماں ۱۹۵۵ء ڈاکٹر مارٹن لو تھر کنگ ۽ مانٹ
گمری بس بائیکاٹ ۽ چے بوت۔ بلئے، جست ایش انت کہ ٹکسی ویلے ۽ چے اینکس
مز نیں جنزے چست بوت کنگ ات؟ ایشی ۽ پوسو ایش انت کہ سیاہ پوستیں
امریکی آنی جنز ۽ بندات ۱۹۵۵ء نہ بوتگ ات، بلکہ ایشی ۽ را درا جیں
راجد پترے است۔ اے وڑیں جنز ۽ یک انجیں ٹکے کنیت کہ دلپروشی ۽ چے
سرتیج بیت ۽ مہلوک ۽ تہار راجمانی ساہوں اتلگ بیت، گڑا اے وڑیں جاوہر حالان
راجمانی جنز اناں کامیاتی ۽ گیشتر موہ رسیت۔ چو گوشت کت کنئے کہ سیاہ پوستانی

جنزانی دراجیس راجدپتر 1955ء بس ۽ سواریس سیاہ پوسٹیں امریکہی جنین آدمانی
 واستہ سیٹ ۽ حالیک نہ کنگ ۽ پدالیشی ۽ سبب ۽ سزادینگ ۽ پد سیاہ پوسٹیں امریکہی
 آنی زہر ۽ دلپروشی ۽ راسرتج ۽ سرکت ۽ ڈاکٹر لو تھر ۽ چریشی ۽ نپ زوران ۽ وتی جنز
 دیم ۽ بُرت۔ ہے وڈ ۽ چوہوں گوشگ بیت کہ اے جنز کدی کُٹ ات؟ 4 اپریل
 1967ء لو تھر ۽ کُشگ ۽ گوں، یا 1970ء گڈ سراوہدے سیاہ پوسٹیں امریکہی آنی
 ہلاپ ۽ گیشتریں پرک ۽ پیریں کانودانی ہتم کنگ بوت انت، یا 2008ء وہدے
 بارک اوباما ۽ امریکہ ۽ سرکماش درچنگ بوت، یا اے جنز انگہ جنزگ ۽ انت؟
 اے جستانی پسو ۽ دینگ سک گران انت۔

ہے وڈ ۽ ہندوستان ۽ جہل تریں ذات ۽ ہندو آنی نیمگ ۽ چہ بندات
 بوتگیں جنز ۽ ہوں مزنین دراجیس راجدپترے۔ گاندھی ۽ آہاناں اچھوت ۽ بدل
 ۽ ہریجن ۽ نام دات۔ رند ترا، ڈاکٹر ابید کر ۽ آہانی حقانی واستہ راجکاری جہدے
 بندات کت۔ بازیں دہک ۽ گوزگ ۽ پدوی پی سنگھ ۽ روزگار ۽ وانگ ۽ زانگی
 ادارگاں اشانی واستہ بہر ۽ گیشینگ ۽ گپ کت، گڑاشر ذات سک برانزگیت
 انت۔ پمیشکہ گوشت کنئے کہ اشانی جنز انگہ جنزگ ۽ انت۔

زہر شانی ۽ وڈ ۽ ڈول؛

راجمانی جنزانی ودی بونگ ۽ پد آہانی باسک ربیتی ۽ بے ربیتی وڈ ۽ ڈول
 کارمرز انت۔ بندات ۽ اینیں زہر شانی کن انت۔ بلئے، اگاں آہانی لوٹانی بابت ۽
 کتے ۽ گوش ۽ مورے ۽ نہ وارت، گڑا جنگ ۽ پروشگ ۽ ہوں مہتل نہ بنت۔
 پروفیسر میکڈم ۽ حیال ۽ رد ۽ نوکیں جاک وڈ ۽ ڈولانی کنگ ۽ گوں راجمانی جنزانی

کامیاتی ۽ امکان گیشتر بنت (Mc Adam 1983)۔ مہلوک جاک کنان ۽ بائیکاٹ ۽ روائنت۔ نند انک، جاکي روانک، کزدن جاک، نکان ۽ چھاپ کنگ ۽ ہر وڑیں راہ ۽ درکار بند انت کہ راجمانی جنزوتی مئول ۽ مرادانی پیلو کنگ ۽ واستہ کار اش بند انت۔

1890 ۽ بگرداں 1920 ۽ میان ۽ جنیں آدمانی بازیں گلاں جنین آدمانی ہلاپ ۽ پرک ۽ پیریں کاندانی ہلاپ ۽ جنزانی بندات چہ وانگ جاہاں کنگ۔ اے جنزانی لوٹ جنیں آدماناں گچین کاری ۽ کار ۽ ہوں بہر مند کنگ نیگ ات۔ اے لوٹانی پیلو کنگ ۽ ہاترا جنین آدمان باز اینیں وڑے ۽ وتی لوٹانی سرپدی ۽ واستہ وڑ وڑیں کارکت کہ اشانی تہا پارلمنٹ ۽ باسکاناں نبشہتی دروشم ۽ وتی لوٹانی سرکنگ، لس مہلوک ۽ سرپدی ۽ واستہ تیج ۽ تاگ ۽ پلہ مرزی کنوکاں چہ کمک زورگ ہوار ات (Clemens 1993)

جنزانی ہلاپ ۽ پد کرد؛

چوشکہ اے جنز استیں رہند ۽ ہلاپ انت، پمیشکہ واک داریں ٹک، است مند ۽ زوراک چشیں جنزواں چہ دلگراں بنت۔ آہانی واہگ بیت کہ اے وڑیں جنزاناں رُدگ ۽ مئیل انت۔ ایٹی ۽ واستہ وڑ وڑیں ہنر ساز انت۔ پہ درور، زور دیگ چہ درستاں لس وڑے۔ زور سئے دگے دگے وڑ ۽ پیم ۽ دیگ بیت۔ یگے و ریں پابندی جنگ کہ گوش ۽ پونز کنگ، راجکاری ۽ لس مہلوک ۽ شہری حقانی سرا بندش جنگ، راجمانی جنزانی ہلاپ ۽ ریں پروگنڈہ کنگ، مارشل لاء جنگ، حق لوٹوکاناں گرگ ۽ بند کنگ ہوار انت۔ وہدیکہ دومی تہر ۽ انسانی حقانی لگت مالی کہ

آہانی تہا جنگ ء کشک، گار ء بیگواہ کنگ ء ہے وڑیں ہوار۔ سیمی تہر ء استمانی تر
 س ء بیم ہوار انت۔ استمانی تاگت ء انچو کار بندگ کہ ہج نئیگ۔ بلئے، اے لازم
 نہ انت کہ ہر رند ء زور ء جن ء پل ء لس مہلوک ء راجمانی جنزاناں ہلاس کنگ بہ
 بیت۔ باز براں تاگت ء چشیں کار بندگ ء جن ء پل ء کاراناں انچیں پد کر دے
 رسیت کہ اینیں راجمانی جنز ہوں جنگ ء پروشگ ء راہ ء راہدگ بنت۔

(Davenport 2000)

رہبند ء ہلاپیں جنز؛

راجمانی جنز وتی وڑ ء استیں لوٹ ء پل ء بیہار دینت ء اے رہبند ء ہلاپ
 بنت، مار کسی معاشی زانکار امونیل ویلسٹرین ء ہے وڑیں رہبند ء ہلاپیں جنزانی
 واستہ Anti Systematic Movements ء گالبد ساز اتگ۔ آہانی خیال ء
 اے وڑیں مز نہیں گالبد ء کار مرز ء دو تہر ء جنز، ۱۔ راجمانی جنز، ۲۔ راجی جنز ء
 یکجاہ کت کن انت۔ پرچہ کہ اے دوئیں زرداری رہبند ء دیم روئی ء اے رہبند ء
 ردیں اثرانی سبب ء دیم ء اتگ انت۔ اے جنز لوٹ ء پل ء رہبند ء ہلاپ ء
 پیداگ بوتگ انت ء اشاناں مٹینگ لوٹ انت۔ امونیل حاص دور رہبند ء ہلاپیں
 جنزانی نام ء گپت۔ آئی ء خیال ء اے دوئیں جنزاناں راجمانی ء راجکاری رہبند
 مٹینگ انت۔ یک جنزے 1848 ء جاکی ویل انتت کہ بندات ء فرانس ء
 شہری پوریاگراں بناکت ء زوت دہ ملاں سر بوت۔ وہدیکہ دومی ماں 1968 ء
 نودر برانی میاں استمانی جنز کہ بندات ء امریکہ ء نودر براں امریکہ ء بیت نام
 پالیسی ء ہلاپ ء بناکت ء، لہتیں مردم کشک بوت۔ ہے وڑیں جاوہر حال شکاگو ء

ودی بوت آنت۔ آہود ۽ پولیس ۽ جاک کنوکیں مردماناں لٹ ۽ گٹ کت ۽ بازیں
گپت ۽ زنداناں کت۔ (Wallerstein 2004, Robbins, 2008)۔ ایشی
۽ اثر پاکستان ۽ ہوں کپت آنت ۽ ایوب خان کہ وتی دہ سالی کامیاتی ۽ شاکامی کنگ ۽
دلماگ آت، نودر براں آئی ۽ مارشل لاء کٹینگ ۽ جمہوریت ۽ واسٹہ زبردستیں
جہدے کت کہ مڑے ایوب خان ۽ دور کنگ ۽ رنگ ۽ رست ات۔ (Shaikh, 2010)

امونیل ۽ خیال ۽ 11/9 ۽ ناشری ۽ ویل ۽ ہم مردم میان استمانی
راجکاری رہند ۽ آئی ۽ سبب ۽ بوتگیں پر وشت ۽ پر وشت ۽ راجکاری جہلی ۽ آدینک ۽
بہ چاریت۔ اے درسیں تران ۽ تہایک نیمگے امریکہ ۽ راستیں دست ۽ راجکار آنت
کہ مدام امریکہ لشکر کٹی ۽ حق ۽ انت ۽ کمک اش کن آنت ۽ ہمے لشکری تاگت ۽
زور ۽ بازیں جنز چوش کہ نسلی بن ہشت، شکسی پچار ۽ ٹکی جستانی سراچست
بوتگیناں پشت ۽ چنڈاگ اش۔
راجمانی جنز؛ لہتیں نوکیں خیال؛

پروفیسر اسٹیون ۽ خیال ۽ وہد ۽ جاور حالانی بدلی ۽ ہمرائی ۽ راجمانی جنزانی
ممول ۽ مراد، کار ۽ ڈول ۽ اگل ۽ کچ ۽ زاہریں بدلی گندگ ۽ کئیت۔ نوک پیداگ
بوتگیں جیڑہانی دیمپانی ۽ واسٹہ مردم نوکیں جنز بندات کن آنت ۽ ایشی ۽ واسٹہ
نوکیں کار دست ۽ کن آنت۔ چندیں سال ۽ دہگاں میاں استمانی جاور حالانی بدلی ۽
سبب ۽ اے راجمانی جنز اں نوکیں ۽ زاہریں مٹ ۽ بدلی گندگ ۽ پیداگ انت۔
پہ درور،

1۔ مانٹولی (Globalization) ءِ حق ءِ ہلاپ ءِ جنز:

دومی مزن جنگ ءِ بربادی ءِ پدبازیں ملاں حاصل یورپ ءِ جہدکت کہ آ جنگ ءِ بربادیاں چہ رنگ ءِ واستہ کمک ءِ حیال داری ءِ پگر ءِ دیم ءِ بہ بارت، ایشی ءِ واستہ آہاں GATT منگ ناگ کت ءِ رند تراں WTO ءِ حیال دیم ءِ اتک۔ دیم روئی ءِ بازیں ملاں کیے دومی ءِ نژیک آہگ ءِ موہے دات کہ دنیا نو یک مانٹولیں دگے جوڑ بوت۔ مانٹولی ءِ بازیں نپے گون بوتگ ءِ بازیں تاوانے ہم۔ بازیں گل بے جیرگ ءِ مانٹولی ءِ ہلاپ بوت انت۔

پروفیسر رولنڈ مانٹولی ءِ بارو ءِ جوان گوشتیت کہ مانٹولی بیست ءِ یکمی کرن ءِ واستہ انچوش انت چوش کہ نوذدہمی کرن ءِ پہ شہری دمگاں لڈ ءِ بار ءِ بیستمی کرن ءِ صنعت کاری ءِ کردات۔ آئی ءِ گپاں چہ انچو سما بیت کہ نوچہ مانٹولی ءِ ہجر رنگ نہ بیت۔ بلئے، نو مانٹولی ءِ بازیں تہراناں جتا کنگ ءِ چارگ بہ بیت، چیا کہ آ کہ مانٹولی ءِ ہلاپ ءِ جنزگ ءِ انت، آنو مانٹولی ءِ لوٹ ءِ پلین تہراناں چم ءِ چیر ءِ کنگ ءِ ہلاپ بوئگی انت، نہ کہ مانٹولی ءِ رایک شنلار دکنگی انت (Robertston, 2007)۔ اے لیکہ ءِ رایک ایرانی آسٹریلیائی پروفیسرے ایس اے حمید حسینی ءِ دیم ءِ بران کت۔ آمزن نایس ایرانی زانتکار ءِ دانشور ڈاکٹر علی شریعتی ءِ نو دربرالں چہ کیے ءِ چرائی باز سکینے ہوں زرنگ۔ پروفیسر حسینی ءِ 2010 ءِ وتی کتاب After Globalization ءِ پارست ءِ مانٹولی ءِ لوٹ ءِ پھنات زاہر کنگ انت۔ آئی ءِ دو بُنگی جست کت۔ کئی مانٹولی ءِ پہ کئے ءِ مانٹولی؟ پروفیسر حسینی ءِ ہوں وتی پٹ ءِ پول ءِ ہے گوشتگ ات کہ مارا مانٹولی ءِ پھک رد کنگ ءِ بدل ءِ آئی ءِ لوٹ ءِ پل ءِ

پہلوگ پدراہ کنگی انت۔ ء آئی ء گیشوار ء واستہ راجمانی جنز ہلائیگی انت۔ آئی ء
 خیال ء ماشولی ء لوٹ ء پل ء پہلوگ ء ہلاپ ء گلوبل جسٹس موومنٹ ء ہلائیگی ء
 زورت انت۔ اے جنز ء پارست ء پوریاگری حقانی پابازگ بہ بیت۔ کم ء بے دیم
 روئی کتگیں ملکانی ابرمی وسیلہ آئی لوٹ ء پل ء ہلاپ ء آواز چست کنگی انت۔
 مزنیں زرداریں ملکانی نیمگ ء پشت کتگیں ملکانی معاشی پاندگاناں پکھ کنگ ء دلجمی
 ء بہ دینت۔ ہے وڑ ء آئی ء خیالے دات کہ مارا ماشولی ء سبب ء زری دیم روئی
 کتگیں ملکاناں بوتگیں نابرابریں رہند ء ہلاپ راجمانی پیشدارگ ء نکسے دیم ء برگی
 انت، ہے وڑ ء سن 2000 ء آئی ء دگے کتابے ء (Movements for

alternative Globalization Accomodative

Consiouness) ہے گپ ء سرزوردات کہ ماشولی ء بن گپ ء سراچک ء
 سلہیں تران کنگ بہ بیت ء پدایشی ء آسر ء دیم ء اتگیں تہرانی سراچک جنگ
 بیت کہ ماشولی ء کجام تہر ء زورگ ء کجام نہ زورگ ء نوکیں راجمانی جنزے
 ہلائیگی بہ بیت۔

2۔ نسلی بنیاداں ہلائیگی جنزے؛

نوک آبادکاری ء دور ء آئی ء ہلاپ ء بوتگیں جنزانی بازیں مَنول ء مراد
 بوتگ انت۔ آہانی یک نیمگے مکسدے آوار جنوکیں نوک آبادکاری رہند ء ہلاس
 کنگ ات، دومی نیمگ ء چہ نوک آزاد بوتگیں استمانانی لوٹ ء پل ء پاکیں
 رہندے ء واستہ جہد کنگ ات۔ باز جاگہاں نوک آبادکاری ء کنگ ء پدہوں لوٹ
 ء پل رہندے چہ پاکیں رہندے ء واستہ جہد کنگی ات۔ گیشتر جاگہاں نوک آبادی ء

گنگ ۽ پڊ هون لوٽ ۽ پلي رهند هلاس گنگ نه بوت ۽ گيشتر ملڪا وڏيره ۽ زرداري رهنداں و تا تو انگر ڪت ۽ مهلوڪاني لوٽ ۽ پل هه وڙ ۽ جریدگ ات که په ناميس آزاتي ۽ چه ساري ات۔ بازيں دمگاں واپسر شاهي ۽ لشکر آزاتي ۽ پڊ ملڪاني واجه جوڙ بوت انت۔ سر دجنگ ۽ نيام ۽ آهاني سيادي گون یک نايگ ۽ جوڙ بوت۔ ڏني سروڪي ۽ دگي تنب ۽ وڏيره ۽ زرداري کمڪ ۽ هواري جوڙ ۽ راجڪاري رهند ۽ سرا آهاني مهڪميس داشته ودي ڪت۔ پميشڪه مارااے ملڪاں جمهوري رهند ۽ دارگ، ڏني دز جني ۽ هلاپ ۽ و تسريں جنگاں کپگ ۽ جنز ۽ زربمشت دست ڪپنت۔ اے زربمشت پهڪ چه آزر بمشتاں جتا انتنت که نوک آبادڪاري رهند ۽ ڪئينگ ۽ واسته هلا مينگ بونگ ۽ انتنت، پر چه که اے رندي اشاني نشانگ دگي زردار، وڏيره ۽ سول لشڪري اسپر شاهي انتنت۔ اشاني مولاں جمهوري حق، درانگاڙ ۽ آزاتي ۽ هه وڙيں دگے بنگپ هو اراتنت۔

اے نوک آبادڪاري رهند ۽ ڪئينگ ۽ همراهي ۽ زرباري افریقه ۽ گنتريں تهڙ ۽ نسل پرستي ۽ رهند ۽ هلاپ ۽ مزن ۽ دراجيں جنز ۽ بنا بوت۔ افریقي نيشنل ڪانگريس ANC ۽ وتي جنز ۽ مٺول ۽ مراداني واسته نيلسن منڊيلا ۽ اے دگے رهشوناني سروڪي ۽ گاندھی ۽ Non-violent ليکنه زرت ۽ ديم ۽ جنز انتنت۔ بازيں دهڪ ۽ اينميس جهد ۽ پڊ گڏ سر 1990 ۽ دهڪ ۽ اے بے انساني ۽ زلم ۽ زوراڪي ۽ رهند هلاس گنگ بوت۔ بلئے، جست ايش انتنت که افریقي چاگرداے رهند ۽ گنگ ۽ پڊ چه لوٽ ۽ پل ۽ رهند ۽ دراتلگ ۽ نابرابري ۽ پرڪ ۽ پيرس راجماني ۽ معاشي جوڙشت ۽ ڪئينگ ۽ مٺولے پيلوڪنگ۔ باز اپسوز که دو دهڪ ۽ پڊ هون

راستیں مَنول ایش پَسوکت نہ کتگ انت۔ بلکہ، لوٹ ۽ پِل ۽ رہند نوک آباد کاری
استمانانی وڑ ۽ وتی استیں رنگے مٹیننگ ۽ ہما وڑ ۽ جریدگ انت۔ پٹ ۽ پول ۽ چہ
زانگ بوتگ کہ سیاہ پو ستیں مردمانی تہا استیں ترکاں لوٹ ۽ پِل ۽ دروشمے وتی کتگ۔
اے چاگرد ۽ استیں میانیں ترکاں لوٹ ۽ پِلانی ہمراہی ۽ ہواریں جوڑے اڈکتگ ۽
پوریاگر ۽ دہکانانی حقاں ورگ ۽ انت، ہما وڑ ۽ کہ اسپیت پو ستانی و ہد ۽ ورگ بوتگ ۽
بوتگ انت۔ کارل مارکس ۽ ہمیشکہ میانی تبک ۽ راموہ دو ستیں تبکے گوشنگ کہ وتی
مَنول ۽ مرادانی واستہ جنزے ۽ ہمراہ بیت ۽ وتی نپ ۽ پانڈگ ۽ چاریت۔ افریقی
نیشنل کانگریس ۽ وتی گیشتر سوگند پیلوکت نہ کت انت ۽ نہ ہوں پہ اثناں سنگین
گندگ ۽ کئیت۔ اے وڑیں دلپرو شیں جاوڑ حالان نوچہ زر باری افریقہ ۽ باز نوک
نوکیں راجمانی جنز و دی بوتگ کہ چرہاں کیے اباہانی مجاند لو جنز انت۔ ایشی ۽ ابید

یک دگے جنزے South African Landless People
Movement انت۔ اے جنز نسل پرستیں واک داری ۽ ہلاس بوتگ ۽ پد
ہوں گوشنگیں جریدگیں پالیسی آنی ہلاپ ۽ زہر شانی کنگ ۽ انت۔ اے جنزانی
گوشنگ انت کہ اسپیت پو ستیں نسل پرستیں واک داری ۽ کنگ ۽ جہد ۽ ہمے سوگند
ورگ بوتگ انت کہ اے رہند ۽ کنگ ۽ گوں درائیں پرک ۽ پیریں کانود ہلاس
بنت ۽ سیاہ پو ستیں مردماناں برابر ۽ بنیاد ۽ آسراتی رسیت۔ بلئے، تنیگتہ و بچ
گندگ نہ بیت، بلکہ بازیں شہراں و گریبیں سیاہ پو ستیں مردم کہ تنیگتہ کوچگ ۽
دمگاں گدان ۽ جگیاں نشنگ انت، آہاناں نوکیں جاہے پہ نندگ ۽ زندگوازینگ ۽
دیگ نہ بوتگ۔ آہاں چہ آہانی ہمے گدان ۽ جگی ہوں پچ گرگ بوتگ ۽ انت کہ

گوشنگیں بازیں دہنگاں نشنگ آنت۔ پرچہ کہ نو بازیں و ہدء گوزگ ء پد اے دمگانی
 نہاد و ڈاتگ ء زردار آہود ء مارکیٹ ء بازار اڈکنگ لوٹ آنت ء گرانیں نہادے ء
 نندگی فلیٹ جو ڈکنگ ء سیریں ء میانی تبک ء مردماں بہادیک ایش لوٹ آنت۔
 گریبانی راجمانی جنزراں اے وڑیں شور بندی آنی ہلاپ ء وتی زہر شانی و ڈیننگ
 آنت۔ ء آہانی گوشنگ آنت کہ گوں آہاں کتگیں سوگندانی پد ء آہاناں نندگ ء
 واسٹہ شر تریں لوگ ء جاگہ دیگ بہ بیت۔ ہے وڈ ء دگے گلے South
 African Unemployment آنت کہ زرباری افریقہ ء گیش بوتگیں بے
 روزگاری ء ہلاپ ء وتی زہر شانی ء برجاہ داشتگ۔ آہانی خیال ء اسپیت پوسٹیں
 واک داری ء کنگ ء پد ہوں ہما شور بندی جریدگ آنت کہ گریب ء بزگیں سیاہ
 پوسٹیں مردمانی واسٹہ ہچ وڈ ء پاندگ مند نہ آنت۔ مئی 2014 ء بوتگیں گچین
 کاری ء ANC سو بین و بوت، بلئے گتگیں و وٹانی کساس چہ ساریگیناں باز کم آت۔
 مہلوک ء گچین کاری ء و ہدء وتی زہر شانی جنزراں وڑ وڑیں نام دات ء چہ گچین
 کاری ء بائیکاٹ کت۔ پے درور، یک جنزے، No Land, No Electricity,
 No Water, No Respect ء نام ء دیم ء اتک۔ آہاں بازیں کوہنیں آبادیاں
 مزین مزنیں، بنرجت ء اے دمگاں آہوکیں راجکاراناں بد ء ردکت ء آہاناں باز
 کم شرپ کت۔ ہے وڈ ء یک دگے جنزے ء No House, No Vote ء نام ء
 زہر شانی کنان کت۔ بلئے، اے ہوں یک راستے کہ مہلوک بندات ء یک تچکیں
 رہندے ء بنت، وتی تکلیپ ء گلہاں درشان کن آنت۔ اگاں شریں پسوئے نہ
 رست، گڑ ازہر شانی کن آنت ء اگاں جیڑہ آہودہ ہوں نہ گیش ات، گڑ ایمنیں جنز

جنگ ۽ ھونئس جنز رے ۽ منگ ۽ دئر نه کنٲ۔ زر باری افریقہ ۽ ھے وڑ بونگ ۽ انت۔ ANC ۽ گو سٲگیں باسکے جو لین مالما کہ جو انانی تھاسک نام دار انت ۽ مار کسی پگر ۽ نژیک انت، یک نو کیں گلے Economic Freedom Fighter ۽ نام ۽ جوڑے کٲگ کہ گو سٲگیں گلاں چه گیشتر ناشری دوستے۔ آئی ۽ بٲن تران ۽ اے گپ ھوار انت کہ درائیں ذاتی مڈی سٲینگ به بنت ۽ درائیں گوا جن تیوگیں زر باری افریقہ ۽ شھریاں برابر ۽ بهر کنگ به بنت۔ پالیسی لس مھلوک ۽ ہاترا جوڑ کنگ به بنت۔ پمیشکہ زر باری افریقہ ۽ نو کیں واک داری ۽ ذمہ ۽ انت کہ یا و آئی ۽ مھلوک ۽ جیڑہ گیشوار کنگی انت، یاسک ۽ جدلی آشوبے ۽ پدمٲ بونگ انت۔

3۔ ماحولی جیڑہ ۽ جنز؛

ماحولیات ۽ جیڑہ صنعتی آشوب ۽ پدمٲ ۽ اتلگ۔ دیراں بٲگے کس ۽ اے نیمگ ۽ دلگوش گور نه کٲگ۔ بلٲے، نوزد ھمی کرن ۽ اولی رند ۽ اے نیمگ ۽ حیال گور کنگ بوت کہ صنعتی کار جاہاں چه در اتلگیں کیمیکل ۽ گند دریا ۽ زر ۽ آپاں سل کنگ ۽ ابید بازیں بیماری ۽ نادر ۽ ہی پیداگ کنگ ۽ انت۔ چریشاں بازیں جنز دیم اتک ۽ اشانی آسر ۽ دنیا ۽ اولی رند ۽ Earth Day، 22 اپریل، 1970 ۽ دارگ بوت ۽ صنعتی ملکانی سر ازور دیگ بوت کہ گند ۽ سلٲی ۽ سٲینگ ۽ واستہ کانود اڈ به کن انت ۽ ھما کار جاہ ۽ فیکٹری آنی ہلاپ ۽ گامگیج به زور انت کہ ماحول ۽ گند ۽ سلٲی ۽ سبب جوڑ بونگ ۽ انت۔ ھمیشانی سبب ۽ WWF, Green Peace ۽ دگے ھے وڑیں گل جوڑ بوت انت۔ ساری ۽ دیم روئی نه کٲگیں ملکاں ھے پھمگ بوت کہ ماحول ۽ جیڑہ ھتنا دیم روئی کٲگیں ۽ سیریں ملکانی جیڑہ انت ۽ دیم روئی نه کٲگیں

ملاں کار نیست، بلئے، ماحول ۽ سربو تگیں جنزراں گریب ۽ دیم روئی نہ کتگیں ملائی
 خیال ہوں اے نیمگ ۽ گور کنان کتگ۔

4۔ شہری زندمانی؛

ماں نوذد ہی کرن ۽ دگ ۽ کوچگانی مردماں دیم پہ شہر ۽ گوں تیزی ۽
 روگ بنا کتگ ات ۽ بیستمی کرن ۽ صنعت کاری ۽ کار ۽ اے ودینت، ایشی ۽ شہری
 ہلاک و صنعتی کار و دینت ۽ ارزائیں محنت دات، بلئے لس پوریا گرانی واستہ بچ وڑیں
 شہری ودی نہ کت۔ زرداریں محنت ۽ لوٹ ۽ پل ۽ پارست ۽ پہ و تاگیشیں نپ کت
 ات، بلئے پہ پوریا گراناں بچ وڑیں نپ ۽ سیتے نہ دات۔ چہ اے جیڑہاں مستریں
 جیڑہ پہ گریب ۽ بڑگاں و لوگ ۽ دوار جاہ نیگ ات۔ رند تر ۽، اشاں پہ و تاگدان ۽
 جگی نیں ہلک آباد کنان کت۔ اے ہلاک بچ وڑیں آسراتی دیگ نہ بوت ۽ پہ لس
 مردم ۽ وزند گوازیگ جنجالے ات۔ نہ آپ، نہ گٹر لائن، نہ لین ۽ نہ کہ جان
 سلامت ۽ آسراتی ۽۔ دگے جیڑہے اشاناں ہے آبادیاں چہ کٹگ نیگ ات کہ
 زمین ۽ نہاد و دات ۽ اے مہلوک در پہ در کنگ بوت۔ اے پریشانی ۽ جنجالاں
 بازیں جنز ۽ گل پیداگ کت۔ فلپائن، تھائی لینڈ، برازیل، ہندوستان، پاکستان ۽
 دگے بازیں ملاں شہری نندمہ نند ۽ جیڑہ سک ۽ سنگین بوتگ ۽ چرے جاو حالان
 نوکیں راجمانی جنز دیم ۽ اتگ، پہ درور، پاکستان ۽ عاصم سجاد اختر ۽ وڑیں پھمیدگیں
 راجکاری باسکے ۽ اسلام آباد ۽ جگی نیں دمگاں نندو کیں مردماناں ہوار کنان یک
 راجمانی جنزے پیداگ کتگ ۽ آہاں کیسیٹل ڈیولپمنٹ اتھارٹی ۽ راہر چشیں
 کارے ۽ داشتگ کہ گریب ۽ بے کسیں مردماناں در پہ در کنگ ۽ سبب جوڑ بہ

بیت۔ ہے وڑے ڈاکٹر حمید خان ء اورنگی پائلٹ پروجیکٹ بنا کنان ء اے جیڑہ ء
گیٹشوار ء جوانیں درورے دا تگ۔ ایشی ء دیم ء بران ء تسنیم احمد صدیقی ء وڑیں
مردماں سائبان ء حداء ء دگ ء وڑیں خیال دیم ء آران ء ودینت۔ امریکہ ء
مارکسی دانشور پروفیسر ڈیوڈ ہیر دے ء اے جیڑہ ء نیمگ ء مارکسی ٹکٹ ء گوں
چارگ ء جہد کتگ۔ ء آئی ء خیال ء ہیج شک نیست کہ بازیں ملکانی مردم شہری
آسراتیاں چہ زہری ء سبب ء زہر شانی کنگ ء انت ء آہاں لہنتیں نپ ہوں
رتگ، بلئے اگاں اے جیڑہ ء مارکسی رنگ ء دیم ء بران بہ کن ءے، گڑا چریشی ء
یک تو انگریں جنزے ودی کنگ بوت کنت کہ لوٹ ء پل ء رہند ء چہ رکیئت
کنت۔ آئی ء خیال ء ہے وڑے کہ بیستمی کرن ء شہراں صنعتکاری ء واسطہ زمین
دات ء صنعتکاراں دمان دمان ء دنیا ء زر ء مالی نپ رس ات، ہے وڑے نو شہری
دمگاں زمین نپ ء سیت ء مز نہیں پارستے جوڑ بوتگ۔ زردار ء نپ ور مہلوک ء
مجبوریاں چہ پاندگ زوران ء سیر ء چہ سیر تر بوہان انت۔ ڈیوڈ کہ بندات ء ڈیھ
زانتی (Geography) ء دوستی ءے بوتگ، بلئے نو آدم زانتی
(Anthropology) ء ہوں دوست داریت، آئی ء خیال ء شہرانی ڈیھ زانتی ء را
یک سادگے کارے پھمگ مہ بیت، بلکہ ایشی ء راما کسی پگر ء رزنائی ء چارگ بہ
بیت۔ آئی ء یہ ایشی ء مارکسی ڈیھ زانتی کارمرز اتگ۔ آئی ء خیال ء مارا چارگ
لوٹیت کہ چے وڑے زردار ارزانی ء یک شہری دگے ء راسروکانی دگے متارین
انت ء آئی ء نہاد ء ودین انت، وہدیکہ دومی نیمگ ء چوں استمان ذمہ واریاں چہ
چٹاں بند کنت ء گریب ء بڑگاناں گند ء گسٹریں جاہاں زندگوازینگ ء مجبور کنت۔

پروفیسر ڈیوڈ ۽ خیال ۽ اے راجمانی دگری نوکیں دروشم ۽ راجمانی جنز ۽ بن ہشت
۽ ایرکت کنت ۽ مارا ایشی ۽ راکتیکیں دروشمے دیگ لوٹیت۔ پھ درور، شہر ۽ چہ
راجمانی شہر پھ راستی شہری زربشت ۽ بازیں از رشتے داریت۔

5۔ مالی کچیل / مالی سستی ۽ راجمانی جنز؛

ہر س ۽ تمہہ یک نیمگے آسراتیں ٹکانی دستاں زر ۽ مال ۽ کٹ ۽ بر ۽ سبب
انت، دومی نیمگ ۽ چاگردے ۽ استیں رہند ۽ پرشت ۽ پروش ۽ ہوں سبب انت۔
چاگردے ۽ گیشتر مردمانی ہرید ۽ تاگت کپان انت۔ ایوب خان ۽ دور ۽ زمانگ ۽ بنا
بو تگیں پھ نام سبز ۽ صنعتی زربشت پاکستانی چاگردے ۽ چشیں مزنیں بدلی سدلی آرگ
۽ وسوین نہ بوت، بلکہ ماں 22 کمپانی ملک ۽ گیشتریں زر ۽ مالاں برگ ۽ مچ کنگ ۽
سبب جوڑ بوت ۽ اے کار ۽ تہنا دہ سال ۽ ملک ۽ تہا بے تاہیری ۽ ودی کت ۽
نودر برانی نیمگ ۽ چہ بنا بو تگیں جنز دمان دمان ۽ راجکاری دروشمے ۽ دیم ۽ اتک ۽
تیوگیں ملک ۽ شنک ات ۽ ایوب خان ۽ مجبوری ۽ حاکمی یلہ دات۔

پرے زوتاں امریکہ ۽ ماں 2007 ۽ ہمے ہر س ۽ تمہہ ۽ دنیا ۽ مستریں
نہادی ۽ معاشی گچیلے ودی کت۔ بینکانی کماشاں لوگانی سراوام دیگ ۽ ود ۽ بچ وڑیں
جست ۽ پر سے نہ کت ۽ یکیں لوگ باز جاگہاں بہانگ بوت ۽ ہمے مردماں بازیں
نپ ۽ زر ۽ مال گپت، بلئے ہر س ۽ تمہہ ۽ اے سادگیں رہند کہ دروگ ۽ بن ہشت ۽
اوشاتگ ات، دمان ۽ شکون دیم بوت۔ پروفیسر ولیم روسبری ۽ اے جاوہر حال ۽
ارت چاری کتگ ۽ گوشنگ کہ ایشی ۽ سبب ۽ بازیں جنز ودی بوت۔ آئی ۽ خیال ۽
ہمے ہر س ۽ تمہہ ۽ لئیب پھمگ لوٹیت کہ چاگردے ۽ ساری ۽ بو تگیں چست ۽

ایراناں گیشتر کتگ ءے۔ آئی ء حیاں ء اے لئیب ء گڈ سمری نپ ہے زرداراں
 رستگ ء لس مہلوک ء نکس ء تاوان۔ اگاں چارگ بہ بیت، ولس مہلوک ء رانچ
 وڈ ء میار نیست، بلکہ آہے مز نیں بینک والا ء زرداراں انتت کہ کزدن و تانزا انتکار
 کتگ ات اش ء زر ء مال ء پشت ء کپتگ انتت۔ و ہدیکہ دومی نیمگ ء لوٹ ء پل ء
 رہند ء کمک کنگ ء حاکمی ء کرد باز انت۔ ڈب اتگیں بینک ء اے دگے مالی
 ادارگاں ارزانی ء وتی ہلاسی ء جارجت ء وتی کارندگ ء نوکراناں کش ات۔ سرکار
 ء مالی ادارگانی زور ء پد ء ڈب اتگیں ادارگاناں مالی کمک دات یا بن ء بیھ بہا زرت
 ۔ اے وڈ ء زرداراںاں بچ وڈیں نکس ء تاوان نہ بوت۔ آہاں چہ وتی زر ء مالاں ماں
 یورپ ء مز ن مز نیں ماڈی ء جاگہ زرت ء اے میان ء گیشتر نکس ء تاوان لس
 مہلوک ء پوریاگراں رس ات ء آ بے روزگار بوت انت۔ سرکار ء اے مالی کمک
 چہ لس مہلوک ء ٹیکس ء پُرکت ء دات انت۔ اے وڈ ء لس مہلوک ء سک تاوان
 رس ات۔ دومی نیمگ ء و سرکار ء چو حاتم طائی ء وتی ہز انگانی دپ پہ سیٹھ ء
 زرداراںاں بچ کت، و ہدیکہ لس مہلوک ء راکفایت شعاری ء سو بے دات۔ بزاں
 کہ راج دوستی ء کربانی تہنا گریب ء بڑگانی نسیب ء نیسیگ بوتگ، و ہدیکہ سیٹھ ء
 زردار چرے ذمہ واریاں گیش اتگ انت۔ بلئے، مہلوک ء چرے جاو حال ء
 دگے رنگے ء پد کردی درا نگاز کت۔ چریشی ء سبب ء بازیں نوکیں راجمانی جنزودی
 بوت۔ چریشاں Occupy Wall Street, Occupy Movement,
 % We are 99 ء وڈیں جنز دیم ء اتک انت ء لس زدگاں بے پُرشت ء پروشی
 ء امیت داریں وڈے ء زہر شانی کنان ء امریکہ ء شہراں روانک کشتان کت۔

آہاں امریکہ ء سرکار ء سردرائیں دنیا ء جنگ ء آرگ ء وسیلہ آناں بے دیمروئی کارانی سراہرچ کنگ ء بہتام جنان ء زہر شانی کت۔ چریشاں ارزشت داریں زہر شانی نیویارک شہر ء گندگ ء اتک کہ آہاں وال اسٹریٹ ء دیم ء نندا نک جت ء نشت انت۔ اے وڈیں جنزیورپ ء ہماہلکاں ہوں گندگ بوت کہ آملکاں چشیں جیڑہ ودی بوتگ ات۔ عرب ملکاں چہ چست بوتگلیں جنزاناں ہوں ہے چم ء چارگ بہ بیت۔ اے لوٹ ء پل ء رہند ء ہلاپ ء مہلوک ء پد کردی و تچک آہانی زہری ء چیدگ انت۔

6۔ پوریاگرانی حقان ورگ ء لس مہلوکی جنز؛

اسل ء وتی حقانی ورگ بوتگ ء پدپہ و تاثر تر گوانک و پوریاگرانی جنڈ ء بوت کنت۔ بلے، اگاں پوریاگرانی ہمراہی ء دگے ٹک ء لس مہلوک اے جنڈ ء بہر بہ بنت، گڑا چشیں جنز زوت نامدار بنت ء شتریں آسرے دیم ء اتک کنت۔ ایٹی ء درورے ہوں مارزوتان چہ امریکہ ء رس ات کہ ودے لہتیں امریکی وانگی ادارگ چوشکمہ ہارورڈ مزن دربر جاہ ء اے دگے دربر جاہانی نودربراں اے پیسلہ کت کہ پوریاگرانی جائزیں حقانی واستہ ء آواز چست کنگی انت۔ نودربرانی جنز کہ United States Against Sweat Shops (USAS) ء نام دیگ بوت، بُن ہشت نامداریں پرنگی راجدپتر نویس چارلس کنگسلے ء پٹ ء پولی کاراں چہ ایرکنگ بوت کہ لندن ء چہ 1850 ء Cheap & Nasty Cloths ء نام ء شنگ بوت۔ کنگسلے ء وتی اے پٹ ء پول ء برطانیہ ء پوریاگرانی بڑگی ء ہر اہیں جاور حالاناں اُرت چارات ء گوشت کہ چے وڑ ء گریب ء بزگر زردارانی

لوٹ ء پل ء سبب ء نہ تہناتنگ دستی ء زند گوازینگ ء مجبور بنت، بلکہ جسمانی صورت ء ہوں لاگر ء زور بنت ء گند ء گسڑیں جاہاں زند گوازینگ ء سبب ء بازیں نادراہی آئی آماج بوہان بنت۔ کنگلے ء گوشتنگ کہ فیکٹریاں جان سلامتی ء خیال دارگ نہ بیت، وہدیکہ اے گریب ء پوریاگرانی لوگانی حال ہوں ہمیش انت۔

امر یکھی وانگ جاہانی نودر براں سد ء نیم کرن ء پدھے کاراناں دیم ء بران ء پیسلہ کت کہ آوتی وانگ جاہاں چشیں ہچ فیکٹری ء چہ جوڑ بو تگیں گد ء وردیاں گور ء نہ کن انت کہ پوریاگراناں آہانی تیوگیں مڑاں مہ دنت ء کارکنوکاناں شرتریں آسراتی دیگ مہ بیت۔ ہے وڑ ء آہاں اے جار ہوں جت کہ آوتی کیمینیناں چشیں فیکٹری آئی جوڑ بو تگیں وردنی چیزاں ایرکنگ ء کارمزگ ء ہوں نیلنت کہ ہودہ مڑورانی لوٹ ء پل بہ بیت۔ ہے وڑیں دگے بازیں لوٹ نودر برانی جنز USAS ء بہر جوڑ بوت انت۔ بندات ء اے جنز چہ لہتیں دربر جاہاں بناکنگ بوت ء کتے ہد ء اے جنز 250 ء چہ گیش وانگ جاہاں شنگ ات ء نوکینیڈا ء ہوں اے جنز باز نامد ارانت۔ نودر براں وتی جنز ء رانامد ارکنگ ء واستہ درائیں ربیتی ٹیکنالوجی ء پارست کار بست انت ء اے جنز امریکہ ء تہایک مز نیں ء اثر داریں جنزے ء دروشم ء دیم ء اتک۔

انویگیں جاور حال ء راجمانی جنز؛

انسان ء پہ وتی حقانی رسد ء وڑے ء نہ وڑے ء جہد کنان کتگ۔ جاور حالانی بدلی ء گوں آئی ء وتی وڑے ڈول مینتنگ انت ء وتی منول ء مرادانی سو بین بوئنگ ء جہد کنان کتگ۔ کارل مارکس ء راجد پتری جسدی جدلیاتی لیکہ ء

گیش وڑیں لیکہ پیش کنان ء گوشتگ کہ چاگردے ء لوٹ ء پل ء کارچے وڑے کت
کنان بیت ء چریشی ء دراہگ ء راہ ہوں گوشتگ گوں ء سانسسی بُن ہشتاں پٹ ء پوول
ء اے آسر ء رستگ کہ اگاں مکسد تچک بہ بیت، لس مہلوک ء کمک بہ بیت ء
شرتریں شور بندی کنگ بہ بیت، گڑاوتی حقانی واستہ ہلائیستگیں جنز لازم کامیات
بیت، آئر لینڈ ء سیادی داروکیں مارکسی دانشور ڈاکٹر لارنس کوسک ء وتی گوشتگیں
سال ء اتلگیں کتاب (Marxiam and Social Movement) ء تہا
نبشتگ کہ گوریچان ء جنس، رنگ ء مال ء ملکیت ء بن ہشتاں بوتگیں گچین کاری ء
بوتگیں اژاندانی ہلاسی پوریاگرانی جنز، جنین آدمانی جنز ء شہری حقانی جنزانی سبب
ء بوت کتگ۔ ہے وڑے، روبرکتی ملاک نوذدہمی کرن ء استان ء جبری کرد، بیستمی
کرن ء پدجون کینسنز ء گہبودی استان ء واب پوریاگرانی جنزانی برکت ات کہ
1890 ء چہ 1940 ء دہکاں وتی حقانی گرگ ء واستہ جاری بوتگ۔

ڈاکٹر کوسک ء ہے گپ مئے حیاں ء وتی نیمگ ء بارت کہ جنز چاگردے
ء بدلی سدلی ء سبب جوڑ بنت ء اگاں کیشلی ء اے جنز دیم ء برگ بہ بنت، گڑالازم
انت کہ کامیات بنت۔ بلئے، ایشی ء واستہ الہی انت کہ چاگردے ء درائیں ٹکاناں
ہمراہ کنگ ء جمہوری ہساب ء دیم ء آرگ بہ بیت۔

کتاب و سرشون؛

1. ماریو دیانی۔ 'راجمانی جنزء حیاں'، 'نوکیں راجکاری راجمانزانتیء وانشت'، تہا کیٹ
ناشء داتگ، تاکدیم، 155-176، (مالدن، بلیکویل، 2000)
2. چیف گڈولء جیمز ایم جیسپر 'راجمانی جنز'
3. ڈیوڈ ایس میئرء کیلسے کر سکمر، 'راجمانی جنز'، بیس مکی کرنء راجمانزانتی: شونداقی
کتابک، کلفٹن برینٹ ء ڈینیس ایل، پیک، تاکدیم، 540-548، 2007
4. روبرٹ آر الفورڈ روگر، 'لیکھ ء تاگت: زرداری، استان ء جمہوریت (کیمبرج
یونیورسٹی پریس 1985)
5. ڈونٹلاڈیلاء ماریو دیانی، راجمانی جنز، دومی چھاپ (مالدن بلیک ول 2006)
6. کیٹ ناش، 'نوکیں راجکاری راجمانزانتیء وانشت' (آکسفورڈ: بلیک ول 2000)
7. اسٹیون ایم، پچر۔ 'راجمانی جنزء نیمگ ء یک ساختی داشتے'
8. ایلزبیت کلنز: رہندی پدء بدلی ماں امریکی سیاست ء، 1890-1920۔ امریکی
راجمانزانتی تاکبند، 98 تاکدیم 755-798
9. کر سچن ڈیونپورٹ۔ پچار، استان ء کارانی راہء رند۔ (آکسفورڈ: روان ء لٹفورڈ)
10. ایمانوئل والٹر سٹن۔ دنیا ء راہبندانی سراچار و پچار (ڈیورم این سی، ڈیوک یونیورسٹی
پریس)

راجی نوک آبادکاری دین شناسی: صیہونی کلام ء دین، اور نٹیلزم ء سیکولر ازم⁵

ڈاکٹر ایمون ریز کو یکوٹزکن / ڈاکٹر نعمان نقوی

اسرائیل ء چاگرد ء ربیدگ ء ٹپاس ء زانگ بیت کہ 'سیکلر' ء نیکراہ ء لس ہواری ء⁶۔ لس وڑ ء سیکولر ء نیکراہ ء تپاوت ء کہ دو جتائیں تہذیب زانگ بنت (چو جمہوریت ء نیکراہی جمہوریت ء ڈک ورگ ء وڑ ء)، یک جاہ کنگ ء دیم ء آرگ ء ایمنی ء سلامتی ء بارو ء چارو تپاس ء کار مرز کنگ بیت۔

اے راستے کہ چہ 1970 ء دیک ء نیکراہی گلاں (اشانی تہا درائیں نیکراہی گل ہوار نہ آنت) راستیں نیمگ ء ء تیوگ ء راجدوستی رویہ ء زرتگ ء دیم ء شتگ آنت، کپتنگیں ہلاک آبادکاری ء جہد ء کوششت ء شدت کاریں مسیحائی گل دیما بوتگ آنت ء آہاں فلسطینی آنی گوماہرچ وڑیں راجکاری ٹہگ ایر جتگ۔

⁵ ڈاکٹر ایمون ریز کو یکوٹزکن ء اے نبشتانک انگریزی ء چہ اردو ء ڈاکٹر نعمان نقوی ء، ء بلوچی ء رجانکار ء رجانک کتگ۔

⁶ اے بنگپ ء سرا باز نبشتانک است۔ آنچو کہ چارلز لیمان (نترار) "دینی ء سیکولر ہمسنگی ء ناچاکی" (یروشلم، 1990)۔ آیشر کوہن ء ہرنارڈ صومسر "اسرائیل ء یہودی پجار ء سیاست: سیکولر ء دینی باوست ء جمل ء جمل" (بالٹیور ء لندن، 2000)۔ چارلز لیمان ء ایللی ایزردون بیچی، "اسرائیل ء دین ء سیاست" (بلو منگٹن، 1984)۔

دومی نیمگ ء سیکولر یہودیوں (ایشانی تہادرائیں سیکولریں مردم گون نہ انت) پہ نام ایمنی ء یک جاگہی ء جہد ء پلہ مرزی کتگ۔ ابید چریشاں راجکاری تران ء انوگیں جاور حال ء انچو درانگاز کنگ کہ گوش ءے اے سیکولر ء نیکر اہی پگریگے دومی ء چٹ ہلاپ انت، انچو پہ دیمیں گپے۔ راستی ء کیشینگ ء بدل ء اے یک وت حیالی تجزیگے بیت کہ ایشی ء تہا سیکولر مردم ء توسیپ چو کنگ بوتگ کہ اے ’رژناہ پگریں‘، نوکیں (پد ء نوکیں) ء سنگین ء گرانینے۔ ء ایشی ء دیمائیکر اہی ریدگ ’بُن میں‘، ناسنگین ء جابلینے۔ وتی بن ہشت، چہر ء وتی اراد گال چہ اے درور ء پد رکت کہ اسرائیل ء چاگرد ء توسیپ ء چے رنگ ء دابیں تجزیگ کار مرز بیت۔

یہودی / عرب، سیکولر / نیکر اہی:

اد ء من ’سیکولر ازم‘ ء خیال ء جوڑ کنگ ء نوکیں آبادیاتی تہر ء آئی ء تہا چیریں راز ء اسرار ء چہر ء شیناں کسانیں چمشانکے دیاں۔ من اے گپ ء

7 کوہنیں عبرانی زبان ء جرمن ’آشکلنازی‘، کُتگ بوتگ انت ’دی نیو شورٹر آکسفورڈ انگلش ڈکشنری (آکسفورڈ: 1993) ء رد ء ہما یہودی آشکلنازی کُتگ بوتگ انت کہ ایشانی پت ء پیرک بن اسل ء یورپ ء بُجہانی، گورچانی ء رودر آتکی نیمگ ء مردم بوتگ انت۔ ہمے لہز بلد گوشت کہ ایشی ء سیالی ء ہسپانوی ء پرتگالی نژادیں یہودیوں ’سیفاری‘، کُتگ ایش۔ پد ایشانی رودر آتکی ء یہودی ہم سیفاری کُتگ بوت انت۔ بلے اے دراہ لہزی مانا انت۔ البتہ چونائی ء آشکلنازی پہ روبرکتی نژادیں یہودیوں کار مرز بوتگ ء اے ہمیشہ انت کہ ایشاں دیم پہ فلسطین ء لڈ ء بار کُتگ ات۔ ہمے وژا عبرانی زبان ء سیفاری ء مانا انت ’ہسپانیہ ء جاہمند۔ چونائی ء ماں اسرائیل ء اے لہز پہ عرب نلکاں چہ آتلیگیں یہودیانی واستہ کار مرز بوتگ۔ عبرانی زبان ء جزارجی کُتگ ’رودر آتکی مردم ء‘۔ 1970 ء دہک ء اسرائیل ء گیشتر آبادی جزارجیانی بوتگ۔ اے لہز صیہونیت راجد پتر ء تہادینی، ہگر چخی ء زاہر کنت۔

تجزیگے ۽ کنگ لوٹاں کہ نیکر اہی، راجدوستی ۽ نوکیں آبادیاتی یکجاہی ۽ ایمنی ۽ ہما خیال ساز اتگ، آئی ۽ تہا فلسطین ۽ ہج گنجائش نیست۔ ایشی ۽ تہا یک انجیں یہودی پگرے ۽ جوڑ شتے مان کہ وتاچٹ گوں روبرکت ۽ جوڑینیت ۽ روردراتک ۽ چہ وتاچٹ گستاہیت۔ چریشی ۽ پد منی جہد اے ثابت کنگ ۽ بیت کہ ’دوراجدوستی‘ (Binationalism) ۽ خیال سیکولر ازیٹن ۽ ہر تہر ۽ لازمیں بہرے۔⁸

منی منول اے نہ انت کہ من لہتیں نیکر اہی گلانی بیم ۽ چہ انکاری بہ باں، یاراجی ۽ نیکر اہی شدت پسندی ۽ ردوم ۽ ترس ۽ جہل پیش بہ داراں۔ آ نیکر اہی چست ۽ ایر کہ گیش بوٹگیں گلاں گندگ بیت ۽ آ کہ ہوار جنگیں فلسطینی ہلک ۽ دمگانی آبادکاری ۽ کار ۽ انت، آہاں چہ انکار و بوت نہ کنت۔ بلئے، منی آرز ایش انت، مرچی اسرائیل ۽ کہ عیسیٰ پرستی راجکاری ٹک ۽ دیم ۽ روان انت، اے راجی ۽ نیکر اہی کسو ۽ ریدگی پچار کہ سیکولر گوشگ بیت، ممکن کنائینگ۔ ہوار جنگ ۽ دائمی جہد ۽ راہما پھکی ۽ گوما کہ کنگ بوٹگ ۽ انت، استان ۽ نسلی سیمسراں ۽

⁸ اسرائیلی ریدگ ۽ ہے اورینٹلزم ۽ کہ جاہ گہنگ، پہ ایشی ۽ پچار ات: ایلا شوہاٹ ماں اسرائیل ۽ سیفاردیم: صیہونیت ایشی ۽ یہودی بڑگانی نژد، سوشلسٹ ٹیکسٹ 19.20 (1988)، تاکدیم 1 تا 35۔ ایلا شوہاٹ، ’اسرائیلی سنیم: روردراتک۔ روبرکت ۽ جہگیری ۽ سیاست (آسٹن، 1989)‘۔ گبریل پٹر برگر: ’اندری اورینٹلزم: صیہونی اسرائیل راجد پتر نویسی ۽ تہا ’روردراتک‘ ۽ جہگیری، برٹش جرنل آف ڈل ایسٹرن اسٹڈیز 23.2 (1996)، تاکدیم 125 تا 145۔ سیکولر ازم ۽ اورینٹلزم نگاہ ۽ سرید بوہگ ۽ واستہ ایشاں پچار: جانتھن بویارن، ’جنت ۽ توپان‘ (نیا پولس۔ 1992)۔ ڈینیل بوریان ’بے جوان مردیں رویہ (1997)، تاکدیم 271 تا 312۔ گیل آند جار، ’یہودی ناطنی علم، بدل بوت کنت یا نہ کنت: کبالا ۽ وانگ ۽ تشریق ۽ عیسائی ہسپانیہ ۽ زوار‘، جواش سوشل اسٹڈیز۔ 3 (1996)، تاکدیم 89 تا 187۔

راجکاری ترانانی سیمسرا ناں گیشینگ ء انت۔ آذہنیت نیکر اہی ءے نہ انت، سیکولر
 ے۔ نیکراہ ء را اے بہتام بندگ ء سبب ء چہ راجدوستی ء در کئیت ء نیکراہ ء
 نیمگ ء رؤت ء چُشی ء سیکولر ء زگرس مانا ء نگدی ٹپاس ء ہوار بیت۔⁹

’سیکولر ازم‘ ء اے تہر ’سلب ء درانڈہی ء خیال کہ یہودی پیم ء بنزہ
 پیمگ بہ بیت، پدرانت۔¹⁰ اے خیال ء بازیں تک است آنت کہ اجبیں تکاں
 پیش دار آنت کہ یہودی محی ء نوکیں ماناناں راجی ء دگی توسپ ء کائنت۔ یک نیمگے
 و اے خیال یہودی راجی سماء نیکر اہی تک ء درانگازنت ء ایشی ء ہمرائی ء پیش
 دارگ ء نام گنتلیں دنیائی کرد ء بہر انت، دومی نیمگ ء پہ دگے تنکے ء اے راجی
 پتار ء جبر کنوک ء تپاوت داروکیں تہرے ء نیمگ ء اشارگے۔ یہودی خیال ء
 سلب ء درانڈہی ء خیال گلزمین ء درانڈہی ء بارو ء گوستلیں راجدپتر ء ربیدگ
 ہر دوینانی منوگر نہ آت۔ درساں ساری اے گپ ء سرازور دگی انت کہ
 سیکولر / نیکر اہی تران ء گالبنذات ء وت محی ء حداں انچو گیشینت کہ ایشی ء

⁹ یک جتاہیں نگاہے ء واستہ بچارات: آدمی آیزر رادٹسکی، ’ماں اسرائیل ء دینی ء سیکولر یہودی: ربیدگی
 جنگے؟‘ ہما مقالہ کہ اے کتاب ء تہا ہوار انت: مائیکل براؤن ء برنارڈ لائیمٹن (نزار)، ’یہودی باندات ء
 ہشت (وائٹ کر بک، کلیفورنیا، 1999)، تاکدیم 80 تا 100۔ باروچ کمرینگ، ’ماں اسرائیل ء حاویت
 ء کلٹس ء کٹف ء میان ء چیریں ربیدگی اسپگ‘ ازریل آفیر ز4-3/4 (1998)، تاکدیم 49 تا 72۔

¹⁰ یہودی دین ء پگر ء تہادراں ڈہی ء الکا پیں ارزشتے بوتگ۔ ایشی ء سیادی گوں پرو شلم ء در آتلیں یہودیوں
 چہ بوتگ، کہ وہداں دورند ء بوتگ۔ یک رندے 586 پیش مسیح ء وہدے بالیماں اولی معبد تہاہگت، ء دومی
 رندے وہدے دومی معبد رومیاں تہاہگت۔ یہودی دین شناسی ء تہادراں ڈہی ء سلب ء لیکہ، اے معبد ء ایشی ء
 از نوکی ء گوں بندگ بوتگ ء مسیحی ء آہگ ء گوں بندانت۔

تہا تہنا یہودی ہوار بیت ء اے دگے درائیں راج اے محی ء چہ در کائنت ء چوشکہ
اے گالبدن عرباں چہ محی ء کشتیت، اے وڑیں ساہتاں کہ نیکر اہی ء سیکولر پجّار ء
تران شنگ کنگ بوتگ (لس رسانک ء، اکیڈمی ء ادارگ ء اے دگراں) اے
تران ء ہوار بوتگیں ہچ شک نیست کہ یہودی بوتگ انت ء پدا ہما یہودی کہ
رودا تکی نیمگ ء شنگ انت ء نیکر اہی / سیکولر ء دو نیمگی بہر ء بانگ ء چہ دراتلگ
انت۔ اے تران ہوار کنگ ہوں نہ بنت۔ تاں ہمود ء کہ اے تران ء گپ انت،
عرب بوتگ ء سیکولر بوتگ دو جتاں چیز پھمگ بنت۔ عرباناں گیشتر ہما تران ء
باوستاں لوٹائیں انت کہ اشانی سیادی گوں عرباں بہ بیت ء آتراناں اٹا کہ سیادی
ئے 'سیکولر ازم' ء بہ بیت۔ اے کار ء گوں اے گالبدن ء دگری ء جتائی ء شبین
بیت۔ ہمیشکہ جیڑہ 'سیکولر ازم' ء نہ انت، یہودی راجی ء راجدوستی نیگ انت۔
سیکولر ء گالبدن سیادی چشیں شہری پگرے ء نہ انت کہ ایشی ء توک ء عرب،
یہودی ء اے دگے درائیں راج ہوار بہ بنت۔ بلکہ تچک ء تچک یہودی پگرے ء
انت ء اے تران ء باوست یک رنگیں یہودی مچی ئے ء باروادو لیکہانی میان ء
انت۔ نیکر اہی / سیکولر تران ء گالبدن ریاستے ء نسلی حدّاں گیشینیت ء اے تران ء
آسر فلسطینی آنی کشتگ انت۔ راج ء بہر ء بانگ ء بدل ء، چوش کہ لس مہلوک
پہیت، اے تران ء باوست اے گپ ء گشینیت کہ راج ء کئے ہوار انت ء کئے
ڈن ء انت ء ہمیشکہ سیمسر جوڑ کنت ء گیشینیت۔ تران ء سیمسراں منگ ء ہواریں
سیکولر نسلی سیمسراں جوڑ کنت ء اشاں گیشین انت۔ 'سیکولر' ء گالبدن ء لہتیں
انچیں نیمگ مان کہ کائنتی پھمگ بنت، بلتے دگے راجی 'متھے' ء سیمسراں چہ نہ

گوزانت۔¹¹ ایٹمی متلب اے نہ انت کہ سیکولر ۽ نیکراہی یہودی آنی میان ۽ ہڑگ ۽ ہج جاگہ نیست ۽ نہ ہوں ایٹم انت کہ اے ہڑگ ۽ بستار ۽ انکاری انت۔ یہودی محی ۽ لس مہلوک ۽ آستار¹² نیکراہی ۽ پہ نام کانود ۽ کردار یہودی راجد پتر ۽ نیمگ ۽ اشارگے۔¹³ پلئے، جیڑگی ہبر ایٹم انت کہ وتی جتائیں تبک ۽ راجد پتری درانگاز ۽ اے تران ۽ میان ۽ راج ۽ زگریں سچانی تجزیگ گیشینگ بوتگ ۽ لس مانا ۽ بہ گوش ۽، گڑا اے تران ہما موہ انت کہ راجے ۽ توسپ گشینگ بیت۔

ماں 1998 ۽ اسرائیل ۽ مستزیں آمودگس ۽ حد ۽ سیمسانی بارو ۽ یک ترانے ۽ استان ۽ جاہ مندی ۽ نیکراہی سیمسانی سر ازوردیگ بوت۔ گپ و نیکراہ ۽

¹¹ اسرائیلی استان ۽ نسل پرستیں نوعیت ۽ درگت ۽ اورن یفناخل ۽ ریس ۽ پریس سنگس بنشٹانک ۽ بچارات: 'نسلی حاکمی: اسرائیل ۽ فلسطین ۽ یہودی کنگ ۽ سیاست'، کونسٹیبلشز: 6/3 (1999)۔ ہمیشہ ۽ تہا بچارات: اسرائیلی راجمان ۽ یہودی، فلسطینی مصالحت: نسلی حاکمی ۽ ایٹمی ۽ دگی جدل'۔ 'ڈل ایٹم جرنل' 51 (1998)، تاکدمیم 505 تا 519۔ وتی یک ارزشتے ۽ واہند بوگ ۽ پد اے لیکہ پداہم "نسلی بوگ" ۽ محکمیں پہناتانی گیش ۽ گیوار کنگ ۽ سوہمند نہ بوت ۽ "نسلی ۽ سیکولر" ۽ دین شناسی پہنات ۽ ہم در اگت نہ کنت۔

¹² مہلوکی آستار (پبلک اسپیشر) ۽ متلب انت آدراہیں جاگہ ۽ موہ کہ اے نیام ۽ لس مہلوک وتی عام بوتگمیں جیزہانی سراسر کار ۽ حد ۽ سیمسراں چہ ڈن گپ جنت۔ البت، روتاک، تاکبند ۽ ایڈگہ چیز ایٹمی ۽ تہا ہوار انت۔

¹³ چیدگی قانون کہ ایٹمی ۽ گالبد ۽ رد ۽ خلاخہ گشت۔ اے یہودی آنی ربیتی قانون ۽ نام انت۔ کہ اشانی پاکیس کتاب ۽ سراسر ادانت۔ ایٹمی ۽ گیش ۽ گیواری ۽ کنت ۽ بیان (بزاں حکادہ) ۽ چپ ۽ تالمود ۽ رہندی پہنات ۽ سراسر انت۔

مٹینگ ۽ کانود ۽ 'مر اجعت' ۽ کانود ۽ سرات، بلئے انچو تزینگ بوت کہ گوش ۽ اے جمہوری گلانی کہ نیکراہ ۽ استان ۽ جتا کنگ لوٹ آنت ۽ نیکراہی گلانی کہ کانود ۽ رہند ۽ وس ۽ واک ۽ رد کنگ لوٹ آنت، ہمیشانی میان ۽ انت۔ پداہوں راستی چٹ دگرے ات۔ تران ۽ بزه ایش انت کہ اصلاح پسند ۽ قدامت پسند ملاہاناں تبلیغ ۽ اجازت بہ بیت کہ مہ بیت ۽ ہمیشکہ زانگی ات کہ مر اجعت ۽ کانود ۽ پارست ۽ یہودی آناں جاہ مندی ۽ حق ۽ دنت یا انا۔ سیکولر جہہ گیراں اے سوج نہ دات کہ جاہ مندی ۽ توسپ ۽ دگے کچ ۽ کساس بہ بیت ۽ نہ ہوں آہاں اے جست کت کہ نیکراہ ۽ مٹینگ ۽ وس ۽ واک تہنا ملاہانی کرآ بہ بیت کہ نا۔ اشانی بدل ۽ سیکولر گلانی خیال ہمے جست ۽ سرات کہ جاہ مندی ۽ وس ۽ واک کجام ملاہانی کرآ بہ بنت۔ ہمیشکہ سیکولر یہودیاں اسل ۽ تہنا ہمے جست ۽ سرات نیکراہ ۽ جاہ مندی ۽ سیادی ۽ را پیش داشت ۽ اے لوٹ کت کہ آمود گس نیکراہی جیڑہانی سراپیسلہ بہ دنت۔

دیم ترا، ماراے یاد کنگی انت کہ 'سیکولر ازم' ۽ بارو ۽ راجی ۽ راجد پتری سما ۽ بُن ذات ۽ وت نیکراہی میٹھ ۽ تہا انت۔ راجی داستان ۽ بزه ماں اے خیال ۽ انت کہ فلسطین ۽ یہودی آنی آباد کاری ۽ اے گلزمین ۽ آہانی مستری بزاں کہ یہودی آنی وتن ۽ واترگ انت ۽ اے خیال ۽ اے گلزمین ۽ رابے آبادیں جاہے پھمگ بیت۔ یہودی آنی 'منصوبہ' ۽ را یہودی پلہ مرزی کنوکانی راجد پتر ۽ یہودی آنی مسیائی ایتانی پیلو پھمگ بوت۔ اے حساب ۽ پچارے، یہودی پلہ مرزی کنوک ۽ راجی سما نیکراہی میٹھ ۽ چہ جتانہ ات، بلکہ اے میٹھ ۽ یک حاصیں گیشوارے ات کہ انجیل ۽ استثنائی ماناے پھمگ بوت۔ نیکراہی میٹھ ۽ کار ۽ مانا نیکراہی مسیائی خیالانی

ردء راجی بوتگ¹⁴، نہ آئی ء بدل۔ اے گوشتن ء حدائے و کش اتگ۔، بلئے ملاہانی
منگ راجکاری کار ء گوں بوتگ ء جواز ء کردارے اداکتگ۔ ایشی ء بُن انجیل ء
کتگیں سوگند ء یہودی آئی دعاء کتاب ات ء یک انجییں عیسیٰ دوستیں ہستناک ء را
گوستناک ء کامل ء رکنگ ء جہت ء گوں بندوک کنگ بوتگ۔

اے گوستانکی بچار بنداتی سیکولر ء سوشلسٹ یہودی پلہ مرزی کنوکاں
ٹہینتگ ء بازیں ہڑ ء کڑ ء ابید ہوں درائیں یہودی پلہ مرزی کنوکاں اے من
انت۔ ملائک (Rabbi Kock) ء وڑیں رند ء آہوکیں نیکراہی یہودی پلہ
مرزی کنوکیں دانشوراں اے گوستانکی چار ء بچار ء را نیکراہی گالبد ء ہمرائی ء
وہدے نوکیں شکلے دات، گڑا آہاں بٹھی ء گوں نیکراہ ء بندوک کت ء ایشی ء ابید
کہ انوگیں دہگاں سیکولر گلانی تھا یہودی پلہ مرزی کنوکیں راجد پتر ء اثر کم تتر اتگ،
بلئے پداہوں راجی چار ء بچار ء راجد پتری سماء چار ء بچار یک انت۔¹⁵

¹⁴ سیکولر ء دینی صیہونی آئی میان ء باوست ء بنداتی مرحلہانی زانگ ء واستہ بچار ات: یوسیف سالمون، رُبیت
ء نیشنلزم، کہ اے کتاب ء ہوار انت: یہو دارائینہارٹز ء ایٹا شپیرا (نزار)، ”صیہونیت ء بُن اسلی مقالہ
(نیویارک ء لندن، 1996)“، تاکدیم 94 تا 116۔ ایہو دلوز روادری ء سیمسر: جبات۔ صیہون دور
(1882-1895) ء مقلد ء بے مقلدانی میان ء کش ء چیل ء بیہار، کہ اے کتاب ء تھاہوار انت: شمو ایل
ایلوگ، یہو دارائینہارٹز ء ایٹا شپیرا (نزار) ”صیہونیت ء دین“ (باسٹن، 1998) تاکدیم 44 تا 54 ازریل
کولٹ، نیشنل ہوم ء آہد ء دین، راجمان ء استان۔ تاکدیم 273 تا 302۔

¹⁵ اداراجی بوتگ ء مانا انت یک لیکھے ء نوکیں لیکھ ء گوں، مگر نجییں گالبد ء تھاہار کنگ۔ البتہ انسانی مچی ء بابت
ء سر پد بوگ ء نیشنلزم ء ابیدرگہ ہم راہ ء وزم است۔ (نعمان نقوی)

بازیں راجی جاوراں نیکر اہی رنگے گندگ ء کئیت ء پمیشکہ راجی ء
 نیکر اہی پچارانی بہر ء بانگ ء سراذات ء وت شک کنگ بیت۔ حاص ہمود ء کہ نسلی
 پچار ء جیڑہ بہ بیت۔ یورپ ء راجی پچار عیسائی نیکر اہی گوشتناں چہ دراتنگ ء ایشی ء
 ایفر میشن ء رند بوتگیں نیکر اہی ترانانی تہاسیکو لریں رنگے ء ہوں نگد مان بوتگ۔
 اسلامی ہلک ء دمگاں راج مٹی، راجدوستی ء نیکر اہی سیادی دگے وڑے ء رکت اتگ
 انت۔ اللہ نجات ء نیکر اہی جواز ء خیال ہوں بازیں راجی جنزراں درگیجگ بوت
 کنت۔ اے پد رانت کہ چشیں خیال نوک آباد کاری ء سماء بہر بوتگ ات۔ پدا
 ہوں یہودی پلہ مرزی کنوکانی نیکر اہی پچار ء جتائیں بہرے کہ ایشی ء سیادی تچک ء
 یہودی ء عیسائی چہر ء شیناں ء پاکیں گلز میں ء خیال ء انت۔

ایشی ء متلب اے نہ انت کہ یہودی پلہ مرزی یہودی ء عیسائی ربیدگانی
 یکیں درانگاز انت۔ بے شک یہودی پلہ مرزی ء پگر بازیں ربیدگی یہودی کرداں
 چہ اثر مند بوتگ، بلئے نوکیں رومانی گالبنداں ایشی ء درانگاز ء راجدپتری دیمرئی ء
 نوکیں ء روبرکتی خیال ء ایشی ء مان کنگ ء ایشی ء رانوکیں مانا ہوار کیتنگ ء
 راجدپتر ء یہودی خیال اے کار ء تہابدل بوتگ۔ اے کار یہودی راجدپتر ء روبرکتی
 راجدپتر ء تہانگ ء رچ ء درانگازیت ء عیسیٰ دوستی ء ایک نوکیں ء راجی مستھے ء
 پھمگ ء خیال ء پیشداریت۔

یک دگے جاگہے من دیمء آؤرتگ کہ ربیدگء بگرتاں نوکیں یہودی
 سماء نیمگء بیا، بدلی سدلیء را ایفریشنے پیمگ بہ بیت۔ پروٹسٹنٹ پگء درچتگیں
 راجء ادء تگہ راجدپترء حدای رگینء پگرا ناں گیشینتگ۔ نوکیں آبادکاری لیکہ
 آنی جوڑشتء اے پگرا ناں کردء پیلوکنگء راہے پیش داشتگ۔¹⁶ یہودی آنی
 رگینء باروء سیکولر یہودی پلہ مرزی کنوکانی خیال ہے راجدپتری چاگردء
 پیداورانء ہے دودء پگرا نی رندگیریء کنت۔ اے یادکنگی انت کہ نوکیں
 راجکاری گالبنداں یہودی آنی رگینء خیالء پیش کنوک درساں ساری یورپء
 نوکیء بنداتی زمانگء عیسائی الف سعادتی انتت کہ اشانی نزیکء پاکیں گلزمینء
 یہودی آنی واتریء یہودی استانء بحالی واجہ عیسیء دوبر آہگء المی نیں شرطے
 ات۔ اے ربیتء جہگیرانی خیال ات کہ یہودی نیکراہء مٹینگء خیال یک
 بہرے اتء پدورانء کہ اے وڑء آچہ عیسائیاں جتا انتت۔ بلئے، آہانی چہرء شبین

¹⁶ اے کردء بازیں ایڈگہ پہنات ہم زانکاراں گیشینتگ انتت: ایٹا شپیرا، 'لیبر جُزء تہا بنداتی دینی لیکہ'،
 درایلموگ، راینہہارٹء شپیرا، 'صیہونیتء دین'، تاکدیم 251 تا 272۔ ایلی ایزرڈون یچی، 'سوشلسٹ
 صیہونیتء ربیتی یہودیتء عنصرء ایٹیء لیکہانی دینی بوگ، سلبء ہوار بوگ'، گوئم 7 (1980) تاکدیم
 29 تا 46 (عبرانی)، شمویل الموگ، آلیہ (بزاں اسرائیلی گلزمینء سرا یہودیانی لڈء بار، کہ بازیں راجدپتری
 دؤرانی تہا بہرء بانگ کنگ بوگ) دومی دینی قدر، درایلموگ، راینہہارٹء شپیرا (نزار) 'صیہونیتء دین'
 تاکدیم 285 تا 300۔ جو نتھن فرینکل '1911ء یسور' کتاب: دومی آلیہء راجی دیومالہانی سرا یک کسانیں
 نبشتانکے، در'یورپء امریکہء تہا دین، نیشنلزمء لیکہ: پیچوشوا آری ایلیء شربء پیش کتگیں نبشتانک
 (یروشلم، 1986)، تاکدیم 355 تا 384۔

اے گپّ ۽ پدّر کننت کہ آوتی حیالے بہ سازانت۔۔۔ گلامانی پٹام ۽ نوک
آبادکاریں لیکہ ۽ جذب کنگ۔

نیکراہ ۽ نوک آبادکاری ۽ سیادی 'زمین' ۽ بارواد یومالائی حیالے پیداگ
کننت۔ 'زمین' کہ گلزمین یامات حیال کنگ بوتگ، یہودی ۽ عیسائی نیکراہی دیومالاء
تہاہے بستار ۽ ابید راجدپتر ۽ دگے نہ ات۔ ۽ اے ربیتی شبنانی رد ۽ انجیل ۽ 'زمین'
پہمگ بوت۔ 'زمین' ۽ جند ۽ رادرانڈیہ پہمگ بوت۔ آئی ۽ جند ۽ ہچ وڈیں
ربیدگے نیست ات ۽ نہ ہوں آئی ۽ دمگاں مہلوک آباد ات۔ بزاں درساں چہ
ساری اسرائیلی اتلگ انت ۽ آبادئے کنگ۔ ہمیشکہ رند تر ۽ فلسطین ۽ راجدپتر ۽
وانگ جاہانی وانگیاں ڈلگ چار کنگ بیت، ثری اے وانگ جاہ سیکولر بہ بنت یا
نیکراہی۔ اے بابت ۽ زمین ۽ حقیں عرباناں بے مانا کنگ بوتگ ۽ رند تر ۽ اے
گپ ۽ جند ۽ رد کنگ۔

1948ء فلسطینی آبادی ۽ پہ زور لڈ ۽ بار ۽ راستی ۽ راجیر دیگ بوتگ ۽
فلسطینی جیرہ ۽ راجیر دیگ ۽ اسٹان ۽ اسرائیل ۽ جوڑ بوتگ ۽ بارو ۽ تراناں ہوں
ہوار کنگ نہ بوتگ۔ اسرائیل ۽ بارو ۽ اے حیال ۽ رد ۽ اے پیش دارگ بوتگ
کہ اسرائیل یک کودکیں ٹکے ۽ کوہنیں اسرائیل ۽ بن انت۔ فلسطینی راجدپتر ۽
بزرہ ۽ آئی ۽ ساریگیں آبادی ۽ واستہ ہرچ وڈیں ذمہ واری ۽ چہ انکار کنگ اش۔
فلسطینی مہلوک ۽ روگ ۽ ساری ہوں ہرچ نیکرائی چہر ۽ شینے کہ اے 'گلزمین' ۽
بوتگ، آہاں ہوں اے مہلوک ۽ ہستی ۽ عرب زبان رد کنگ بوتگ۔ ایشی ۽
متلب اے نہ انت کہ عیسائیاں عربانی ہستی ڈلگ چار کنگ ات، بلئے ایشی ۽ ابید

آہاں عرباناں رکینگ ۽ خیال ۽ ہوار ہوں نہ کتگ ۽ ہے وڑ ۽ آہانی سرازلم ۽
زوراکی آنی راہ اش تچک کتگ۔

اے لیکھی ندرہ پشتی ۽ یہودی آنی حاکی ۽ گر ۽ بوٹگ ہیران کنوکیں گتے
نہ انت کہ ربیتی نیکر اہی خیالاں نوکیں ۽ ترند ترین رنگے ۽ سرکش ات ۽ شدت
پسندیں راجی کارانی بندات بوت۔ بلتے اے گوٹگ المی انت کہ اے تشریح آنی
راست کنگ ۽ ہستانک ۽ رکین ۽ خیال کنگ ۽ سیکولر عیسائی پگر ۽ عیسیٰ دوستی ۽ نیمگ
۽ نیم شلو تگیں پگر ۽ دستے مان ات۔

اے پگر ۽ استان ۽ رانیکر اہی ۽ راجی داستان ۽ کاملی پھمگ بیت۔ استان ۽ را
آئی ۽ مہلوک ۽ گہودی ۽ پارست نا، بلکہ رکین ۽ راجد پتری کرد ۽ پہلو ۽ رکین ۽
چیدگ پھمگ بیت۔ آوتی مہلوک ۽ را استان نا، بلکہ یہودی راج ۽ استان پھمیت،
بزاں یک انچیں تو سیپے کہ فلسطینی مہلوک ۽ رادر کنت، بلتے آ یہودی آناں ہوار
کنت کہ دگے استانانی شہری انت ۽ آہانی جہگیری یہودی انچائیں ۽ میاں استمانی
یہودی پلہ مرزی کنوکاناں گل کنت۔ استان یک نسلی برادری ۽ نیکر اہی ۽ راجی مشنہ
۽ داروک انت، پمیشکہ دیومالائی کارگوں استان ۽ ندر ۽ ہوار انت ۽ عرب گل ۽
ناہواری ۽ در کنگ ۽ چہ۔

اے رویہ ہما دوتلی راجکاری رہند ۽ جواز انت کہ اسرائیل ۽ است انت،
بزاں کہ یکے استان ۽ وڑ ۽ دومی نیمگ ۽ یہودی انچیں ۽ یہودی راجی فنڈ)
(Jewish National Fund)۔ اے ادارگ ہما پارست انت کہ غیر یہودی
شہری آنی ہلاپ ۽ دائم پرک ۽ پیریں رویہ آناں دلبدی دینت۔ اسرائیل ۽ گیشتر

JNF زمین نیگ آنت ء اے ادارگ عرب آباد کاری ء مکن کنت۔ اسل ء ایشی ء مول ء مراد زمین ء چہ عرباں چچ گرگ انت ء یہودی آناں 'واتر' آباد کنگ انت۔ JNF ء پلہ مرزی کنوکیں 'میانی' جاہاں جمہوری کردانی رازپاشک بیت۔

'سیکولر ازم' ء اے خیال ایمنی ء آئی ء سیمسراناں ہوں گیٹشینیت۔

یہودی ء فلسطینی آئی میان ء برابری ء بارو ء راجکاری اصول ء بدل ء ایمنی ء متلب یہودی راجمان ء یک محکمیں چاگردی خیال انت، بزاں یک روبرکتی ء میانی یہودی راجمانے کہ نیکراہ ء عرب دنیا دو بینانی ہلاپ انت۔ ایمنی آرگ ء کار ء شرتریں گالبند بہر کنگ ء اصول انت ء یک کردی راجکاری گیشوارے ء بدل ء اٹا، بلکہ یک اصولے ء بدل ء پیش دارگ بیت۔ لس زبان ء بہ گوشاں، گڑانہ فلسطینی تھانی پیلو کنگ ء واسٹہ ء نہ ہوں برابری ء بہر ء بانگ ء واسٹہ۔ اشانی مول ء مراد تہنا 'چرہاں' جان چٹینگئی ات، تاکہ فلسطینی آناں ذمہ واری ء ایشی ء سیمسراں چہ دور کنگ بہ بیت۔ ء اے وڑ ء وتی بارو ء یک خیالے سازگ بہ بیت کہ ماچہ رودراتک ء جتا یک کودکیں روبرکتی برادری ایں۔ ایمنی تچک ء یک بہر ء بانگ کنوکیں رویہ ء درانگازات ء اسل ء یہودی آئی یک خیالی استانے ء خیال ء پیلو کنگ گوشگ بوتگ، بزاں یک انجیں یہودی بانے ء بندگ کہ آئی ء تہا عرب دنیا ء ہلاپیں ازباب مان بہ بیت۔ ہمیشکہ ایمنی ء نام ء گر ء بند ء کار، زمینی نسبتی ء آباد کاری دائم ء جریدگ انت ء شلو نگیں گوزگ جاہاں یک تیوگیں رہندے ء پارست ء گیتنگیں دمگانی نسلی پرک ء پیرے رہندے جوڑ کنگ بوتگ۔ اسرائیل ء سرااے وڑیں کارانی بچ

وڑیں اثر نہ کپتنگ، بلکہ آہاناں میڑ ۽ ہلاس کنگ ۽ نیمگ ۽ یک جہدے پھمگ
بوتگ۔

لیکھی رہندانی یک وت منیٰ ۽ بیت ۽ آوتی پیلو کنگ ۽ گلا میٹش بنت۔
گڑا سیکولر ۽ نیکر اہی پرک ۽ پیر ۽ سیکولر ۽ ایمنی ۽ گوما یک جاہیں آسراے بوت کہ
نیکر اہی مردماں وتا یک دہریں راجی گلے ۽ گوما پتار کنائینگ بناکت۔ وہدے ایمنی
۽ راربتی نہ منگ ۽ بنجاہ ۽ بندے ۽ ٹھگ ۽ بدل ۽ آئی ۽ یک ہو ریں یہودی راجمانے
۽ ہمراہ بندے، گڑا ایشی ۽ سرائنگ چست بیت۔

ایشی ۽ تچکیں درانگاز اوسلو متانکاں چہ پد اسرائیل ۽ تہہ ۽ تراناں چہ
بوت ۽ 1996ء گچین کاری آنی میان ۽ چہ مرٹیز (Meretz) (مرٹیز لبرل گلے
۽ ایمنی ۽ گپ ۽ جنت) ۽ پروپیگنڈہ ۽ ہوں پد ر بوت۔

مزن وزیر رابین ۽ کوش ۽ چہ پد ۽ بے دودیں حیاں شانی کنوکانی گوشگ
آت کہ بلکیں گل ۽ اثر کم بہ تڑیت، پرچہ کہ بازیں ووڑے لیبر پارٹی ۽ نیمگ ۽
رؤت۔ چوش کہ راجکاری جستانی پد ۽ لیبر پارٹی ۽ مرٹیز ۽ میان ۽ پرک است ات،
پہیشکہ مرٹیز ۽ پیسلہ کت کہ آوتی مہم ہاں نیکر اہ ۽ ہلاپ کنت ۽ آہاں پد ۽ نیکر اہ ۽ را
جمہوریت ۽ واستہ ترس ۽ نیمے کت ۽ پیش کت۔ اے مہم ۽ واکی مرٹیز ۽ نامداری ود
ات ۽ آئی ۽ کینیسیٹ (Knesset) (اسرائیلی پارلیمنٹ) ۽ 9 سیٹ کٹ ات۔
بلنے ایشی ۽ ہمراہی ۽ اے وڑ ہوں بوت کہ بازیں نیکر اہی ۽ بنیاد پرستیں مردماں (کہ
ایمنی ۽ منوک اتنت ۽ گیشتر رودراتکی یہودی اتنت) نیتھنیاہو ۽ را ووٹ

دات۔ پرچہ کہ آہانی ترس ات کہ ایمنی آہانی چند آہانی ریتانی ہلاپ ء کار مرز
بیت۔

سیکلر / نیکر اہی تران ء دیم ء بران ء، مریٹز ء فلسطینی آنی حق (کہ آہانی
واستہ ہیج جیڑہے نہ انت) ء بازس یہودی آنی پچار ڈلگ چارکت انت۔ ایٹی ء
تچکیں درانگاز 1999 ء گچین کاری ء ایہوداباراں ء (ادار کی) کنگ ء وهد ء کنگ
بوت۔ ایمنی ء آروکیں کیمپ ء شاد کامی کنوکانی جاک ات کہ اے وڑ ء یہودی
گیش بنت ء اسرائیل سو بین بیت۔ یہودی ء عربانی راجی دگری انگتہ ہوں نابرابری
ء بُن انت۔ یہودی مچی ء بارو ء گپ ء را یہودی ء فلسطینی جیڑہ ء بارو ء گپ ء چہ جتا
کنگ ء جہدوت راستی ء را ڈلگچار کنت ء گپ ء تران ء انوگیں سیمسراں وڈینیت۔ دو
راجی حیال تری ہرچ وڑ ماں بہ گیشیت، یہودی آناں وتی پھمگ ء راہے پیش
داریت۔ یک انچیں راہے کہ آئی ء فلسطینی ء آہانی حقانی یک ہواریں حیالے مان بہ
بیت۔ اے حیال ہے تران ء نیمگ ء بارت کہ فلسطینی راجد پتر ء راجی پچار یہودی
پلہ مرزی کنوکانی راجد پتر ء بارو ء گپ ء تران ء ذمہ واری ء جست ء یک لاز میں
بہرے۔ فلسطینی ء یہودی حقانی تو سیپ دو میں یگیں جیڑہ انت۔ یہودی پلہ مرزی ء
ذمہ واری ء ہما جستاناں کہ ودی کنگ، آ ہمیش انت۔

اے حیال ء پاندگ ہمیش انت کہ اے دو میں راجی جنز دگری ء
ہوں دار انت ء دو میں ہو ار انت ہوں۔ اے گپ ء واستہ اے سک ارزشت
داریت کہ سیکولر جمہوریت ء حیال ء رد ء نسلی راجی پچارانی کردار ء راجی مچی ء
حقاناں ڈلگچار کنگ مہ بیت۔ اے حیال سیمسراں ہوں مٹیت ء ماں گشینیت ء

ہوں۔ بلئے ایشی ء متلب اے نہ انت کہ رگین ء حیال ء یل بہ دینت، بلکہ ایش انت کہ اے حیال ء پراہ تر بہ کن انت، ہمینچو پراہ کہ ایشی ء تہا یہودی پلہ مرزی ء زلم آماج ہوں ہو رہ بنت۔ اے یہودی ریدگ ء زمین ء بارو ء نیکر اہی گالبد ء شبینانی بستار ء ڈگلچار نہ کنت، بلکہ راجکاری ء نیکر اہی دیومالائی اثرانی ذمہ واری ء زوریت۔

اے ارزائیں کارے نہ انت۔ ’دوراجدوستی‘ ء گالبد ء بارو ء بازیں جیرہ است کہ ایشانی سراتران لازم انت ء ایشانی بارواشتریں وڑے ء تران دگے پرے۔ بلئے منی حیال ء وت اے تران ء یک حاصیں بستارے ء انوگیں جاو حال ء پھمگ ء اے لازیں بہرے۔ ایشی ء رانگدی چمے ء چارگ بہ بیت کہ ایشی ء سیمسر راجکاری تران ء انوگیں سیمسر بہ بنت۔ ’سیکولرازم‘ ء ایمنی ء حیال ء سرانگد ء واستہ ہوں اے بکنی بستارے داریت ء یہودی ء فلسطینی آنی میان ء راستیں ٹھگ ء واستہ ہوں۔ یہودی لیکہ ء رد ء ’دوراجدوستی‘ ء متلب ایش انت کہ سیکولر دیومالا ء زلم آماجانی نیمگ ء ذمہ واری ء رندرگین ء یہودی پلہ مرزی حیال ء سرانگد کنوک گیشتر مز نیں نیکر اہی دانشور بوتگ انت، چوش کہ لبزانکی نگد کار بارو ء خ کر نزوانل (Baruch Kurtzweil) ء ہب زانش یشایا ہولائیوٹز (Yeshayachu) ء کرٹزوائل (Leibo Vitz)۔ گرشم شولم (Gershom Scholem) ء

وڑیں میاں استمائی پگر، زانوگر، عیسیٰ پرستیں تهرانی سر ایراد گپتنگ۔¹⁷ لا بُو وُز
نیکراہ، استان، جتائی، سروکیں پلہ، مرزی کنوکاں چہ یگے آت، اسرائیلی اُرش،
دائمنیں ایراد گرے آت۔

بروبری دوستیں بے یہودی پلہ، مرزی، ایشی، ہلاپ، جاہاں رکین،
سیکولر، یہودی پلہ، مرزی حیاں، راشرک، پالے گوشتنگ، رد کتنگ۔ فلسطین،
وتی ہستی، رائریٹز اسرائیل، درانڈیھ، گوشتنگ۔ اسرائیلی استان، جوڑ
بوٹنگ، رند ہوں آہاں استان، بارو، غیر جانب داریں رویہ، دانشنگ، سیکولر
پگر، استان، یک مقدسین جاہے بوٹنگ، اے چٹ رد کتنگ۔¹⁸

من اے نہ گوشاں کہ اے زانت کار، دانشوراں یک دلجمیں حیاں
پیش کتنگ یا انوگیں لیکہ، دیم، جوان، کالیس حیاں، آورتنگ کہ ایشی، دیم،
اوشات بہ کنت۔ اے رویہ بے مٹ، بدل، نہ مٹگ بہ بنت، نہ ہوں کنگ بہ

¹⁷ ربی ایبراہیم پٹاک، ماکوہن گک (1865-1935) فلسطین اولی اشکنازی ربانی کماش آت۔ آئی، دینی
صیہونی لیکہ، ردوم بکشاتنگ۔ اے درگت، آکا پین کر دے، واہندانت۔ بچارات: اوی ایزر اوٹسکی،
کتب ”مسیحپرستی، صیہونیت، یہودی دین، شدت پسندی“ (شکاگو، 1996)۔ ریز کریکوٹزکن، دلیل، رد
اے گپ الکا پ، دلگوش کنگی انت کہ ربی گک روبرکتی فلسفہ، الکا پین وڑے، سر پدات۔ صیہونیت، ہما
لیکہ آئی، جوڑ کتنگ آت، ایشی، تہاہیگل، راجدپتری فلسفہ، چہ بازیزورگ بوٹنگ۔ (نعمان نقوی)

¹⁸ اینون ریز کریکوٹزکن۔ ’راجدپتری نجات، نیمگ، صیہونیت، سفر۔ یا آکجام راجدپترانت کہ ایشی،
بابت، راجدپتر، نیمگ، صیہونی واٹر، گالبنڈ، لبر، واٹر“ کار مرکز کنگ بیت۔ در ایس این آئیس شات، ایم
لائساک (نزار) ”صیہونیت، راجدپتر، در، واٹری: یک نوکیں ریس، پڑیے (یروشلم، 1998) تاکدیم
249 تا 279 (عبرانی)۔

بنت۔ بلئے اے 'سیکولر ازم' ء محکمیں راستی ء راپڈر کننت۔ اے مارا یہودی چُجی ء
یک جنائیں تو سیپے ء نیمگ ء برت کننت کہ ایشی ء تہا راجی پجّار ء استان ء تپاوت
کنگ بہ بیت۔ اے مارا یک انچیں راجکاری تران ء لیکھے ء نیمگ ء برت کننت کہ
آئی ء بنزہ 'استان ء کانود، کانود انت ء رہند ء ردء بہ بیت، بزاں کہ راجکاری
درانڈ بہی رہند ء۔ اسرا نیلی استان ء تہا اے رہند ء راگیشتر نہ منّ انت، چیا کہ ادا
مملکت ء را یہودی پھمگ بیت۔ بلئے اگاں اے رہند اسرا نیلی استان ء سر ادا رگ
بہ بیت، گڑا ایشی ء چے راجی ء نیکر اہی نیمگ ء استان ء تو سیپ جتا کنگ کسیت۔ چیا
کہ استانے ء رامیاں استمانی ردء سر کنگی انت۔

دیم تر، اے لیکہ لازم نہ انت کہ ایشی ء چے زمین ء فلسطینی آنی حق
ڈلگ چار کنگ بہ بنت۔ سر زاہر ء اے دودانی منگ لازم ونہ انت، بلئے اے وڑ ء
اے دودانی گیشواری کنگ بیت۔ ایشی ء مانا اے نہ انت کہ یہودی رہیدگ ء زمین
ء بارو ء نیکر اہی شبین ء گالبندانی بستار منگ بہ بیت۔ اے بوت نہ کننت کہ فلسطین
ء یہودی چُجی ء تو سیپ کنگ بیت ء ایشی ء ہمرائی ء اے ڈلگ چار کنگ مہ بیت کہ
یہودی پگر ء زمین ء را بازاں تبکاں بازاں وڑ ء پھمگ بوتگ، آئی ء سرا گپ ء تران
بوتگ ء اگل ء جاگہ دیگ بوتگ۔ ایشی ء مانا ایش انت کہ سیکولر یہودی پلہ مرزی ء
کہ عیسیٰ دوستیں مردم انت ء آہانی اے لیکہ دائم نوکیں ساہے کشتیت، لگت مال
کنگ بہ بیت۔ پدا ہوں، ایشی ء بنزہ زمین ء بارو ء انچیں ڈیھ زاننی راجکاری ء
رہیدگی حیا لاں چہ بہ بیت کہ ایشی ء تہا آئی ء نام 'فلسطین' بہ بیت۔ 'دنیا ویانے' ء
کار ء اے پلہ میں مانائے۔ ایشی ء ابید اشانی زالمیں دیو مالائی تہر رک اتگ انت۔

اسل ۽ آہاں کہ اولی رند ۽ 'ڈڈ راجی' لیکہ کہ پیش کتگ ات، آہانی تہا گیشتر غیر سیکولر زانکار اتنت، پلے تری آتچک ۽ بروبری دوست نہ اتنت ۽ آہانی تہا لہتیس دنیائی رہند ۽ نیکر اہی مردمانی اثر ۽ ہلاپ اتنت۔ اے خیال درساں چہ ساری یہودی پلہ مرزی کنوکیں دانشورانی یک کسانے گلے ۽ پیش کتگ۔ آہاں 1926ء 'عہد امن' نامی یک گلے جوڑکت کہ آئی ۽ یک 'ڈڈ راجی' استانے ۽ یہودی ۽ عربانی میان ۽ راجی ۽ شہری بروبری ۽ لوٹکت۔¹⁹ اے گل ۽ منگ ہمیش ات کہ یہودی پلہ مرزی کنوکانی ہلک عرب ہلکانی سروکانی تپاکی ۽ گوں جوڑ کنگ بہ بیت ۽ آہاں نوک آبادکاری تاگتانی کمک زورگ نہ لوٹیت۔ ایٹی ۽ مانا ایٹی ات کہ یہودی آبادکاری ۽ درائیں آبادی ۽ خیال دارگ لوٹیت ۽ ایٹی ۽ مانا دویں راجانی گہودی بہ بیت۔

ہرچ دانشورے اے گپ ۽ منوک ات، آہانی تہا گیشتر (پہ درور، مارٹن بوبر، گر شم شولم، ارنسٹ سیمون، یہودالاب، میگنس شمول گوبرگمان) نیکر اہی جستاں مشکول اتنت۔ اے وڑ ۽ آہاں ارش کنوکیں یہودی پلہ مرزی رویہ ۽ بوت

¹⁹ صیہونی راجدپتر نویسی ۽ زمین ۽ راجدپتر ۽ ڈلگ چار کنگ ۽ درگت ۽ بچار ات: جبک بارنائی۔ راجدپتر نویسی ۽ نیشنلزم، ایرٹیز اسرائیل ۽ ایٹی ۽ یہودی برادری ۽ بابت ۽ پٹ ۽ پول ۽ تب ۽ میل۔ 1881-634 (یروشلم 1995) (عبرانی)۔ بارنائی ۽ ملک ۽ راجدپتر چونائی ۽ ڈالچار کنگ ۽ اے درگت ۽ یہودیانی و تساچیں راجدپتری کیشلی صیہونی راجدپتر نویسی ۽ بنجاہ کنگ ۽ دیما آڈرنگ۔

کتلیں اثر ء بزمانتانی شری ء سُداست ات۔²⁰ آہاں ’سلب ء درانڈیہی‘ ء شدت پسندی ء راہوں ر دکت کہ ایشی ء مکسدا ایش ات کہ نوکیں ر بیدگ درانڈیہی یہودی ر بیدگ ء ربیت ء کامل نفسی ء سرا بہ اوشیت۔ اے سُدا ء مشکولی ء سبب ء آہاں راجی پچار ء راجکاری ر ہند ء تپاوت کت ء یک ہوا ریں استانے ء لوٹ کت۔ آہانی مسگ ایش ات کہ یہودی پلہ مرزی کنوکانی مکسدا ء پیلو کنگ ء یکیں راستیں راہ ہمیش انت۔ یک دگے گلے ء کہ ’دوراجدوستی‘ ء پلہ مرزی کت، سیدگار ڈی برادری ات کہ آہانی لیکہ ربیتاں پہ زندگوزینگ ء بستگ ات بزاں یک انچیں لیکے کہ نیکراہی / سیکولر ء تپاوت ء چندمہ بیت۔

پلے شری اے ٹکاں چشیں اینیں لیکے دیم ء نہ آؤرتگ، بلے پدا ہوں آہانی حیاں ء زانگ ء بستارے است۔ بلکہ انوگیں ودا ء ایشانی حیاں ء لیکہ ء بستار ودیت، پرچہ کہ یہودی آنی یلگار یک شل ء روان انت ء گلزمین ء سرار ش کنان ء درائیں ہلک ء ڈگاراں بران انت۔ آہانی لیکہ وت واجہی، مچی ء تپاکی ء واہشت ء درانگاز انت کہ آئی ء تہاروبری ء ہمراہ داری ء چہرگے مان۔

²⁰ اے گچین کاری ء دینی ء ہمیشاں گوں ہمگر نچیں رویہ آنی سیادی ء بابت ء بچارا ت: ’دین، نسل ء گچین کاری ء سلاہ: دینی گل 1996 ء گچین کاری‘۔ ازریل فیروز 1/4 (8-1997)، 73 تا 102۔ پہ ایہنی ء برجاہ دارگ ء دینی رویہ آنی زانگ ء واستہ بے وان ات: چارلیمننا۔ ’جمہوریت ء بابت ء اسرائیلی دینی رہشونی ء پگر۔ درائیڈی کاؤفمان، شکری بی آئیڈ ء روبرٹ ایل روتھسٹائین (نزار) ’جمہوریت، ایہنی ء اسرائیل۔ فلسطینی جدل (ہولڈر 1993) تا کدیم 135 تا 161۔

ایشی ۽ مانا اے ہوں نہ انت کہ مار کینگ ۽ خیال ۽ چہ چٹ دزکش بہ
 بیس۔ جست ایش انت کہ ما اے گالبد ۽ چے مانا بہ زور ایں، ایشی ۽ چوں بہ پھم
 ایں ۽ چے وڑ ۽ ایشی ۽ بزانت ۽ زوران ۽ چے چے مانا ۽ متلب ہو ار بہ کن ایں (۽
 اگاں ایشی ۽ مانا ۽ کم چہ کم بروبریں شہری حق ۽ اوبال، یک قدس مچی ۽ شہری ڈول
 ہو ار بہ بنت؟) یک انچیں راستی ۽ ورگین ۽ لیکہ ۽ بندگ بوت نہ کنت کہ
 درانڈیھ ۽ بے وسانی کیمپ، آہانی مال ۽ ملکت ۽ تحفانی ور ۽ ریچ ۽ ہو ار انت۔ ۽ اشانی
 ہما ہی ۽ یہودی آنی ڈویلپمنٹ ٹاؤن ۽ ہر ہما چیز ۽ ر بیدگی ہو ری ۽ ہو ار بہ بیت کہ
 ’رودراتکی‘ ۽ جوڑ کنگ بہ بیت۔ ’سیکلورازم‘ ۽ یک انچیں لیکہ ۽ ہوں لچک نہ
 بیت، کہ سئی ۽ بُن تیوگ ۽ بے کدر ۽ بہر ۽ بانگیں رویہ آن انت۔ انوگیں لیکہ آنی
 چپ ۽ ’دوراجدوستی‘ ۽ لیکہ یک انچیں چاگردے پیداگ کت کنت کہ آئی ۽ تہا
 رگین ۽ لیکہ ہو ار درانڈھ ۽ باہوٹانی کیمپانی آبادی ہو رہ بیت گوں۔ ’دوراجدوستی‘
 ۽ چشیں لیکہ ذمہ واری ۽ مارشت ۽ بندوک بیت۔ آئی ۽ بُن اے گو استاکی راستی ۽
 سرا بیت کہ اسرائیل ۽ جوڑ بوگ (یا کنگ) ۽ فلسطینی آنی تباہی ۽ ویل دو جتائیں
 ویل نہ انت، یکین انت۔

گپ ۽ تران ۽ چشیں چاگردے ۽ پیداگ کنگ ۽ ر بیت ۽ خیال ۽ آرگ
 ہوں شتریں کارے بوت کنت۔ یہودی پلہ مرزی ۽ درانڈیہی ۽ خیال تچک ۽ ر بیتانی
 زوالی ۽ بندوک آت۔ آسرا ایش بوت کہ اے لیکہ ۽ راجی ۽ نیکر اہی پچار ۽ استان ۽
 میان ۽ ہیج وڑیں پرک ۽ پیرے کنگ نہ بوت۔ استان ۽ دست دلبد ۽ جت ۽
 گوشت کہ آر بیتانی کالی انت ۽ آئی ۽ یکیں جہگیر انت ہم۔ اے وڑ ۽ ر بیت ۽ خیال

نوکیں مانائے دنت۔ اے آدرائیں ربیتانی چیدگ بیت کہ ڈلگ چارے لگت مال کنگ بوتگ آنتے ایک انجییں گالبندے کہ زلمے زوراکئی ۽ ہلاپ ۽ کار مرزگ بوت کنت کہ آئی ۽ پارست ۽ نوکیں سیکولرپہمے اوشاتگ۔ بستار داری ۽ پرورش ۽ دوکیں استانانی بدل ۽ توسیپ ۽ واستہ ہوں اے خیال ۽ مز نہیں بستارے۔ ربیت ۽ خیال بہہ ۽ شر ۽ وس ۽ واک ۽ ایک انجییں پارستے جوڑ بوت کنت کہ استان ۽ چہ جتا بہ بیت ۽ استان ۽ راجی ۽ نیکر اہی پجار ۽ میان ۽ جاہے بوت کنت۔

ربیت ۽ خیال زوتاں میئر بیوزاگلو (Meir Buzaglo) ۽ وتی تراناں جرائے کتگ۔ آئی ۽ اے سوج داتگ کہ مز راجی، ربیتی، یہودی، سیکولر ۽ نیکر اہ ۽ یورپی واینلایمنٹمنٹ ۽ پیداگ کتگیں پرک ۽ پیر ۽ گیشوار ۽ دیم ۽ اوشتوکیں بدلے بوت کنت۔²¹ سر زاہر ۽ مز راجی آنی تجربگ اے وڑیں پرک ۽ پیر ۽ نہ بوتگ۔²² اے پرک ۽ گیشوار ۽ ہلاپ ۽ (۽ اسرائیل ۽ مز راجی یہودی آنی سرار بیدگی زور ۽ پالیسی ۽ سرانگد گران ۽) بیوزاگلو ۽ ربیتی یہودی ۽ لیکہ یا نمونگ پیش کت، بزاں آ

²¹ ساش پارٹی ۽ لیڈر آریٹے ڈیری پر کہ ایمنی ۽ حق ۽ آت، وہدے ایٹی ۽ سر امور دے مقدمہ بوت، گڑاساش ۽ طاقت گیشتر بوت۔ ساش ۽ ووٹ دیوکانی خیال آت کہ ساش مز راجی ساء جہگیری ۽ کنت۔ ڈیری پر ایشانی نرے آشکنازی ۽ نابکاری ۽ آماچییں انسانے آت۔

²² ربی رائنر ۽ ربی گگ ۽ جتا جتا ہیں رویہ ۽ زانگ ۽ بابت ۽ پجار: مائیکل این نہورائے۔ 'آربی رائنر ۽ ربی گگ: صیہونیت ۽ دورویہ۔ گگ ۽ جہانی فکر۔ (نیویارک، 1991) تاکدیم 255 تا 267۔ راولٹسکی، 'مسچا پرستی، صیہونیت ۽ یہودی دینی شدت پسندی'۔

کہ استان ءِ وس ءِ واک ءِ من آنت، بلتے ایشی ءِ ابید ہر روچیگیس زندمانی ءِ چنچو
نیکر اہی مناک ءِ چہ سدا آنت۔²³

مزر اچی نمودنگ تجر بگ ءِ تیوگیس سلسلہ ءِ پیش داریت:

شتریں وڑے ءِ دین داری ءِ بگر داں ہما مردماں کہ ربیتانی بستار ءِ پھم
آنت ءِ ربیتاناں زورگ ءِ و زور آنت، بلتے سیکو لرز زندمانی ءِ گوازینگ ءِ ہوں چگ ءِ پد
نہ بنت۔ اے لیکہ ءِ رد ءِ بے نیکر اہی زندمانی ءِ چیدگ ربیتانی واک نہ انت، بلکہ
آہاں گوں بندوک انت۔ اسل ءِ اے رویہ گیشتر اسرائیلی آنی تہا گندگ
بیت۔²⁴ اے بابت ءِ اے خیال ءِ کار بندگ رودراتک / روبرکت ءِ
سیکو لر / نیکراہ ءِ پرک ءِ پیر ءِ ہر روچیگیس کاراں یک شل ءِ چیلینج کنت۔ اے وڑے
یہودی پبچار ءِ چاگرد ءِ جیڑہ ءِ پرک ءِ پیر بوت نہ کنت۔

من اے رویہ ءِ (کہ گیشتر چار ءِ بچار لوٹیت) گپ ہمیشہ کتگ کہ ایشی
ءِ چہ ربیت ءِ خیال ءِ ’دنیا ویانے‘ ءِ کار ءِ بنزہ ءِ دیم ءِ روگ ءِ موہ چیر آنت، زانگ
بنت۔ اے پدرا انت کہ ’ربیت‘ بازمان گیشیتگیس گالبندے کہ ایشی ءِ بازمانا در

²⁴ آوی راوٹسکی، ماں پاکیس گلزمین ءِ دراں ڈیہی: حاریدی یہودیانی گم جتی، در پیٹر میڈنگ (نزار)، ”اسرائیل
: استان ءِ ارجمان 1948-1988“ (آکسفورڈ ءِ نیویارک 1989)۔ مناخم فریڈمان، ”ارجمان ءِ دین: ایرٹز
اسرائیل ءِ بے صیہونی رند گیر پسند“ (یروشلم۔ 1978۔ عبرانی)۔ استان ءِ بابت ءِ بازیں رویہ الکاپیں وڑے ءِ
ریس ءِ پڑیس کنگ لوٹ آنت۔

کئیت ۽ اٿو و زلم ۽ زوراکي ۽ ارش ۽ گپ انت۔ بلئے آوڙ ۽ کہ بئوزا گلو ۽ اے
گيشيننگ، ايشي ۽ تها استان ۽ یک دگے وڙيس وس ۽ واکے ۽ پيداگ کنگ ۽ موہ
ودی بيت، انچيس وڙے کہ راجي ۽ نوک آبادي نيکراہ ۽ چلينج کت کنت۔ اے وڙ ۽
اے استان ۽ نسلي مڙي، شہري ۽ ربيدگی پڙار ۽ میان ۽ یک جاہے ودي کنت۔
'ر بيت' ۽ تباہي ۽ روتگ چير انت۔ بلئے پداہم، اے درانڈيہي ۽ ہما حيال ۽ ہوں
رکينيت کہ آئي ۽ سبب ۽ اے است انت ۽ ہميشہ اے زمين ۽ ربيدگی ۽ ڈيھ زانتي
حيال ۽ آئي ۽ ديومالائي چهراني میان ۽ پرک ۽ پير کنت۔²⁵

ر بيت ۽ گپ اسل ۽ وت اے حيال ۽ چہ ڏن کنگ بيت، بزال کہ یک
بے ر بيتي ليکھے ۽ چہ اے نوک بونگ ۽ ر بيت ۽ گوماستگ۔ ہميشہ 'ر بيت' ۽ گپ ۽
ذات ۽ وت یک ر بيتي ۽ پرورش چير انت، بلئے ايشي ۽ ہمراي ۽ آئي ۽ لوازماتاني نيمگ ۽
ذمہ واري ۽ حيال ہوں است انت۔ ر بيت ۽ گپ ۽ بے ر بيتي ۽ ہلکے ہوں است

²⁵ سوزن هيٹس، "مينڈايٹ دؤر ۽ فلسطين ۽ بائي نيشنل دستور (تل آيب 1970۔ عبراني)، شالوم ريتراني،
"برت شالوم" راجمان ۽ بئجاي يورپ ۽ شخصيت (پي ايچ ڏي ڈسريشن، تل آيب يونيورسٽي، 1995)
(عبراني)، آمارون کيدار "برت شالوم" ۽ ليکھ، درآمارون کيدار ۽ بين زايلون ييهوشوا (نزار) "صيهوني ليکھ ۽
حکمت عملي" (يروشلیم۔ 1978) (عبراني)، ايلکانا مارگل، 'بائي نيشنلزم: صيهونيت ۽ یک گيش گيوار يي
1941-1947۔ اسٽيڊيزان زايلونزم 4 (1981) تاکدميم 275 تا 312۔ مارگت لاوسکي، 'جرمن صيهوني ۽
برت شالوم ۽ ودي بوگ' دررائينهارٽز ۽ شپير، (نزار) 'صيهونيت ۽ سرا بئکي نيشنلتاک' 648-670، مار
مارگل، 'انخوڊ ۽ قيام ۽ برت شالوم ۽ اٿنوکی ۽ گيگ کنگ ۽ درگت ۽ پرشو ۽ پدکرد'، زايلونزم 20 (1996)
تاکدميم 73 تا 151۔ (عبراني)۔

اے ایک دائمی کش و چیلے و دائمی سماہے ودی کنت۔ ماراستی و دروشم و ربیت و کردار و انکار کت نہ کنیں و نہ ہوں مارا انکار کنگی انت۔ ناکہ مارا میاں استمانی شہری و چشمیں حیلانی نیمگ و روگی انت کہ راجی و نیکر اہی انوگیں تو سپاناں (پہ زانت یا پہ نازانت) دیم و بہ بارت و چہ آہانی نگد و بہ رکنیت۔

راستی و دوراجدوستی و ربیت و حیل گیشتر گیشینگ لوطیت، بلئے اد و منی واہگ اثنانی بدل و دگے نوکیں لیکھے پیش کنگ نہ ات۔ منی واہگ سیکولر و زگریں مانا و سیکولر / نیکر اہی تران و جوڑشت و پد کنگ ات۔ منی منگ ہمیش انت کہ یہودی پلہ مرزی لیکہ و کلام و یہودی چٹی و کجام ہم وڑیں جہدے و واستہ اے حیلانی سراگپ و تران لازم انت۔ اسرائیلی زانش جاہ و اسرائیلی کلام و انوگیں بہر و بانگ (بزاں یہودی و فلسطینی مرٹ و سراتران و اسرائیلی و یہودی پتار و بازیں تکانی سراتران و میان و پرک) اے جیڑہانی نگدی چارگ و نیلیت و اسرائیلی سماء سیسراں و دینیت۔ اے جیڑہانی سراگاں دو نیمگی ترانے بہ بیت، گڑا بلکیں دنیویانے و راستیں کردے و سلب و نوک آبادی و راہے پچ بہ بیت۔ اے جیڑہ جتا کنگ و گیشینگ نہ بنت۔

نامداریں و شکندء راجکاری دپتر

اکبر، بیربل ء ملّادو پیازہ

Popular Jokes and Political History:

A Case of Akbar, Birbal and Mulla Do-Piyaza

سی۔ ایم نعیم²⁶

پہ راجکاری دپترء پہمگ ء نامداریں داستان ء گیدی کستوسک کار دینت،
تناوہدء کہ مارا پہ شون پکار مہ بنت پرچہ کہ کسّی نام ء نہ آنت۔ یک ہسابے ء و،
گیدی کستووت راجدپترے۔ اے کسہ ناتہنا سر شون آنت، بلکہ پہ دودء ریتانی
پڑیگ ء یک رہندے ء جہت ء کار دینت۔

²⁶۔ سی ایم نعیم شکاگو یونیورسٹی ء پروفیسرے بوتگ، چونائی ء مزنیں اردو اسکالرے۔ اے پیپر کہ انگریزی ء چہ
تچ ء بلوچی ء رجانک کنگ بوتگ، یک 'Courties and King' ء سالی کانفرنس ء یک جوابے کہ
نومبر ء 1986 ء ماں University of Wisconsin ء Madison ء وانگ ء پیش کنگ
بوتگ۔ البتہ اے پیپر سرجمی ء ماں کینڈا ء ٹورنٹو یونیورسٹی ء 1987 ء عزیز میموریل لکچر پروگرام ء پیش کنگ
بوتگ۔ نعیم گو شیت اے پیپر ناول نویس شیلڈن پولاک ء راجدپتر نویس ہر ہنس کھیاء رھوند ر کمار ء نام ء ندر
انت کہ اشاں مناے درگت ء بازو شکند گشتگ گوں۔

اولی

یک رندے چُش بوت کہ سردیں شپے ء اکبر بادشاہ گوں وتی ہمراہ ء
ہمراہ بیر بل ء ماں وتی آگرہ ء کلات ء سنیل ء سواد ء ات کہ یک گریبکیس براہمنے
ذراہ بوت۔ آپہ واجہ ء اتلگ ات ء وش بہتی ء پیشگاہ ء دیست ء۔ آئی ء وتی گریبی
بیان کت ء پریاتے کت کہ ’واجہ منی چارگ ء بہ کن کہ من سک تابان آل‘۔
اکبر بادشاہ ء درآینت۔ ”من براہمنانی کارناگ باز اش کتگ انت۔ تو باریں چئے
کت کنئے؟ تو باریں اے جمنا ء کور ء تیوگیس شپ ء اوشات کنئے؟ آپ تئی دلبد ء
بہ بیت بلئے۔ اگاں تو بے کمک ء چوکت کت، گڑا تو ہر چیز لوٹ ء، ترا دیگ
بیت۔“

دومی روچ ء وہدے دربار لگیتگ ات، اکبر بادشاہ ء براہمن ء جست
کت۔ گزیر ء گوشت کہ آپہ وتی تلب ء ودار ء انت۔
”لوٹائین ات ء۔ من چیزے جست کنائیں۔“ بادشاہ ء حکم دات۔
وہدے براہمن لوٹاہینگ بوت، بادشاہ ء جست کت، ”راست بہ گوش۔ تو اے
سردیں شپ بے کمک ء چوں روچ کتگ؟“ براہمن ء گوشت ”واجہ، من وہدے
کلات ء جہل ء نیمگی کور ء ایر کپتاں، منی چم یک دریکے ء رُژناہی ء کپت انت۔
من چٹاناں سک دات۔ منا، ہمیشی ء باپ کت۔“ ”اہو بزاں!! تو وتارا منی کلات ء
رژناہی ء ء چہ باپ کتگ۔ ترا چوش وکنگی نہ ات۔ ایشی گریبت، ڈن ء دور دی
ایت۔“ براہمن تچان ء یہ بیر بل ء شت۔ بیر بل ء وہدے بادشاہ ء پرمان اش
کت، براہمن ء راسو بے دات ء رہادگے کت۔

روحِ دیمِ کنزات، بادشاہِ ءوتی چندیں نژیکیں ہمراہ زرتِ ءدیم پہ شکارِ
 دراتک۔ بادشاہِ گوں ہمراہاں نژیکیں جنگلے ء شکارِ ءت کہ دیست ءے دوتے
 چستِ انت۔ آدرسِ اشپا ء شتِ انت کہ باریں جی ءے بنِ انت۔
 گندانت، مردے ء برزیں درچکے ء بُنِ ء آسے روک کنگ ء کسانیں لوہیگے
 برزیں شاہے ء دراتلگ۔ ”او مردک، چنے کنگ ءے تو؟“ بادشاہِ ءجست کت۔
 ”واجہ، کتو برنجِ ء گرادگ ء آں۔“ مردک ء جواب دات۔ اکبر بادشاہِ ء کندگے
 چت ء لگِ اتِ مردک ء سرپد کنگ ء۔ ”اڈے، بے اگل۔ تو چو پرچہ کنگ؟
 لوہیگ برز ء ٹل کنگ ء آسِ اڈے زمین ء روک کنگ۔ چوتی برنج کجا گز دانت؟“
 بیر بل دیمِ کنزات ء درائنت ءے۔ ”واجہ منی، اے ہما گریں براہمنِ انت کہ
 پہ تئی کلات ء دریگے ء چہ رژناہی زورگ ء سردیں شپے روحِ کنگ ء بہتامی بوت۔
 اگاں آکارے کنگ، ء اے کتو کیں برنجاں ہوں انچو گرا دیت گوں۔ اکبر بادشاہ
 ءوتی ردی ماریت ء براہمن ء راشتریں کسا سے ء زر ء مال بکشات۔

اے کسو من کسانیا ء اش کنگ ات۔ آزمانگ ء شپ ء وپسگ ء وہد ء
 کسہ ہے وڑیں بوتگ انت۔ اکبر ء بیر بل ء کسہ وہر وہد ء انچو کٹیتنگ انت کہ بیر بل
 ء گوں زانت ءوتی حق ء کنگ ء کسہ ہلاس بوتگ۔ چشیں کسہ مدام اکبر بادشاہ ء کم
 اگلی ء سرا بوتگ انت۔ کسہ آر گیشتر ناواندگیں مسلمانیں جنیں ء مردیں آدم
 بوتگ انت۔ من کہ رُدان بوتوں، تاں سرپد بوتوں کہ ہے گیدی کسہ وانگجاہی
 کتاباں ہم ہوا رکنگ بوتگ انت ء اشانی کساں کسانیں کتاب ہوں دراتلگ۔ بلے،

ماں اے کسہاں کسانیں بدلی ہم آرگ بوتگ۔ اے کتاب انگہ ہوں ماں ہندی ء
اردو ء رس آنت۔ ’بیر بلی ء، ہتہیں دگے کسہ ہوں اءء کاراں۔

یک رندے اکبر بادشاہ ء بیر بل ء راجا چے جست کت ء گوشت ءے کہ
ہے داب ء جواب ء بدے۔ ’براہمن پرچہ شن ء، ہر پرچہ مونجا؟‘ بیر بل ء ہما دمان
ء جواب دات۔ ’لوتونہ بوتگ۔‘ (بزاں کہ پہ براہمن لوتونہ بوتگ کہ آپے مان بہ
کنت ء بہ وارت۔ پمیشکہ ٹنگ اءت۔ ء پہ ہر کہ ہاکاں لوتونہ بوتگ ء لیٹے نہ
وارتگ)

انچیں دگے کسہ ہوں است کہ اکبر بادشاہ ء بیر بل ٹوک داتگ۔ کدی
کدی شعری بندے گوشتگ ات ءے بیر بل ء جواب دیگی بوتگ۔ چشیں ’چیلنج‘
جیرہ زبری گوشتگ بیت۔ بزاں کہ جیڑ ہے ء گیشوار ء زبر اءت ء نکاں پُر کنت۔
اے چونامداریں جن ء پری آنی کسہانی وڑا سنسکرت ء آئی ء چہ دراتلگیں اے
دگے زبانانی تہا ہم است آنت،²⁷

یک روچے بزاں بادشاہ وتی ماڑی ء دریگے ء دپ ء اوشاتنگ ء کلات ء چہ
ڈن ء ندرارگ ء کنگ ء آنت۔ اناگہ جنکے گوازگ ء گندیت کہ مزینں درپے ماں
سر ء آنت ءے آپے ہمک گام ء رچگ ء آنت۔ آئی ء وتی دل ء جست کت کہ

²⁷۔ ہے وڑیں گے ’عربین نائٹس‘ ء تہا ہم است کہ ہارون الرشید ء شاعرین ابونواس ء بابت ء آنت۔ بچار

میا، آئی، گرھٹ، ہمتہ سنگ ء ازم، (لیڈن: ای، جے، برل، 1963) تاکدیم، 459

ہے کسہ کہ اردو ء است آنت، ہے وڑیں کسہ عربی اثریں فارسی ء تہا ہم است۔

آپ پرچہ رچک ء انت۔ پدا، دل ء جوابے دات کہ درپ گران انت ء جنک
کسان ء نازک۔ ہمدہ شعری بندے ء حساب ء گوشت ئے کہ آپ چہ درپ ء
پرچہ رچنت۔ رند ترء، بیر بل ء راچو جیڑہ زبری حساب ء جستے کت۔ بیر بل ء
ساتہ ہوں بانہ دات ء پتودات کہ

مستیں جنکے راہیگ انت

درپے چہ کونڈاں ساریگ انت

پشلی ء چگل داتے نہ کنت

آپ چہ درپ ء ورچنت

بیر بل ء جواب ء اکبر بادشاہ سک وش بوت۔

نولتہیں وشمکند

یک روچے اکبر گوں وتی پنج سلیم ء بیر بل ء شکار ء دراتک۔ روچ کہ سرء
تک ء رس ات، آہاں وتی بزیں کوٹ کش انت ء بیر بل ء رادات انت۔ اکبر ء پہ
مسکرائی گوشت۔ ’گوش ئے ہری بارے۔ بیر بل ء دمان دمان ء جواب دات۔‘
اٲا، منی واجہ، دوہری بار انت²⁸۔

²⁸۔ منی حساب ء اے وشمکند اکبر بیر بل ء کوہن ترین وشمکند انت۔ اے ہما سیں وشمکند اں چہ کیے کہ فارسی
زبان ء ہزدی کرن ء گڈسراماں پٹنے ء چھاپ بوتگ۔ ایثی ء سرانہشتہ کار ء نام نبشتہ نہ انت۔ اے کتاب ء نام
’معرۃ العروس‘ انت کہ 1745 ء شنگ بوتگ، ماں پٹنے ء خدا بخش اور نیٹل لائبریری ء ایرانت، ایثی ء نمبر f
221a انت۔ من اے آر بیدار ء منت داراں کہ اے کتابے پچن آور بتگ۔ (سی، ایم نعیم)

یک رندے اکبر بادشاہؑ مسکرائی بیر بل ء را گوشت۔ ”من دوشی واب ء دیست کہ کنڈے چہ بینگ ء پرات ء من تہے کپتاں۔ پدا، من ترا دیست کہ تو ہوں کنڈے ء کپتے، بلئے اے کنڈ چہ شردیں گوت ء پرات۔“ ”ارے، واجہ،“ بیر بل ء دمان ء جواب دات۔ ”تو ہوں ہے واب دیستگ؟ من دیست کہ ما پدا چہ کنڈاں درا تکیں، ء من ترا چٹ ات ء سپا کت ء تو منا۔“

یک روچے اکبر بادشاہؑ بیر بل ء را گوشت۔ ”من لوٹاں کہ تو پہ من کانیکری شیر بیارے۔“ بیر بل ء روچے ء موکل لوٹ ات ء دراتک۔ لوگ ء سر بوگ ء گوں وتی جنکیں چکے لوٹا نینت ء سر ء سوچے کت۔ شپ کہ بوت، اکبر بادشاہ ء دریگ ء بن ء زالے گد ء شودگ ء کوکار ء ات۔ اکبر چہ واب ء جہہ سر ات ء سپا ہیگے ء راکمے دات کہ ہمیشی ء بیارے۔ آرگ بوت۔ ”توشپ ء بے وهد ء نشنگ ء گد شودگ ء ءے، چیا؟؟“۔ جنک ء پپسہ دات۔ ”منی واجہ، من تیوگیں روج ء گٹ بوتگاں کہ منی واجہیں پت چک ء کپتنگ۔ من نوکی ہمیش انت گیش اتگاں۔“ اکبر بادشاہ زہر گپت۔ ”چئے گوش ءے؟ پت چک ء کپتنگ؟؟ چیشیں گپ چد ء ساری کسے ء اش کتگ؟؟“۔ ”گڑا واجہ، چد ء ساری کئے ء اش کتگ کہ کانیکر شیر دینت؟“ جنک ء جواب دات۔

دگے روچے اکبر بادشاہؑ بیر بل ماں جمنا ء کور ء یدارے ء سوار سنیل ء انتت کہ اکبر بادشاہ ء دست ء چہ مر واردیں ہارے لگشت ء آپ کپت۔ اکبر ء دیم گوں بیر بل ء کت ء گوشت۔ ”ہار ء دے۔ (ہندی ء مالادے، چواش کنگ ء گوش ءے ماں لادے، بزاں مات ء دے) بیر بل ء دمان ء جواب دات کہ واجہ، تی پناہ ء

لوٹاں۔ (بہنے دے)۔ بزاں بِلے روت۔ (بلنے، چو اش کنگ ء گوش ء بہنیں دے، بزاں گواراں دے)۔ اکبر بادشاہ ء دپ جور بوت۔

چشیں و شکندال راجد پتری سر شونے است؟ زانگ نہ بیت۔ منی دیم ء دو گوستگ۔ اکبر بادشاہ ء بیر بل ء را گوشت۔ ”من دو ماہ زرتگ ء کیے کتگ۔“ بیر بل ء درّائینت۔ ”اے واجہ تئی مزن گندی انت۔ ساری ء مردماں تہنا پانزدہ شپ ء ماہ کانی رستگ، نویسیت ء رسیت ء۔ عبدالقادر بدیونی، اکبر ء بادشاہت ء راجد پتر نویس، نویسیت کہ سن 1582 ء اکبر بادشاہ ء حکم دات کہ ہندو ماہ ء بندات چہ ماہ ء 13 ء بدل ء 28 ء کنگ بہ بیت۔ (ماہ ء 13 ء بنگجکاری راجہ بکرام جیت نیگ ات)، بلنے، اے پرمان کار بندگ نہ بوت، بِلے تری، بادشاہ ء حکم ات ء فتح پور ء بگرتاں گجرات ء آگرہ ء بگرتا بنگال ء درا، تیوگیں ملک ء بادشاہ ء حکم سر کنگ بوت (Abdul: 1184)۔

اکبر بادشاہ ء بیر بل ء را حکم دات کہ تو منی کلمہ ء بے وان (بزاں کہ نوکیں نیکراہی رہند کہ من ء بادشاہ ء جوڑ کتگ، بہ من ء)، بلنے، بیر بل ء درّائینت کہ ’تو ء بادشاہ ء منی واجہ ء، من چونہا تئی کلمہ ء وانگ ء آں (بزاں کہ پہ تو قربان آں، تئی حکم ء پادبند آں)، بلنے چشیں کلمہ ء وانگ ء مہ گش کہ منی نیکراہ ء تباہ بہ کنت،²⁹ اے سرگوست ء پُشدر چو راجہ مان سنگھ، اکبر بادشاہ ء سانگ ء برات زتک ء آئی ء جہندیں کماندار ء وڑینے۔ انچیں یک نیادے ء اکبر بادشاہ ء مان سنگھ

²⁹ اے دوہیں و شکند ہم مراة العروس ء ہوار انت، البتہ ہے و شکند دگہ رنگے ء ہم پدا دست کپتگ انت۔

ءرا گوشت کہ تو منی مریدی ءبیا (بزاں کہ منی اڑدا تگیں نیکر اہی رہند ءبیا)۔ مان سنگھ ءٹیک ءٹیک جواب دات ءگوشت۔ ”اگاں مریدی ءمانا زند ءقربان کنگ انت، منا چوننا ہازند پہ تو دست ءدل ءانت، واجہ منی۔ دگے چئے ثبوت پکار انت؟ اگاں ایشی ءمانا دین ءمٹینگ انت، گڑامن ہندو ءآں۔ تو گوش ءے، بیا مسلمان بو، من باں۔ پرچہ کہ منا ہندو ءمسلمانی ءابید دگے دین ءنیکر اہانی سراستک نہ کنت۔“ بدیونی نویسیت کہ بادشاہ ءدگے پرے، ہجر مان سنگھ ءراچشیں جست نہ کت (Abdul: 375)³⁰۔

منی ہوش ءیک رندے ہندو مسلمانی میان ءنیکر اہی جنگ ءجدلے ءسرکش ات۔ ہے اکبر ءبیر بل ءوشکند ءمسکراہ دگے رنگ ءکنگ بوت انت۔ مغل حکمرانے ءسرا آؤر تگیں چشیں کسہ منا گیشتر ہندو کسہ آرے ءلگ انت۔ چشیں کسہاں ہرچ وڑیں رپک ءہنرے، ہبر ءحالے یازوراکی ءے کہ مسلمان بادشاہے ءکتگ، آئی ءہندو درباری ءتوانگریں رنگے ءپسو داتگ۔ ہمینچو گیشتر کہ من اکبر ءبارو ءوانان کتگ، حاصل آئی ءنیکر اہی پھم ءہب ءے، آئی ءگوں ہندو نیکر اہی کارستان نزیکی، جزیا ءزیارت ءسنگانی حتم کنگ، گوں ہندو راجپوتتاں

³⁰۔ اے درگت ءمان سنگھ ءپت راجہ بھگوان داس ءنشان سنگلیں گمتتاں بچارت کہ الہدیونی ءکتاب ءاست انت۔ بدیونی گوٹھیت کہ ماں 1582 ءبھگوان داس حاکم ءگوٹھیت کہ مناستک انت کہ ہندو ءمسلمان، ہر دوہینانی دین شر نہ انت کہ ہر دوہیں تننا ہے گپ ءمارا سرکن انت کہ ایشانی تہانو کیں فرقہ بندی چچی بوتگ ء ہے فرقیانی درگت ءچو نہیں لیکھے دارگی انت۔ حاکم بندات ءایشی ءمان بندیت پداقیداش کنت۔ الہدیونی: II،

سانگ ۽ سر بری، گوں مسلمان ملا ۽ نیکر اہی سروکاں نہ ٹھگ ۽ انچیں دگے جیڑہ ۽
 بُنگپ کہ چار انگاں، انچو سما بوتگ کہ جاو حال ۽ دگے نیمگے سر کشتنگ۔ اداء انچیں
 مسلمانیں بادشاہے بوتگ کہ پہ وتی ہندو ریت ۽ چپے نہ کتگ ۽، حتی کہ وتی
 ہم مذہباناں د لکران ۽ ڈلگچارے کتگ، آئی ۽ سرا انگہ انچیں کسہ آرگ بوتگ کہ
 زانگ بیت چو فرقہ ۽ نیکر اہی کینگے دارگ بوتگ۔

ہما انت کہ فرائیڈ ۽ کتابے اتلگ کہ تثن، وشکنڈ ۽ اشانی سیادی گوں
 در سماء انت، چشیں وشکنڈاں کہ چم کپنت، دل ہما زوراکی، تہی ناوشی ۽ ہڑ ۽ کڑ ۽
 درانگاز ۽ روت۔ فرائیڈ ۽ نشتگ کہ وشکنڈ ۽ مسکراہ اسل ۽ جبتے ۽ (ٹری جنسی بہ
 بیت یا ہلاپی) دجم کنگ انت کہ راہ ۽ اژاند انت۔ چشیں وشکنڈ ۽ مسکراہ چرے
 اژاند ۽ گوازین انت ۽ چرے گوزگ ۽ وشی ۽ دل ایمنی ریت (Sigmund:
 1960)۔ گڑا، اے کسہاں ما چشیں وشکنڈ ۽ مسکراہ پم ات کنیں، چش کہ فرائیڈ
 گوشت، ۽ اشاناں مغلانی ہلاپ ۽ ہندو ہر م ۽ درانگازے گوشت کنیں؟ بلئے، اگاں
 چش بوتیں، گڑا چشیں کسہ باند انت کہ اکبر ۽ بدل ۽ اورنگ زیب ۽ سرا آرگ
 بوتین انت۔ بلئے، چش نہ بوتگ۔ اورنگ زیب و ہیر سک نادوست انت، بلئے
 انگہ آئی ۽ سرا چشیں وشکنڈ سک کم آرگ بوتگ،³¹

³¹۔ من چشیں ہشت وشکنڈانی بابت ۽ سرپداں کہ اورنگزیب ۽ بابت ۽ انت، چہ ایشاں شش طرفداریں
 وشکنڈ انت کہ اے لالادی پرشاد ۽ کتاب ۽ ہوار انت۔ لالاء کتاب بون اصل ۽ مارواڑی زبان ۽ انت کہ رنداردو
 ۽ رجانک بوتگ۔ اے وشکنڈ ہے گشت انت کہ اورنگزیب، تعصب داریت، موہ پسندے، شرے ۽ ایدگہ
 حاکمانی و ژاجوانیں حاکے (چش کہ اکبر بوتگ) نہ انت۔ بلئے اورنگزیب ۽ کسہ ۽ چشیں یک مردے نیست، انچو

دومی نیمگ ء بچارے، چشیں و شکند ء مسکراہ ہر مے ء درانگاز ء وڑ ء
 انت، بلتے بدیونی ء دگے، لہتیں مسلمان نبشتکارانی کہ اکبر ء ہلاپ ء کتنگ ء ء کتہ
 آناں دگے مانا ء سرگوست ء گوازیٹنگ اش۔ چوش کہ ملا دوپیازہ کہ اکبر ء درباری
 نبشتکاراں چہ یلے۔ چوناملا ء گیشتریں و شکند دگرانی سرانت، بلتے، چندیں انچیں
 ہوں است کہ اکبر ء بیر بل ء سرانت۔ ہمیشکہ چوش ہوں گوشت کنے کہ چشیں
 لچی ء و شکندانی سازوک ملا انت۔ دودرورکاراں۔

یک رندے بادشاہ ء ملا کلات ء دیمی نیمگ ء باگ ء تڑ ء تاب ء انتت کہ
 بادشاہ بے بلانی کزائی بوت۔ بادشاہ پشلی ء آزمان ء چارگ ء لگ ات۔ ملا ہوں
 زوریں باکارگے جت ء دیم آزمان ء کت۔ بادشاہ زہر گپت ء ملا ء را گوشت ء۔ ”
 آزمان ء پرچہ چارگ ء ء؟“ ملا ء درائینت۔ ” بہ بکش منی واجہ، تئی پناہ ء
 لوٹوکاں۔ من چارگ ء اتاں کہ باریں کئی برز ترشت۔“ بادشاہ گیشتر پشل بوت۔
 دگے یک رندے یک زانکاریں براہمنے ء بادشاہ ء را گوشت کہ گور بام ء
 دوکانگاشک ء گندگ نیکیں پالے۔ بیر بل ء کہ اے دمان ء ہمودہ ات، گپتے گپت
 گوں۔ ملا ء بادشاہ اکبر ء گوشاں وش و شوک ء گوشت کہ واجپکے بہ کن بلتے۔ اکبر
 ء بیر بل ء را حکم دات کہ توئے بیر بل گور بام ء اگاں وت دوکانگاشک دیست،
 من ء بادشاہ ء حال بہ دئے۔ یک روچے بیر بل گور بام ء تچان تچان ء اتک ء اکبر

کہ اکبر ء گور بیر بل انت کہ آحاکمی ء بے سوبی ء ذمہ دار کنگ بہ بیت۔ لالہ دیوی پر اساد، عجائب ہند (کھنؤ: نیول
 کشور پریس، 1925)

بادشاہے ٹوہینت کہ واجہ من دوکانگاشک دیستگ۔ زمستانی گور بام ء پہ بادشاہ ء پاد آہگ گران ات، بلئے بادشاہ نالاجی ء پاد اتک ء چٹاں لتاران ء شت کہ پکھے کناں۔ تنادہد ء چہ دوئیں کانگاشکاں کیے ء بال کتگ ات۔ بادشاہ برانزگپت ء بیر بل ء را شہماتے جت ءے کہ تو منی واب ہراب کتگ۔ روچ ء دو بہر ء یک شر رنگیں راجپوت جنیں چکسیں بانکے پہ سانگ بادشاہ ء دربار ء آرگ بوت۔ ملا ء دست دل بند ء بست انت ء دیم ء کنزات۔ ”منی واجہ، اگاں تو دوئیں کانگاشک بہ دیستین انت، چشیں ٹیکی ءے نہ رستگ ات۔ ء ماسہی ایں ہر کس ء کہ دوئیں کانگاشک دیستگ انت، آئی ء چونیں ٹیکی ءے رستگ۔“ بیر بل چہ پشلی ء پوڑے بوت ء آپ ء کپت۔

چشیں کسہ بیر بل ء پتینکاں ہوں در کئیت کہ ملا ببادنت۔ انچیں ہوں است کہ کسہ یکمین انت، ملا ء کرا بیر بل ببادنت، بیر بل ء کرا ملا۔ بلئے، چشیں کسہاں اکبر ء جاہ ء کڈ لٹینتگ۔ چشیں ہڑ ء کڑانی میان ء آئی ء جاہ ء کڈ بہر انت۔ وشنند ء مسکر اہانی پارست ء چشیں وت ماں وتی ء نیکر اہی ہرم ء زہرگ ساڑینگ نہ بنت۔ چشیں جُست گیشتر چار ء پتاس لوٹ انت۔

دوی

اول اے سیں بُنکارستاناں تڑیکی ء چاراں اکبر 1542 ء ودی بوت ء 1605 ء وفات بوت۔ آئی ء پت سٹی تر کے ات ء مات ءے ایرانی شیعہ ءے ات ء ایک ہندو راجہ ءے لوگ ء پیداگ بوت کہ آئی ء پت ہمایون ء دیم پہ ایران ء مچگ ء پناہ زرتگ ات۔ ہمایون آخر باخروتی

بادشاہت ۽ دو برکنگ ۽ سو بین بوت، بلئے دیرے نہ کت ۽ 1556ء وفات کت
 ۽ اکبر ۽ ہمیشکہ 13 سال ۽ کوماہ ۽ اُمبر ۽ بادشاہی رس ات۔ تاں 1562ء آ
 کا ملیں بادشاہے ات۔ ہے سال ۽ آئی ۽ وتی سانگاں چہ اولی سانگ (گوں راجپوت
 بانکے ۽ کہ ہندو ۽ چہ مسلمان نہ بوت) کت۔ تاں 1565ء آئی ۽ ہندو ریت ۽ سرا
 بازیں سُنک حتم کتگ اتنت، بلئے آنگہ کا ملیں مسلمان ۽ پنج و ہد ۽ نمازی ۽ ات۔
 آئی ۽ مسلمان عالم ۽ ملاہاناں سک بازت ۽ شرپ داتگ ات۔ آئیو کیں دہکاں آ
 چہ وتی مسلمان وزیر، گزیر ۽ اسپرانی فرقی ناپتا کی آنی سبب ۽ چہ اسلام ۽ فرقاں
 دلپروش بوہان بوت۔ آئی ۽ شرمارینگ ات کہ مسلمان وزیر، گزیر ۽ اسپر چہ یکے
 دومی ۽ فرقہ ۽ دگری ۽ کینگ ۽ استان ۽ بٹی نپ ۽ سیتاں ہوں بادیگ ۽ اتنت۔ سن
 1577ء آئی ۽ ایک پرمانے (مظہرے) چہ بازیں ملا ۽ عالماں (لہتیناں پہ وٹی ۽
 لہتیناں پہ ترس دزرد کت ۽ دات) گپت ۽ شنگ کت ۽ بادشاہ ۽ ’عصمت‘ ۽
 جارے جت کہ درستاں ۽ مستر بادشاہ اکبر انت ۽ کل عالمانی عالم، شر ۽ قاضی آنی
 قاضی انت³²۔ و ہد ۽ ہمراہی ۽ اکبر ۽ اے دگے نیکراہ ہوں زانگ لوٹ اتنت۔ آئی
 ۽ اے دگے نیکراہ ۽ نیکراہی لیکہ آنی زانتکار ۽ عالم لوٹائیت انت ۽ آہاں چہ دربرگے
 لوٹ ات۔ آئی ۽ گڑسر ۽ درائیں نیکراہی رہندانی اُرتیں چیزاناں زرت ۽ پہ و تا

³²۔ اے حاکم چونانی وت آرتھاڈوکسے ات۔ حاکم ۽ وتی ہر حکم آیتاں گوں ہمگرنج کنگ کہ قوم ۽ فاندہ ۽ (نام ۽)
 دینگ بوتگ انت کہ حاکم وتی ’بے بند ۽ باریں حاکی ۽ برجاہ بہ داریت‘۔ ایس، ایم، اکرام، ہندوستان ۽ مسلمانی
 دودمان (نیویارک: کلیمبیہ یونیورسٹی پریس 1964ء، تاکدیم، 60-159)

ہواریں رہندے اڑدات، تاکہ وتی ارواہ ء ایمن کت بہ کنت۔ آئی ء وتارا
 مستریں درجگے دات ء 'روحانی استادے' لیک ات۔ آئی ء پہ وتا مرید داشت ء
 وتارا مرشد کت۔ بلئے، آئی ء نوکیں دینے نہ آؤرت ء نیکہ وتی دربار ء باسکے ء را
 زور پردات کہ اے رہند ء بیا۔ ایچ بلچھمین کہ 'دین الہی' ء گالبندے پہ ابو فضل ء
 'ارواہ ء رہشونی رہند' ء سازینگ، گوشتیت، ابو فضل ء بدیونی ء نبشتہتی کاراں چہ
 تہنا 18 مرید پہ اکبر ء درگیتنگ کنگ (Abu: 1927) کہ چرہاں چہ تہنا کیے
 ہندوئے ات ء آراجہ بیر بل ات۔

بیر بل ء اسلی نام مہیش داس ات۔ ایک بھٹ براہمن کٹھے ء
 ماں 1528 ء کلپی نایں دگے ء ودی بوتگ ات (Sinha: 1980) آئی ء ماں
 برج زبان ء شاعری کنگ ات ء ہے شعر ء شاعری ء نبشتہ ء ماں راجپوت دربار ء
 نام کٹیتنگ ات ء۔ اے زانگ نہ بیت کہ کئے ء اکبر ء حیاں بیر بل ء نیگ ء گور
 کنگ ات، بلئے تاں 1563 بیر بل ء اکبر ء دربار ء کوہنیں سروک راجہ راوا ء جاگہ
 ء گپتنگ ات ء جہگیری کنگ ء ات۔ (p: 39) ابو فضل ء بیر بل ء را 2000
 سپاہیگ ء درجگی کماندارے نبشتگ، بلئے اے زانگ نہ بیت کہ بیر بل ء کجام رینک
 ء چہ بنا کنگ۔ بلئے، اے ہبر زانگ انت کہ راجپوت دربار ء بیر بل ء پنم 'براہمہ
 کاوی' بوتگ ء 'بیر بل' اکبر ء داتگیں پنم انت۔ بدیونی، کہ بیر بل ء سرازہر
 بوتگ، نویسیت۔ "شہنشاہ چہ درکسانی ء زاننگار، پکیر ء عالمانی چوش کہ براہمن،
 پہلوان، سازندہ ء اے دگے تک ء مردمانی سکلیں ساڑا ہے ات۔ واجہی ء بنداتی
 روچاں آئی ء انچیں براہمن سازندگے، گدہی براہمنے، دپ کپت کہ آئی ء کار

ہندو آئی گلاہگ آت آئی ء گنجبیس زانتے ہوں است آت۔ دربار ء کہ اتک، آئی ء
 شہنشاہ ء ساڑا ہی سپت ء زانتکارانی دوستی ء شرپ دینگ ء ربیتے چت ء شہنشاہ ء را
 انچوش گرپت ء کت کہ شہنشاہ پرانی ء، چنگی نہ بوت۔ آدماں ء شہنشاہ ء ہمراہ ء
 ہماز جوڑ بوت۔ اشانی میان ء انچیں نزکی ء ودی بوت کہ پہ کیلے دومی ء جان ء
 گوشت ء دینگ ء تیار بوت آنت۔ بندات ء آئی ء کب رائے (بزاں کہ
 سرشاعر) ء پدا راجہ بیربر (یا بیربل) (بزاں کہ نامداریں جنگجو) ء پنام رس
 ات۔ (Abdul: 164)

ایس، ایچ ہوڈی والا ء پنام ء راد لچسپس وڑے ء گیشینتگ۔ ”پنام
 بیربل، سنس ویراوارا، درستاں چہ شرتریں جنگجو، لس پنامے نہ انت ء اے پنام ء
 رایک ’پنڈو کیں‘ بھٹ براہمنے ء رادینگ ء سبب ہم درگیجگ نہ بوتگ۔ انچوسما
 بیت کہ اکبر ء اے پنام چہ پنچوینشاہی یا بیتل پاچھسی (جاتو ء بیست ء پنچ کسہ) ء چہ
 زرتگ۔ ایٹی ء سیمی کسہ ء یک جیہندیں مر دیں کارستے است کہ نام انت ء ویرا
 وارا۔ آوتاہ بادشاہ ء ہذمت ء ندر کنت ء بادشاہ ہم پرانی ء باز مہربان بیت، ہر تماہ
 ء پیلو کنت ء مز نہیں پکارے دنت ء، وتی دربار ء حاصیں جاہے دنت ء۔“
 (Hodivala: 1939)³³

³³ ایس، ایچ، ہدیوالا، ماں ہندو۔ مسلم راجدپتر ء وانشت، (بمبئی، 1939)، تاکدیم، 555
 1876 ء یک چھاپ بوٹگیں نبشتانکے ء محمد حسین آزاد بیربل ء بابت ء نویسیت کہ سنسکرت ء تہا بیربل ء
 مطلب انت ’مشرتی ء داد‘۔ اے گپ ہوڈی والا ء گپانی تہا ہم ہوارانت۔ بچار: آنا محمد باقر (تدوین)۔ مقالات
 مولانا محمد حسین آزاد۔ (لاہور: مجلس ترقی ادب۔ 1966) تاکدیم، 461

اے مردک ۽ گپ پھم ۽ کنیت۔ پرچہ کہ اکبر ۽ چند ۽ ہند ۽ ایران ۽ کہسی
 لبزانک ۽ سک شوق بوتگ۔ ہے شوق ۽ پد ۽ آئی ۽ بازی سنسکرت زبان ۽ کتاب ۽
 نکان پارسی ۽ رجانک کنائینگ انت۔ کتھاسرت سگارانا میں سنسکرت رجانک ہم
 اکبر ۽ دیم ۽ گوستگ کہ ہے کسہ مان انت ۽۔ اکبر ۽ راجہ و کرم دیتا ہم الم زاننگ
 کہ آئی ۽ سالدر ۽ مٹینگ ۽ ناکا میں جہدے کتگ۔ آئی ۽ سنہاسن بتیسی یا و کراما
 چاریترہ ۽ رجانک ہوں کنائینگ کہ مزن نامیں بادشاہ ۽ توسپ ۽ ستا ہے مان
 انت³⁴۔ انچوگمان بیت کہ آئی ۽ اے ہوں زاننگ کہ آئی ۽ اولی ہند و دژ من، ہیمو
 ہوں دگے و کراما دیتا ۽ بوگ لوٹیت³⁵۔

بیر بل ۽ چہ اکبر بادشاہ ۽ منگ ناگے پہ شاعری ۽ نہ رستگ، بلکہ پہ بیسی
 ہمراہ داری ۽ ہمرازی ۽ رستگ۔ ویٹالا کسہ ۽ ویر اور ۽ دو شتریں پہنات انت۔ آئی ۽
 وتی پگار ۽ مزنیں بہرے پہ گریب ۽ بز گرانال ندر کتگ ات ۽ یک انچیں برے
 ہوں اتلگ ات کہ آئی ۽ پہ وٹی وتی زہگ ۽ زند پہ وتی واجہ ۽ ندر کت

³⁴۔ بدیونی اے رجانک بوٹگیں کتاب ۽ نامہ خزدا افرو، گوٹیت کہ برہمن نبشتہ کار پُر کوتم ہمیشہ ۽
 تفسیرے نبشتگ ات۔ پدایا و اے کتاب چیر ترات یاوزی بوت۔ بچار: بدیونی II۔ ص، 186، 265،
 389۔

³⁵۔ دہلی ۽ آگرہ ۽ فتح ۽ پد و ہدے ہیمو حاکم بیت، آوتی نام ۽ سکد یے ملک ۽ شنگ کنت۔ آو کرم آوتیا یار اجا برماجیت
 ۽ (دور ۽) گمان کنت۔ بچارات:

آر، سی، مجوند، ہندوستان ۽ مردمانی راجد پتر ۽ ریدگ، مغل سلطنت (بہمنی، بھارتیہ و دیابھون، 1974)،
 تاکدیم، 100

(Richard: 1893)۔ چشیں دز پچی ء ندر بو ہگ ء سپت بیر بل ء ہم مان اتنت۔
 راہے ہول کہ برج زبان ء شاعرے ء بیر بل ء پُشد ء مرد کے، اکبر ء آئی ء ہمرہانی
 سک تو سیپ ء کنت۔ چرے تو سیپاں آ بیر بل ء دز پچی ء ستا ء سک کنت
 (Saryu: 1949)۔ بیر بل ء سکی ء گپ ء ساری ء جنگ بوتگ کہ آ اکبر بادشاہ ء
 یکیں ہندو مرید بوتگ۔ اکبر ہوں چہ بیر بل ء کمتر نہ بوتگ۔ (Richard:)
 (117) آئی ء پہ بیر بل ء یک حاصیں ماڑی ء بند ایننگ کہ آئی ء جند ء ماڑی ء
 دوار جاہ ء دیم ء بوتگ۔ اے انچیں اڑتے کہ کس ء رادیک نہ بوتگ ء ہسے وڑیں
 اڑتے اے ہوں بوتگ کہ بادشاہ ء جند کسے ء لوگ ء شتگ، آہوں چار براں۔
 دگے یک رندے ء اکبر ء بیر بل چہ پیلے ء لگت ء ر کیننگ۔ پہ بیر بل ء بدیونی ء
 زہر ء کینگ ء مانا ہوں ہمیش انت کہ اکبر بادشاہ پہ بیر بل ء ہدوناک بوتگ۔ گل ء
 بدیونی نیگ ء اے پہ یکے دومی ء جان ء گوشت ء دینگ ء تیار اتنت۔

اکبر بادشاہ گوش ء تباہ بوت و ہدے ماں 1586 ء یوسف زئی پٹھانانی
 ہلاپ ء جنگ ء بیر بل ء کوش ء حال اتک۔ آئی ء دور وچ ء ناورگے وارت، ناکسے
 وتی نزکی ء اشت ء دربار ء موتک ء جارے جت۔ بدیونی نویسیت۔ ”اکبر بادشاہ ء
 بیر بل ء مرگ ء چہ گیشتر کسی مرگ ء نہ توریننگ۔ آئی ء پریات کت ء گوشت کہ
 آہاں بیر بل ء جون ہم نہ آؤرتگ گوں کہ کریہ کرم (ہندو آئی دودے کہ و ہدے
 مردے مریت، آئی ء جون ء سوچ انت کہ گناہے معاف بنت) کتیں۔ رند ء
 بادشاہ ء وی دل تسلہ دات کہ بیر بل نوگناہاں چہ پاک انت کہ آئی ء جون ء روچ ء

بر انز کپتنگ انت۔ ء روج بزاں آس انت ء گناہے ساپ کنگ انت، نو سو چگ ء
 زلورت نہ انت۔“ (Abdul: 214)

چندیں ماہاں رندا نچیں زنڈیں دروگ یلہ بوت کہ چئے بہ گوش ء۔
 چوش کہ بیر بل گوریچانی کوہ ڈلاں گندگ بوتگ۔ بدیونی گوشیت، و ہدے، لہتیں
 ہندوہاں چارات کہ بیر بل چہ بادشاہ ء دل ء انگت نہ شنگ ء آانگہ مونجا انت، گڑا
 اشاں پہ کینگ زنڈیں دروگ بست کہ لہتیں مردماں بیر بل ماں گوریچانی کوہ ڈلاں
 نگر کوٹ ء دیستگ کہ گوں جوگی ء سنیا سیاں گون بوتگ۔ پد ابادشاہ ء ہم باور کنگ
 کہ بوت کنت بیر بل چہ یوسف زئی آنی دست ء پروش ء رند پشل ء میار ء نو در بار
 ء اتک نہ کنت۔ واجہ ء اسپرے نگر کوٹ ء دیم داتگ کہ گپ ء پکہ بہ کنت۔ آئی ء
 واتری ء گوشت کہ اے زنڈیں دروگے ء نچیں کسہ ء۔ آہودہ چشیں ہچ گپ ء
 ثبوت نیست۔³⁶

بیر بل ء باروہ ابو فضل ء عبدالقادر بدیونی ء دو جتا میں گپر داشتگ۔ اولی ء
 بیر بل گوں شریں لبزاں یاد کنگ ء مد ام ازت داتگ، و ہدے کہ دومی ء بیر بل ء
 رابے پتے گوشنگ۔ بلتے چہ دویناں چشیں نبشتنگے دزنہ کپتنگ کہ بیر بل ء سبکیں
 کارے کنگ بوتگ۔ ابو فضل ء چہ اکبر بادشاہ ء نیمگ ء نمدی ء پے عبدالرحیم

³⁶۔ ماں کلینجر ء ہم آ نچیں ڈروگے بیر بل ء بابت ء گردش ء بوتگ کہ امرتگ۔ شنت کہ اکبر ء حکم داتگ کہ
 بیر بل ء امید گس ء پیش کن ات۔ یک ہندی ہندو آفسرے ء بادشاہ ء گورا ڈروگ بستگ کہ واجہ امید گس ء
 آگ ء چہ ساری بیر بل بیر ان بوتگ، گڑا اکبر پے آئی ء دل پردی در شان کنگ۔

خانِ خانان ء نویسان ء بیر بل ء را پے توسیپ بیست ء پنج پنہام بستگ۔ (پہ عبد الرحیم خانِ خانان ء ہوں، ہمیںچو) چریشاں بیر بل ء اگل ء پھم، آئی ء ارواہ ء مزنی، پہ بادشاہ ء ہمراہ ء رازداری، شاعری، جاوری پھی ء لطیفہ گوشی ہوار آنت۔

اولی رند ء منی چم بیر بل پہ نامداریں لطیفہ گوشے ء معاتر العمارہ، ہر دہمی کرن ء سرگوستی گال گنجے کہ مغل دربار ء سراننت ء یک درباری ء ء نبشتگ، کپت آنت۔ نویسکار گوشیت۔ ”بیر بل ء وش بہتی ء آئی ء بادشاہ ء دربار ء آورتگ آت۔ بلئے، آئی ء شاعری ء لطیفہ گوشی ء آئی ء رابادشاہ ء نرکیکیں مردم ء ہمراہاں شمار کنائنت۔ پدا، آہستو آہستو آئی ء دراہ گوازینت آنت ء بادشاہ ء بیسہ کیں ہمراہ ء رازدار جوڑ بوت۔ بادشاہ ء آگیشتر ’منی دانشوریں ہمراہ ء نام ء توار جت۔ بے شک، راجہ بیر بر (یا بیر بل) وتی اہد ء زانکار ء دانشوریں مردماں چہ کیے آت۔ آئی ء دزپگی ء پراہ دلی ء کسہ چو آئی ء شعر ء لطیفہ گوشی ء نامدار آنت (Shahnawaz: 1890)۔ چرے بُن کارستانی مرگ ء کرنے ء پداشانی کسہ ء داستان درائیں گوریچانی ہندوستان ء نامدار بوت آنت۔

ملا دو پیازہ اے گروپ ء سیسیمی مردم آنت۔ بلئے، من اکبر بادشاہ ء زمانگ ء ہچ کسہ ء سرگوستاں ملا دو پیازہ ء باروہ ناوتگ، ناکہ اش کتگ۔ (تہنایک ء دورند ء ابو لفضل دو پیازہ ء باروہ نویسیت، بلئے آ دو پیازہ گوشت ء نارشتے گوں زیادگیں پیازاں گرادگ بیت۔ لہز ء پیازہ ہے پیماز ء گوشیت) آئی ء زند ء سراء آئی ء بستگیں و شکندانی لہتیں نبشتگ گوشتگیں کرن ء نویسگ بوتگ، بلئے آہوں

حافظ محمود شیرانی ء و تی نبشتانک کہ 1939 ء چھاپ بوتگ، نہ میٹنگ آنت³⁷۔
 حافظ شیرانی ء نوزد ہی کرن ء دز نبشتاں چندیں کسہ، سرگوست ء نمدی ماں پارسی
 ء است آنت۔ انچو گوشت کہ چرے دز نبشتاں دو دراجیں بنشتانک اشلغنی نامیں
 مرد کے نیگ آنت کہ و تا ملا ء چک ء نودر بر گوشت۔ اشلغنی ء رد ء ملا ہندوستان ء
 ودی بوتگ، بلئے سن 990 ہجری (1582 عیسوی) ء ایران ء شنگ۔ 36 سالوں
 رند جہا نگیر ء دور ء ہندوستان ء وانترینگ، بلئے دیر نہ گوستگ کہ (1030 ہجری
 1620 / عیسوی) ء وفات کنگ ء۔ آئی ء اسل نام عبدالمومن بوتگ۔ دو پیازہ
 و ت زر تگیں نامے کہ پدانا م کپتنگ۔ شیرانی ء اے دگے جاہاں نبشتگانے رد ء ملا ء
 قبر ماں میانجی ہندوستان ء کسانیں دگ ہنڈیاں (بزاں کہ کنوری لوہی) ء آنت۔
 ہمیشکہ شیرانی گوشت کہ ملا زلور راجدپتری کارستے بوتگ۔ بلئے، دگے بازیں
 انچیں سبب است آنت کہ اشاں بچارے، گوش ء ملا نامیں کارست ء جند نہ
 بوتگ۔

(1)۔ نام ء اشلغنی ء جند نیست۔ اشلغ یا اشلغنی ہچ لبز بلد ء مان ہوں نہ
 آنت۔ یک لبزے است، شلغ، بزانتے پچیں سرگ ء کپ کنگ یا اُرت ء آرت

³⁷۔ ملا دو پیازہ ء جعفر زتالی ء زند ء سراچشتانک ء نگدی نبشتانک مقالات شیرانی، (لاہور، کتاب منزل؟)

کنگ انت۔ فرہنگ اندراج ء تھا ہے شلغ ء مانا ہما کس کہ پچیں سرگ ء کپ یا
اُرت ء آرت کنت۔ اے چوشیعہ ہلا ہیں سرگوستے ء وڑ ء بوت کنت۔

(2)۔ اشغلی گوشتیت '1582 ء وہدے ملاہرات ء شُت، آروچے شاعر
فصیح (1632 ء وفات کنت) ء مہمان بوت۔ بلئے شاعر فصیح ء آئی ء رانچ ء سلاہ
ہوں نہ جت ء نیمونے جن ء کت کہ لوگ بانک اد ء نہ انت۔ گڑا ملا ء گوشت کہ
مہمان ء تلب ورگ انت، لوگ بانک نہ انت۔ اے وشکندی کسہانی نویسوک و
1532 ء بیران بوتگ۔ اے زاناں انچود پ ماں دپ ء نام کپتنگ۔ راجد پتری
ہمد پی و نیست۔

(3)۔ پازدہمی کرن ء وشکند، گیگان ء لطیفہ آئی دز نبشتی کارے عبید
زکانی نیگ انت، تعریفات ملا دو پیازہ ء سرنامے داتگ (Paul: 1981)۔
پارسی کتہ ء داستاناں لطیفہ گشیں ملائے است کہ چہ اکبر ء ساری انت۔
چو بوت کنت کہ عبدالمومن نامیں مردکے ء ملا دو پیازہ ء پٹام زرتنگ، بلئے لازم نہ
انت کہ اکبر بادشاہ ء درباری یا آئی ء دور ء بہ بیت۔ شیرانی ء اشغلی ء چہ زر تگیں ہچ
چشیں وشکندے نہ گوشتگ کہ اکبر ء اہد ء زاہر بہ کنت۔ اشغلی ء رد ء و ملا اکبر ء
زمانگ ء ایران ء شتگ ء آئی ء مرگ ء چہ بیست ء سئے سالان رندا تلگ۔

برز ء تراناں پد ما گوشت کتیں کہ ملا انچائیں کتہی کارستے کہ ایران ء
میانچی ایشیاء ماکاں گندگ بیت، بلئے اکبر بادشاہ ء زمانگ ء آئی ء ہچ گواہی نیست۔
بیر بل ء ملا دو پیازہ ہر دو مزنین کارست انت، بلئے بیر بل راجد پتر ء راستیاں شمار
بیت ء ملا نہ بیت۔ بلئے، اشانی کارستاں کہ چارے، ہر دو اکبر بادشاہ ء زمانگ ء دراہ

بنت ۽ گوں وتی اگل ۽ پھم ۽ بادشاہ ۽ دربار ۽ چہ لطفہ ۽ وشکنداں وشنود کن آنت۔
 دوئیں گوں زانت ۽ دانش ۽ بود ۽ پھم ۽ درور آنت۔ ہر دوئینانی کسہ ۽ سرگوستی وشنند
 ماں تیوگیں گوریچانی ہندوستان ۽ مغلانی واجہی ۽ سد سالانی میان ۽ انچو شنگ ۽
 تالان بیت کہ ہر میتگ ۽ اشانی کسہ آرگ بنت۔ بندات ۽ انچو سما بیت کہ ملا ۽
 بیر بل ۽ ناتپاکی ۽ است کہ وت ماں وتی نہ ٹہگ، نیکراہی دگری ۽ گوں اکبر
 بادشاہ ۽ تپاک نہ کنگ ۽ سبب ۽ دیم ۽ کئیت، بلئے دیم تر ۽ کہ روئے، چشیں گپ ۽
 لیکھے گندگ نہ بیت۔ اکبر بادشاہ ۽ گوں وتی ہندو ریت ۽ یک جہلیں نزیکی ۽
 بوتگ کہ چرائی ۽ رند ۽ مغل بادشاہاں (ابید چہ اورنگ زیب ۽) برجہ داشتگ۔
 چشیں کسہ ۽ وشنند گیشتر راجکاری نزیکی ۽ دگریاں کنگ بوتگ آنت، ٹک ۽ کٹھی
 چست ۽ ایر ڈلچا رکنگ بوتگ آنت۔ بلئے، ماجہد کنیں کہ دوئیناں بچاریں۔

اول، پہ اکبر ۽ بیر بل ہندو زہرگی چیدگے۔ من اکبر ۽ سراہلاپ تریں
 کتاب 'کئے گوشت اکبر بلا ہے بوتگ؟' کہ پیو ۽ بنشتگ، ۽ درور ۽ آرگ ۽ آل۔
 'اکبر۔۔ مردم گوشت بلا ہے بوتگ۔ ایک مزنیں بادشاہے بوتگ۔
 بلئے چش نہ انت۔ آئی ۽ پت ۽ پیرک زالم ۽ زوراک بوتگ آنت ۽ آئی ۽ چک ۽
 نماسگ ہوں۔ آئی ۽ تاگت ۽ مزنیں ہندے ۽ سراوا جہی، آئی ۽ زالم ۽ زوراکیں
 تب ۽ سپاہ ۽ پیشداریت کہ آمزنیں زوراک ۽ زالمے بوتگ، پرچہ کہ وت سرا

چشیں مز نہیں واجہی ۛ نہ رستگ ات۔ آزانگ بیت کہ تہنا ہندوستان ۛ نا، بلکہ دنیا
ۛ مستریں زوراکاں شمار بیت، (Peno: 1968)³⁸۔

بیست ۛ پنج درال چہ سۛ درانی اولی گالرد ہے برز ۛ دا تگیں اولی گالرد
انت۔ پرے زانگ ۛ کہ بیر بل ۛ باروہ پیوچے گوشت، من دیم تر ۛ شتاں۔ من و
گرا تاں۔ آگوشت، اکبر ۛ بیر بل ۛ سرا، لہتیں دروگیں کسہ ۛ و شکند اڑکنگ بوتگ
کہ زور اشناں حاضر جواب ۛ جیڑہ پھمیں مردم زاہر کتگ اش۔ اسلی ۛ بیر بر وچہ
شاعری ۛ زانت ۛ دور یک بیمناک ۛ وت پسندیں مردے بوتگ (p. 366)۔
من پدا بھرتیا و دیا بھون ۛ نبشتگیں کتاب 'ہندوستان ۛ مہلوک ۛ
راجد پتر ۛ ریدگ ۛ نیمگ ۛ شتاں۔ اے چو وتن دوست ۛ راجدوستیں کتابے
مگ بیت۔ بیر بل ایٹی ۛ تہا ہوں با مردے نہ انت۔ آئی ۛ باروہ، لہتیں دانک نبشتہ
کنگ بیت ۛ بس، آہوں، ہمینچو کہ بیر بل یک کسانیں لطیفہ گوش ۛ درباری وشگلے
بوتگ۔ اکبر بادشاہ ۛ زمانگ ۛ پر اموشیں با مرد ہیموانت کہ آئی ۛ سرا جتارے
نویسگ بوتگ۔ من لہتیں انچیں ہندو نبشتکار ۛ راجد پتر نویسانی کتاب ۛ نکان چار
اتاں کہ آہانی تہا بیر بل ۛ توسیپ نویسگ بوتگ۔ پرے ہاتر ۛ کہ اکبر بادشاہ ۛ باروہ
چے نویسگ بوتگ۔ چاراں کہ اد ۛ اکبر یک انصاف کنوک ۛ نیکیں بادشاہے ۛ
دروشم ۛ پیش دارگ بوہگ ۛ انت کہ وتی ہمراہ ۛ رازدار بیر بل ۛ سرا باز بیسہ کنت۔

³⁸ پیو، اکنے گو ۛ شیت اکبر ہلاہے بوتگ؟ (دہلی، نبشتکار 1968s)، تاکدیم 1, 52, 71.

پیو چونائی ۛ پی این ہماک ۛ فرضی نام انت کہ اے کتاب ۛ نبشتہ کار انت؛ لتاج محل یک ہندو بادگیرے'

ہمے وڑے، لہتیس ہندو لہز انکی راجد پتر نویس ہوں و نتاں، آہانی نکاناں ہم اکبر بادشاہ ء تو سیپ مان کہ آئی ء براہمہ کوی (بیر بل) ء نہ ہاری ء وڑیں شاعر ء زانتکار سنبا لیتگ آنت۔ من بیر بل ء سرا یک ہندی کسمانکے ہوں چاریتگ کہ ورنداون لال ورماء نیشنگ ء تا 1965 ء آئی ء شش چھاپ بوتگ (Vrindavan: 1965)³⁹ ورماءے وشنند ء مسکر ہاں لس مہلوک ء پگری درانگاز گو شیت، بلئے اشاں کار مرد نہ کنت۔ پرچہ کہ آئی ء حیاں ء اے پگہ ء راست نہ آنت۔ اے کسمانک ء جند ہوں انچو راستے نہ آنت۔ آئی ء جہد ء چہ مارا سئے بُن کارست دپ کپیت۔ ورماء کسمانک ء و ملاوت یک کلا گے۔ آچو جاہلیں ملا ہاں وتی گپ ء سرا کنگ لوٹیت، بلئے ہر و ہد ء چیر تڑیت ء بیر بل ء مٹہ وار بیت۔ اکبر بادشاہ جنین آدم ء شوق ء دوستی ء گو ما وتی رنیت ء گہبودی ء دیبر وئی ء واستہ پگر ء جہد کنت ء ارواہ ء تاثیر ء شوہاز ء ہوں در کئیت۔ بیر بل یک دانشمند ء جیڑہ پمے۔ آلس مردمانی گپ ء کنت۔ اکبر بادشاہ ء شڑیں سوج دنت، آئی ء چہ شراب ء کباب ء داریت۔ اکبر شراب ء یلہ دنت، وتی بادگیر ء جنک ء پچکی ء کم تر کنت ء متھورہ ء مندرے بند اینیت۔ راستی ء بچارے، ہندو نیشنگارانی واستہ ہر دو یگے دومی ء بندوک بوتگ آنت۔ یگے شر، دومی شر۔ یگے ہراب، دومی ہوں ہراب۔

³⁹ ورنیدون لال ورماء، اجمائسی؛ میٹر پراکاش (1965)، ورماء 23 ناول نیشنگ۔ گیشتر راجد پتر ء گوں بندوک آنت۔

اکبر بادشاہت کے ’ہندو‘ نگاہے چارگ لوٹے، گڑا کتاب ’بھوشیا پرانا‘، بچار⁴⁰ پرانا، چونہا کوہن کے کدیمیں کتابی درچے کہ 500 تا 1600 عیسویء زمانگ نیگ انت (Luda: 1986)۔

ایشیء شترتیں چیز ہندوپاکیں روچانی ذکرے بگرداں ہندو بادشاہت ء ماں ہندوستان ء مسلمانانی آہگ ء درا، دراه مان انت۔ ایشیء تہا مسلماناں ملکھا، پیسا کھایا دیتیا لیکگ بیت۔ یک بہرے مسلمان بادشاہانی ہوں باروہ انت۔ حاصل اکبر ء سراؤ درے است کہ 97 سنسکرت لچہ بہرانی تہا انت کہ اکبر بادشاہ ورنن ء نام ء انت۔ اے در اکبر ء بگرداں ہژد ہی کرن ء شاہ عالم (1806 وفات) ء پدا پرنگی آنی آہگ ء بیان کنت۔ ہژد ہی کرن ء نویسینگیں اے کتاب ء اکبر بادشاہ ء بوتن چو درج انت۔ ”براہمہ چاری مکنڈہ گوں وتی بیست مریداں شنکر اچاریا ء پراہگاں تپس کنگ ء ات کہ ملکھانی زالمیں بادشاہ، بابر، ہد اہاناں سبک کنان ء اتک ء رس ات۔ مکنڈہ ء وتا آسے کت کہ آہاں سوچان ء پُر کنناں۔ آئی ء مریداں ہوں ملکھانی تباہی ء واستہ وتا قربان کت۔ بلئے، مکنڈہ ء گوک ء شیرے گوں گوک ء پٹے ء وارنگ ات، ہمیشکہ آملکھاہیں ماتے ء گور ء پیداگ بوت۔ وہدے ماتے چک ء کپت، چہ آزمان ء توارے اتک، اے کرشمانی چکے۔ اے بہتاوریں چکے کہ قدرت ایشی ء سرا سک مہربان بیت۔ اے پیسا کاہانی وڑے، پچبر نہ کنت۔ اوہا یون !!

⁴⁰ بھادوشیہ پُرانا (Bhavishya Purana) ء دووالیم گوں ہندی تفسیر ء شری رام شرما چاریہ ء رد ء بند دا تک انت کہ سنسکرتی سنستان ء ماں بریلی ء 1968 ء شنگ کنگ انت۔

پہمیشہ تئی چک اکبر گوشگ بیت۔ تئی لوگ ء ہما مکنڈہ پیداگ بوتگ کہ بیست مریدئے است ات۔ ”اے بیستیں مرید ء ہمراہ ہوں رند ء ودی بوہان بوتگ انت۔ چرہاں یگے کہ ساری ء بوتن ء نامے دیوپی بوتگ، اے رندی ویر بلاء نام ء ات کہ پاسبجات براہمنے چہ ویگ دیوی (سر سوتی) ء ہڑے گون ات ء۔ بادشاہ اکبر ء تا پنجاہ سال ء حکمرانی کت ء کس ء ہوں دیم ء دور کت نہ کت۔ پداگوں وتی ہمراہ ء مریداں باگیں بہشت ء شُت“ (p. 276) ⁴¹۔ منی حیاں ء اکبر یگیں مسلمان بادشاہ انت کہ ہندوستان ء گلزمین دوستیں ہندو آئی کرانچواڑت ء شرب دار انت۔ اے بزاں یہارے کہ ہندوستان ء ٹکی (ہندو مسلمان) جنگ ء جدل چہ اکبر ء ساریگیں راجدپتراں برگ مہ بیت۔

دگے بن اسلیں نیمگے چارایں۔ باریں ماں دگے اسلامی دگ ء ہندوستان ء انچیں وشنکند ء مسکرہاں ہور تور کنیں، چارایں۔ اے ملاکانی راجدپتری لبزانک چشیں کسہاں پُرانت، چش کہ ہارون الرشید (786-809 حاکمی) ء بہلول ⁴²،

⁴¹۔ محمد حسین آزاد ء گور ء اے کہ اے وڈا انت۔ آزاد ء حساب ء لتیں برہمن اکبر بادشاہ ء گور ء لتیں کاگد کار انت کہ آہانی حساب ء اے کاگد موکنڈ برہمچاری ء بادشاہ ء پیامبری ء ودی بوگ ء بابت ء نبشتہ کنگد انت۔ ء پدا لتیں مسلم چیزے کاگد کار انت کہ ایشانی رد ء اکبر ’مہدی‘ انت۔ بلتے آزاد اے مسلمانانی کہ بابت ء قح نہ گو شیت۔ بچارات۔ محمد حسین آزاد۔ دربار اکبری۔ (لکھنو: مکتبہ کلیان۔ ؟)، تاکدیم، 93-94

⁴²۔ دائرہ المعارف فارسی ء رد ء بہلول ء و تازاہر ء گنوگ کنگ ء اے ہم نہ من اتگ کہ آخلفہ ء گوں سیادی داریت۔ (تہران: فرانکلن۔ 1966) I۔ تاکدیم، 479۔ بچارات: شیخ نفزوی ء کتاب The perfumed garden ء تاکدیم 813 تا 833 ء تھا بازیں وشنکند است کہ بہلول ء خلیفہ معمون ء بابت ء انت۔

محمود غزنوی (998-1030 حاکمی) ء تلہک، شاہ عباس (1587-1629 حاکمی) ء عنایت، دومی نیمگ ء وجے نگر ء بادشاہ کرشنا دیواریا (1509-1529 حاکمی) ء آئی ء بدواہ براہمن تنالی راما (David: 1985) ء ندیا ء راجی کرشن چندرا (بنگال، ہژدہمی کرن) ء، ہجام گوپال بھر (Tony: 1963)۔ ہر مثال ء بچارے، مارا ایک نیمگے انچیں بادشاہے رسیت کہ وتی اہد ء زمان ء سک زور آور ء بلاہے، دومی نیمگ ء مارا انچیں لطیفہ گوش ء وشکنڈ جنوکیں مرد کے رسیت کہ چالاک ء وتی زمانگ ء دروروت انت۔ اہد ء زمان ء بچارے، اکبر چہ کرشنا دیواریا ء چہ رند ء شاہ عباس ء ساری کُنیت۔ بد بہتی ء، منی رسد اسلامی دمگانی وشکنڈ ء لطیفہاں نہ بوہگ ء بروبر انت۔ بید ء چندیں شنگیتگیں سرشون ء سرگوستاں دگے ہچ دزنہ کپتگ۔ بلئے، ہندوستان ء لہز انکی راجد پتراں سک باز دز کپتگ۔ پمیشکہ بینگ ء پلیت ء کسہ ماراماں زرباری ہندوستان ء تنالی راما ء گوں کنگ ء ہوں رسیت⁴³ و ہدے کہ کٹور ء کسہ مارا گوپال بھر ء گوں کنگ ء ماں بنگال ء رسیت۔

اسلامی دمگانی لطیفہ ء وشکنڈی کسہاں گوں رسد نہ بوہگ اشنانی دیم پہ دیچی چار ء بچار ء سک گران کنت۔ البت ہرچی کہ دز کپتگ، اشنانی چارگ ء کتے گیشواری رسیت۔ اسلامی دنیا ء وشکنڈ جنوکاں باز آزاتی است ء باز براں چو سکی ء

⁴³۔ تمیل زبان ء اے کسہ اے وڈ انت کہ 'بادشاہ یک روچے وتی دیستگیں واپے گو شیت، پد اتنالی رامایشلہ اے واپ ء دیم ء کسہاں اُشان کنت۔ البتہ دہمی کرن ء ہند ات ء اے کسہ گوں اسلامی تشبہیاں کُنگ بو تگ۔ بلئے اے کسہ چونائی ء آشپ (کہ جوانیں وشکنڈ گشے بو تگ) ء آئی ء مات ء میان ء بو تگ انت۔ بچارا ت: فرانز سینٹل، مسکراہ ماں ہنداتی اسلام ء (لیڈن: بی، ایس، بریل۔ 1956) تاکدیم، 64

گمان ہوں بیت۔ بلئے، ہندو بادشاہ چو مسلمان بادشاہ آنی وڑے نہ بوتگیں 'چیلنج' نہ دینت۔ 'دی عربین نائٹس' تہا کسے ہارون الرشید شاعر ابو نواس ء سر است، چو اکبر ء بیر بل ء جیڑہ بھمی ء وڑے انت۔ دونیں جاگہاں بچارے چو پھمیدگیں کسہ انت، بید ء کانگ ء شیر 'ینگ'۔ ہندوستانی بادشاہ آنی کسہاں بہ وانے، زانگ بیت کہ وتی سر بری ء واجہی ء پیش دارگ ء وتا درستاں چہ شر تر لیگ ء دگراں ہے تاثر ء دینگ ء واستہ آہاں نہ بوتگیں جیڑہ ہے آورتگ کہ ہج وڑے نہ گیشیت۔ آہے جاور پھم ء دانشوریں و شکند جنوکاناں ہر وڑے پسینگ لوٹ انت ء وتی ایب ء نزوریاں وتی واجہی ء پشت ء چیر دینگ لوٹ انت۔ داؤد سلیمان وتی تران ء ہے وڑیں جاورانی سراکنان ء گوشت کہ کرشاد یوارا ء تنالی راماء بچارے، زانگ بیت کہ بے جاور پھمیں و شکند جنوک ء بادشاہ نزور انت ء کسان کسانیں جاگہاں وتا گیشیت نہ کنت۔ آئی ء وتی ایبانی چیر دیگ ء چشیں مردے پکار انت (David: 199) سلیمان چشیں جاور حال ء گوں ہندو بادشاہت ء براہمن سادو آنی مہکمیں کد ء جاہ ء ڈک دنت کہ براہمن سادو ہاں شاتریا بادشاہ آنی جاور تجی ء جائزیں جاہے گون۔

اے دانک مارادگے نیمگے بارت۔ پرچہ کہ اسلامی دمگاں ذات ء پات ء پرک نیست ء نئے کہ و شکند جنوکانی چشیں ٹکے است کہ چہ بادشاہاں برزتریں جاہے داریت۔ ہر دو ہندوستانی جتکاں مارا و شکند جنوکانی ٹکے گندگ ء کتیت۔ یکے براہمنے کہ آئی ء جاہ ساری ء تجک کت ء دومی ہجامے، ایٹی ء کار ہوں شاہی کٹم ء را ساپ ء سلہ کنگ انت، دویناں کد ء جاہے است۔ اے حساب ء بچارے،

ہندوستانی جاوڑ پھمیں وشنکند جنوک انچیں کٹماں گوں پیدا اک انت کہ آہاں ساری
 ء انچیں جاہے است کہ وتی گپ ء بادشاہ آنی دیم ء جت بہ کن انت۔ دومی نیمگ ء
 ، اسلامی دمگاں چشیں وشنکند جنوکانی کٹم بستارے نہ داریت ء بلکہ مانائے نہ
 داریت، پرچہ کہ درستیں ریت بادشاہ ء پھمگ بیت ء کس ء دگے بستار ء جاہے
 نیست۔ بادشاہ ء جاوڑ پھمیں وشنکند جنوکانی سیادی ہندوستان ء اسلامی دگ ہر دو
 جاہاں جہل ء مہکمیں رنگ ء بیان کنگ بنت۔ سلیمان نویسیت، دس مہلوک ء
 دل ء تاگت داریں بادشاہے ء جاہ پیدا گ کنگ ء واستہ چشیں جاوڑ پھمیں مردے
 ء زورت انت۔ بادشاہ گوں وزیر ء گزیراں، جن ء کٹم ء مردماں، پکیر ء برامنیں
 سادوہاں، شاعر ء سازندہاں، ہر کس ء گوں ہرچی بندیت، آئی ء بوجگ ہے
 جاوڑ پھمیں وشنکند جنوک ء کار انت۔ اے دوئیں یکیں زندمانی گاڑی ء دوپرگ
 انت۔ (p. 195) پمیشکہ ماگوشت کنیں کہ ہندوستانی کسہ ء کارانی تہا بادشاہ ء ہوں
 چشیں وشنکند جنوکانی کمک ء ہمراہ داری ء زورت بیت کہ آ انچیں ٹک ء کٹمے ء
 گوں سیادی دار انت۔ (p. 197)

جیمز رین ء وتی پیپرے ء تہا ہے کانسیر ء شیر ء کسہ ء رامیاں استمانی
 گیدی لبزانک ء کالب ء مان کنگ ء ریشگ ء سر لٹھی نیمگاں ء فلان ء دمگاں
 برتگ ء سر کنگ۔ آگیشٹ، اے وڑیں کسہ ء تزن ء پچکند اسل ء میاں استمانی
 پھم ء جاوڑ شناسی ء بہر انت۔ اے کہ بیر بل ء گوں بندوک کنگ بنت، اے اسل
 ء دنیا ء ہر ہلک ء دمگاں جاوڑ ہساب ء پھم ء کاینٹ کہ میاں استمانی پھم ماراچہ
 اشانی لوٹ ء کنت۔ اکبر ء بیر بل ء کسہ ہوں چو آسن ء لچوک نیگ ء

انت۔ (James: 1963) گڑسری جست انگہ وتی جاہ ء پشت کپنت۔ پُر
 ارزشتیں جست کہ ہے میاں استمانی پهم یاوشکندی سنج پرچہ گوں اکبر ء بیر بل ء
 بندوک کنگ بنت؟ پرچہ اکبر؟ فیروز تغلق ء اورنگ زیب انا؟ پرچہ بیر بل؟ مان
 سنگھ ء ٹوڈر مل انا؟ پرچہ ملا دو بیازہ؟

اکبر ء چشیں ازت ء شرپ چہ مادر ء موجود ء گون ات۔ پرچہ کہ آئی ء
 گپنتن ء کردن ہر دو ہندوستان ء در سیں مسلمان حاکماں چہ شرتر ء سنگین تر
 انت۔ جو نیور ء بدھ متیں تاجرے ء سرگوستی نبشتہاں کہ آئی ء (اکبر ء) مرگ
 ء وہد ء جاوہر حال ء در انگازیت، زانگ دنت کہ آوہد ء اکبر ء چنچو مزن ء جتاں
 شینے بوتگ۔ ”و کر م 1605 ء سال ات ء ماہ گارات۔ بش ء جتگ ء شتگ ات۔
 مز نیں واجہ بادشاہ اکبر ء وتی سرماں آگرہ ء ایرکت۔ اے بدیں حال دمان ء
 جو نیور ء سر بوت۔ مردم گوش ء چورہ بوت انت۔ صاحب ء روگ ء گوں
 انچیں ترس ء بیمے ودی بوت کہ مردمانی دل لرزگ ء لگ انت، زیاد نیں
 پریشانیاں چے دیم اش زرد تر انت۔ مناحال ء وتی لوگ ء سڑھی آنی سرانشتگیں
 جاہ ء گپت۔ منی پاد لرزگ ء لگ انت۔ من چہ ترس ء پاد آہگ ء تچگ لوٹ ات
 کہ بازیں لرزگ ء دیم پہ چیر کپتاں۔ درائیں میتگ چہ بیم ء جہہ سریتگ ات۔
 ہر کس ء بہ دیستیں گیش ء وت نہ ات۔ یکے وتی گیٹ ء دروازگاں بنگ ء ات،
 یکے زر ء مالاں دست ء گور ء کنگ ء ات۔ دکانداراں وتی دکان بندکت ء ہر کس ء
 کہ سہر ء کیمیتی میں چیزے است ات، کل کنگ ء ات ء۔ لہتیں و مال گاڑی ء
 ازبابے لوٹا میتگ ء ات کہ لڑ ء بار کنیں ء کوچگاں روئیں۔ توپگ ء جنگی ازباب مچ

کنگ بنا بوتگ ات۔ سیریں مردماں لیگارے در تنگیں پوشاک گورے کتے ڈنکے
 دراہگے چلیں شالے ماں پوشت کہ کسے مہ زانت کہ ایثی زراستے سیر انت۔
 جنین آدم چلیں گداں گوں گندگ بوت انت، کسے درّی تاہے گوشے نہ
 ات۔ دمان دمانے اجیں جاور حالے ودی بوت۔ سوال پیداگ نہ بیت نو سیرے
 گریبے پرک کت بہ کتیں کسے۔ مردم آگرے تنگ انت۔ حالانکہ ہچ دزے ڈنگ
 نیست ات، نہ کہ چشیں حالے ات۔ دہ روجے تے ترسے بیم برجہ
 ات“ (Mukand: 1981)۔

ہے نشتکار جہانگیرے مرگے کسے ہوں کاریت۔ آگوشیت جہانگیرے
 روگے چشیں ہچ چیز نیست ات۔ انچو سما بوت کہ گوشے یلے باریک
 گوست۔ یک کرشماقی بادشاہے بیرانی گم است اتے بس۔

اگاں بھویشیا پراناے اکبرے نامے مان کنگ نامداریں نیکر ای لبزانکے
 چھبالے، گڑا آئیے درچنگ ہوں سیکولر لبزانکے ہے وڑیں چھبالے۔
 اکبرے بیربلے سرکسے وشنکند بلے تری وہدے بندگے آرگے بوتگ، بلے آہانی مکسد
 آہانی مزنیے شانے برزکنگ بوتگ، ناکے ٹکی جنگے جدلے حسابے آرگے بوتگ۔
 آہانی ٹکی کاراناں دیمے برگے انچیں مردم پکار بوتگ کہ دیم پے دیمیے بہ بیت، نا
 کہ زہرے کینگے گپے دیمے بہ ایثی۔ بلے، ہے کندگے مسکرہاں آہاں اکبرے را
 سبک نہ کنگ، بلکیں بازیں براں ازتے شرپے داتگ۔ ہر چیز انت، اکبر بادشاہ
 انتے بیربلے آئیے دوستی میں ہمراہ۔

بیر بل دومی بُن کارست ات، اے واستہ نہ کہ شاعرے ات، پرے
 واستہ کہ براہمنے ات۔ آہندوستانی چیدگیس کارستے ءِ واستہ فٹ ات۔ آگوں
 براہمنی ءِ چہ اکبر ءِ دربار ءِ آدوئیں کارستاں چہ مستریں چیدگے ات۔ ٹوڈر مل یک
 کھتری ءِ ات ءِ مان سنگھ یک راجپوتے۔ اکبر ءِ بیر بل ءِ تہما کرشنا دیواریا ءِ تنالی راما
 ءِ مٹاں دیست کنیں۔ آہاں ہندو راجکاری ءِ پہک ءِ کالمیں دروشے پیش داشتگ کہ
 تاگت داریں ستریا بادشاہے ءِ ہمراہ یک تاگت داریں براہمن گزیرے۔ 'اے
 دوئیناں راجکاری پڑ ءِ مانا شاہگان کنگ انت۔ آہاں استمان ءِ جہگیری ءِ گیدی لیکہ
 آنی بُن ہشت ایر کنگ ءِ ہے شون داتگ کہ بے ستریا ہاں براہمن نہ بنت ءِ بے
 براہمنان، ستریا۔' (David: 95)

ملاء نیمگ ءِ رؤیں، ادء مارا گندگ ءِ کنیت کہ اسلامی ریاستی حساب ءِ
 وشکند جنوکاں چیشیں راجمان ءِ چاگردی تاگت ءِ کردے نیست۔ آئی ءِ کسانیں
 کردے چو آدنیگ ءِ گندگ بیت کہ آئی ءِ واجہ ءِ درکار انت ءِ بس۔ اے حساب ءِ
 کردے بچارے بزاں بادشاہ ءِ انسانی کئی آناں دیم ءِ آورتگ ءِ، ادء ملا دو پیازہ ءِ
 بیر بل ءِ کردیک وڑ انت۔ چو و بایں جاہاں ملاء کردستا کرزیت۔ باز جاگہاں آئی ءِ
 اکبر بادشاہ ءِ ہندوستان ءِ ازت رکیٹنگ۔ اشلخی ءِ سرگوستاں شمار کنان ءِ شیرانی ءِ
 شون ءِ بچارے، تازانگ بیت کہ ملاء، بجر وتی شرپ ءِ سودانہ جتگ ءِ وتی سٹی
 فرقہ ہوں داشتگ۔ اے وڑ بوت کنت کہ ملاء اے دگے وزیر ءِ گزیرانی فرقہ
 دگری ءِ سبب ءِ بایں وشکند ءِ مسکراہ بندگ بوتگ ءِ اے فرقہ دگری اکبر ءِ چہ
 شرتر ہج بادشاہ ءِ کم کت نہ کنگ انت۔ مرگ ءِ پد آہستو آہستو اکبر شبینی دروشم

ء مہلوک ء دل ء دماغ ء نندان بوت، گڑاملاء ہوں درباری جاہے رس ات۔ پدا
بیر بل ء ’مقابلہ‘ ء آہگ ء ’اسلام ء سر باجے‘ ء بوہگ ابرمی گپے ات ء پدا اکبر ء
بیر بل دوینانی ہلاپ ء اوشنگ ہوں۔ آئی ء چیدگی کردار ء اے امکان گون
انت۔

اے بے نامیں کسہ ء گیدی داستان مارا پہ راجکاری راجدپتر ء پھمگ ء باز
کمک کن انت اگاں ما اشناں دگے نیمگے مہ بر ایں۔ گیدی داستان یک ہسابے ء
وت راجدپتر انت۔ اے تہناسر گوستی کسہ نہ انت، بلکہ ر بیت ء راجدپتری چہر گانی
وڑوڑیں کار انت ہم کہ راجکاری راجدپتر ء راستی ء چبھی ء ہر دویناں پیش دار انت۔
ڈی، ایم گولڈمن نامیں روسی ر جانکارے کہ بیر بل ء کسہ آئی سر اکار کتگ ء،
گوشت ’اے راجمانی آباتی ءے درانگاز انت ء تہاروکی ء شہمے ء بستار ء
دار انت۔ (Goldman and Tsvetkova: 1978) چش کہ آوہد تہاروکی
ءے نہ بوتگ، ما گوشت کنیں کہ کسہ آرائی واستہ آ راجمانی آباتی ءے بوتگ۔ دومی
نیمگ ء اکبر ء بیر بل ء سر اے کسہ ء وشنند ہندو آئی مسلمان تاگت ء دیم ء یاگی
بوتگ ء ہوں شون ء دنت۔ (Lee: 1987) اے وڑ گڑاچوں زانگ بیت کہ
اولی رند ء کسے ءے وشنند جتگ، آ مغل یا مسلمانانی سر از ہر نہ بوتگ؟ ما اے چیز
ء بیجال مہ کنیں کہ بھویشیا پڑانا ء کہ اکبر ء راہا در جگ ء بسات دانگ، آئی ء چہ
اے دگے مسلمان و جہل کپتگ ء ایر موش انت۔ فرائیڈ ء میم بیکارگی و ڈلگچار
کنگ نہ بیت۔ یکے جراء کت کنت، بیکارگی رد کت ءے نہ کنت۔ وشنند اگاں
کندین انت، گریو امین انت ہم۔ یکے ء گوما کندگ ء یکے ء سر اکنگ دو جتا میں

ارادگاں درشان کن آنت۔ مازاناں چشیں مسکراہاں جہلی ء مہ چارایں کہ مئے
اٹوگیں جیرہ ء جنجال انچوش آنت ء کٹمی پجاری ہڑاں مارا دور تر کنگ۔ چریشاں
ناکامی مارا نوکیں چیزے ء شوہاز ء دراہگ ء نیلیت۔ چشیں سرگوستی کسہاں چہ
البت ہندوستان ء راجدپتر ء اکبر ء جند ء اتر مندی گیشتر گندگ بیت نسبت ء آئی ء
بستگیں چارکلات ء ماڈی، آئی ء زمانگ ء نبشتہی کار ء رنگ ساز ء کاریگراں چے۔
چشیں کسہ ء کار آہانی بُن کارست ء بستار ء گیشتر کن آنت۔ پرچہ کہ اگاں بھویشیا
پُرانا ء تہا اکبر ء توسپ آئی ء ہندوستان ء درسیں مسلمان بادشاہاں چہ مستر کنت،
گڑا اکبر ء دوو شکند جنوکانی گوما بوہگ، آہوں دو جتائیں، آئی ء بر صغیر یا بلکیں دنیا ء
مستریں بادشاہ جوڑ کنت۔

کتاب و سرشون:

1. عبدالقادر بن مالک شاہ، اکا، البدونی۔ منتخب التوارخ۔ ڈبلیو، ایچ، لوا (کلکتہ: انیشین سوسائٹی آف بنگال، تاکدمیم، 367-68، دومی چھاپ -
2. سکمنڈ فرینڈ، مسکراہ ء آہانی سیادی گوں در سماء، (نیویارک: ڈبلیو، ڈبلیو، نورٹن، 1960، تاکدمیم، 101)
3. ابو الفضل علیمی، آئین اکبری دومی چھاپ، رجانکار، ایچ، بلوچمن (کلکتہ: انیشینک سوسائٹی آف بنگال، 1927، تاکدمیم، 219)
4. پی، پی، سنہا، راجہ بیربل: زندء و ہد (پٹنہ: جاکئی پراکاش، 1980)
5. رچرڈ ایف برٹن، وکرم ء ویمپائر (لندن: ٹیلسن ء ایڈورڈز، 1893)، تاکدمیم 17-106
6. ساریو اگروال، اکبر ء دربار ء ہند کا وی (لکھنؤ: لکھنؤ یونیورسٹی، 1949)، تاکدمیم 35
7. شاہنواز خان، مطاہر الامراء، اُرت چار: عبدالرحمان ء افرغ علی، (کلکتہ انیشینک سوسائٹی، 1890)، تاکدمیم 39
8. حافظ محمود شیرانی، لطائف الطوائف، تاکدمیم، 87
9. فخر الدین علی صافی، ماہنی، تاکدمیم 370 .
10. پاول آر، سپرچمن، عبیدز کامی ء مسکرائی کار: بدوی نیامی پارسے ء وانشت
11. آر، سی، مجوندر، تاکدمیم 567, 167, 149, 137
12. پی، پی، سنہا، پیسم
13. ایس، پی، اگروال، پیسم

14. لودہ روچ، پراناس، دومی جلد، ہندوستانی لبرزانک ء راجدپتر، اُرت چار؛ جان گونڈا (ویسبڈن؛ اولو، ہیر سوٹز، 1984) تاکدیم، 54-151
15. بھاوشیہ پرانا، دومی جلد، تاکدیم، 1-270
16. دائرہ المعارف فارسی، جلد 1 ء تاکدیم 987۔
17. دائرہ المعارف فارسی، جلد 1 ء تاکدیم 987، ء جلد 2 ء تاکدیم 2248
18. ڈیوڈ ڈین شولمن، ماں زر باری ہندوستان ء میتھ ء شاعری ء بادشاہ ء تاج (پرنسٹن یونیورسٹی پریس 1985)، تاکدیم، 198-200
19. ٹونی سٹیوارٹ، بادشاہ ء سلطنت ء (شکاگو؛ یونیورسٹی آف شکاگو، 1963)، تاکدیم، 88-183
20. جیمز ریون، بیربل ء کسہ ماں مستریں کچ ء۔۔ بادشاہ ء سلطنت ء، (شکاگو؛ یونیورسٹی آف شکاگو، 1963)
21. مکنڈتھ، ارادکہ تماکا (جے پور؛ راجستان پراکرت بھارتی سنستھن، 1981) تاکدیم، 38
22. ڈی، ایم، گولڈمین ء وی، وی سٹکووا۔ 'دانا ء ہڑیاریں بیربل ء بابت ء نامداریں کسہ (ماسکو؛ اورینٹل ایسٹرن لٹریچر، 1978)
23. بی سیگل، اکنڈگ ماناداریت، مسکراہی ربیت ماں ہندوستان ء (شکاگو؛ یونیورسٹی آف شکاگو پریس، 1987) تاکدیم، 297-312

داسپان ء لبز ء زبان⁴⁴

Language of Fiction and words

خالد محمود خان

زبان، گواچن ء گواچن پسندی (Language, Reality & Realism)

زبان، گواچن ء گواچن پسندی وت ماں وتاچے سیادی دار آنت ء اے
 حیال یکے دومی ء چے چوں جتا انت، اے دو حاصیں بنگپ آنت کہ وتی گیشواری ء
 ہمرائی ء لبز انک ء در شاندا ب ء ہوں گیشین آنت۔ اسل ء، در شاندا ب ء
 در گیجگ ء واستہ لازم انت کہ ما بزان این کہ لبز انک ء زبان ہمر و چیکیں زبان ء چہ
 چے حد ء جتا انت۔ پرے ہاتر ء اے زانگ الہی انت کہ ہمر و چیکیں زبان چہ جی ء، ء
 آ کہ ہمر و چگی زبان نہ انت، آ داسپان ء زبان بوت کنت۔ اے وڑ ء یک زبانے چہ
 دومی ء مستر کنگ ء ما وتی حیال ء لیکہ ء ساپ ء پلگاری ات کنیں۔ گواچن یک لس
 کارے کہ آئی ء ہمر و چگی زبان ء انچو کار مرز ات کنیں کہ انچو آ بوت کنت۔ پہ
 درور، 'اکرم ء اسلم جت۔' اے یک تچک ء سادگیں گپتے۔ ایشی ء یکیں نیمگ

44۔ (خالد محمود خان ء کتاب ء چہ رجانک کنگ بوتگ۔)

انت۔ اے راستے ء ایشی ء سادگیں درانگازے۔ وہدیکہ داسپان ء درشانداب ء سادگی گوں دگے حاصیتاں جتا بیت۔ بزاں 'اکرم ء اسلم ء را' اذیت 'دات'۔ داسپان ء درشانداب ء ہمے سادگیں گواچن شنگیت ء پراہ رؤت۔ چرشی ء نوکیں مارشتے ودی بیت کہ ماداسپان ء درشانداب ء بہے گوشت کنیں۔ اذیت دیگ ء مانا شنگی رو دینتگ۔ چریشی ء نوک تریں امکان در کئیت۔ اذیت دیگ چوں بوتگ، ایشی ء راہند چے بوتگ انت، پرے کار ء چے کار مرز بوتگ، چوںیں درد بوتگ انت۔ بزاں نوکیں دنیاے چہ ہمر و چیکیں زبان ء جتا داسپانی درشاداب ء پارست ء شنگ ات۔ بلئے ابید چہ در سین شنگی ء گواچن وتی جاگہ ء است بیت۔ اے کار ء داسپان ء درشانداب ء گواچن پسندی / مٹی گوش انت۔ ایشی ء تہا درشانداب ء پارست ء مانائی ہر ام حیال ء کیلو ء کنگ بیت۔ گواچن وتی داشت ء گوں بازیں امکان ودی کنت۔ اے درائیں کار چون بیت، ایشی ء جواب زبان ء درشاندابی کار مرز ء زانگ ء انت۔

لبزانگی زبان ء ازگند، راہند ء جوڑشت ہمر و چیکیں زبان ء چے جتاںیں وڑے ء کار مرز کنگ بنت۔ داسپان ء درشاندابی نمونگ ودی بنت۔ داسپان ء درشانداب ء گواچن ء مسکر اگواچن ء رنگے بیت ء اے درشانداب ء پارست ء بیت۔ مسکر اگواچن یا چیر دستی گواچن درشاندابی شتریاں گوں کدی چہ اسل راستی یا گواچن ء دور نہ بیت، بلکہ گواچن ء گوما آئی ء ساہگ ء وڑے لچیت، گواچن ء ارواہ ء ہوں زندگ کنت ء آئی ء وجود ء پاہازگ ء ہمرائی ء مانائی ساہگاں گیش کنت۔ نوک نوکیں بہہ آئی امکاناں ودی کنت ء داسپان ء درشانداب وڑیں گواچن

Solid Reality ء ساچشتی گواچنے Creative Reality جوڑ کنت۔ اے
 وڈ ء ساچشتی گواچن اسل گواچن ء کٹینگن یا کم کنگ ء ابیدایشی ء امکانی بہہاں پیش
 داران بیت۔ در شاندا بی ہور کرداں ہمر وچگیس زبان ء دور گیش زبانی راستی آنی
 جاگہ ء جوڑ کنت۔ اے درائیں کار زبان ء جتا ئیں بہرانی فنی کار مرزی ء بیت۔ اے
 داسپانی گواچن گوشگ بیت۔ ایشی ء در زبانی گواچن ء ناراستیاں ودی کنگ ء بدل ء
 گواچن ء بہہاں پڈر کنگ ء ساہگاں پڑیچگ بنت۔ ایشی ء پھمگ ء واستہ راست
 نگاری ء چپ ء حیالاتانی پھم ء ہم نپ زورگ بیت۔ کالمیں ساچشتی، حیالی ء زشکسی
 رنگ ء داسپان نویسی نہ بیت پرچہ کہ ایشی ء تہاراستی ء گواچن ء بدل ء ناراستی گیشتر
 بیت، وہدیکہ راست نویسی ء ناراستی گواچن، مسکرا گواچن ء چیر دستی گواچن ء کار
 بوہان بنت۔ ہرچ داسپان نویس ء کر ء وتی جتا ئیں کار بنت۔ پرچہ کہ نویسوک ء
 در شاندا ب ء جوڑشت ء واستہ زبانی در چنی ء وس ء واک است۔ اے دگری ء یک
 ہواریں چیزے است کہ داسپان نویس ء مول ء مراد چنی انت ء وانوک ء سرا
 ایشی ء چے اثر بنت۔ اے کار ہرچ نویسوکے ء کر ء دگے دگے وڈے ء بلتے ہرچ
 وڈے بنت۔ تجربگ ء ساہگ ہر یکے ء کر ء جتا جتا ئیں وڈے ء، در شانے ء ء کیلوے ء
 بنت۔

چیدگ مرزی Symbolism

چیدگ ساچشتی در شاندا ب ء جتا، لس ء جہانی ہشتے۔ اے ہشت ہما
 مشک ء وڈے انت کہ زر ء وتی وس ء واک ء بند کنت، پھریزیت ء مئے دزر س ء
 ہوں کنت ء۔ ایشی ء پچ بوئنگ ء گوں زر پچ بیت ء بند بوئنگ ء زر بند بیت۔

ارنٹ ہمنگ وے ۽ نامداریں گدار 'پیر مرد ۽ زر' ۽ پیر مرد ۽ زر دوئیں چیدگ انت۔ 'پیر مرد' زند، امر، تجربگ، جہد ۽ واہشت ۽ پیلو ۽ چیدگ انت۔ زر، ایشی ۽ چپ زندمانی ۽ جوہرانی چکاس ۽ ابرمی پڑانت کہ ایشی ۽ انسان (پیر مرد) ۽ چکاس ۽ درائیں امکان است انت۔ آدرائیں امکان کہ آتجربگے کنگ لوٹیت یا کنگ انت ۽ آہانی پیلو بوئنگ ۽ واہشت ۽ پیلو بوئنگ ۽ امکان ودی بیت۔ زر ابرم ۽ زبردستیں صلاحیتے کہ زندمانی ۽ گرک کت کنت۔ ۽ ایشی ۽ جند ۽ دامن ۽ زندمانی ۽ بے ہسابیں کائنات است۔ زر پیر مرد ۽ تجربگ جاہے کہ ایشی ۽ آوتی تیوگیں امر ۽ تجربگاں کارمرزکنان ۽ یک نوکیں تجربگے ۽ واہگ دار انت۔ زر زور ۽ پڑیں، بے مہاریں، زند دیوک ۽ پچ گر یوکیں ساہگانی وڑ ۽ انت ۽ 'پیر مرد' اے مرز ۽ دریجگ ۽ انسانی صلاحیت ۽ نام انت کہ ایشی ۽ واہگ، زر ۽ جہلانگی ۽ ابرم ۽ ابرم ۽ چکاس، تجربگ ۽ جہل ۽ برز ۽ انت۔

ہے وڑ ۽ شمس الرحمان فاروقی ۽ گدار 'آزمان ۽ چنچو ماہ انت' ۽ شنکیتگیں ندرگے ۽ ریگستانی چیدگے کہ ایشی ۽ تہا 'نواب' ۽ ٹگ کشیت۔ چیدگی رنگ ۽ اے گدار ۽ اے بہر ۽ ریگستان ۽ راہ بیم ناکیں امکان ۽ امیت ۽ منزل ۽ چیدگ انت کہ ایشی ۽ زندمانی گوازیت ۽ روت، کدی 'بقاء' ۽ نیمگ ۽ کدی مرگ ۽ نیمگ ۽ 'نواب' ۽ ریگستان ۽ سفر کنگ منزل ۽ رسگ ۽ واہگ انت کہ ریگستان ۽ مرز ۽ ار جان بیت ۽ اے چیدگ زندمانی ۽ مرگ ۽ مرگ ۽ زندمانی ۽ راہاں ہوار کنت۔ 'نواب' ۽ مرگ ۽ گانی زندمانی انت ۽ گانی زندمانی نواب ۽ مرگ۔ واجہ فاروقی ۽ اے چیدگ باز پڑمانا ۽ کار بندیں کارے۔ ریگستان ۽ چیدگ ساری ۽ ذکر

بوتلیں پیر مرد، زر، زر، چیدگ، چے، ہچ، وڑ، کم تر نہ انت۔ بلکہ بروبر، ہم کد انت۔ بز، آپ، ہشکی، ایک، وڑیں، امکان۔ ہمنگ، وے، زر، چیدگ، کالیں رنگے، آئی، خیال، پابند انت کہ انسان ابرم، گوماٹرات، ہم کنت، کت، ات ہم۔ ہمنگ، وے، چیدگی، بامرد، پیر مرد، وتی، چیدگی، زر، کٹیت، شمس الرحمان، بامرد، نواب، وتی، چیدگی، ریکستان، کُشگ، بیت۔

چیدگ، حاصیں، اینزگ، بندگ، زر، شنگ، کجام، ہم، ساچشتی، در شاندا، بی کارے، چے، بیت، اے، کار، پہک، ساچشتی، بیت، کہ، گواچن، نوک، نوکیں، چارے، ٹپاسے، بکشائیت۔ گواچن، مسکرا، گواچن، سریں، گواچن، چیر، دستی، گواچن، خیالی، گواچن، تخرگی، گواچن، ٹپاسی، گواچن، زاہری، گواچن، دیم، زاہری، گواچن، بوہان، بیت۔ نوک، نوکیں، رنگ، چارے، ٹپاس، پدڑ، بوہان، بنت۔ پہ، درورے، ہمنگ، وے، گپ، بوتلیں، درورے، بزورے، یدار، ساد، چاکو، کارچ، دام، آپ، ماہیگ، اے، درائیں، چیز، گول، شپ، استال، سہب، ہے، گواچن، نیمگ، بر انت، کہ، کسہ، زبان، 'دنی'، گواچن، بوہگی، انت۔ اے، سر، پڑ، ریکستان، شپ، پرانی، ویرانی، تلگ، بے، چیدگیس، راہ، استل، اسپ، اشتر، انسان، روچ، روز، انز، ہمرائی، درائیں، ہما، 'دنی'، آسرے، نیمگ، کاروان، رنگ، روان، بنت، کہ، ہما، وڑ، شمس الرحمان، فاروقی، کنگے، لوٹیت۔ پرے، ہاترے، ہمنگ، وے، فاروقی، دوئیں، زر، ریکستان، چیدگ، کار، مرزگ، لوٹنت، چیدگ، پرانی، دیم، زاہری، گواچن، پدگندان، بنت۔ اے، سر، پڑ، دیم، زاہری، گواچن، رنگ، پیش، کت، کنگ، بنت۔ چیدگ، کالی، پرانی، سنی، دیم، زاہری، گواچن، پارس، چیدگ، درانی، کار، نیمگ، روان، کنت۔ ہے، باور

۽ سٽڪ ’فنى‘ حاڪمى بڪشائيت۔ وانوڪ ’فنى‘ گواچن ۽ ڏڏين گواچن ۽ ديم ڀه ديمى ۽ بدل
 ۽ آنى ۽ ڏڏين گواچن ۽ ڇه شرت ۽ وشناڪ تر پهمگ ۽ جهد ۽ کنٽ۔ چيدگ ۽ زاھرى
 گواچن ۽ دام ديم زاھرى گواچن ۽ زاھرى گواچن ۽ جتا ۽ يکئس، منگ ۽ پهمگ ۽
 ارزان کنٽ۔ ابيد ڇه ايشي ۽ که اے درائين کار تچڪ انت ۽ در سين سيادي وانوڪ
 ۽ دست ۽ گران ۽ نبشته ۽ واشناڪ کنٽ۔ داسپان ۽ در شاندا ب ۽ بھگي بهر، زرد ۽
 وڙ ۽ انت که ايشي ۽ ابيد داسپان تچڪين گواچن يا ڏڏين گواچن ۽ ڇه گيش ڀڄي نہ
 انت۔

زبان⁴⁵

رسول حمزہ توف

”یک نٹوے ایشی ۽ تہا پتنگ، کندیت، ہوں ہوں کنت، بلتے تنیگہ آئی
۽ لنت لبزاں گوں پچاروک نہ انت، یک روپے انچیں کئیت، آگپ جنت،
گوشیت گوں کہ آکئے انت ۽ اد ۽ جی ۽ اتلگ۔“

(شاگے ۽ سرانبتگ)

اگاں دنیا ۽ لبزانی وجود مہ بوتیں، گڑا اے چونہ بوتگ ات کہ چو
مرچی انت۔

دنیاء ساچگ ۽ سداں سال ساری شاعرودی بوتگ۔

ہر کس کہ زبانی ۽ پچاروکی ۽ ابید شاعری ۽ پیسلہ ۽ کنت، آہے
وڑیں گنو کے بیت کہ اوژناگ نہ زانت ۽ دریاء دور کنت۔

⁴⁵ رسول حمزہ توف ۽ کتاب ”منی داغستان“ ۽ زر تگلیں نکرے کہ ”زبان“ سر حال ۽ نبشانک ۽ نیگ انت۔ اردو

لہتیں مردم وتی دپ ء پچ کنت اے واستہ انا کہ آئی ء ذہن ء آزمان ء
 ماں شانتگیں خیال ء جمبر آئی ء دپ ء پچ کنگ ء مجبور کنت، بلکہ اے واستہ کہ
 آئی ء لک لچک دنت۔ لہتیں مردم انجیں ہوں است کہ شاعری کنت بلئے
 اے واستہ انا کہ آہانی دل ء مارشت ء جزبگانی چول مست آنت، بلکہ اے واستہ کہ
 --- بلئے اے گوشگ و گران انت کہ اے وڑیں مردم انا کہ چئی ء واستہ شاعری
 کنگ ء پیسلہ ء کنت۔ اے وڑیں شاعرانی شعر منا چو گز انڑی تڑیں پوست ء چے
 گو پتگیں لہتیں ہشکیں اخروٹی ژلانگ نیگ ء لگ آنت۔

اے وڑیں مردم وتی کر ء کش ء دنیا ء چارگ ہوں نہ لوٹ آنت کہ چے
 بونگ ء انت۔ آہما شعر ء سوتاں در گیجگ ہوں نہ لوٹ آنت کہ آہانی سبب ء دنیا ء
 گوات سارت انت۔ اد ء ہمے جست بوت کنت کہ اللہ ء انسان ء راجم، گوش ء
 دپ چئی ء داتگ ء اے وڑ چئی ء کہ چم دو، گوش دو ء دپ یلے؟ ہمے واستہ کہ ایشی ء
 ساری کہ دپ ء چے گپے درایت، انسان باہد انت وتی دوئیں چٹاں چے در سیں
 چیزاں شر بچاریت ء دوئیں گوشاں گوں در ساں اش بہ کنت۔

یک رندے منی سنگتے ء منا گوشت کہ من وتی کنولانی واجہ وت آں۔
 من بہ لوٹاں وتی کنولاں پورا کن آں، یا پڑوش آں۔ بوت کنت منی دوست ء اے
 گپ راست بہ بیت، بلئے یک ادیبے ء وتی کنولانی پاد بند بونگ لوٹیت۔ ٹری آ قسم
 بہ وارت، ٹری بد دعائے بہ دنت۔ آئی ء کجام ہم یک چیزے ء یا کارے ء باروہ دو
 رند ء قسم ورگ نہ لوٹیت ء منی خیال ء ہر کس کہ دپ ء ساہت قسم وارت، آ لازم
 دزوگ بندے بیت۔ مردم گوشت کہ لہتیں و ہد ء ساری آوار زبان ء لبز کمو

بوٹگ آنت، انچو کم کہ ’آزادی‘ ’زندگی‘ ’ہمت‘ ’دوستی‘ ’شرافت‘ ء وڑیں لیکہ آنی درانگا زگ ء واستہ یا ویکیں لبز کار مرز کنگ بوٹگ، یا و کار مرز تگیں لبزانی رنگ ء مانا کیے دومی ء گوں ڈُکیتگ آنت۔ اگاں اے مردم گوٹشگ لوٹ آنت کہ مئے گونڈیں راج ء زبان گریبکے، شر بہ گوشت۔ بلئے، من کہ ہر چیز گوٹشگ بہ لوٹاں، وتی ماتی زبان ء گوشت کناں ء منا مرشت ء جزبگانی درانگازی ء دگے زبانی ء زلورت نہ آنت۔

داغستان ء یک گونڈیں راجے آباد آنت کہ ’لاک‘ ءے گوٹشگ۔ لاک زبان ء گل گپ جنوک 50 ہزار ء نزیک بنت۔ اے بابت ء پگہ گوٹشگ نہ بیت، پرچہ کہ اے راج ء بازیں گونڈوتنیکہ گپ جت نہ کنت ء بازیںاں وتی پت ء پیر وکی زبان بے حال کتگ۔ لاک چو و کسانیں راجے، بلئے اے راج ء مردم بازیں ملک ء دمگاں دپ کپنت۔ سستگیں زمین ء نان ء بے رسی ء اشاں دنیا ء شنگ بوٹگ ء مجبور کتہ بوٹگ۔ اشانی تہا بازیں مردم شرّیں دوچ گر، موچی، سونار، اُستکار ء ہے وڑیں بوٹگ آنت۔ اشانی تہا شرّیں گوٹشده ہوں بوٹگ ء ہلک ء دمگاں چکران وتی شعر ء سوتاں گوش داریناں بوٹگ آنت۔ اے راج ء باروہ داغستان ء بتلے نام دار آنت کہ ’کنگ ء سنبجال ء سرا کپ کن کہ بوت کنت ایٹی ء تہا لاک راج ء مردمے درایت۔‘ لاک راج ء ماتے و ہدے وتی چکاں دوریں سفرے ء اجازت کنت، گڑا اے ہوں گوٹشیت ءے گوں کہ ’’آبا، و ہدے تو شہر ء آپشک ء ورگ ء نندے، گڑا شر بچار کہ پلیٹ ء چیر ء تئی کومی ءے نہ نشتہ۔‘‘

نژء من زبان آزمان ء شنگیتگیں استالانی وڑء آنت ء من نہ گوشاں کہ
 درائیں استال کیے دومی ء تہا ہوار بہ بنت ء یک مزنیں استالے ء شکل ء بہ بنت۔
 جی ء کہ ایٹی ء واستہ روچ وت است انت، بلئے روچ ء وجود ء ابید ہوں اے
 زلورت پشت کپیت کہ استال آزمان ء بہ تڑپ انت ء ہر کیے ء کرا آئی ء وتی
 استالے بہ بیت۔ مناوتی استال بزاں ماتی زبان ء گوں مہر انت۔ منا ارضیات ء ہما
 زانکارانی گپ ء سرا بروسہ انت کہ کسان کسانیں کوہے ء تہا ہوں سہر دراتک
 کنت۔

”اللہ انت کہ تئی چک ہما زبان ء گپ جت مہ کنت کہ آہانی مات گپ
 جنت۔“ اے جنینی بد دعا (نالت) من یک جنینے ء دپ ء اش کنگ۔

لہتیں جنینی بد دعا (نالت) آنی باروہ۔۔۔۔ ہماروچاں کہ من وتی لچہ
 کوہی جنین آدم ء نویگ ء اتاں، منا لہتیں جنینی بد دعا (نالت) آنی زلورت
 کپت کہ لچہ ء تہا ترند گوش ء زہر گتگیں جنین آدمے کار مرزیت اش۔ منا حال ر
 س ات کہ دور کوہانی تہا یک جنین آدمے است کہ سک بد دعا دنت، نہ رستہ پہ بد
 دعاء۔ اے حال ء رسگ ء گوں من دیم پہ ہما جنین آدم ء شتاں۔

یک انچیں ساچان ء بہاری موسمی سہبے ء من آزال ء در ء رستاں کہ
 اے وڑیں موسم ء ٹر پیشیں گپ ء جنگ گناہے لگ ایت۔ مزنیں سنگینی ء گوں من
 آزال ء راوتی آنگ ء مول گوشت کہ من یک لچھے نویگ ء آں ء منا پہ وتی لچہ ء
 لہتیں نالت ء بد دعاء کار انت کہ من کار مرزے کنگ لوٹاں ء من پرے ہاترا
 دراجیں پندے بریتنگ ء انگاں۔ اے گپ ء اش کنگ ء گوں جنین آدم بزانز

گپت، ”اللہ تئی دپ ء کرم کنات، تئی دوست دار تئی نام ء ہوں شموشات، تئی بیپاری سنگت ترا پول ات مه کنات انت۔ اللہ انت کہ تو سفر ء پد کہ و اتر بے، سلام ء ہوں کپات ء۔ اللہ بکنت کہ تئی پیلینگیس دپ ء گوات انچو پترات کہ یکوئی سیٹ بجات ء۔ شوم ء چک! من چوں کند ات کنان کہ منی دل تو کھر کت؟ اگاں لوگ ء مُردگے ایر مه بیت، و سراجی ء بہ گریواں؟ و ہدے نہ کتے ء گوں من بدے کتگ، نہ منا کتے ء بے اڑت کتگ، و سرات پہ تئی ہاترا من وتی زبان ء چپی ء ہر اب بہ کنان؟ برو، کلام جتگ! چشیں بدیں پر ماشاں گوں، جبر منی در ء نیائے۔“

”مہ وار بی بی!!“ من ہے گوشت ء در اتکاں۔ و اتری ء من ہے جیڑگ ء اتاں کہ و ہدے بے سبب ء جزبات ء منا چشیں نالت ء بد دعا دنت، اگاں من ایسی ء کارے ہر اب بہ کنان، اے منا و کٹ ء کار ء بارت۔

منا گمان بیت کہ روچے نہ روچے داغستانی گیدی کسہ آنی نو در برے ہے نالت ء بد دعا ہاں چیت ء نزا آریت ء اشاں کتابی شکلے دنت کہ کوہی دمگان انت ء پدا دنیا گندیت کہ مئے کوہی مردمانی ایجادی تاگت چنچک انت، چنچو تجھی ء پزاہ حیالی ء واہند انت۔ مئے زبان در انگازی ء چنچو مز نہیں تاگتے داریت۔ ہر دگ ء نالت ء بد دعا دگر انت ء حد اپناہ بہ دنت چہ اشاں۔

اھونا!! نالت ء بد دعا سبب بیسناک انت، ء اگاں نالت ء بد دعا دیگ مه بیت، پدا ہم اگاں کوہی دمگانی مردے وتی ماتی زبان ء اڑت ء مه کنت، آئی ء کس

دپی جستے ہوں نہ کنت، یک شاعرے ۽ مات وتی نچ ۽ شعرانی گوشدارگ ۽ تیار نہ
بیت و ہدے آئی ۽ زبان ہر اب بہ بیت۔

وتی نوٹ بک ۽ چے۔۔۔۔۔ من پیرس ۽ یک داغستانی اکس کٹے ۽ گوں
دچار کپتاں۔ آشوب ۽ لہتیں روچاں، پداوانگ ۽ ہاترا اٹلی ۽ شتگ ات ۽ ہمودی جنکے
سانگ کتگ ات ۽ ہمودے نشتگ ات۔ پیرس ۽ چے واتری ۽ من ہے اکس کش ۽
کس ۽ آزرانی شوہاز ۽ دراتکاں۔ من ابکہ بوتوں و ہدے سہی بوتوں کہ آئی ۽ مات
انگہ زندگ انت۔ اکس کش ۽ سیاد ۽ وارث گیر تگلیں ۽ گلین شکلاں گوں دیہات
۽ بانے ۽ تہا منی کش ۽ کر ۽ مچ بوت انت، پے وتی ہما سیاد ۽ واستہ کہ وتی وتنے پھک
یلہ داتگ ات ۽ دگے ڈیہے ۽ آباد بوتگ ات۔ انچو گمان بوتگ ۽ ات کہ اشاں آئی
۽ وتن ۽ یلہ کنگ ۽ گناہ پہل کتگ ۽ گل ۽ بال انت کہ آہانی گاریں وارث انگہ
زندگ انت۔ آئی ۽ مات ۽ اناگہ مناجست کت کہ ”آئی ۽ گوں تو آوار زبان ۽
گپ جتہ، نا؟؟؟“ ”انا۔ ما جبگیرے ۽ پارست ۽ گپ جتگ۔ من روسی زبان ۽ آئی
۽ فرانسسی ۽۔“ ”آئی ۽ مات ۽ وتی دیم گوں مان پوشتگلیں سیاہیں چادر ۽ گپت، ہما وڑ ۽
کہ مئے کو ہی دمگاں مات وتی چک ۽ مرگ ۽ حال ۽ پد گر انت اش۔ ہو ۽ تر مپانی
آواز ات۔ ما آوارستان ۽ ایتیں، گمان ات کہ چٹ ۽ دور دنیا ۽ آسرا پیرس ۽
داغستان ۽ ہما چک کہ وتی گناہ ۽ پشتومان ات، رتگلیں تر مپانی آواز ۽ اشکنگ ۽
بیت۔

”رسول! تو ردے۔“ یک ذرا جیں ہاموشی ۽ پد آئی ۽ مات ۽ در اینت۔
”منی نچ ۽ مدتے بیت، مرتگ۔ تو کہ آمر دے گوامل یتگ ۽، آمنی چک نہ بوتگ

پرچہ کہ منی چک آ زبان ء، ہجر بے حال کت نہ کنت کہ من، یک آوارماتے ء،
آئی ء در بڑا سینگ۔“

گواچن دوستی ء ابرم دوستی⁴⁶

گواچن دوستی (Realism) ء ابرم دوستی (Naturalism) دو جتامیں لبز انکی جنز انت، بلئے اے کیّ دومی ء گوما انچو ہور انت، کہ برے برے کیّ دومی ء جاگہ ء کار بندگ بنت۔ پرچہ کہ اے دوئیں زند ء تچک ء درشان کنت۔ اے دوئیں جنز اا ہر روچگیں زند ء بوتگیں ء کر تگینانی باروہ ابرمی دروشم ء راگپتنگ۔ بلئے پد ء ہوں، اشانی میان ء یک حاصیں دگری ء تپاوتے است۔ گواچن دوستی اسل زندمانی ء درشان ء شوہازیت، وہدے کہ ابرم دوستی زندمانی ء یک درچتگیں ء تاحدے ء کلیسکی رنگے ء شوہازیت۔ اے دوئینانی میان ء

⁴⁶۔ اے نبشتانک جہل ء داتگیں ڈساں شنگ بوتگیں نکانی ہوا ریں رجائے کہ گچین کنگ بوتنگ

- <http://pediaa.com/difference-between-realism-and-naturalism/>

<http://www.differencebetween.com/difference-between-realism-and-vs-naturalism/>

www.wikipedia.com/naturalismandrealism

گھٹیتگیس تپاوت ہمیش انت۔ اشانی میان ءِ دِگری ءِ پھمگ ءِ واستہ یک برے
اشانی جنءِ پوہ بوئگ الم انت۔

گو اچن دوستی (Realism)؛

گو اچن دوستی یک لبزانکی جنزے کہ نوزد می کرن ءِ چه فرانس ءِ بندات
بوئگ ءِ پد ءِ تیوگیس یورپ ءِ شنگیتگ۔ اے جنز ءِ رارومانوئیت ءِ ہلاپ ءِ یک پد
کردے (Reaction) ءِ حساب ءِ ہم زورگ بیت۔ گو اچن میں نکان یک لس
مردم ءِ ہر روچگیس کاراں گران کننت۔ اشاں امروز ءِ ہر ہما کرد ءِ رپکاناں
گپتگ کہ ہر روچگیس زندمانی ءِ ہر کسی گوما بوت کننت۔ گو اچن دوستی زندمانی ءِ
بیدءِ دگہ دراج کٹشی ءِ رومانوئیت ءِ تحکیس لبزناں بیان کننت۔

گو اچن دوستی اگاں تجھی ءِ بہ گوش ءِ، 1848ء فرانس ءِ آشوب ءِ
رندیک جنزے ءِ دروشم ءِ دیم ءِ اتک۔ اے جنز ءِ اولی لیکہ آر، جولز فرانس
چیمفلورے ءِ ردء، ایٹی ءِ مول ءِ مراد معروضی راستی ءِ دوبر پیداگ کنگ ءِ ہر
روچگیس زندءِ درانگازی ءِ اہوال کنگ، حاصل جہلی تبک ءِ زند حال ءِ بوئگیس ءِ
کر تگینانی پیش دارگ کہ زیات ءِ رومانوئیت ءِ چه ڈن درانگازگ انت۔

گو اچن دوستی ءِ پیش، لبزانک ءِ تہنا مزنیں مردمانی زندمانی، آہانی
توسپ ءِ مقدصیں ربیتانی درشان کنگ ات کہ لس مہلوک ءِ گوں اشاں بچ وڈیں
سیادی ءِ نیست ات۔ بلتے، اے جنز ءِ لس مہلوک ءِ زندمانی ءِ گپت ءِ آرگ ءِ
گوں اے ربیت پروشت انت۔ کتہ ءِ کارانی کارست لس مہلوک جوڑ کنگ بوت
انت کہ ہر کس ءِ و تمارات۔ گو اچن میں نکاناں ہر روچگیس زندءِ بیان ءِ راگیش

ءچہ گیش دیمء آؤرت ء اشانی تہاکار مرز بو تگیس زبان ہم ہر روچگیس زندمانی ء
 زبان آت، چورومانویت اہدء وڈء گران ء سنگین نہ آت۔ لس مہلوک ء گالوار ء
 گپتاراں لبزانک ء انچو جاگہ دیان کت تاکہ نکان گیشتر اسل رنگ ء بہ بیت۔
 فلابرت ء ’میڈم بویری‘، البسن ء ’دٹک ء لوگ‘، ٹالسٹائی ء ’جنگ ء امن‘، ڈکنز ء
 مزنیں امیت ء تھومس ہارڈی ء ’چیریں جوڑ‘، لہتیں درور آنت۔

ابر م دوستی (Naturalism)؛

ابر م دوستی چہ گواچن دوستی ء دراتلگ ء گیشتر ہمے وڈء زورگ بیت کہ
 لبزانکی گواچن دوستی ء منطقی ردومے۔ اے گواچن دوستی ء دراج کشیں دروشمے ء
 زورگ بوت کنت، پرچہ کہ ایٹی ء دراجیں گواچن دوستی کار مرزان ء راجمانی
 جاور، وراثت ء چاگرد ء انسانانی کرد ء سازگ ء بنکی زور شمار کتگ آنت۔

ابر م دوستی مزنیں حدے ء چہ چارلس ڈارون ء لیکہ ء اثر مند بوتگ ء
 ابر م دوستیں نمبشکاراں سائنسی لیکہ آناں لبزانک ء کار بندگ ء جہد کتگ۔ ہمیشکہ
 آہاں گیشتر جتاء کلینسی گالوارے کار بستگ۔ ابر م دوستی ء گیشتر جہلیس مکی حیال ء
 کارستاناں زرتگ ء ناشر ء مکن کتگیں راجمانی کرداناں ماں کتگ گوں۔ ابر م میں
 گدار ابرمی دروشم ء دل پروشیں رسدے دار آنت۔ فرانسی گدار نویس ہمائیل
 زولہ ء کار و گیشتر ابر م میں جنزء پیداوار پھمگ ء زورگ بنت۔ آئی ء Les
 Rougon-Macquart ابر م میں جنزء شرتیں کاراں چہ یک کارے زانگ
 بیت۔ اسٹیفن کرین ء ’مبگی‘۔ دمکانی جتک، جیک لندن ء ’آس ء بندگ‘، ء جون
 اسٹینبک ء ’زہر ء انگور‘ ابر م پرستیں گدارانی لہتیں درور آنت۔

گواچن دوستی ء ابرم دوستی ء میان ء دگری؛

گواچن دوستی ء ابرم دوستی ہر دوئیں جہد کننت کہ انسان ء چہ حداء جتا کنگ ء موضوعی رنگ ء راجمان ء باروہ تران کنگ، چہ بے زلور تیں تران ء رومانویت ء حیالی دنیا ء درانگ بہ بیت۔ بلئے اے دوئیں جتا کنگ بنت کہ ابرم دوستی گواچن ء وتی یلکس جنون پھمیت کہ ہر چیز تہنا معروضیت ء بہ بیت ء کسان بہ بیت، وہدیکہ گواچن پسند و تاکئے اجازت دینت حاصل کہ بنگ ء بابت ء موضوعی حیال درشانی ء بنت۔

گواچن دوستی یک لبز انکی جنزے کہ اسل زندمانی ء درانگا ء بندوک انت، وہدیکہ ابرم دوستی لبز انکی گواچن دوستی ء سائنسی لیکہاں اثر مندیں باوردے۔ گواچن دوستی مہلوک ء ہر روچیکیں زند ء پیش دارگ انت ء ابرم دوستی اے پیش داریت کہ راجمانی جاور، وراثت ء چاگرد انسان ء راچوں دار انت۔ گواچن دوستی ء میانی ٹک ء کارستاناں دز گپتنگ ء ابرم دوستی ء جہلی ٹک ء کارستاناں۔ گواچن دوستیں گداراں راجمان، راجمانی ٹک ء سر ء پر ء وڑیں بنگپاناں زرتگ ء ابرم پرستیں گدار جنگ ء جدل، گرمی، بد عنوانی ء کہنگی ء وڑیں بنگپانی سر ء نویسگ بوتگ انت۔ گواچن دوستی نوزد می کرن ء میان ء بگرتاں نوزد می کرن ء گڈ سر ء بیستمی کرن ء بندات ء بوتگ ء ابرم پرستی 1880 تاں 1930 ء نزیک گوراں بوتگ۔

گواچن دوستی ء چوش کہ کسہ ء نیمگ ء کتے ہمدردیں رسدے بوتگ، پھمیشکہ پھ و تا مہلوک ء حیالے کٹنگ ء دارگ ء سو بین بوتگ، چہ کد ء ابرم پرستی ء

کہ آئی، رسد گیشتر کلینسی، بے رحمینے بوتگ۔ ہمیشہ آئی، پتہ و تا مہلوک، چشیں
 مزینیں کسا سے متاثر نہ کتگ۔ بلے کہ اے دو جتائیں لبز انکی جنز بوتگ انت، بلے
 نو یکے دومی، گوما انچو ہم گر نچ انت کہ اشانی گیٹنگ سک گر ان انت۔

بودشت⁴⁷

”بُن گر! کہ دراہیں جہان، رژنائی بہ بیت۔“

(یک چراگے، سراسر اکگر تگیں لبز)

شاعر، سہر چکیں ماہیگے، کسہ۔۔۔۔۔ انچو گوشنت کہ یک روپے ناکا میں
 شاعرے، کیسپنن زر، یک سہر چکیں ماہیگے گپت۔
 ”شاعر! شاعر! منایلو کن“ سہر چکیں ماہیگے، پتہ بڑگی گوشنت۔
 ”ایسی بدل، تو مناچے دئے؟“
 ”تئی دل، دراہیں ارماناں پورا کنوں۔“

⁴⁷۔ رسول حمزہ توف، کتاب ”منی داغستان“، زر تگیں نکمے کہ بودشت سر حال، نبشانک، نیگ انت۔ اردو

شاعر سک گل بوت۔ آئی ء سہر چکیں ماہیگ زرعہ ایل ء دات۔ پداوئیگے
 ء چہ دومی، دومی ء چہ سیمی کامیاتی ءے رسان بوت۔ آئی ء شعرانی کتاب چھاپ
 بوت انت۔ آئی ء کاشیں کڈک ء بدل ء مزنیں بانے بوت، پدا ماڑی ءے ء بدل
 بوت۔ شہر ء لوگے بست۔ وتی شعر ء لپہ آئی سربازیں دادے رست ءے۔ ہر یگے
 آئی شعر اں شنزارگ ء لگ ات۔ نو دنیا پہ آئی ء انچوش ات کہ گوش ءے تالے
 چہ گر میں کباب ء پُر ء دیم ء ایر کنگ بوتگ ء شہر بڑہ تنگگیں کباب ء تال چہ پیماز،
 سلاد ء لیمبو۔۔۔ بس دست ء شہار ء بہ ور۔

اکادمی ء پارلیمنٹ ء ممبرے جوڑ بوتگ ء سرکار ء نیمگ ء داد رسگ ء
 بازیں روچاں پدیک روچے آئی ء جن ء کودکی ء جست کت۔ ”جان ء من! ترا
 چشیں موہے رستگ ات، توچہ ہما سہر میں ماہیگ ء کتو بود پرچہ نہ لوٹ ات گوں؟“
 ء پدا شاعر ء اے مار ات کہ آئی ء زند ء چیزے کم ات۔ آتچان تچان ء زر ء ہما
 تیاب دپ ء رس ات ء لوٹگ ء لگ ات۔ ”سہر چکیں ماہیگ! منا کتے بودشت بد
 ءے!“ سہر چکیں ماہیگ ء اٹھنگ ء پد جواب دات۔ ”من تنیگہ تنی دُر اہیں واہشت
 پیلو کنگوں ء دیم تر ء ہوں کنوئیں۔ بلتے شاعری ء بودشت انچیں چیزے کہ من
 ءے دات نہ کنوں۔ اسل ء گپ ایش انت کہ اے منی کر ء ہوں نیست۔“

گوشنگ ء مَنول ایش انت کہ انسان ء تھاوت بودے بیت وانگہ۔ نہ کستے
 ترا بودے دات کنت، نہ کستے پچ گتے کنت۔ اے وچہ مات ء لاپ ء زورگ ء آنگی
 انت۔ اے وڑ ء مئے شاعر ء سر ء سہر چکیں ماہیگ ء احسانے کت۔ بلتے پدا کتے
 مدت ء پدا آئی ء اے مار ات کہ گوش ءے کوہے ء مور مرگے ء بانزل جنگ بوتگ

انت۔ انچو انچو آئی ء بانزلانی رنگ لگوشان بوت۔ آئی ء وتی بانزل ہوں جہان ء رنگ ء بوت انت، پدا آبد رنگ بومان بوت انت۔

دم پہ ساهت دعاء لوٹگ ء چے دعاء اثر ہلاس نہ بیت۔ پمیشک من یک برے پدا گوشاں کہ نویگ ء واستہ بودشت لازم انت۔ بلئے اگاں اے بودشت سہر چکیں ماہیگ ء کر ء ہوں مہ بیت، گڑا انسان کجادرے بہ گیجیت؟

منی پت ء مناوتی سر گوتے گوشت۔۔۔ یک روچے آئی ء کر ء کوہی مردے اتک ء وتی لچے گوشدارینگ ء لگ ات۔ پت ہوں اے نوک باہندیں شاعر ء لچہ ء شری ء سرا گوشدارگ ء لگ ات ء پدا آئی ء لچہ ء نزدی ء ہر ایبانی نیمگ ء اشارگ دات ء گڈسر ء گوشت ءے کہ اگاں آئی ء اے شعر بہ نویس ات انت، چونویسپتنگ ات ءے۔ ”واجہ حمزہ! اے وڑ ء گوشگ ء نویگ ء و بودے لوٹیت۔“ ”اہو، نا!!“ پت ء پتودات۔ ”اگاں ترا چشیں بودے مان بہ بیت، اے و ہر ابیں گپے نہ انت۔“ سادگیں کوہی مرد ء پت ء تزن نہ پہم ات ء سگینی ء گوں جستے کت۔ ”گڑا بہ گوش گوں واجہ ء من کجا چے کمو بود بہ گران ء بیاراں؟“ ”مرچی و کر ء کش ء دکاناں ایٹی ء ڈکال انت، من وت اٹوچہ ہموداں پیدا اگاں۔ تو چش کن بازار ء بچارے باریں!!۔“

راستی ء اے گوشگ گران انت کہ بود، گشادی یا جو ہر انسان ء کجاچے رسیت۔ اے زمین ء چہ در کنیت یاچہ آزمان ء رچیت۔ یا اے دوینانی میان ء کجا چیر انت۔ ما اے ہوں نہ زانیں کہ اے انسان ء تہا کجا چیر انت؟ آئی ء دل ء تہا، آئی ء رگانی تہا یا آئی ء اگل ء۔ بلکیں اے وڑ انت کہ زہگ کہ پیداگ بیت، اے

آئی ۽ ننکئیں دل ۽ تہا بیت یا انسان ۽ اے چہ زندہ ۽ گران ۽ مشکلیں راہانی سر ۽ در
گیجگ لوٹیت؟ ماے ہوں نہ زانیں کہ ایشی ۽ وڈینگ ۽ گیشتر دست محبت ۽ دوستی
نیگ انت یا ارسانی؟ یا بودشت ۽ دیمر وی ۽ واستہ اے دُراہ لوٹ انت؟ پدا اے
جست ہوں پیداگ بیت کہ بود انسان ۽ چہ پت ۽ پیرک ۽ رسیت یا دَرساں چے
رسیت کہ انسان گندیت اش، اش کنت اش، وانیت اش، پدا تجر بگے کنت ۽ آہاں
پہیت؟

مانہ زانیں کہ اے چہ کار ۽ رسیت یا ابرم ۽ دادے؟ اے انسان ۽ چٹانی
رنگ ۽ وڑ ۽ انت کہ پیداگی چیزے یا آئی ۽ رگ ۽ بند ۽ وڑ ۽ انت کہ ہر رو چیکس
وردش ۽ چے رسیت؟ اے سزوپ ۽ دز چک ۽ وڑ ۽ انت کہ دہکان شپ ۽ روج آئی
۽ پلگار ۽ کنت یا ہما ثمر ۽ بر ۽ وڑ ۽ انت کہ شاہ ۽ سدیت ۽ تچک ۽ گوڈوے ۽ کٹ ۽
کپیت۔

بود چیر اندریں رازے۔ انچیں راز کہ وهدے زمین، روج، ماہ ۽ استالانی
باروہ، آس ۽ پل ۽ باروہ مارا دز انیں مالوم داری بنت، وهدے وت انسان ۽ بابت ۽ ما
دز انیں مالوم داری بنیں، گڑا گڈ سریں چیز کہ مارا زانگی بیت، آ بود انت، آئی ۽
چنگ، آئی ۽ بود ناکی ۽ آئی ۽ بوتن ۽ بہ زانیں ۽ نو ماچہ اے راز ۽ سر پد بنیں پر چا کہ
اے دولت ۽ مڈی ہتیناں رسیت۔

دوگشادیں ۽ بود ناکیں مردمانی بود ہوں کیے دومی ۽ گوں نہ مل انت۔
پر چا کہ ہما بود کہ یک وڑ بہ بنت، آ بودے نہ بنت۔ ہے وڑ ۽ ایشی ۽ بیسہ بود ناکیں
مردمانی زاہری رنگ ۽ دانگ ۽ چے نہ بیت۔ من چشیں بازیں مردماں گوں مل

اتگاں کہ منی پت ۽ رنگ بوتگ انت، بلتے منا چشیں یکے ہوں دپ نہ کپتنگ کہ
آئی ۽ تہا منی پت ۽ وڑیں بود ۽ جو ہر بہ بنت۔

بود پت ۽ پیرک ۽ چے نہ ملیت، پرچا کہ اگاں چش بوتیں، مارا اکس کٹی ۽
جہان ۽ ہاند انانی حاکی گندگ ۽ اتک۔ اگل مندانی چک گیشتر بے اگل بنت ۽ گیشتر
بے اگلانی چک مزن بنت، اگل مند جوڑ بنت۔

بودشت، گشادی، بودنا کی یا جو ہر و ہدے کتے ۽ سر ۽ مہربان بہ بنت،
آے جستاں نہ کننت کہ تو کجام ملک نیگ ۽ ۽ کجام ہند نیگ ۽؟ یا تئی ہلک ۽
چنچو مردم است، ایشی ۽ آنگ انچو ویلے ۽ بے گمانی بیت، انچو کہ گروک ۽ شتم یا
سرخ ۽ جنگ یا انچیں ویر انگیں ریکے کہ ہودہ ہور ۽ گوارگ کجا آپ ۽ پد ہوں گندگ
مہ بنت۔

سنگتے ۽ چے ز بہر بوتگ ۽ کتہ۔۔۔۔۔ یک روچے من چیزے وانگ اتاں
کہ جو انے اسپ ۽ سوار منی لوگ ۽ نیمگ ۽ آنگ ۽ گندگ بوت۔

”سلام علیکم“

”و علیکم السلام“

”رسول! من ترا تکلیپی ۽ دنیگ ۽ اتگاں۔“

”بیای۔۔۔ توک ۽ ۽ بگوش توچے لوٹ ۽۔“

اے نوجوان ۽ وتی گیسگ ۽ چے کا گدی ٹکرے کش ات ۽ منی دیم ۽ ایر
کت۔ درساں ساری منی چم منی پت ۽ یک سنگتے ۽ نمدی ۽ کپت انت کہ مدام مئے
لوگ ۽ رو آہے کتگ۔ مئے ہاندانی دوست ۽ نویستگ ات، ”مڈا ہداریں رسول!“

اے نوجوان منی تزکیں سیادے شتریں مردے۔ ایشی ء کمک ء بہ کن۔ تاکہ اے ہوں تئی وڑے نامداریں شاعرے بہ بیت۔ “ایشی ء ابیدد مگ ء سوویت، متبر ء گل ء دگی کماش ء نمدی اتنت ء اے جوان ء توپیی سندے ات۔ دگ ء سوویت ء نمدی ء نبشته ات کہ پلاں ابن پلاں کاخاب روسو ء نامداریں شاعر محمود ء حقی میں برات زتک انت ء اے لاکھی ء مان کہ داغستان ء نامداریں شاعرانی لڑے ہوار کنگ بہ بیت۔ دومی نمدی ء منا اے مالوم بوت کہ محمود ء برات زتک 25 سال نیگ انت، 9 تبکے و نیگ ء اٹھ کٹھیں مردے۔ ”شتریں گپے۔“ من گوشت ”وتی ساچشتاں پیشدار باریں۔ بوت کنت تئی تہا چیشیں بودشتے مان بہ بنت ء تو دیم ترے شتریں شاعرے بہ بے۔ مناتئی کمک ء ہمے وڑے وتی دوست ء حکم ء منگ ء پہ وٹھی بیت۔“

”بلئے من و، ہجر شعر نبشته نہ کنگ۔ منا ہمے واسته تئی کرے دیم دینگ بوتگ، تاکہ من شعر نبشته بہ کناں۔“

”گر، تو چے کار کنئے؟“

”من پنچاقتی فارم ء کار ء آں۔ بلئے بیچ نپے نیست۔ منی کتگیں کارانی لڑیکہ گدے ء سرالگک بنت، بلئے منا بیچ دینگ نہ بیت، دز ہرچے ہوں نہ دینت۔ مئے ہاندان سک مزن انت، مستریناں ہمے پیسلہ کنگ کہ منا ایشی ء بدل ء شاعرے جوڑ کنگ بہ بیت۔ من زاناں کہ نا کو محمود ء ایشی ء چے بازیں زرے دولتے رستگ، منا چے و باز سیر تر بوتگ۔ اش کنگ ء تو ہوں آپ ء لاپ ءے۔“

”بیا کہ منی دل ء من وتی واہشت ء کوشستانی زوراں بہ جناں ہوں، تراشاعرے جوڑکت نہ کنناں۔“

”بلئے پرچا؟؟ من محمود ء برات زتک نہ آں؟ منی سندن کاگداں بچار، دنگ ء سوویت ء پارٹی ہر دویناں منی پلامرزی کتگ۔“

”تو اگاں محمود ء چک ہوں بوتین ء، من انگہ تراشاعرے جوڑکت نہ کت۔ تو شرزائے کہ محمود ء پت اشکر درے بوتگ، شاعرے نہ بوتگ۔“

”اے و بنیمانی ء۔ ادا مخاج قلات ء شہادیب ء شاعران لبزانک ء ذرائیں مڈی وت ماں وت بہر کتگ آنت، من چنڈ کے نہ کرزاں؟ من چد ء گیشتر ونہ لوٹاں۔ نو من چنے بہ کنناں؟ اللہ ء دوستی ء منی مدت ء مک ء بہ کن، پہ من کارے درگیج۔ منی سندن ء تو دیستگاں۔“

مئے دلاں محمود ء بلائیں اڑتے آت۔ ہمیشکہ ما ادبی فنڈ ء چے کسانیں زرے آئی ء برات زتک ء رادات۔ پدا منی سفارش ء پدا داغستان ء الیکٹرو نکس کار جاہے ء سرو کے ء وتی کر ء کار ء داشت۔ بلئے شاعری ء بستار ء چے نام کتگ ء واہگ داریں اے نوجوان چہ اشاں دلجم نہ بوت۔ دیر نہ گوست، آئی ء پت ء مئے ہاندانی دوست ء زہر ء کہریں نمندی ء منارس ات۔

”یکے تئی پت حمزہ بوتگ کہ مئے ہر گپے زرتگ ء ماراشر پے بکشاتگ، یکے توئے ہما حمزہ ء چک کہ مئے انچکیں گپے ہم نہ زرت کہ منی بچک ء شاعرے جوڑکتیں۔ انچو لگیت کہ تئی دماگ ہر اب آنت۔ تئی پت وچش نہ بوتگ۔ من ہجر وتی ہیچ دوست ء

سنگتے ء چے وتی تعلق ء سیادی نہ سسنگاں، بلئے نو مناسدگ کپگ ء آنت۔ اللہ ء
 باہوٹ ء۔“

ء اے وڑ ء بود ء رند ء یا بگوش بودشت ء جوہر ء پشت ء منادوستے ء تاوان بوت۔
 منی اے سنگت سکلیں شتریں مرد مے ات، بلئے اے چیز ء سرے پر نہ بوت کہ
 کجام ہوں مردم تری آادیبانی یونین ء کار مستر بہ بیت، گل ء مزن کار کشاد بہ بیت
 یا سرکاری سروکے، مردمانی تہا بودشت چو بہرکت نہ کنت، چو گوش ء کہ مئے
 کوہی مردمانی پرزونگ ء سر ء ایر کتگیں کوہی پاچنے ء بریتگیں گوشت ء ٹکرانی
 گونگ ء وروکانی سر ء بہرکتگ بیت۔

است بونگ ء نیستی⁴⁸

Being and Nothingness

محمد براہیم خان

ژاں پال سارتر ء Being and Nothingness ء پارست ء مارا
 پگری مڈی ء سرکتگ۔ اے نبشتہ ہستانک ء انسان دوستی ء سراتوانگر ء مہکم ترین
 نبشتہاں شمار بیت۔ سارتر ء اے بے درویریں نبشتہ انسانی ہستی ء سماء پبچار ء جہد ء
 سرائنت۔ کتاب وتی چھاپ ء شنگ ء وہد ء ہوں ایراد ء بونگ ء ایثی ء سرائنگ
 ایراد گروکانی کئی نہ انت۔ اے اسل ء زانگی ء لبزانکی نبشتگی ء مسترین کامیاتی ء
 کہ ایثی ء سرائراد گرگ بہ بیت ء گیش ء چہ گیش شرگداری کنگ ء تپاسگ بہ
 بیت۔

سارتر ء وتی مزین شانیں نبشتگی ء ایمانویل کانٹ ء اے لیکہ ء رارد کنگ
 کہ انسان کائنات ء باروہ کجام ہم گپ ء زانگے چہ وتی حسانی کمک ء زانت نہ کنت۔
 کانٹ ء ہب زانش انت کہ ما اے دنیا ء ہر چیز کہ مارگ ء ایں، اے مئے حسانی

⁴⁸۔ سارتر ء کتاب Being and Nothingness ء سرائے چشمانک چہ محمد براہیم خان ء کتاب

۔ ’متناع کتابیں ء زورگ ء رجانک کنگ بونگ۔

کارناگ انت۔ مادیاء ہر چیز پیم ایں، اسل ۽ دنیاچہ مئے پیم ۽ باز جت انت۔ ایثی ۽ راکانٹ ۽ noumena گوشنگ۔ ایثی ۽ دیم ۽ phenomena انت، بزائ دنیا ۽ ہما ڈروشم کہ مئے حسانی مک ۽ چہ دیمتر جوڑ بیت۔ کانٹ نوئیس ایت کہ انسان کائنات ۽ راہا کد ۽ ہما وڑ ۽ تگے پیم ات کنت، ہما کد ۽ ہما وڑ ۽ کہ آئی ۽ اگل ۽ کئیت۔ ہچ انسان وتی اگل ۽ مک ۽ اے زانت نہ کنت کہ آئی ۽ کر ۽ کش ۽ کہ ہر چیز کائنات ۽ نام ۽ است انت، آئی ۽ اسل ڈرشم یا بونگ چی ۽۔ ایثی ۽ دیم ۽ سارتر ۽ آئی ۽ یک پگہریں زانکاراں اے لیکہ دیم ۽ آؤرتگ کہ کائنات چون ۽ ہرچ وڑ انت، ہے وڑ ۽ مارا گندگ ۽ کئیت ۽ کائنات ۽ کجام ہم چیزے ۽ اسل ڈروشم ۽ پھک پھمگ ۽ کامیات بونگ انسان ۽ دستی چیزے، جبر نہ بوتگ ۽ انگہ نہ انت۔ بزائ کہ ہر چیز کہ گندگ بونگ ۽ انت، ہے راست انت۔ چریشی ۽ ابید گے ہچ نیست۔ ہے واستہ سارتر ۽ آئی ۽ ٹک ۽ ہب زانکاراں 'ماورائیت' ۽ لیکہ ۽ نہ من انت۔ سارتر ۽ رد ۽ کائنات ۽ اسل ڈروشم ۽ بابت ۽ کانٹ ۽ ہما چیز noumena گوشنگ ۽ مئے دیم ۽ آرگ ۽ انت ۽، آ اسل ۽ چتے نہ انت۔

سارتر ۽ وتی لیکہ آئی پد ۽ اے لیکہ دیم ۽ آؤرتگ کہ کائنات اسل ۽ داشتیں پیش دارگ ۽ بے حدیں رچے۔ مئے کائنات ۽ وئیل ہر دمان ۽ بونگ ۽ انت۔ اے وڑ دائم ۽ بیت۔ آئی ۽ نز ۽ دگے ہچ نیست، ہر چیز انت، ہمیش انت۔ کجام ہم چیزے ۽ اسل ڈروشم ہمیش انت کہ گندگ بونگ ۽ انت۔ سارتر ۽ خیال ۽ سماء دو تہر انت۔ یکے ہے خیال کہ ہچ چیز اے مہ ماریت کہ آئی ۽ ہستی ۽ است ۽ آئی ۽ مانا ۽ منولے بیت۔ دومی نیمگ ۽ سماء کسہ ایش انت کہ ہر چیز کہ گندگ

بونگ ء انت، مٹینگ بہ بیت، آئی ء کد مسٹر کنگ بہ بیت۔ سماء ہما دروشم کہ آئی
 ء واستہ بیچر بیت پگہ نہ انت، ما آئی ء انسان ء نام ء زانیں۔ اے گپ ء ارزان ء چو
 بہم ات کنیں کہ ساہ دارانی تہا انسان پمیشکہ جتا ء گیشینگ کہ آوتی باروہ جیڑیت،
 وتی ہستی ء پھمگ ء جہد ء کنت ء کانتا ء سیادی ء سیمسراں گیشینگ لوٹیت ء آئی ء
 پراہ تر کنگ ء سمائی و ہشتے ء ہمرائی ء اے گپ ء ہم جہد ء کنت کہ زند ء کد گیش
 کنگ بہ بیت۔ ماں دلو تاں ما گندیں کہ وتی زند حال ء مٹینگ یا شتر تر کنگ ء بیچ
 وڑیں واہگ ء ارمان نیست۔ ہر چیز کہ انسان پہ آہاں گیشنیت، ہما ایشانی بہت ء
 نسیب جوڑ بیت۔ دومی نیمگ ء انسان ء واستہ اے الٹی انت کہ آوتی باروہ بہ
 جیڑیت، وتی کر ء کش ء شتر تر کنگ ء جہد ء بہ کنت ء زندگی ء کد ء گیش ء چہ گیش
 مسٹر کنگ ء باروہ پگر بہ کنت۔ اے گپ ء را گیشتر ارزان چو پھمگ بوت کنت کہ
 دلوت ء جناوراں گوں اے گپ ء بیچ وڑیں کار نیست کہ آہاں ر سنگیں زند ء
 کسدے بوت کنت کہ نہ۔ آزند ء را لہنتیں بنگی دز گٹیاں گوں بندوک کن انت
 کہ آہانی سیادی گوں ہست ء بچگ ء بہ بیت۔ پمیشکہ مارا دلو تانی زندمانی ء بیچ وڑیں
 بدلی سدلی ء گندگ ء نہ ایت۔ آہر و ہد ء یک وڑ ء زندگ انت۔ حد انت ء
 کہ آہاں زندگ بونگ ء واستہ ہما چاگر د کہ لوٹیت، آئی ء ہم انسان تیار کن
 انت۔ دومی نیمگ ء انسان ء جند ء حال ایش انت کہ وت ہر و ہد ء مٹان انت۔ آ
 گوست ء زندگ انت یا آہو کیں و ہد ء۔ ہست ء بہہ بے نہ کنت، گوش ء ہست
 ڈروگے۔ انسان ء مٹگ ء حال ء گندے، اے خیال ء موہر سیت کہ بیچ چیز ء راستی
 نیست۔ انسان ء تہا بیچ چیز دائم نہ انت۔ اگاں، انسان و ہدے وتی ابرم ء تب ء

بابت ءیک چیزے مہکمی ء گوشت، دومی نیمگ ء وتی گوشتن ء کرتن ء چہ ہما چیزے
انکار ہم کنت۔ انسان ء تہا یک کش ء چیلے دائم ء است انت۔ یک نیمگے لوٹیت کہ
آئی ء کہ ہستی ءے دینگ بوٹگ، آئی ء اسل دروشم دارگ بہ بیت، دومی نیمگ ء آ
وتا مٹینگ ء جہد ء کنان انت۔ اے کش ء چیل انسان ء گیشتر گوشتن ء کرتن ء چہ
زاہر انت۔

نرء سارتر انسان ء مستریں جیرہ وتی کمال ء استن ء شہار ء گیش ء چہ گیش
ینگ انت۔ ہریکے سہائی ء در سہائی دوئیں وڑے، شپ ء روتج ہے جیران کنت کہ وتا
چہ لہتیں جبلی یا برمی سیمسراں سست بہ کنت۔ ہر کس کہ پگری تبک ء جیرٹیت ء
کار کنت، آئی ء زندمانی ودان بیت۔ ہے وڑیں مردم وتی سپاہ ء مستر کنگ ء
کامیات بیت۔ انسان و ہدے اے گپ ء جیرٹیت کہ آئی ء راجیزے کنگ ء واستہ
اے دنیا ء دیم دینگ بوٹگ، گڑا آئی ء کمال ء استن ء شہار مستر بوہان بیت۔ سارتر
ء اے راستی ء راگیشوار کنگ کہ انسان و ہدے پیداگ بیت، آصفر ء بروبر انت۔
آئی ء بوٹگ ء ہم مانا نیست۔ انسان کہ رند ء کائنات ء پہ وت جاہے جوڑ کنت، ہے
آئی ء جاہ بیت۔ انسان ء ہستی پیداگی ء و کینوسیے ء وڑے انت۔ ہر چیز کہ انسان
کینوس ء جوڑ کنگ لوٹیت، جوڑ کنت ء ہے آئی ء نسیب انت۔ انسان ء مستریں
جیرہ وتی ہستی ء مانا ء شوہازگ انت۔ انسان و ہدے اے راستی ء بہ مٹیت کہ آئی ء
ہستی پچے نہ انت ء ہما جوڑ شتے دینگ بوٹگ، ہما وڑے بیت، گڑا آوتی آنگ ء مکسد ء
باروہ جیرٹگ ء بنا کنت۔

سارترے کرے انسان ء ہنکی جیڑہ ذات ء ہستی ء ہوں پھمگ نیگ انت۔
 سارترے گوشگ انت کہ انسان چشیں ہستی ء پھم انت نہ کنت کہ آئی ء باروہ سما
 نہ داریت۔ ایشی ء سبب ایش انت کہ پھمگ ء واستہ انسان ء راسماکار بندگ مہنتل
 دارگی انت ء آچوش بہہ کت نہ کنت۔ تارے ء پھمگ ء واستہ مارا تار بوئگی
 انت، بلتے اگاں، ماتارے بہ بنیں، گڑا ماراوتی تار بوئگی ء مارشت چوں بیت کہ
 تارے ء سماء جندمان نیست۔ سارترے چریشی ء اے آسرے رسیت کہ انسان بہہ دگے
 ہستی ء (ثری انسانے بہ بیت، دگے ساہ دارے یا بے ساہے)، ہچ وڑے پھم انت نہ
 کنت۔ ہستی ء سماء پھمگ سک گران انت، بلکہ بوت نہ کنت۔ انسان ء شری ء
 ایش انت کہ برے برے چیزے ء راسر پھمیت کہ آئی ء ہستی ء جندمہ بیت۔

سارترے اے راستی ہوں باز براں دراہ کتگ کہ ہرچ کس پہ وتی ہستی ء
 مارشت ء چم دار انت کہ کتے آئی ء بہ چاریت یا بہ ماریت۔ تاں کہ کتے مارا چارگ ء
 نہ انت یا مئے گوما یا مئے باروہ گپ ء نہ انت، ماوتی ہستی ء نہ ماراں۔ ماوتی ہستی ء ہما
 و ہد ء ماراں کہ ماہ ماراں کتے مارا مارگ ء انت۔ سارترے حیاں ء انسانی ہستی
 معروضیت ء چہ دار انت، بلتے ہے معروضیت انسان ء راما ناے دنت۔ نرے سارترے
 اے معروضیت انسان ء ہستی ء داریت۔ ماو ہدے ماراں کہ کتے مارا مارگ ء انت،
 مئے ہستی وتی مانا ء چہ ز بہر بیت۔ اے ساہتاں ماگوں وت نہ بنیں، بلکہ گوں وت
 بوئگی ء ازم کاری کنیں۔ انسان ء ہستی اسل ء و تھا چہ حالیک انت، پھمیشکہ داں کہ
 انسان است انت، چیزے نہ چیزے کنگ ء پہ و تا ماناے پیداگ کنگ ء جہد ء
 کنت۔ اے اسل ء چہ و تا مچگ ء ابید دگے چتے نہ انت۔ ماہر چیزاں ء ما چیزے

بوئگ لوٹیں، دو جتائیں راستی آنت۔ ایشانی یکجائی بوت نہ کنت۔ سارترے وانوک
ہے گلہ ء کن آنت کہ باز براں سارتروتی گپانی پدرائی ء نہ کنت۔ اے گلہ ہوں
سارترے مزنی ء چیدگے۔
سارترے ہستی ء سراچشائے؛

زانت ء جہان ء وهدے انسان ء ہستی ء رامنول ء مانا دیوکیں زانیکار ء
دانشورانی گپ بیت، ژاں پال سارترے ابید کامل نہ بیت۔ سارترے ہمازانو گراں چہ
یکے کہ درائیں زند ء 'کس' ء ہستی ء راجھی ء چہ جتا کنگ ء مانا بکشگ ء جہد ء بوتگ۔
سارترے انسان ء جہان ء سیادی ء رانوکیں ماناے داتگ۔ داں گڈی سہتاں آئی ء
شکسی آزاتی ء کسی گہبودی ء پراہ تریں حیاں ء لیکہ آناں اسل درودشم ء آرگ ء
جہد کنگ۔

سارترے 21 جون 1905 ء ماں پیرس ء ودی بوت ء 5 اپریل 1980 ء ماں
پیرس ء بیران بوت۔ آئی ء آرپیل پت ء نام ژاں میٹسٹ سارترے ات ء مات ء نام
این میری شوازرے ات۔ پت ء مات ءے چہ مزن جاہ ء وانندگیں ہاندان ء اتنت ء
پیرس ء آہانی ہاندانانی ارزشت ء شرپ سک باز ات۔ ژاں پال سارترے پیرک
(چہ پت ء نیمگ ء) نامداریں طبیب ء نبشتکارے ات۔ سارترے دومی پیرک (چہ
مات ء) کارل چارلس شوازرے جرمنی زبان ء دانشورے ات ء نیکراہ، ہب زانش ء
زبان زانتی ء سرا آئی ء نبشتگ ء لیکہ آناں گران قدریں جاہے است ات۔ سارترے
سالے ء چک ات کہ پت ءے entroclitis نامیں نادراہی ء آماج بوت ء بیران
بوت۔ جو دے بیرانی ء پد این میری ء وتی چک زرت ء پت ء لوگ ء شت ء نشت۔

سارتر ۽ پیرک باز سک تمیں مردے ات۔ آراہندانی پابند ات ۽ وتی لوگ ۽ چہ ہرچ کس ۽ راہند ۽ پابندی ۽ لوٹ ات۔ آئی ۽ سک بوٹگ آئی ۽ جنک ۽ ہم وش نہ بوت ۽ آئی ۽ نماسگ ہم پھری ات۔ بلئے، آدوئیں بے وس اتنت۔ وتی پیرک ۽ گو ما سارتر چہ کسانی ۽ دور ات۔ نیکراہ ۽ باروہ ہم کارل چارلس شو انزر ۽ لیکہ مات ۽ چک ۽ نادوست اتنت۔ سارتر ۽ پیرک ۽ زاننگ ات کہ آئی ۽ نماسگ سکیں پھیدیں گونڈوئے۔ آئی ۽ جہد کت کہ چشیں چلے ۽ راوتی زانت ۽ ودینگ ۽ ہر چیز کہ لوٹیت، بہ دنت ۽۔ سارتر ۽ اکساں سالی ۽ گران ۽ سنگینس لبزانک ۽ وانگ ۽ نیگ ۽ برت ۽۔

سال 1924 ۽ سارتر ۽ فرانس ۽ مزینیں وانگ جاہے Ecole Normale Supérieure (ENS) ۽ داخلہ زرت۔ اے وانگ جاہ ۽ سارتر ۽ سپاہ ۽ جوڑشت ۽ جوانیں کردے پیلوکت۔ آسور بوٹ ۽ وانگ ۽ ات۔ ڈی بوائر (زالے) زانت ۽ لبزانک ۽ بلائیں لوٹو کے ات۔ سارتر ۽ مارات کہ ڈی بوائر ۽ دروشم ۽ آئی ۽ انچیں ہمراہے رستگ کہ زانت ۽ پڑ ۽ مزینیں مککے دات کنت۔ ڈی بوائر ۽ آشر پچا آورت ۽ زانت۔ آہاں بے سور ۽ نکاح ۽ تیوگیں زند یکجا گہی ۽ گوازینت۔ ایشانی ذہنی یکجا گہی ۽ درور انگہ لبزانکی دنیا ۽ دینگ بیت۔ ڈی بوائر سارتر ۽ تاں زند ہمراہ ات۔ لبزانک ۽ پڑ ۽ ڈی بوائر ۽ پوہ وتاہوں جتاہیں نامے کٹ ات۔ آبیستی کرن ۽ پھیدگیں لبزانکی مردماں شمار بیت۔

ENS ۽ وانگ ۽ پد سارتر ۽ لہتیں وہد ۽ ماں فرانس ۽ لشکر ۽ کارکت۔ آئی ۽ رند ۽ کہ گور پچانی روبرکتی فرانس ۽ یک وانگ جاہے ۽ استاد ۽ بستار ۽ کارے رس

ات، لشکرء کارے یلہ دات۔ وہدے ماں 1933ء جرمنی ء شت، آہودہ نامد اریں
ہب زانت ایڈمنڈ ہنرل ء کمر ء زانتے در برت۔ ماں برلن ء سارتر ء نیاد گوں مارٹن
ہائیڈیگر ء ہوں بوت ء آئی ء لیکھاں چہ در برگ ء موہے رس ات۔ ہائیڈیگر بیستمی
کرن ء یورپی ہب زانتاں چہ یک نامی نیں زانتکارے۔

1938ء سارتر ء گدار Nausa چھاپ ء شنگ کت۔ اے گدار ء

پارست ء دنیا آئی ء پھم ء باروہ سرید بوت۔ ماں اے گدار ء سارتر ء ہیج جاہ ء سمائی یا
در سمائی جہد نہ کتگ کہ ہنرل ء لیکہ ء حیالاں چہ در بہ بیت۔ 1939ء وہدے دومی
میاں استمانی جنگ بنا بوت، لشکر ء سارتر تلب کت۔ اے نیام ء بازیں جاہاں
پوسٹنگ ء بوت ء جنگ کت ء۔ یک برے فرانس ء لشکر ء یک جاہے پروش
وارت ء جرمنی ء لشکر ء اے دگے سپاہیگانی ہمرائی ء سارتر ہوں گپت ء برت گوں۔
اے جون 1940ء گپت انت۔ مارچ 1941ء سارتر وڑے نہ وڑے ء چہ جرمنی ء
لشکر ء دستاں در انگ ء پیرس ء رسگ ء سو بین بوت۔ ماں پیرس ء آرش کنوکیں
لشکر ء ہلاپ ء گہگیریں جہداں دیم دیم ء ات۔ بلئے، جرمنی ء لشکر ء زندان ء آئی ء
وتی خیال ء لیکہ گیشوار کنگ ء کتاب ء شکل ء تیاری ء کار بنا کتگ ات کہ رندتر ء
زانت ء زانگ ء پڑ ء پرائی سک مزنیں نامے ودی کت ء۔ ہے زنداناں آئی ء
ہستانک ء بارو ء جیڑ ات ء وتی جیڑگ ء لیکہ گوں دلیلاں Being and
Nothingness ء مان کت انت۔ اے کتاب روج ء مروچی ہستانک ء سرا
شرتریں کتاباں شمار بیت۔ اے کتاب 1943ء شنگ بوتگ ء دماں دمان ء درائیں
یورپ ء انچونامد ار بوت کہ نام ء نہ گرے۔

سارتر ء ماں 1945ء Les temps Moderne ء سروکی کت۔
 اے سنگینیں زانت ء زانگی تاکبندے ات۔ رابرٹ کیمس ء اے دگے ہم تہیں
 مردمانی ہمرائی ء سارتر ء ہستانک ء را آئی ء بستار دینگ ء جہد بناکت۔ سرد جنگ ء
 بنائی ء گوں رابرٹ کیمس ء دگے، لہتیں زانتکاراں امریکہ ء روبرکتی یورپ ء
 ہمر اہداری کت، بلئے، سارتر ء کمیونسٹ بلاک ء پلہ مرزی کت۔ سرد جنگ ء میان
 ء آ پہکیں سوشلسٹے جوڑ بوتگ ات۔ آئی ء گو سنگیں سوویت یونین ء رودراتکی
 یورپ ء دگے سوشلسٹ ملکانی جبر ء زوراکی ء ہلاپ ء ہم جاک کت، بلئے آئی ء
 حیاں ء اے ملکانی پوریا گر زرداریں چاگردانی دیم ء شرتر ء آسودگیں زندگوازینگ
 ء ات انت۔